

Ой, сестричко-ялиночко,
Ти не дряпай моє личко,
Я сунічок назбираю
Жменьку мамі і собі!

ЧАРОДІЙНЕ СЛОВО

Хлоп'я у полі стежкою прошкує.
Метелик білий в маки залетів.
Чорненький котик в снопиках мишкує,
Вони такі під сонцем золоті!
Він ловить шурхїт, шелест, шарудіння,
Хапає снопик лапками двома.
А миша знає слово чародійне,
І він її ніколи не спійма.

ЛІС НА СВІТАНКУ

Ростуть опеньки у тумані
Серед сосонок та беріз.
В жабо й атласному каптані
Стоїть грибочок, як маркіз,
І сіє дощ дрібнесенький.
Оце уже грибнесенький!

БІЛОЧКА ВОСЕНИ

На гіллячках, на тоненьких,
Поки день ще не погас,
Сироїжки та опеньки
Білка сушить про запас.
Так охайно,
Так їх тулить на сосні
І міркує: а нехайно-но
Ще побудуть тут мені!
Поки дні іще хороші,

Поки є іще тепло,
А як випадуть пороші,
Заберу їх у дупло.
Буде холодно на дворі,
Сніг посиплеться з дубів,
Буде в мене у коморі
Ціла в'язочка грибів!
Але білочці не спиться.
Дятел тукає: тук-тук!
Щоб не вкрала їх лисиця
Або хитрий бурундук.

ВЖЕ БРАМИ ЛІТА ЗАМИКАЄ ОСІНЬ

Задощило. Захлюпало. Серпень випустив серп.
Цвіркуни й перепілочки припинили концерт.
Чорногуз поклонився лугам і садам.
Відлітаючи в Африку, пакував чемодан.
Де ж ти, літо, поділось? Куди подалось?
Осінь, ось вона, осінь!
Осінь, ось вона, ось.
Осінь брами свої замикали вночі,
Погубила у небі журавлині ключі.

ПРЯЛЯ

Сидить собі пряля й пряде –
Сніг іде-іде-іде –
Нитка рветься де-не-де –
А вона пряде й пряде.
Вже напряла хуртовин
На шапки для верховин –
На сувої полотна –
На завіску для вікна,
На хустину й укривало –
Мало-мало-мало-мало –
Сніг іде-іде-іде –
А вона пряде й пряде...

ГОРОБЕЦЬ ІЗ БІЛОЮ БОРОДОЮ

Розбігайтесь, людоньки, хто кудую!
Горобець із білою бородою!

Що за диво дивнее? На віку
Вперше бачу бороду отаку.

Може, він старійшина чи мудрець?
Може, він заслужений горобець?

Ні, несе у дзьобику він пір'їнку,
Пригодиться діточкам на перинку.

ПОЛЬОВІ ДЗВІНОЧКИ

Піднімає джміль фіранку.
Каже: – Доброго вам ранку!
Як вам, бджілко, ночувалось?
Чи дощу не почувалось?

Виглядає бджілка з хатки:
У дзвіночку добре спатки.
Цей дзвіночок – як намет.
Тільки дощ – як кулемет.

СОЛОВЕЙКО ЗАСТУДИВСЯ

Дощик, дощик, ти вже злива!
Плаче груша, плаче слива.
Ти періщить заходився –
соловейко застудився.
А тепер лежить під пледом
П'є гарячий чай із медом.

МІСЯЦЬ УПОВНІ

Вибіг місяць з-за діброви,
погубив на вітрі брови,
заховав за спину руки,
ходить лисий, без перуки.
Смуток зорям невимовний:
– Ой, який тепер він повний!
А як був молодиком
був худесеньким серпком.

БУЗИНОВИЙ ЦАР

У садочку-зеленочку
Ходить вишня у віночку.
Хтось їй грає на дуду,
Подивлюся я піду.
Баба каже: – Не ходи!
Темні поночі сади.
Там, де вітер шарудить,
Бузиновий цар сидить.
Брови в нього волохаті,
Сиві косми пелехаті.
Очі різні, брови грізні,
Кігті в нього, як залізні,
Руки в нього хапуни –
Так і схопить з бузини!
Я кажу їй: – Бабо, ні!
Очі в нього не страшні.
На пеньочку, як на троні,
Він сидить собі в короні.
Грає в дудку-джоломію,
Я заграв би, та не вмію.

А навколо ходять в танці
Квітки – всі його підданці.
Є оркестри духові,
Равлик-павлик у траві.
Є у нього для настрашки
Славне воїнство – мурашки.

Три царівни бузинові
Мають кожна по обнові.
Невсипущі павуки
Тчуть серпанки і шовки.

На царевій опанчі
Зорі світяться вночі.
Він сидить у бузині,
Усміхається мені!

МИКОЛА ВІНГРАНОВСЬКИЙ
(1936–2004)

* * *

Теплий дощик-срібнопад
Вимив наш сьогодні сад.
Попід садом до калюжі
Йде гусак серйозний дуже.

Льоп-люн-ляп
В гусака з-під лап –
При такому ляпі-льопі
Лапи не болять.

* * *

Наїлися шпаки снігу – співать перестали.
До шпаківень, а в шпаківнях вітри ночували.

Один вітер – Вітер Грудень, другий – Вітер Січень,
Третій – Лютий, льодом кутий, дощами посічений.
Заплакали шпаки журно, знялись за туманом,
Прилетіли весну стріти – прилетіли рано.

* * *

Приспало просо просеня,
Й попростувало просо,
Де в ямці спало зайченя
І в сні дивилось косо.

Йому сказало просо: спи,
Заплющ косеньке око.
Залізли коники в снопи,
І хмара спить високо.

Заснув у хащі сірий вовк
І лапою укритися.
Твій сірий вовк в воді намок
І спати завовчився.

Заснуло поле і горби,
І на дорозі пустка.
В солодкім сні біля води
Росте твоя капуста.

Заплющ косеньке око й ти,
Підстав під вухо лапку.
Як будеш спать – будеш рости,
Маленьке зайченятко.

СОН

Вночі, під ранок, у гнізді
У комишах при мамі
Проснулось каченя собі
І глянуло в тумані

На срібне мамине перо,
На срібне небо повне...
Повернулось на крило
І знов заснуло сонне.

І снівся качаняті сон,
Солодкий сон при мамі:
Цвіте куга, цвіте пасльон
При березі в тумані.

Цвіте при хмарі хмареня,
І зірка недалечко...
І чуло сонне каченя:
Цвіте його крилечко.

Цвіте на небо, на політ,
На голубі тумани,
На синій цвіт, на синій світ
В гніздечку біля мами...

* * *

Сама собою річка ця тече,
Маленька річечка, вузенька, як долоня.
Ця річечка – Дніпра тихенька синя доня,
Маленька донечка без імені іще.

Вона тече в городі в нас під кленом,
І наша хата пахне їй борщем.
Цвіте над нею небо здоровенне
Солодкими хмарами з дощем.

Ця річечка тече для клена і для мене,
Ї ї тоді я бачу, коли сплю.
Я річечку оцю в городі в нас під кленом
Як тата й маму і як мед люблю.

* * *

До нас прийшов лелека
з косою на плечі,
Води напився з глека
та й сів на спориші.
І так сидів лелека,
і думав те, що знав:
Пропало десь далеко
все, що косити мав.
Пропало десь далеко,
не видно вдень-вночі...
І плакав наш лелека
з косою на плечі.

* * *

Прилетіли гуси, сіли у воротях,
Оті білі гуси в червоних чоботях,
В червоних чоботях,
в хустинках рябеньких,
Загелгали гуси, що я ще маленький...

* * *

Вві сні наш заєць знову задрімав.
Якби не в сні, то де б йому дрімати?
На теплу землю вухонько поклав
І серце своє заяче під лапи.

Додому ніч собі на небо йшла,
І на зорю дивилася мурашка...
Дрімайлику тим часом зацвіла
Під вусом, під самісіньким,
ромашка!

* * *

Що робить сонце уночі,
Коли у лісу на плечі
Тоненька зіронька сидить,

Що робить сонце? Сонце спить.
Що робить місяць по ночах,
Коли земля йому в очах,
Земля, ромашка і вода, –
Тоді він сонце вигляда.
Що роблять сонце й місяць

ВДВОХ,

Коли в снігах біліє мох,
На сіножать сніги сніжать
І снігурі в снігу лежать?
Тоді їм холодно обом
З нашим собакою й котом,
З них кожен холодно сія,
І літа ждуть вони, як я.

ЛІТНІЙ РАНОК

Джмелі з просоння – буц! –

лобами!

Попадали, ревуть в траві.
І задзвонили над джмелями
Дзвінки-дзвіночки лісові.

Повільне сонце на тумані
До проса впливло з води,
Де на пташинім щебетанні
Тинявся малиновий дим.

Лиш сонях спав, хоча й не мусив,
І ось за те, аби він знав,
Важкий ячмінь медовим вусом
Бджолу за лапку лоскотав.

У картузах із парусини
Комбайн комбайнові гукав:
– То що ж косить?
Воно – все сине!
Де льон? Де небо? Де ріка?

ГРІМ

Була гроза, і грім гримів,
Він так любив гриміти,
Що аж тремтів, що аж горів
На трави і на квіти.

Грім жив у хмарі, і згори
Він бачив, хто що хоче:
Налив грозою грім яри,
Умив озерам очі.

А потім хмару опустив
На сад наш на щасливий
І натрусив зі сливи слив,
Щоб легше було сливі.

Та тут до грому навздогін
Заговорила груша:
«Трусніть і грушу, дядьку грім,
Бо важко мені дуже...»

І дядько грім сказав собі:
«Потрушу я і грушу,
Бо небеса вже голубі
Я покидати мушу».

ЯК ІШЛИ НЕКВАПИ ЗИМУ ЗИМУВАТИ

У Неквапи білі лапи.
А в Неквапоньок – свої:
Йшли Неквапи-непоквапи
Зимувати у гаї.

А гаї весна любила,
А гаї були при ній.
І весна їм ноги мила,

І метеличок бринів.
Йшли Неквапи-непоквапи,
Мабуть, і недовго йшли,
Але ж бачать: жовті шати
Вже гаї собі вдягли.

Що робити, як не мати –
Літа й осені нема!
Бігли-бігли Непоквапи –
На гаях уже зима.

І Неквапа білолапа,
І Неквапоньки – у сні...
Нащо квапитись Неквапам
Через зиму до весни!

ВОЛОХАНЬ

У нас ніколи не було Волоханя. Були всякі собаки, але Волоханя не було. У нас був Рябко. Або – Рябчик. Він любив кусати себе за вухо, за лапу і сміятись. Я казав Рябчикові: «Доженни!» Рябчик гнався.

Одного разу ми з татом поїхали по рибу. Була ніч. Тато настелив у човен кожухів і сів за весла.

Я сказав татові:

– А Рябчик?

Тато сказав:

– Візьмем і Рябчика.

І ось ми з Рябчиком, лежимо на кожухах ще й кожухом укриваємось. Тато гребе, ніч пливе, пливе очерет, а Рябчик дихає... Так ми і заснули...

Проснулись ми на сході сонця. Кожух у росі, річка в тумані. Згори від села біжать гуси. Біжать, аж летять, і падають на воду. А за ними котить маленький собачка і гавкає тоненьким голосом.

Це був Волохань. Тато взяв його у човен. Волохань і Рябчик понюхали один одного і полягали спати під кожухом.

ГУСЕНЯТКО

Гусенятко розплющило одне очко, потім друге, пискнуло і – народилося. Мама подивилася на нього, вкрила його крилом і заплакала: вночі гуси мали відлітати. Її чоловік із табуном і старшими дітьми зранку подався політати над полем і плавнями перед відльотом. Гуска лишалася на пізнім своїм осіннім яйці. Вона ще мала надію, що з цього яєчка нікого не буде, – аж на і є, знайшлося: згорблене, вогке, сумне, з прилиплою шкарлупою на дзьобику, гусенятко обсихало під маминим крилом і не знало, що двоє його братів і четверо сестричок народилися ще у травні, весною, коли їй треба, а воно – восени, сьогодні, коли іній цвіте на зеленім лататті і давно вже не чути голосу їхніх найближчих сусідів-деркачів.

Гуска думала: що робити? Летіти з дітьми через три моря і так нелегко, а це, сьоме, сьогодніше, куди? Під крило його не візьмеш і на спину не покладеш – упаде. А тут на дзьобі уже зима, заплава замерзне – що тоді? Зимувати з малим? А вітер, а сніг, а мороз та лід, а лисиці, тхори, куниці, кібчики, прибудні коти, собаки, а мисливці, а їсти що? Пропали...

І старій гусці вперше не захотілося жити. Вона вважала себе довголітньою, бо прожила вже три літа і три зими. Тієї першої осені, коли вона молодою злетіла у перший свій вирій через три моря у тепле, з очеретів піднялася така стрілянина, що тепер із свого покоління лишилася вона одна... Спитати б кого старшого, що їй робити з оцим малим, так серед гусячого табуна не було жодного діда-гусака або баби.

Гуска підняла крило і глянула на свого мізинчика: гусенятко кисло кліпнуло на маму і заснуло.

– Горе мені з тобою та й годі...

Знизу, з заплави, покотило волохатими хвилями, білими комірцями обпінівся при воді очерет, нагнувся сухо над гускою, довгим листям своїм прикрив її всю на гнізді, і доки він лежав під вітром, гуска скубнула з очерету його бляшаного листа, хотіла було скубнути ще раз, але очерет підвівся. Гуска зачалась, коли вітер удруге нагне очерет і вона скубне із нього іще хоч листочок, та вітер раптово повернув і поклав очерет на порожні гнізда.

Між очеретом за лугами при озимині з прощального низького сонця вилетів з дітьми гусак – летів-летів і прилетів. Діти стали чиститись. Їхні набиті вола ходили під молодими жовтими дзьобами, наче діти цю ніч нікуди не збирались.

Гусенятко визирнуло з-під маминої ноги і побачило тата. А тато побачив його.

Він поправив крило і сказав мамі:

– Лети повечеряй. Але дивися, не попади під літак над озиминою.

– Добре, – сказала мама. – Лечу.

– Лети по сірому. По синьому не лети, і не кричи.

Над очеретом бери праворуч вище: за очеретом в засідці вже троє.

Гуска полетіла. По ній кілька разів тарахнули; чи по ній, чи по табуну. Табун сів на гніздів'я. Гусак подивився: старих гусей не було – старі літають знизу. От їм і попало. «А де ж моя?»

Гусак випростав крило, випростав друге, обдивився свої крила ще раз і склав.

Крила були в порядку. Старші діти збилися до купи, поховали дзьоби до крил, грілися і поговорювали між собою.

– Як-небудь перелетимо і це море, і це, і друге, і третє, якщо не зіб'ють, – сказав їм гусак і глянув на пізню свою осінню дитину.

З горіхового неба стало накрапати. У гусенятка на дзьобику зависла крапельина, і в тій крапельині гусенятко роздивилося свого тата: у тата були сторожкі очі, висока очеретяна шия, татова шия ходила над гусенятком, поверталася над ним на кожен найнечутніший порух. Мав тато і високі м'які сірі груди: гусенятко пірнуло під них. І так йому стало тепло, що воно відразу ж заснуло знову.

З поля від озимини тарахнуло. Тричі тарахнуло і від очерету, діти висмикнули голови з крил і подивилися на тата:

– Летіти чи сидіти?

– Сидіть, – сказав їм гусак, хоч серце в самого забилося так, що гусенятко проснулося, вилізло з-під грудей, подивилося в його жовті очі і спитало:

– Чого так стукаєш своїми грудьми?

«Пропала», – подумав гусак, і цієї ж миті повітря зашуміло і, збиваючи волоття очерету, опустилася важко задихана гуска.

– Ой, – сказала вона.

- Ціла?
- Наче... Ой... Що робити?
- Бери дітей, і летіть. Я з малим лишимось тут і якось пла-
вом будемо добиратись, доки воно підросте та стане на крила.
- Не полечу, – і її жовті, як і в тата, очі по краях взялися
чорними обідками. – Буду з тобою і малим. А діти полетять з
табуном.
- З яким табуном, куди? Глянь – одна молодь. Ти найстар-
ша. От і лети. Поведеш. З малим ти не виживеш тут. Чула?
- Чула. – сказала гуска. – То що, вже збиратись?
- Збирайтесь. Находить ніч і мряка. Підіймайтесь у мряці.
Крізь мряку вас ніхто не побачить і не дістане.
- А якщо літаки?
- Тутешні літаки у мряці не літають. До ранку доберетесь
до заповідника. Там сідайте сміливо і нікого не бійтесь. Підго-
туйтесь. А далі від заповідника – морем летіть низько. Над мо-
рем вас ніхто не зачепить. А там далі дивіться самі: вибирайте
ночі лише дощові і темні.
- А як ти малого не доведеш сам?
- Не бійся. Ти, головне, бережи табун і дітей. Будь хитра і
обережна. А я постараюсь на весну прилетіти до вас з малим.
- Мале, дивися, в нас яке – тільки народилося, а вже гово-
рить. Гусачок!
- Гуска підійшла до гусенятка і, сколупнувши з його дзьоби-
ка шкарлупку від яйця, сказала:
- Краще б ти не родилося і не говорило...
- Серед ночі гуси знялися і полетіли. Гуска повела їх крізь
мряку у небо і не втрималась, крикнула щось своєму гусакові
на прощання. І як тільки крикнула, – відразу ж від озимини і
очерету по ній і по табуну затарахкало і сліпо, як-небудь і не-
прицільно.
- Гусак витягнув шию. Було тихо. Шепотів очерет. Потім
почувся крик. Гусак дослухався. Ні, той крик був не гусячий, а
людський. «Видно, попали по своєму, – подумав гусак, – вночі
ж то не видно, де небо, а де земля». Гусак нагнув шию і послу-
хав, чи дихає гусенятко.

З відльотом табуна гусак відчув, як ніч раптом поважчала і
стала тиснути своєю мокрою темінню на гніздо, темінь залази-

ла йому в спину і крила, наче хотіла сховатися в ньому і хотіла обсохнути в його пір'ї. Колись веселий, дорогий гусям очерет мовчав тепер над гусаком відчужено і вороже, і темно говорила до когось вода. Перед гніздом з рибиною в зубах випірнула ондатра, ненажерливо подивилася на гусака, бо ондатра знала – гусак лишився з малим сам. Гусак засичав на ондатру: мовляв, мало тобі риби в заплаві, а ти ще й мого гусенятка хочеш? Лише підпливи – вб'ю!

Ондатра почула це і пірнула додому. Та ненадовго. За хвилину ондатр з'явилося двоє, і маюючи вусами воду, вони стали наближатись до гусака. Гусак засичав з усіх сил, гусенятко забилося йому під живіт, під лапи, заплакало–запицало, а дощ прибував з ночі, гніздо підпливало, ставало легшим, ось–ось гніздо попливе за водою. З'явилась видра, ондатри – тікати, видра – за ними; повпірнали і ті, і та, і не стало їх більше чути.

Гусак обгорнув крилами гніздо з гусенятком і, відштовхуючись лапами об ворожу заплаву воду, вивів гніздо на струмись ріки. На струмені вода була не така, як при очереті. При очереті вода комизиста, вредна; то якийсь корінь чи яма – і вода там вирує, сердиться, вічно щось їй не так; на струмені вона гінка і вільна, вона, ця струмінна вода, не питає, хто по ній пливе і до кого, летить вона вільно під осінньою ніччю, аж дно під цією водою дзвенить. І що їй до того, що гусак править по ній крилами своє гніздо з гусенятком посерединні?

На струмені гусакові відлягло від серця, і він вів гніздо, не підштовхуючи його лапами: гніздо несло перед очима в бистру темінь, і гусенятко не могло надивитись на свого зграбного тата.

АНДРІЙ М'ЯСТКІВСЬКИЙ

(1924–2003)

ПОЛЯГАЛИ ЛАДКИ

Полягали ладки
На подушку спатки.
Снилась ладкам хата,
курочка чубата,

І ще приснилося:
Сонечко вкотилося
Крізь вікно до хати –
То й пора вставати.

КИЦЯ ПРОКИДАЄТЬСЯ

Киця прокидається –
Лапками вмивається.
Квітка прокидається –
Росами вмивається.
Ну, а ми з сестричкою
Вмиємося водичкою.

САМА В ХАТІ

Кошенятко чеше вуса
Лапками в дома.
В магазин пішла матуся,
В хаті я сама.
Вмиюсь чисто, вмиюсь біло,
І тоді візьмусь за діло.
Підмиту гарненько в хаті,
Молока дам кошеняті,
Своє ліжко застелю,
Квіти в горщику поллю,
Заплету я кіски русі
І чекатиму матусі.

КОТИКИ-ВОРКОТИКИ

Котиків-воркотиків
Рясно на вербі.
Котиків-воркотиків
Я нарву собі.

Котики-воркотики
Всілися рядом.
Поїть сонце котиків
Теплим молоком.

Котики-воркотики
В мене на вікні.
Котики-воркотики –
Гості весняні.

Не глядить на котиків
Лиш вусатий кіт.
Мабуть, зна, що котики –
Це вербовий цвіт.

ЗАЙЧЕНЯТКО В ЯМКУ ВПАЛО

Зайченятко в ямку впало,
Задню лапку поламало.

Нема хатки в зайченятки,
А малому треба спатки.

Сунуть хмари волохаті,
Горе тому зайченяті.

Я візьму його додому,
Постелю йому соломи.

Кішку вижену із хати,
Буду зайку годувати.

Дам капусточки пелюстку,
Потім – моркви на закуску.

Як стрибатиме у хаті,
Пущу в поле пострибати.

Чи повернеться, чи ні –
Буде радість мені.

ГРЕЧКА

Біла хмарка, біла,
Як зимою сніг,
Бігла небом, бігла,
Впала на моріг.

Стало хмарці жарко,
На траву лягла...
А воно не хмарка –
Гречка зацвіла.

ЖИВЕ ДЗЕРКАЛЬЦЕ

Під вербою джерельце,
Наче дзеркальце.

Я до нього нахилюся,
В чисту воду подивлюся

І себе побачу в нім –
У люстерку водянім.

А торкнусь води рукою –
Стану дивною такою:

Заморгають швидко очі,
В кісках промінь затріпоче,

Ніс у хвильці попливе...
Справді дзеркальце живе.

ДОЩИК

Ой ти дощук рясний,
Нашу ляльку полий,
Щоб мала
Підросла,
Щоб великою була.

ОЙ, СЕРДИТИЙ

Ой, сердитий, ой, сердитий –
Походжає, як борець,
Всіх на світі хоче бити...
То заходить за хлівець,
То по стежці крильми поре –
Недалеко до біди.
Гей, тікайте – буде горе,
Всі тікайте хто куди!

Пір'я дибки, вип'яв груди,
Дзьоб, як гострий топірець...
Стережіться – бійка буде!
Ой, сердитий... горобець!

ЗЕЛЕНОМУ КОЛОСКОВІ

Зеленому колоскові
Співа жайвір колискову:
Тебе вітер колихає,
Тебе дощик поливає –
Рости в землю корінцями,
Виповняйся зеренцями!

ЗАЙЧИК МІСЯЦЯ НАДГРИЗ

Чи тепер, чи колись
Із солодким хрустом

Зайчик місяця надгриз –
Думав, що капуста.
Місяць скік та й утік
В небо сине-сине.
Не кружок-колобок –
Тільки половина.
Заховався, повис,
Де хмарки, мов хустя...
Зайчик місяця надгриз –
Думав, що капуста.

ЖОЛУДІ

В лютому на холоді
Міцно спали жолуді,
Й снилось їм, що край ріки
З них ростуть міцні дубки.

ВЗИМКУ

Липа у білім кожусі
Згадує літо, весну.
Сіє хурделиця в лузі
Сиву порошу рясну...

Сіє без шуму і гніву
Ген за яри, за мости.
Буде від того посіву
Добра пшениця рости.

КАЗОЧКА

До нашої теплої хати
Приходила казочка спати,

Та чи спала, чи не спала –
Колискову колихала.
А як рано діти встали,
То гостинці гарні мали:
Тому – зайчик-стрибайчик,
Тому – котик-воркотик,
А найменшому – Іванку –
Дала казка вишиванку.

ХОЧЕ СПАТИ

Хоче спати гілка,
Хоче спати бджілка.
Хоче спати...
Хоче спати...
Спить...

Хоче спати пташка
І мала мурашка.
Хоче спати...
Хоче спати...
Спить...

Хоче спати кізка,
Хоче вже й берізка.
Хоче спати...
Хоче спати...
Спить...

ВЕЛИКДЕНЬ

Ми довго чекали Великодня. Дивились на іній – уявляли білий вишневий цвіт.

Вербної неділі принесли з церкви освячену лозу. Хльоскали нею тата, маму, братиків, сестричок – так проганяли зиму, приказуючи: «Не я б'ю, лоза б'є... За тиждень – Великдень».

Чекали Великодня...

І от урочисто в церкві задзвонили дзвони. Зійшло веселе весняне сонечко і сповістило рясним промінням: «Христос воскрес!» Надворі розтала крига. З'явилася зелена травиця й тихо шелестить: «Христос воскрес!»

Вмиваймось, милі хлопчики й дівчатка, і притуляймо до щічок червоне яєчко, щоб завжди бути гарними. Перехрестімося до ікони, помолімося «Отче наш» і сідаймо до святкового столу, сказавши всім, хто в хаті:

– Христос воскрес!

Пообідавши, всі виходьмо з хати, хай невидимо увійдуть до неї наші родичі, яких вже немає на білому світі, й теж покушують великодніх страв.

Винесім худібці та птиці крихт свяченої паски і прокажімо:

– Христос воскрес!

Радіймо, що з воскресіння Христа настала весна, і сподіваймося, що вона принесе нам щастя.

Вітаймося з усіма, кого стрінемо, словами: «Христос воскрес!» А як нас привітають, відповідаймо: «Воістину воскрес!»

КАЗОЧКА ПРО ЯБЛУНЮ

На узліссі, біля рову, де дідусь мій пас корову, кучеряве, як вільце, зеленіло деревце. І зайчатко, і лисичка називали його – дичка, і колись давно-давно липам скаржилось воно:

– Чом я дике? Я не дике! Скоро виросту велике. Нині зовсім невеличке п'ю водичку од кринички, що прозора наче скло... Із зернятка я зросло. Ось довкола ліс буя... Може, кленом стану я, може, дубом в лісі скраю, ще не відаю, не знаю...

Тут при нім зайчатко стало, подивилося й сказало:

– Ти із яблука, що впало. До землі вчепилось ти, щоб під дощиком рости. Через років сім чи вісім станеш яблунею в лісі!

Засміялись лопухи:

– Хі-хі-хі! Хи-хи-хи! З неї яблуні не буде, бо затопчуть її люди. Якщо й вродить якийсь плід, то заглушить його глід!

Але йшов узліссям дід. З корячка води напився і на дичку задивився: «Непомітна, невеличка, але яблунька, хоч дичка. В бур'янах густих вона, але в корені міцна...»

Вирвав дід скрізь лопухи і сказав:

– Роздивляйся зелені сни, а пізніше, восени, я візьму тебе в мій сад, де порічки й виноград, де квітує все зелене, – станеш щепою у мене!

І коли зжовтів весь ліс, деревце дідусь приніс до господи й посадив і довкіл обгородив, щоб не сміли зайченята взимку яблуньку чухрати. А на весну залюбки прищепив дідусь бруньки з яблунь тих, що вже великі, що культурні, а не дикі... Й деревце розвеселилось, шовком-цвітом рясно вкрилось. І зросла, як дід хотів, яблуня семи сортів. Дозрівали на осонні білі яблука й червоні.

От і казка невеличка вам про яблуню, про Дичку.

СИНИЧКА ТА ХУРДЕЛИЦЯ

Птичка Синичка жила в дуплі старої груші. Намостила собі сінця – їй було затишно, тільки докучала – шуміла – висвистувала люта Хурделиця:

– Маю хвищі й холоди, все завію назавжди!

А Синичка висовувала голівку із свого дупельця і приказувала:

– Як би ти не шуміла, як би ти не висвистувала. Все одно вигляне сонечко – сніг розтане і весна настане!

– Сніг не розтане, весна не настане! – сичала Хурделиця. – Мої морози застудили лози, закували кригою ріки на віки!

– Ців-ців-ців... – защебетала Синичка, а потім тихо сказала: – А в мене сонечко...

– Де воно в тебе? – сердито спитала Хурделиця. – Я його заволокла своїми хмарами!

– У моїй пісеньці сонячний голос, а воно в небі!

– Іч яка!.. В пісеньці ...Цівкаєш там дуплі – і нікому тебе не чути, а я так умію шуміти і свистіти, що од мене до хати тікають діти! – зашарпала грушеве гілля сердита Хурделиця. – я вирву з корінням дерева, обламаю віти!

– А од моєї пісеньки зацвітають квіти! – весело сказала Синичка.

– Як?!! – здивувалась Хурделиця.

– Почує мене брунька – то й розпукнеться, щоб ще краще почути, а з неї квіточка пелюстки розкрились.

– А я так шумітиму, що жодна брунька тебе не почує! Ха-ха-ха! – зареготала Хурделиця та захитала своєю волохатою головою. Д того реготу почало облямуватись сухе гілляччя. – Я твоє сонечко заслонила густими хмарами, і воно ніколи не вигляне з неба! Ха-ха-ха!

Тріщало сухе, протрухле гілляччя, а здорове, пругке так розгойдалось та захльоскало по хмарі, що вона розпоролася і крізь прогалину виглянуло сонечко.

– Ців-ців-ців! – привітала його Синичка.

Сонечко простягло свій теплий промінець і погладило Синичці голівку.

Пташечка защебетала ще веселіше – і почули її всі хати, весь ліс:

– Покинь сани, візьми віз!

МИКОЛА СИНГАЇВСЬКИЙ

(1936 р.н.)

РОСИЧКА

Хто полює на комах
У низинах й болотах?
Квітка ростом невеличка,
Називається – росичка.
Ось комашка прилетіла,
На листок росичці сіла.
Та біда, прилипла вмить, –
Вже комасі не злетіть.
Бо залозисті росинки
вже сплели їй волосинки
і комашці, ой не сила,
відірвать липучі крила.
А росичка без вагання
Знов чекає полювання.

ВСЯ МОЯ РОДИНА

Мати, мова, Батьківщина –
Ось і вся моя родина.
Батьківщина, мати, мова –
Три цілющих, вічних слова.
Батьківщина, мова, мати –
Нас повік не роз'єднати.

НАЙРІДНІША

Батьківщино, земле рідна,
Земле сонячна і хлібна,
Ти навек у нас єдина.
Ти, як мати, найрідніша,
Ти з дитинства наймиліша,
Ти і взимку найтепліша –
Наша отча сторона.

МАТУСИНЕ ЩАСТЯ

Є турбота в сонця –
Людам помагати,
Яблука і вишні
Соком наливати.
А моя турбота –
Мамі помагати,
Братика малого
В колисці гойдати.
І на щастя неньці
Швидше виростати,
Щоб завжди пишалась
Батьківщина-мати.

ДЯТЛОВА КУЗНЯ

У дятловій кузні
Гаряча пора.
Дятлова кузня

Стоїть край двора.
Дятел невтомно
Працює щодня, –
Така роботяща
В нього й рідня.
Вчився він змалку
Так працювати,
Щоб шкідників
З-під кори добувати.
Шишку розлущить –
Де тут зерно?
Так і обідає
Він заодно.
В дятловій кузні
Гаряча пора.
Дятлова кузня –
То груша стара.

ДОЩ ІЗ КРАПЛІ ПОЧИНАЄТЬСЯ

Все – із доброго чи злого –
Починається з малого.
Листя виросте з листочка,
З нитки витчеться сорочка.

З пагінця чи з бруньки – гілка,
З гілки – дудочка-сопілка.
Хліб – з маленької зернини,
Дощ – із чистої краплини.

Пагорбок стає горою,
А роса стає водою.
Навіть річечка-ріка
Починається з струмка.

День турботою почнеться,
Кожен за своє береться.

Проганяй мерщій дрімоту
І рукам давай роботу.

І роби невтомно, вміло
Хоч мале, та добре діло.

КОЛОСЕ ПШЕНИЧНИЙ

Колосе пшеничний,
Ти наш хліб одвічний.
З доброї зернини
Ми тебе ростили.
Від землі щоднини
Набиравсь ти сили.
Набирався соків,
Сонцем наливався.
Повний та високий —
На добро пишався.
Колосе багатий,
З доброї зернини.
Це від тебе, брате,
Щастя у людини.

ХОДИТЬ КОТИК ПО ГОРІ

Ходить котик по горі,
носить сон у рукаві.
Усім дітям продає,
а Марічці так дає.

КОЛИСКОВА

За дібровою місяць,
Біля нього зоря.
Срібну стежку по травах
Він прослав до двора.

Шепчуть колосом ниви,
Шепчуть листям гаї:

Засинайте щасливі,
Любі дітки мої.
Сплять журавки у лузі,
Сплять синиці в гаю.
Квітка квітку колише

В нашім ріднім краю.
Сяє в небі зірниця,
Сплять хлоп'ята малі.
Наче казка ласкава,
Ходить сон по землі.

АНАТОЛІЙ КАМІНЧУК

(1939 р.н.)

БЕРЕЗА РОЗВИВАЄТЬСЯ

Береза розвивається
У тихому гайку.

Зозуля озивається:

— Ку-ку, ку-ку, ку-ку!

А сонце усміхається

В зеленому вінку.

Он зайчик умивається

На теплому пеньку.

ГРЕЧКА

Відцвіла гречка,

Чорно вершечка.

А тепер гречки

Повні мішечки.

Каже бабця наша:

— Буде добра каша!

ВУСАНЧИК-КОЛОСОК

– Дядечку ячменю,
Дайте зерна жменю,
Засіємо нивку,
Зеленогривку.
Щоб у теплі, гожі дні
Уродили ячмені,
Щоб вирости вуса,
Як в мого дідуся.

КРИНИЦЯ

За селом криницю
Виколав дідусь.
Там шумить пшениця,
Колос хилить вус.

Люди з поля йдуть,
Перепочивають.
Там водицю п'ють,
Дідуся згадають.

БДЖІЛКА ВЕСЕЛО ЛІТАЄ

Бджілка весело літає,
Квіткам вічка розтуляє.
Каже: – Квіти, годі спати,
Я прийшла медок збирати!

СВІТЛЯЧОК

Спить метелик-біланець,
Спить зелений стрибунець,
Спить ромашка і кульбабка,
Під листком заснула жабка.

А маленький світлячок
Не лягає на бочок:

Він засвічує ліхтарик
І чита собі букварик.

ГОДІВНИЧКИ

Я ладнаю годівнички
Для горобчика й синички,
Для малого снігурця
Крихт насиплю і пшонця.
Прилітайте, друзі милі,
Не лякайтесь заметілі!

МЕТРО

Кріт Кротович, дядько Дмитро,
Зробив кротенятам хороше метро.
І кротенята навперегони
Мчать по тунелю, наче вагони.
Кажуть вагони: – Дядьку Дмитро,
Спасибі тобі за хороше метро.

ТРАМВАЙЧИК

Дзінь-дзелень! – біжить трамвайчик.
У вагоні лис і зайчик,
Бегемотик, слоник, котик,
Песик, вовчик, чорний кротик. –
Не дивуйтесь! – каже зайчик, –
В зоопарк іде трамвайчик!

ГОДІВНИЧКИ

Я ладнаю годівнички
Для горобчика й синички,
Для малого снігурця
Крихт насиплю і пшонця.
Прилітайте, друзі милі,
Не лякайтесь заметілі!

НОВОРІЧНЕ СВЯТО

На новорічне свято
Зійшлося гостей багато:
В таночку під ялинкою –
Снігурочка з Калинкою,
Дідусь Мороз і коники,
Ведмедики і слоники,
Малятко й Лис Микита,
І вочик Сіра-Свита,
І Гаврик, і Мальвіна,
П'єро і Буратіно...
Вони в танку кружляють
І щастя всім бажають.

ІНІЙ

Усі дерева в інею –
У білому, у синьому.
Ростуть димки над хатами
Стовпцями волохатими.

Гілки похитує вітрець,
Снігур сніжок покльовує,
А Морозенко–пустунець
Нам вікна розмальовує.

БАТЬКІВЩИНА

Он повзе мурашка.
Он хлюпоче річка.
Не зривай ромашку,
Не топчи травичку.

В зелені діброва,
В китицях ліщина.
Глянь, яка чудова

Наша Україна.
Журавлі над лугом
Линуть рівним клином.
Будь природі другом,
Батьківщині – сином.

НАША СТОЛИЦЯ

Чудовий день. Ясна пора.
Легенький вітерець повіяв.
На кручах сивого Дніпра
Стоїть столиця наша – Київ.

Квітує свічками й каштан,
На хмарах грає позолота,
Ось Володимир, ось Богдан,
Он сяють Золоті ворота.

Летить у небі голуб-птах,
Над ним хмари, немов пір'їни.
Й тріпоче синьо-жовтий стяг,
Як вільне серце України.

РІДНЕ СЛОВО

Барвінково, волошково
В небі світиться зоря.
Починаєм рідне слово
Зі сторінки «Кобзаря».
Рідне слово любить ненька
І співає: «Люлі-Лю!»
Так любив його Шевченко
Так і я його люблю.

АВТОБУС

Авто-авто-автобус,
За шофера чорногуз,

Раз, два, три, чотири,
Виходять звірі – пасажери.
Дві жирафи вносять арфу,
Дві лисиці – цимбалиці,
Два ведмеді – бочку меду.
Вовк Іван – чемодан.
Бегемоти вносять ноти,
Кожні, поні – по гармоні.
Слон Мирон – патефон.
Білка – вербову сопілку.
Вони ідуть в дитсадок! –
Звеселятимуть діток!
– Коте, двері зачиняй! –
Автобусе, вирушай.

В КАПУСТИ – ІМЕНИНИ

Завтра іменини
В тітки капустини.
Прийде дід-дідище,
Старий Капустище.
Прийде з ним бабуся,
Стара капустуся.
Прийдуть два синочки,
Малі капусточки.
Прийдуть і три доні,
Малі капустоні.
Прийде капустон,
Дін-дон-дон!
Каже капуста.

ЧИКИ-БРИКИ

Чики-брики – ти куди?
Чики-брики – на базар.
Чики-брики – а по що?
Чики-брики – по крупу.
Чики-брики – а кому?
Чики-брики – для курчат.

Чики-брики – стільки їх?
Чики-брики – двадцять п'ять.

ЛІЧИЛКА

Летіла лелека,
Летіла здалека
Та й сіла на хаті
Зірки рахувати.
Не їла, не спала,
Всю ніч рахувала.
А в досвіта збилась –
Зоря покотилась,
Упала додолю
Та піжмурці в полу.

Я – КУЛЬБАБА, ТИ – КУЛЬДІД

Слухай, як
Лічити слід:
Я – кульбаба,
Ти – кульдід.
Я – весна,
А ти – зима,
Був мороз,
Тепер нема!

СКОРОМОВКИ:

ОВЕС

Овсій
Овес
Сій!
Овсій
День увесь
Сіяв овес!

МЛИН

У ставочку
Лин
Зробив
Собі млин.
Меле
День при дні
Воду
На млині.

У СОРОКИ МОРОКА

Каже дятлові сорока:
– Отака мені морока:
Маю сорок сорочат,
І всі білобокi.

ІВАН СВІТЛИЧНИЙ

(1929–1992)

ВЕДМЕЖА ХВОРОБА

Щось ведмедик зліг,
Зовсім занеміг,
Побивається та стогне,
Аж гуде барліг.
– Ой! – кричить. – Умру!
Ой, не чую рук!
Щось у оці, а чи в боці –
Сам не розберу.
Ой, язик опух!
Ой, заклало слух!
Чи то гикавка, чи кашель
Забиває дух!
Голова гуде,

Обертом іде,
Кості ломить і судомить,
Лиш не знаю де.
Ой, живіт болить!
Ой, п'ята свербить!
На зубах така оскома,
Аж в очах рябить.
Поперек пече,
Віддає в плече,
Нудить-млоїть під п'ятою
Й, може, десь іще!
В носі крутить так,
Що аж хвіст набряк,
Що аж меду захотілось
Сам не знаю як.
Лікар вислухав,
Лікар вистукав,
Каже: – Це така хвороба –
Комизистика.
І хвороба ця
Так лікується:
Треба добре натщесерце
Дати ... ремінця.

БЕЗКІНЕЧНИК

Кури в полі сіють просо,
Як заведено давно.
А півні те просо скосять,
Зрешетують на пшоно;
Із пшона наварять каші
Жовторотій дітлашні,
Виростуть курчата наші,
Стануть кури та півні –
І почнеться все спочатку,
Все спочатку по порядку:
Кури сіятимуть просо,

Як заведено давно;
А півні те просо скосять,
Зрешетують на пшоно;
Із пшона наварять каші
Жовторотій дітлашні;
Виростуть курчата наші,
Стануть кури та півні –
І почнеться все спочатку,
Все спочатку, по порядку:
Кури сіятимуть просо...

ІГОР КАЛИНЕЦЬ

(1939 р.н.)

СІМЕЙКА

Був собі хлопчик –
Наколінігопчик,
На коліні – на коні –
ма-ми-нім.

Був у нього братик –
Нароверігнатик.

Сам жене, сам жене –
а мене?

Була у нього бабуся –
Похатікручуся.

Треба нашій бабці
роликів до капців.

Був у нього дідусь –
Пішкиобійдусь.

Ходить собі сам –
такий з нього пан.

ВЕСЕЛКА

Надягла веселка
Стрічок-стрічок,

Як у свято.
Взяла коромисло
І пішла до річки.
Дорогою перестрів її
Князенко соняшник
Із золотим черевичком
У руді.
Поміряла веселка
Якраз на пітку!
От вони й побралися.

НОВОРІЧНА З ВЕДМЕДИКОМ

– Ведмедику, дику, дику,
Сиди в лісі тихо-тихо:
Маєш хатку –
Смокчи лапку.
– Назарчику-чику-чику.
Тобі добре мене вчити,
Як я буду лапку ссати,
То ти будеш ласувати:
Медок на зубок,
Тістечка-їстечка,
Маківник-смаківник,
Горішки-пустобрішки,
Шоколадки за колядки,
Андрути* – хрускі-чути,
Мандаринки-течуть-слинки,
Медівник у роті зник,
Родзинки для Дзвінки,
Конфітури-замазури,
Крем-замазайло –
З торта вилізаймо.
І цукерки без обгортки.
І цукерки в папірцях,
І так далі без кінця...

* Андрути (діалектне) – вафлі.

– Ведмедику, дику, дику,
Поший собі півторбинки,
Ходи до нас на ялинку
Я тобі гостинців
Дам по половинці.

НОВОРІЧНА ЛИСТІВКА

Щедрик, щедрик, щедрівонька
там, де наша дівонька.
де вона вечурить,
сходять ярі зорі
з місяцем-обкраєм
там, де вечеряє.

Щедрик, щедрик, щедрівонька
там, де наша дівонька
завсітила свічку
на цілу світличку,
світляна, пречиста
свіччина вітчизна.

Щедрик, щедрик, щедрівонька
там, де Українонька
краєм неозорим:
на дні – дніпрозорі,
обкрай – місяченько,
білозор Шевченко.

ЛІЧИЛКА

Ой, де, де
Кущ росте?
Що на ньому,
Золотому,
Листя золоте?

Що на ньому
Королева
Рожа – Рожечка
Рожева?

В неї вінчик
І перстинчик
Золотий!

Треба рожу
Берегти.

І при ній,
Запашній,
Ти постій.

ПРО ЩО РОЗПОВІЛА НЕЗАБУДКА

*Цитьте, діти, цитьте всі!
Стало тихо – маком сій.
Будем тихо-тихо так,
аж достигне в маці Мак.*

Приїхала дівчинка з великого міста в село до бабусі на весну, літо і навіть осінь. І тут вона полюбила квіти, поливала їх літеплом, розпушувала землю, щоб корінці не позатерпали, полола бур'яни, які хотіли заслонити квітами сонце. І квіти також полюбili дівчинку, здалеку впізнавали її, махали привітно листям і посиляли назустріч свої пахощі.

Та була в дівчинки одна біда: вона плутала назви квітів і різного зілля, а то й зовсім забувала, як вони називаються. Або візьме кошичок, щоб нарвати малини, а вийде за ворота і думає, куди це зібралася, чи не по гриби. А вийде за село, то не знає, якою дорогою повертатися. Зустрінеється добра людина і питає: «Тобі куди, дівчинко?» – а вона і назву бабусиного села не згадає.

Квітам було шкода дівчинки. От вони стали радитися, як їй допомогти. Погомоніли, погомоніли, але нічого не придумали. Та якраз нагодилась добра чарівниця, вислухала квіти, бо їхню мову знала, і запитує:

– Чи поливає вас дівчинка?

– Поливає.

– А прополює?

– Прополює.

– А курей проганяє з грядки?

– Проганяє.

– Милується вами?

– Ще й як!

Дівчинка виглянула у вікно: а в саду біля квітів якась бабуся. «Надворі спека, певно, бабуся дуже втопилася», – подумала дівчинка. Винесла вона для незнайомої бабусі молока з коржи-ком. Випила добра чарівниця, відпочила ще трохи, і подалася своєю дорогою, гадаючи, як допомогти такій ласкавій і чемній дитині.

Пішла наша дівчинка до лісу по суниці. Оглядається – ліс, стежки попереплутувалися, хоч сядь та й плач. Сіла та й плаче: доведеться тут і заночувати, а вночі вовки з'їдять...

Бризнули з очей дрібні сльози і покотилися у траву. А звідти раптом визирнули блідо-блакитні дрібні – предрібні квіточки.

«Таких я ще не бачила, – подумала дівчинка. – А може, бачила і забула? Але чому вони так швидко ростуть – просто на очах? То, напевно, чарівні квітки. А з чарівними і побалакати можна».

– Добридень вам, квіточки! – привіталася дівчинка. І квіти відповіли:

– Доброго дня, дівчинко!

– Хто ви такі?

– А ми Незабудки.

– Які ви щасливі, – позаздрила дівчинка. – А я забудько.

Пішла по суниці – забула глечик, забігла в ліс – забула, з якого боку ввійшла. Отак завжди.

– А ми про тебе знаємо. Нас послала добра чарівниця на допомогу. Коли що схочеш пригадати, а не зможеш, то прокажи:

Незабудко, Незабудко,
допоможи хутко!

От котрась із нас почує тебе, де б ти не була, і допоможе у скруті.

— То ви допоможете вибратися мені з лісу?

— Еге ж.

— То я зараз попрошу: «Незабудко, Незабудко, допоможи хутко стежину знайти з лісу».

І чує дівчинка, ніби хтось у вусі шепче: «Ось стежка!». Глянула вона на квіти, а вони мовчать, ніби і не виростили на очах і не розмовляли щойно. Та все одно дівчинка подякувала їм (дякувати, на диво, вона ніколи не забувала!) і побігла. А на узліссі перестрів гайовий:

— До якого тобі села, дівчинко?

— Я до ... — та й забула, трохи знітилася, а тоді пригадала недавню пригоду і швиденько проказала про себе: «Незабудко, Незабудко, допоможи хутко назвати село». І враз пригадала і назву села, і вулицю, і прізвище бабусі.

З того часу дівчинка рідко коли щось забуває. Як не може відразу відповісти, то хвилину подумає, ніби порадиться з кимось у собі, а тоді правильно і відповідає. Тепер вона всі назви квітів пам'ятає і не переплутує.

А побачить нас, то так і припадає:

— Ой, ви мої милі Незабудки!..

Коли б не була ота дівчинка забудьком, то, може, не було б і нас, Незабудок.

Кажі мені хутко:

— Хто ти?

— Незабудка.

— Що ти не забула?

— Як в бабусі була.

— Що ти там робила?

— Квіти посадила.

— Що ти там чувала?

— Як пташка кувала.

— Що везеш до міста?

— Бабине намисто,

мальовану дудку,

пісню-незабудку.

ПРО ЩО ХОТІВ РОЗПОВІСТИ МАК

Цитьте, діти, цитьте всі!

Стало тихо – маком сій.

Будем тихо-тихо так,

Аж з'їмо з маківки Мак.

Цитьте, діти, цитьте всі!

Стало тихо – маком сій.

Та що сіяти, однак?

Діти з'їли всенький Мак.

– Та не всенький. А я хто по-вашому?

– Та ніби м а к!

– То дайте і мені розповісти.

– А ми про тебе вже чули: від початку до кінця.

– А що ж ви чули?

– От що:

Цитьте, діти, цитьте всі!

Стало тихо – маком сій.

Будем тихо-тихо так,

Поки зійде в тишу М а к.

І так далі й далі так...

– Та я все одно хочу розповісти!

– Ну, то іншим разом, бо ми втомилися слухати.

До того ж скінчився День квітів – квіти замовкли. Замовк і Мак. Можете, діти, погаласувати!

Про те, як зірка стала на землі айстрою

У гаю, на лузі, в полі –

Скільки там квіток!

Ми нарвали їх доволі,

Потім посідали в колі,

Щоб сплести вінок.

От коли б ще до вінка

Впала зіронька яка.

А яка? А така,

Як у небі, племінка.

Нашою мовою Айстра – це Зірка. Подекуди квітку так і називають: не Айстрою, а Зірочкою. Багато квіток подібні до не-

бесних зірок: їхні пелюстки розходяться урізнобіч, як промінці, від золотої серединки. Але чому тільки Айстру ще називають Зірочкою?

А було так. Дивилася Сумна Зірка з неба на Землю і заздрила усім тим, що сходять, проростають, буяють, квітнуть і пахнуть на зеленій Землі. «Як там гарно, – думала Сумна Зірка. – Шумлять гаї, струменять річки, щебечуть пташки, ваблять усіма кольорами квіти! А тут холодно, сумно, зірка від зірки далеко, тільки радості, як князенько Місяць пройде по небі». Нудьгувала Сумна Зірка, а врешті надумала попроситися у свого князенька Місяця на Землю. Вислухав Місяць і мовить:

– От коли я стану Місяцем Серпнем, тоді я багато зірок відпускаю на Землю. Та застерігаю тебе: по дорозі до Землі не одна Зірка згорить, не долетівши, інші впадуть на дно моря, а ще інші з розгону глибоко вгрузнуть у землю – і їх там ніхто не побачить. А коли навіть відкопають, то вони вже не блискучі зірочки, а темні камінці, які люди ховають за скло у музеях і називають метеоритами. Нелегка дорога до Землі. І ще невідомо, як прийме гостей Земля.

– А мені хочеться там рости і цвісти, – виповіла свою мрію Сумна Зірка. – і не самотною, а вкупі з іншими квітами. І щоб їх було густо-прегусто!

– Гаразд. Чекай мене Серпневого, – відповів князенько Місяць.

Відтоді не спускала Сумна Зірка очей із свого князенька. Кілька разів він мінявся – ставав молодиком: вузьким серпчком ріжками догори. Але на запитання Сумної Зірки відповідав:

– Ще не час. Бо я тепер Травень, а не Серпень (або Червень, або Липень).

А дівчата тим часом на зеленій Землі сплітали вінки і співали:

От коли б ще до вінка

впала зіронька яка.

А яка? А така,

як у небі, племінка!

– Тепер мій серпок означає, що починається Серпень. У цьому місяці я дозволяю усім охочим зіркам дістатися до Землі. Як долетиш до неї, то станеш квіткою. Земля прийме тебе не

надто глибоко, саме так, щоб одні твої промінці стали корінцями, а інші – стеблом і листям. Щасливої дороги, моя Сумна Зірко.

Багато зірок мчало серпневої ночі разом із Сумною Зіркою до Землі. Невеличкі згоріли не долетівши, інші шубовснули в річки і моря (і там, певно, стали морськими зірками). Сумна Зірка зарилася в м'яку грядку, а на ранок зазеленіла.

А дівчинка прийшла у свій зільник і тільки сплеснула в долоні:

– Звідкіль ця рослина? Вже кінець літа, вже всі квіти відцвітають, а вона тільки буде зав'язувати пуп'янок. Це, може, пізня осіння квітка?

І справді, Сумна Зірка, яку прозвали на Землі Айстрою, осіння квітка. Вона не лякається холоду, бо високо в небі було ще холодніше. Живе вона у товаристві таких же квітів – густо-прегусто їх. Та чи стало веселіше у гурті? У квітнику? Ой, ні. Вона була Сумною Зіркою, а тепер вона – Сумна Квітка. І дивиться вона із журбою в осіннє далеке небо. І, можливо, прагне знову зблиснути справжньою зіркою, тільки про це мовчить.

Я не бачив, щоб із айстр плели вінки: їх плетуть навесні або влітку з веселих квіток. Але я чув, як співали дівчатка:

Упадь, Зірко, з неба –
нам тебе тут треба.

Будеш на Землі
зірка на стеблі.

Будеш в квітнику
в айстринім вінку!

ОКСАНА СЕНАТОВИЧ

(1941–1997)

ЇДЕ ЗАЄЦЬ ДО МАЛЕЧІ

Ечі-печі поза плечі,

Їде заєць до малечі.

Трохи їде,

трохи їде,

десять рік перебрєде.

Як під вечір не наспіє –
десь, напевне, моркву сіє.
Поки виросла та морква
надворі малеча змокла.

ВЧИТЬСЯ ВЕРЕСЕНЬ ЧИТАТИ

Вчиться вересень читати,
вчиться літери складати.
Засміявся хитро вітер:
– А склади-но О С І Н Ь з літер!
Вдарив вересень тривогу:
– Хто прийде на допомогу?!

Огірок озвався гречно:
– «О» віддам я, безперечно,
раз okazія така! –
Стала гірка з огірка.

Тут світання нагодилось,
також чемно уклонилося:
– «С» охоче віддаю,
бо вітанням я стаю.

Ціле «Н» індик приніс
в подарунок: – Прошу, друже!.. –
Дик, кабан великий дуже,
навпростець пішов у ліс.

Мовить вересень про себе:
– Ще м'якого знака треба! –
І підходить до коня:
– Дайте знак пом'якшення!
– Що ж, бери! – промовив кінь,
і з коня зробився кін...

О С І Н Ь – літери у ряд,
як на кубиках в малят.

Завстидався вітер сильно,
каже вересню прихильно:
– Хочеш, «І» віддати тобі!
– Пізно, вітре, далєбі,
віддати «І» тепер,
як тобі я носа втер!

ЯКБИ КЕДИ НОГИ МАЛИ

Два брати, два кеди вранці
опинилися у ранці...

Починає правий мову:
– Ми, нарешті разом знову!

Лівий – голосом тоненьким:
– Добре з братиком рідненьким!
Як жилося тобі в шухляді!
Чи були сусіди раді?
Бо мене весь час з-під ліжка
проганяла сіра мишка.
– Той господар наш, Іванко, –
розкидаймо хоч куди!
І тому ми, брате, разом
зрідка лиш,
вряди-годи...

Сором глянути на те,
як він пошуки веде,
злиться: – Кеди винуваті,
бігають самі по хаті...

– Якби ноги в нас були,
ми б од нього утекли!

АКУРАТНИЙ СНІГОПАД

Сів Іванко, пише: САД...
Помилився – вийшло: ПАД.

Перекреслювать негоже –
«П» образитися може.
– Хай вже п а д той буде п а д о м,
почекає трохи сад.
Допишу я СНІГ – і буде
акуратний СНІГОПАД.

ПРОГУЛЯНКА

– Д-д-д, – дрижить мій братик,
як листочок у саду.

– Ти чому дрижиш? – питаю.

– Я дрижу, бо д-д-д...

– Що, дракона ти злякався
між деревами в саду?

Це гуде в деревах вітер,
не дрижи так д-д-д.

Повертаємось додому,
вже ми вдома, і тепер
розкажи, чому дрижав ти?

– Я дрижав, бо д-д-дуже змерз.

МИ РОЗБИЛИ СКЛЯНКУ З ЧАСМ

– Ти розбив!

– Ні, ти розбила!

– Ти штовхнув!

– А ти впустила!

– Ти тюхтій.

– А ти незграба.

– Баобаба!

– Ти баобаба!

НОТНА АБЕТКА

До

З дому на дощик
вибіг наш котик.
Дощик на дотик
мокрий, як котик.

Ре

Плаче ридма рева,
бо злякався лева.
– Не реви, будь ласка,
то левина маска.

Мі

Місяць у місті свиту замовляє.
З Місяця кравчик мірочку знімає.
Буде пошита свита аж за місяць.
– Чому аж за місяць? – питається Місяць.

Фа

Фарбували фарби двері,
сфарбувались до вечері.
Хочуть їсти-пригощатись,
хочуть фантиками гратись.

Соль

Соль коротке, як пароль.
Як візьму я ноту СОЛЬ,
СОЛЬ повторить соловей
і покличе в сад дітей.

Ля

Курка кудкудакала,
лялька лялялякала.

Сі

Сірників сімейка ціла
у коробці торохтіла:
ні в неділю, ні у будень
з дітьми гратися не будем!

ВАСИЛЬ ДОВЖИК

(1943 р.н.)

ЧОМУ УСМІХАВСЯ ТРАМВАЙ?

Був собі трамвай. Як інші трамваї, він мав роботу. А робота в трамваїв така: цілий день катають вони хлопчиків та дівчаток з татусями і мамами. Робота гарна, приємна і спокійна. Не як у деяких...

Взяти хоча б автомобілі. Вічно вони кудись мчать наввипередки, одне перед одним товпляться на перехрестях, поспішають. Тролейбуси і собі теж не проти поспіхом об'їхати когось... А трамваї цокочуть поважно, дочекаються черги, доки поїде передній, і собі рушають слідком, ніколи не обганяючи товариша. Бо трамваї ходять тільки по колії. І все життя бугелем тримаються вони за електричний дріт. Прискають вогняними присками на поворотах, розсипаючи зірочки, і розвозять людей містом від зупинки до зупинки.

Це так роблять старі трамваї. А наш трамвай – новенький. Лише сьогодні вранці його на цю колію поставили. Він ще навіть не знає як слід усіх зупинок. Знає, що треба зупинитися, а де саме, то вже буде придивлятися. Бо так старий трамвай новенького трамвая у трамвайній школі трамвайної справи навчав: «Придивляйся... Основне, аби на світлофори правильно їхав. Зелене світло – їдь. Жовте світло – увага. Червоне – стій! ані руш! В цей час через колію діти з дитсадка переходять вулицю, тримаючись за руки. То для них зараз світлофор зеленим світлом впоперек твоєї колії світить! Та ось вони перейшли. Тепер тобі на світлофорі засвітилося – увага! Рушати готуйся, щоб інших не затримувати за собою, бо всі тепер поспішають... Світло зелене! Рушай! Вулиця і колія для тебе вільні. А для діток впоперек вулиці тепер світло червоне. Вони це бачать і стоять – чекають, пропускають трамвай. Зупинку сам побачиш. Пасажири знають, де стояти. А ні – то я підкажу тобі... Головне, придивляйся!» Ось так учив старий трамвай новенького.

Та й поїхали трамваї на роботу зранку. Довго чи не довго їхали – трапилось їм поперечну вулицю перетинати. Світло було зелене. Новенький трамвай спокійно, як годиться, переїхав

через вулицю, а в старого перед самісіньким носом спочатку жовте, а потім червоне світло увімкнулося.

Зупинився старий трамвай.

Як ринули нескінченим потоком і тролейбуси, і автобуси, і маленькі авто! Ось через колію ще й діти пішли разом з вихователькою. Йдуть і їдуть, і здається, кінця й краю тому потокові не видно!

Бугелем киває старий трамвай новенькому: ти їдь, мовляв, бо пасажери на роботу поспішають... Поїхав наш трамвайчик сам. Над бугелем іскорки бризкають, колеса об колію вицокують, дзвінок неспокійно дзуремить. Біля гарненького будинку стоїть верба рясна, від вітру хитається. А трамваєві здалося, що то вона йому киває і наче приказує:

«Трамвайчику, трамвай, почекай!

Двері відчиняй – вербу рясну покатай!»

Трамвай і зупинився. Двері відчинив, чекає. Стоїть верба рясна, лише головою похитує. Бо то вона від вітру хилиться. Охоче вскочила б вона у новенький трамвай, та коріння не пускає.

Трамвай постояв-постояв, почекав-почекав та й поїхав собі далі.

Виїхав наш трамвай на великий майдан. На майдані – круглі грядки, хоча довкола саме каміння. На грядках – травиця зелена, повно квітів. Між квітами ясна вода шумить. А трамваєві причулося, що то вода гукає:

«Трамвайчику, трамвай, почекай!

Двері відчиняй – ясну воду покатай!»

Трамвай і зупинився. Двері відчинив, чекає. Ясна вода поміж квітами шумить, на сонечку веселкою виграє, на зелену травицю дрібен-дощиком падає. Вода б і вскочила в трамвай, та квіти треба поливати.

Трамвай постояв, почекав – не йде вода! Зачинив двері та й поїхав собі далі. Проїжджає наш трамвай біля нового будинку. Власне, самого будинку ще немає. Недобудовані стіни височіють, а понад ними здалеку видніє кран, як величезний журавель над містом. Підніме кран свою стрілу, наче руку біля шляху, і то поведе в один бік, то в другий... Це він з панелевоза готовенькі стіни з вікнами та дверима бере і на будинок подає. А там дядько-будівельник прилаштує їх на місце, затулиться маскою з темними окулярами і електродом, наче дятел, обстукує стіну. Бризнули іскри ледь не до самого низу – і росте будинок! Кран подавати ледве встигає, а трамваєві здалося, ніби то кран його зупиняє:

«Трамвайчику, трамвай, почекай!
Двері відчиняй – крана покатай!»

І знову трамвай наш зупинився. Двері відчинив, чекає. Кранові ніколи й глянути на трамвай. Він би, може, і вскочив у трамвай, та в нього своя робота – кран будує будинки.

Трамвай постояв, почекав – не сідає кран! – зачинив двері та й їде собі далі. Бачить трамвайчик, що ніхто в ньому не катається, що він нікому не потрібний трамвай, і так йому стало гірко, що він мало справжньої зупинки не прогавив. На справжній зупинці хлопчик Яронько зі своїм татусем трамвай чекали. Дивляться, аж нарешті цокотить новісінький трамвай і зупиняється ніби й зовсім не збирається. Як кинеться Яронько за трамваєм, руками махає та вслід йому і гукає:

«Трамвайчику, трамвай! почекай!
Двері відчиняй – Яронька покатай!!!»

Почув трамвай, зупинився. Двері відчинив. Яронька з татусем впустив. А тут іще інші діти зі своїми батьками настигли.

Посідали вони всі у новенькі кріселка. Трамвай ожив, радісно заворкотав мотором і помчав колією від зупинки до зупинки. І так гарно стало трамваєві, що він катає, аж він їде та дзвіночком дзуремить!..

Тут і старий трамвай новенького здоганяє:

– От бачиш, і ти зумів! Головне в нашій роботі – придивлятися! Слухає новенький трамвай, їде містом, на вербу рясну, на ясну воду, на крана поглядає і сам до себе усміхається.

Чому усміхався трамвай?

АКРОВІРШІ

Біля гаю хатку маю,
День у день я вилітаю.
Жде на мене праця влітку,
Оглядаю кожну квітку.
Легко лину над лужком,
А частую всіх медком.

Двох ворон і галок трьох
Охопив переполох:
Щось сипнуло, мов горох.

Мріють річку перейти
І зустрітись два брати
Стане він між берегами –
Тут і зустріч між братами.

Грізну хмару – грозовицю
Розірвала блискавиця,
І в ту ж мить – гучний удар!
Мов гора упала з хмар.

Ість києличку і суничку,
Жовтий гриб узяв на шпичку.
А коли злякається,
Клубочком згортається.

Є у лісі хитрий звір
Не куниця і не тхір.
Он сховався у дуплі,
Та й сидить собі в теплі

Срібна зірка, біла-біла,
На долоню теплу сіла.
І як сіла, то й розтала –
Голуба водиця стала.

Це про мене дбали люди,
У пошані я усюди.
Кинь до чаю – вмить зникаю.
Ох і люблять мене діти –
Раді все посолодити!

ВАЛЕНТИНА КОЗАК

(1946 р.н.)

ТЬОХНЕ В ГРУДЯХ СОЛОВЕЙКО

(колицкова)

Під віконечком калина
Колихала мати сина:
ТЬохне в грудях соловейко –
Україна – наша ненька.

«Люлі-люлечки, синочку,
Красно вишию сорочку»,
ТЬохне в грудях в грудях соловейко –
Україна – наша ненька.

В неї тепла біла хата,
Усі дітки-янголята,
ТЬохне в грудях соловейко,
Україна – наша ненька!

Засинай, моє дитятко –
В козака – Дніпро за татка,
ТЬохне в грудях соловейко –
Україна, наша ненька!

Засинай, моя дитино,
За вікном співає калина,
ТЬохне в грудях соловейко,
Україно, наша ненько!

ДІВЧИНА-ВКРАЇНКА

Лиш надіну я віночок
І барвисті стрічки,
Поведу я у таночок
Яблуньки й смерічки.
Соловеечко зі мною
Защобече з гаю,
Бо я пісні золотої
Скарб великий маю.
І я мовою матусі
Так співаю дзвінко,
Тож недарма я зовуся
Дівчинка-українка!

ЄВСАДКА РЯТІВНИКИ!

Дві синички невеличкі
А які завзяті!
Сорок яблунь – вартівнички
Стали вартувати.
– Чи під силу їм оце?
– Батько й мати принесе
Для пташаток-дітлахів
Вдень –
аж триста шкідників!

ВСІ ГОТУЮТЬСЯ

Гук і гамір, і дива,
Азарт, чудасія:
Гра команда дворова,
Футбольна стихія.
– Бий, Андрійку, врж їм, «Го-о-л!»
– Наклепай їм, Настя,
Дитсадок грає в футбол
В нас – «Євро - 12»!

ДЕ ЖИВУТЬ КОРОВИ?

Міського хлопчика спитали:
– Де живуть корови? –
Він сказав: – У гаражах
Довгих і здорових.

ПЕРЕСЛІВ'Я

(почуте в дитинстві)

Іду я річкою понад берегом, а кваки жабають!
Я на них кидькою тільки: «Грудь, грудь!»
А вони у скоку та у бовтю: «Водь, водь!»

ДЕ РОСТЕ ПШОНО?

(казка-загадка)

I

Проживало мишенятко –
Біля поля крайня хатка.
Захотіло мишеня
кулешуку із пшона.
Всі засіки підмело –
Ні пшонини не знайшло.
Якдсь чуло воно в школі,
що зерно росте у полі,
Тож побігло навмання
в полечко – шукать пшона.

II

От біжить воно на голос,
Бачить – золотий Цар-Колос,
Повнозйрний, променистий,
Сонечком омитий, чистий...
В сповитку зерно гойдає
І до нього промовляє:
«Наливайся сонечком,
Пшениченько-донечко!»
– Гей! – гукнуло Мишеня, –
Чи дасте мені пшона?
– Ні, – всміхнувся яснолиций, –
У мені – зерно пшениці.
Пироги із неї білі...
Манна, каша, мабуть, їло?
Ще й кутя з горіхами,
Діточкам на втіху.
– Так, – Мишатко облизнулось,
Хвостиком нараз крутнуло –
І помчало по лану,
(бо пшоно кортить йому).
Бігло, бігло, раптом стало
Щось його залоскотало...
Нахилилося вусате
Аж до вуха... «Мо' спитати?»

– Гей, ви, добрі вусані,
Не дасте пшона мені?
– Небилиці ти покинь,
Чи не бач, я – дід Ячмінь!
З мене добрі крупи ячні,
Ще й млинці, говорять, смачні.
Мишеня йому вклонилося,
І побігло, й покотилося.
Бачить, далі – дивина:
Китиці рясні зерна.
– Хто ти? – Що ти? – Як зовешся?
– Знай, що дядечко Овес – я!
– Здрастуй, Дядечку Овес!
– Їв ти кашу «Геркулес»?
– Каша справді та смачна,
Та шукаю я пшона...

III

Між колось квітки пахтіли –
Усміхалися так мило.
Мишенятко зупинилось:
Щось, мов золото, світилось,
А високі його стебла
Шепотіли щось про себе:
«Недарма зовемось Житом,
Бо даємо силу жити!»
Скільки в полі співу, шуму!
Колос повнять зерня-думи,
Крильця в жайвора тремтливі,
Пісні – дзвони чарівливі.
Вітерець на дудці грає –
Все навколо розважає.
Вже й обідати пора:
«Що це в полі за гора?»
Сіло й втрапило в хвилину
До мурах – на іменини!
Там наїдків було – тьма!
Лиш пшона чомусь нема...
Метушилась мурашня
Працювала вся рідня.
І побачило Мишатко:

Де працюють – там достаток!
– Хто посіяв все це в полі?
– Хлібороби ясночолі!
Стало соромно Мишаті
Цілий день дарма блукати...

IV

Хто там – у зелених льолях?
Ми – бобові: Біб, Квасоля,
Горох, Соя, Сочевиця –
Мило навіть подивиться!
– Ох-ох-ох! – розсміявся Горох, –
Тісно моїм горошинкам
У стручку – у зеленім піджачку.
– Їв ти кашу горохняну,
Пиріжечки до сметани?
– Ну, а це – мої сестриці –
Мила Соя й Сочевиця.
Сочевиця:
– Щоб зросли усі здорові
Треба їсти більш білкових!
Соя: – Я й за морем знана,
Бо олія з мене славна,
До цукерочок начинка,
У тортах – моя краплинка.
Ой, смачна наша родина –
Б'є рекорд по вітамінах!

V

Ген – низеньке щось рудіє,
«Мо, пшонце?», – Миша радіє...
Ближче, ближче, зупинилось,
Із стеблом розговорилось:
– Як зовуть? – Я – Гречка славна,
З мене каша добра здавна.
Цвіт мій – бджолам наймиліший,
Мед – духмяний найсмачніший.
– До побачення, ласкава!
Де ж пшоно росте, не скажеш?
Подивилась Гречка скоса:
– Запитай про це у Проса!
Сонечко сіда за гірку,

Час тобі спішить у нірку.
Біля норки – перед носом
Уклонилося Мишці Просо...
Китиці ясні у Проса,
Як в дівчаток золотокуси.
– Здрастуй, Просо золоте!
Де, скажи, Пшоно росте?
Я так хочу кулешу
Я Пшоно знайти спішу!
Просо й каже:
– Ось відгадка:
Змолоти мої зернятка,
Потовчи ти їх старанно –
Буде каша всім пшоняна,
Буде запашний куліш –
Лиш дивися, не проспий ж!

VI

Запитала Миша-мати
У рудого Мишеняти:
– Чом у полі забарилось,
Пилюгою закурилось?
– Літо дарма не мина:
Заробив собі пшона!
Вироста ж воно не просто,
Його луцять з зерен Проса.
Сам збирав і молотив,
Товк у ступі, аж упрів.
Буде каша і куліш,
Нумо, в гості всі скоріш!
Миша піч враз розтопила,
Кулешу наварила.
А куліш удавсь на славу,
Куштувала й я ту страву.
Ще й присмачений шкварками
(Ну, точнісінько, як в мамі!)
Друзів скликало Мишатко –
Дошкребли все із горнятка!
Хай казочка розкажеться,
А дітоньки розважаться,
Кулешу покушують

Та ще й гостей почастують.
Ой, смачно!

СПІЛА КАЗКА СЕРПНЕВОГО САДУ

У серпні для мене було довгожданим, як і для всіх дітей, барвисте чарівне свято Спаса. Ще зранку мати посилала мене та сестричку Олю, братів Петруся й Василька в садок нарвати червонобоких яблук та солодких жовтих груш. Ми брали кошики і бігли під гору, в садок. Ступала я, мов у казку, в теплі росяні трави у саду. А в травах так і мерехтять писані яблука. Піднімеш холоднувате, ранковою россою умите яблуко, піднесеш до вуха і поторохтиш ним. «О, стигле!» – зрадієш. Це ж там десь, біля серцевини, торохтять вистиглі кароокі зернятка.

Яблука були зеленою зав'яззю на початку червня. Перенесли зливи і градобої, спеку та вітрища, не зірвалися з гілки, щоб аж на Спаса, на святі серпневого саду, подивувати всіх. Перебирали, витирали від роси яблука, груші, складали їх у святковий плетений кошик. Мати лаштувала туди мед, пироги з яблуками, свічечку і все це накривала вишиваним рушником.

Зранку все село, старе й мале, йде в святковому одязі – вишиванках, тернових хустинках, в доброму янтаревому намисті із повними кошиками садовини до церкви.

У церкві правиться, горять свічки, всі люди з лагідними, добрим обличчями говорять пошепки. Високо злітають янгольські голоси півчих. Там співають і мої батьки.

Потім увесь хрещений люд виходить на вулицю, стає з кошиками довкіл церкви на траві, запалює свічечки на плодах. Усі виставляють дари літа, ніби змагаються одне з одним: «Он що вродив наш сад! Яблука, груші, виноград, сливи – та все добірне, та все налите сонцем, аж пашить здоров'ям!»

Священик із хором, хрестом та іконами тричі обходить кругом церкви, читає урочисту молитву й освячує плоди. Опісля посвяти люди роздають дари дітям, один одному, вітають зі Спасом рідних і близьких, сусідів та кумів запрошують у гості.

А нас, дітей, посилали з гостинцями до самотніх стареньких сусідів свяченого віднести, журбу відігнати, розвеселити дідусів і бабусь...

Та й розкішне, барвисте, солодке й пахуче, щедre, як сад, свято – Спаса...

ОЛЕКСАНДР ЗИМА

(1937–1986)

КУСЬ І ГРИЗЬ

(фрагмент)

Влітку брати-близнюки Петро та Миколка жили у баби Ганни та діда Андрія. У діда та баби і сад, і пасіка, а за селом і річка Струмилівка, і левада. А далі синій ліс, де звіра та птаства видимо-невидимо.

Раніше всіх вставала баба Ганна, потім гупав у дворі чобітьми дід Андрій, а там і Петро схоплювався з ліжка. Останнім прокидався Миколка.

От якось вийшов Петро в сад, а там ранніх яблук нападало в траву, як граду.

Уночі був дощ та грім. От вони й потрусили сад.

– Візьму кошик та визбираю яблука, – сказав Петро та повернувся до хати.

А тут і Миколка прокинувся.

Побачив він, що Петро стоїть з кошиком у руці, підбіг та допитується:

– Ти це куди? Може, у ліс? Уночі гриміло, то, мабуть гриби вирости?

– Ні, я іду в сад яблука збирати.

– І я піду с тобою. Без мене ти всі яблука в один кошик не позбираєш. Таки не зумієш, – хвалився Миколка.

– То ходімо, навчиш, – сміється Петро, а потім разом із братом ідуть до найбільшої яблуні.

Петро почав збирати усі яблука в кошик. Але Миколка побачив це, розсміявся і сказав:

– Хто ж такі ранні яблука збирає?

– А як треба? – здивувався Петро.

– Треба вибирати тільки спілі і солодкі, – повчає брат.

– Яблука всі солодкі і спілі, – відповів Петро й додав:

– Хіба не бачиш, зелені ще на дереві висять.

– Серед ранніх яблук є й падалиця. Кожне яблуко треба пробувати, – відповів Миколка й підняв із густої трави велике яблуко. Трішечки надкусив і сказав: – Оце яблуко спіле. Його треба покласти до кошика.

– Хіба ж можна яблука надгризати? – засумнівався Петро.

– Можна, можна! – весело застрибав Миколка й надкусив ще одне яблуко.

Заходилися брати збирати яблука, що уночі грім та дощ натрусили. І кожне яблуко кусь та гризь! Кусь та гризь. Солодке яблуко до кошика, а кисле та терпке – у траву кидають.

За якусь годину впоралися брати з роботою, пішли до діда хвалитися.

– Діду, а ми всі яблука зібрали, сказав Петро.

– Ану ж піду та подивлюся на вашу роботу, – мовив дід Андрій і погладив рукою онуків по головах.

Пішов дід у сад, а Петрові щось неспокійно зробилося на душі. Так недобре стало, ніби він образив когось і не вибачився.

– Тобі не млоїть на серці? – запитав Петро брата.

– Ні, мені дуже весело, – відповів Миколка.

– А мені дуже погано. Мені здається, що скривдили яблуню тим, що кислі яблука у траву покидали. Та ще й понадкушували їх.

– Ет, пусте! – розсміявся Миколка й додав: – Яблуня сама винувата. Для чого вона кислі яблука родить?

Не встиг Петро заперечити братові, як до хати ввійшов дідусь. Він уважно подивився на Петра та Миколу й сказав:

– Добре діло зробили, онученьки. Тільки трохи запізнилися: Кусь та Гризь уже побували в садку. Доведеться ті яблука, що ви зібрали, і ті, що у траві лежать, на сушарню везти.

ПРО СІРОГО ВОРОНА ТА ЧАРІВНІ ОКУЛЯРИ

У одному лісі жив лісник з дружиною. І був у них хлопчик Сергійко. Хлопчик дуже любив свій ліс. А ще більше любив він високу грушу, що росла у їхньому саду.

Груша була стара і таємнича. На тій груші, у великому гнізді з чорного ломачця, жив Сірий Ворон.

Сергійкові здавалося, що Сірий Ворон кривдить грушу й через те вона поволі всихає. Кожної весни із її зелених шат вистромлювалися сухі галузки. Вони були схожі на залізне волосся на голові велета.

Хлопчик хотів урятувати грушу. Обкопував і поливав її, та одного літа груша всохла. Довелося її спиляти. Коли груша впа-

ла, разом з нею впало й гніздо Сірого Ворона. Із гнізда випала золота монета, обгортка від шоколаду, осколок дзеркальця й срібний гудзик від оксамитової куртки лісника. Дуже зрадив лісник, коли знайшов гудзик. То був дуже старий гудзик. На ньому завжди блищала велика срібна зоря.

Сергійко теж прибіг подивитися на гніздо Сірого Ворона. Коли хлопчик побачив усе те добро, що лежало в гнізді, він дуже здивувався і спитав в батька:

– Тату, а чого Сірий Ворон зносить усе це в своє гніздо? Він же не ходить у магазин і не пришиває гудзиків до своєї куртки з пір'я?

– Сірий Ворон, сину, – мовив тато, – збирає не гроші й не гудзики. Він несе у своє гніздо все, що блищить на сонці. Ворон думає, що то блищать скалочки чарівних окулярів.

– А що то за окуляри? – запитав Сергійко. – Ти ніколи не згадував про них. Що то були за окуляри? Розкажи, тату.

– Гаразд, – погодився тато й посадив Сергійка на ще теплий пеньок груші. – Слухай же, – продовжив тато. – Давно-давно, коли ще ні нас з тобою, ні цієї груші не було на світі, з'явилися перші звірі і птахи. Було їх дуже багато. Були вони дуже різні. Кожен з них шукав свого пристанища. Почали птахи обживати ліси, степи, озера й гори. Усі мостили свої гнізда, і тільки Сірий Ворон не брався до роботи. Ніяк він не міг нагріти собі місця.

– Слухай, Вороне, чому ти досі не в'єш гнізда? – запитала його Сойка. – Де твої дітки житимуть?

– Без тебе знаю, що робити, – гордовито відповів Сірий Ворон. – На те я наймудріший серед вас, – додав і полетів у хащі, де жила Сова.

– Ти просто ледар! Та ще й невихований! – гукнула навздогін Сойка.

Сірий Ворон навіть не озирнувся на ті слова.

«Ще побачимо, хто в кого тепла проситиме», – зловтішно подумав Ворон та й сів на дуба. Сидів він там до самісінького вечора і пильно стежив за Совою.

Треба сказати, що колись Сова бачила не тільки вночі, але і вдень. Тільки для цього Сова одягала свої чарівні окуляри.

Скельця тих окулярів блищали, наче сонце.

Сірий Ворон як побачив чарівні окуляри Сови, так зразу ж і подумав, що вони гарячі і від них можна завжди погрітися в гнізді. Але для цього треба було вкрасти у Сови чарівні окуляри.

От одного разу Сова не помітила Сірого Ворона на дубі, залишила в дуплі чарівні окуляри й полетіла на нічні лови. Уночі ж Сова чудово бачила й без окулярів.

Сірому Воронові тільки того й треба. Прокрався він у Совине дупло, знайшов чарівні окуляри, схопив їх у дзьоба й кинувся тікати в сусідній ліс.

Сірий Ворон не подумав про те, що чарівні окуляри так блищатимуть, і не прихопив із собою темної торбини. От як тільки він полетів, окуляри від змахів його крил ще дужче розгорілися й засяяли, неначе метеорит у небі.

– Що це таке світиться? – питали здивовано птахи, що вже вклялися спати.

– Може, то полетіла Жар-Птиця? – несміливо запитала Жовта Мухоловка.

Йй ніхто не відповів. Усі, мов зачаровані, дивилися на дивний вогонь над лісом.

У сутінках найкраще бачила Сова. Вона зразу ж пізнала свої окуляри й кинулася наздоганяти Сірого Ворона.

– Віддай, віддай злодюго! – гукнула Сова й летіла слідом нечутно, наче мара. Сова уже майже наздогнала Сірого Ворона.

Ворон злякався, каркнув і випустив Совині окуляри. Вдарилися вони об пеньок дуба і розлетілися маленькими блискітками. Гірко зажурилася Сова й крикнула у відчаї:

– Кари тобі, Вороне! Тобі і твоїм дітям – кари!

– Кар-р! – тільки й зміг прокричати Сірий Ворон. Він так злякався прокляття, що геть забув усі свої слова. З тих пір і Ворон, і його діти забули свою мову і вміють тільки каркати. Це тепер і їхня пісня, і їхня мова. І каркатиме Сірий Ворон доти, доки не знайде усіх скалок і не складе з них чарівних окулярів і не поверне їх Сові. От і несе Сірий Ворон у своє гніздо все, що блищить під сонцем.

– Тату, а Сірий Ворон знайде колись усі скалки з чарівних окулярів? – запитав Сергійко. Йому було жаль Сови, котра тепер не може побачити ні сонця, ні квітів, не метеликів, ні білих хмар у високому синьому небі.

– Хто його знає, – відповів тато. – Сірий Ворон не втрачає надії. Хоча це дуже нелегко зробити, сину.

– Дуже мені жаль Сірого Ворона, – зітхнув Сергійко. Потім подумав і сказав: – І Сова жаль. Невже не можна якось допомогти Сірому Воронові? Тоді б він повернув Сові чарівні окуляри.

– Не можна, Сергійку, – твердо сказав тато. – Сірий Ворон скоїв великий злочин. А той, хто розіб'є чужу радість, уже ніколи не матиме щастя.

– Навіть людина? – перепитав зі страхом Сергійко.

– І навіть людина, – пояснив тато. Радість і горе на землі для всіх однакове. І для звірів, і для птахів, і для людей.

– Сергійко дивився на старе гніздо Сірого Ворона й думав про те, що він робитиме тільки добро. І для звірів, і для птахів, і для людей.

ВІКТОР БЛИЗНЕЦЬ

(1933–1981)

БУСЬКО Й БУСИХА

Лелеку звали Бусько, лелечиху Бусиха.

Ранньою весною повертались вони з чужини і кружляли над селом. Баба Груня виходила з хати, махала їм косинкою. А лелеки кружляли і все нижче й нижче спускались до неї. Баба випросила хлопців, щоб затягли на хату колесо. І на те колесо сідали лелеки, і мостили собі гніздо.

Якось була холодна весна, вночі раптом завіяло. Вийшла баба у двір – по коліна мокрого снігу, і лежать у снігу Бусько й Бусиха, крила розпустили, вже й голови не зведуть. «Бідні ж ви мої!» – забідкалась баба Груня, взяла їх у хату, натопила піч, нагодувала, напоїла чаєм з травами.

Видужали Бусько з Бусихою, ще більше полюбили бабу.

Гніздо мостили вони високе й розкішне. І по черзі вартували його. Пам'ятаю: вже смеркло, небо зоряне, світле, а на гнізді лелека стоїть, і його наче хтось вуглиною намалював. Стоїть на одній нозі, дзьоб свій задер, і здається – на Буськовому дзьобі місяць повис.

Перед сном баба Груня любила поговорити з лелеками. Стане серед двору й питає:

– Як воно, Бусько, не обіцяєш на завтра дощу?

– Кла-кла, – стукає дзьобом Бусько.

– Та воно й видно, – каже баба. – Зорі чисті, трава суха, буде спека. А я оце взяла розсаду, капусту хотіла приткнута на вгороді, та й не здумаю, що тепер...

– Кла-кла, – каже Бусько.

– Ну хіба що так, – зітхає баба і йде в хату. Кожної осені баба проводжала буськів у дорогу. Виходила за ворота і махала косинкою, і наказувала: «Дивіться, тримайтеся гурту. Та де хмара – летить високо, а де блискавка з громом – летить низько...»

ГРИГІР ТЮТЮННИК (1931–1980)

~ ЯК СВИСНЕ БАБАК...

Ранньої весни, коли в степу на сході сонця по всіх ярах та виярочках вилежуються сонні тумани, а трави ще тільки сходять на пагорбах зеленими табунцями, біля самісінького Куреня ворухнулася раптом суха бур'янина, похиталася-похиталася з боку в бік і впала. А на тому місці, де вона стояла, зробиласянора. У норі хтось важко посапував і сердито бурмотів. А трохи переогодом з-під землі виткнувся в туман гострий писок, за ним – сердитющі настовбурчені вуса, а за вусами і вся голова якогось підземельника – припорошена пилом, без очей і з маленькими ямочками в щетині замість вух. – Пфу! – сказав підземельник, кинувши хмаркою пилу. Потім понюхав туман і прислухався.

Біля Куреня, в бур'янах, і далі в степу було тихо, а туман – теплий. Аж тоді підземельник повільно підняв угору дві рогові заслінки побіля вух-ямочок, і з-під них вигулькнуло на світ двоє очей. Вони були маленькі й колючі.

– Пфу! Як червоно... Підземельник недобачав, тому сонця не любив. «Гм, де ж це я опинився?» – подумав підземельник сердито, бо йому дуже хотілося їсти, і вибрався з нори весь. Він був кволий після зимового сну, тому ледве переставляв ноги – передні, з гострими роговими пальцями, ще нічого, міцненькі, а задні ледве волочилися, і слідом за ними ледве волочився геть охлялий хвіст.

Наткнувшись на Курінь, підземельний злякано присів, а що Курінь мовчав і не ворухився, то він осмілів, покуштував язиком вологий від туману мох і став швидко його лизати. Ах, як прохолодно стало йому в грудях, скільки сили прибуло одразу! І підземельник повеселішав.

– Ту-ру-ру, ту-ру-ру, – замуликав він і рушив обдивлятися та обнюхувати Курінь з усіх боків. Курінь пах землею і мохом і ви-

давався підземельникові горою, що зникала десь високо в тумані. А бур'яни навколо – як ліс, і пахощі їхні були гіркі та прохолодні.

«Добре було б отуто вирити колодязь, – подумав підземельник. – З цієї гори в нього набігало б у дощі повно води. А на рівному вирий – води набирається при самому дні. Полізеш, лизнеш капельку і вибирайся, дерися знову вгору. Та ще задки... Спробуй!»

І тут він опинився навпроти Куреневих дверей. З них сивими клубками викочувався туман і дихала вогкість. Підземельник наїжачився і гукнув дуже войовничо:

– Турр, турр!

У Курені, однак, ніщо й не шелеснуло, тільки луна розкотилась по темних кутках.

«Гм, виходить, я прокинувся перший, – подумав підземельник. – А може, ще й Бабак не свистів, ще й не весна, а тільки відлига?»

І вже геть осмілів (раз він перший, то кого ж йому боятися!) і попхався в Курінь. Проте не зробив і двох кроків, як з-під ніг йому закричали погрозово: – Ану не наступатися! – І луна в Курені теж погрозово проказала:

«Ану не наступа...»

Підземельник присів на лапах, заचाїв подих. І тут йому стало лоскотно – в ноги, в боки, в живіт, навіть на кінчикові носа лоскотнуло. Підземельник оглянув себе і побачив, що по ногах йому один за одним, як пожежники по драбині, деруться якісь носаті бігунці. Вони підсаджували один одного носами, підпихали тоненькими ніжками і всі, як один, войовничо ворушили вусиками. – Ти хто такий?! – почув Підземельник і побачив на кінчикові свого носа такого ж бігунця, як і інші, тільки трохи товщого. Він також ворушив вусами і дивився в очі підземельникові дуже суворо.

– А ви хто? – сердито буркнув підземельник. – І чого лоскочетесь?

– Ми Мурахи, – поважно одказав той, що сидів на носі. – А я Мурашиний ватаг і питаю в тебе, чого ти наступаєш ногою на вхід до нашого мурашника? хто такий будеш? і чого тобі в нас треба? Тільки відповідай швидко, бо нам ніколи.

– Я Кріт, – сказав підземельник лагідніше, бо од лоскоту йому стало приємно, навіть смішно трохи, – і шукаю, в кого спитати, чи свистів уже Бабак? Наступив же я на вхід до вашого

мурашника, як ви кажете, не навмисне, а тому, що недобачаю. А якщо ви – ватаг, то скажіть своїм, хай не лоскочуться. Іще, прошу, скажіть, скільки вас тут є, бо я, правду кажучи, ніколи ще не бачив такого великого гурту. А як можна, то ще й таке спитаю: куди се ви поспішаєте?

Вислухавши це, ватаг щось гукнув до Мурах, щось показав їм вусами, і вони хутко побігли з Крота на землю. Тоді промовив:

– Бабак свиснув уже хтозна й відколи, ще вчора в полудень; поспішаємо ми завжди, бо в нас повно роботи під землею і на землі: гнізда будувати, землю викочувати нагору, пшеничину тягти аж з-під Кур'єня сюди, в Курінь... А всіх нас дев'ять тисяч двісті. Але поки я казав вам, що нас дев'ять тисяч двісті, нас набралось вже дев'ять тисяч триста, а поки я кажу вам, що нас дев'ять тисяч триста, то нас набралось вже дев'ять тисяч чотирриста, бо ми ще тільки прокидаємося від зимового сну...

– Так, так, я сам тільки що прокинувся, – зітхнув Кріт, бо знову відчув, що йому хочеться їсти, але розсердитися не посмів: адже внизу, біля його ніг, стояла ціла ватага Мурах, до того ж їхній ватажок був такий люб'язний... – Я хотів би подивитися, чи не можна й мені десь тут вирити нору, бо я, розумієте, не терплю світла. А там, у степу, де не вийду з-під землі, – скрізь сонце. Іще бачу я: земля тут сира, м'яка... У ній, напевно, є багато черв'ячків, а я, правду сказати, дуже люблю ними снідати. – Тут Кріт сором'язливо посміхнувся і додав: – І обідати. – Тоді посміхнувся ще раз і ще раз додав: – І вечеряти.

– То, будь ласка! – погодився Мурашиний ватажок. – Будьте нашим сусідом. Правда, в одному кутку оно вже хтось почав рити нору. А в інших трьох вільно. Вибирайте, який вам до вподоби. Тільки зараз подайтеся, прошу, трохи назад і прийміть лапу, бо ви, – пробачте, що знов нагадую, – затулили нею вхід до нашого житла. Пройдіть якимось боком.

Тут Мурашиний ватаг дістав своєю тоненькою лапкою найближчу до Кротового носа травинку і збіг по ній на землю. А Кріт подався назад і прибрав лапу з ледь помітної нірки в землі. Тим часом ватаг промовив до своєї ватаги: – Братове! Той, кого ми з вами хотіли покарати за шкоду, називається Кротом. Він недобачає і заподіяв нам шкоди ненавмисне. А щоб надалі з ним такого не було, давайте нагорнемо над нашим підземеллям купу

землі! Тоді новий наш сусіда бачитиме її ще здалеку і обминатиме. А зараз – усі як один стали до роботи!

І перший шаснув у нірку, а за ним довгим чорним шнурочком потяглася під землю і вся його ватага. Кріт обережно переступив той шнурочок і увійшов до Куреня. Супроти дірок, що зяяли в тумані, на нього війнуло протягом; і він здригнувся. Зате далі, в кутку, було так затишно, так тепло і смерково, що Кріт аж туркнув раденько і вже хотів рити нору, але тут один його вусик зачепився за якусь невидиму струну, і вона голосно бринькнула.

– Ну-ну, порви-порви! – почув Кріт у себе над головою грізний покрик, і зіщулився, і присів на лапах.

А струна задрижала швидко-швидко (схоже, по ній хтось біг), і за мить Кріт побачив біля свого вуса сірого волоханя з довгими гнутими, як дужки, ногами, великим круглим черевцем і маленькою голівкою. Ще волохань мав восьмеро очей, і всі вони зорили в різні боки.

– Хто такий? – спитав волохань, погойдуючись на струні та бринькаючи по ній одною лапкою.

– Я Кріт, – сердито буркнув Кріт, бо йому знову хотілося їсти. – А ти хто, що вигойдуєшся тут? – А я Павук, – поважно мовив волохань. – І не вигойдуюся, а дожидаю мух. А ти сюди по що?

– Нору буду рити, – сказав Кріт і чхнув, бо туман зайшов йому в ніздрі. – Мені мурашиний ватаг дозволив... А ти краще скажи, навіщо тобі стільки очей?

– Ха! – посміхнувся Павук. – Щоб дивитися одразу в усі боки. Оно бачиш мою снасть? – показав лапкою вгору.

Кріт підвів голову й побачив над собою величезну круглу сіть, що погойдувалася од протягу (цей Павук думав кругло, тому й сіть у нього була кругла).

– Так ото я там сиджу і жду мух, – пояснив Павук. – Як тільки налетить котрась, то й заплутається. Тоді я не тільки чую, що павутина дрижить, а ще й бачу, де саме.

– А зараз куди ти оце дивишся, що я ніяк не доберу? – спитав Кріт.

– На тебе, – усміхнувся Павук. – І праворуч. І ліворуч. І назад... А ти?

– А я тільки на тебе, й то недобачаю, – одказав Кріт і теж ніяково усміхнувся. – І в мурашник тільки що вшелепкався...

– То, може, давай я й тебе навчу бачити у всі боки? – сказав Павук.

– Давай?

– Та якщо зумієш... – не дуже охоче погодився Кріт, бо йому ж ото хотілося їсти. А Павук зрадів, що випадає погратися, спритно окрутнувся на павутинці й побіг угору до сіті. А як вихопився на неї, гукнув Кротові вниз:

– Ти мене бачиш?

– Либонь, мріє щось трохи, таке, як ти – і не ти, – озвався Кріт.

– Тоді ж пильнуй! – завзято крикнув Павук і подався кружка по своїй снасті.

– Кріт звівся на задні лапки, ще й на хвостик трохи обіперся і став швидко обертатися за Павуком. Разів зо три обернувся так навколо свого хвостика. Тоді втомився й сів.

– Дивись, дивись! – захекано гукав до нього Павук. – А що, вже й зморився? Хек-хек... От бач!.. А мені якби ти оце кружка бігав... хек-хек... а я сидів, крутитися не треба: на те в мене... хек-хек... восьмеро очей. От я зараз до тебе спиною, а бачу... хек-хек... що ти робиш.

– А що я роблю? – спитав Кріт і ледь помітно ворухнув хвостиком.

– Хвостиком воружиш!

– А зараз – що? – спитав Кріт і швидко торкнув лапкою один свій вус. – Вусик торкаєш! Павукові дуже сподобалося прихвастувати, і він сказав:

– Двоє очей та ще підсліпуватих – то, вважай, нічого, і хто схоче, тебе вхопить. Усяка хапачка!

– Не так-то скраю, – образився Кріт. – Я теж, коли хочеш знати, можу бачити у всі боки.

– Як? – спитав Павук насмішкувато, але не дуже.

– А так. Ось ти ганяй по своїй снасті кружка-біжка і зупиняйся де хоч, а я спиною до тебе одвернуся й казатиму, де саме ти зупинився.

– Нумо! – весело погодився Павук. – Тільки ж я тепер мовчатиму, бо ти по голосу вгадуватимеш. – І подався кружка.

– Супроти тої дірки, в яку зазірало сонце, він став і навіть подих затамував. «Хай спробує!» – весело подумав.

– Зараз ти сидиш... напроти сонячної дірки, – сказав Кріт.

Павук мовчки здивувався, а тоді ще швидше дременув по круглій своїй сіті й знишк над самісіньким Кротом.

– А зараз ти наді мною! – сказав Кріт.

– Як же ти бачиш? – озвався Павук, і в голосі його вже не чути було хвастоців. – А казав – недобачаєш...

– Казав, – засміявся Кріт, – та не зав'язав. Бо в мене замість очей вуха бачать. Коли ти біжиш, снасть під ногами в тебе каже: рип-рип, рип-рип... А як зупинишся – мовчить. Отож де вона вмовкла, там ти і є.

– А-а, – кисло мовив Павук, бо вихвалитися тепер йому було нічим, а просто так гратися не хотілось. – Тоді рий свою нору, а я піду спочивати, бо так ухоркався... – і, втомлено заточуючись, пішов по своїй павутинці вгору.

– А як я твою струну вусом порву? – гукнув йому навздогінці Кріт. – Тоді що?

– Рви, – сказав Павук, не оглядаючись, – я нову натягну. У мене цих струн стільки, що на сто сіток вистачить.

І загойдався на круглій павутині, і підібгав під себе лапки-дужки, і вже засинав, утомлений. А Кріт де стояв, там і зник під землею, тільки грудочки вгору полетіли.

БІЛА МАРА

Не було ще такого літнього ранку, – хіба вже каміння з неба, – щоб дід Арсен, прозваний Бушлею, всидів дома. Де там! Як тільки над обрієм зажевріє велика досвітня зоря, вже Арсен на ногах. Почепить через плече стару шкіряну торбу з вареним зерном, що пахне кутею (рибі на принаду), убгає в кишеню круглу бляшану баночку з великими й малими рибальськими гачками, вудки в руки і – гайда до річки. Йде помалу, бо, як сам каже, ноги вже не козацькі – болять од старості.

А надворі світає й світає. На луках туманець при самій траві стелеться, лелеки вздовж болота походжають – як матроси: у чорних штанях та білих-пребілих сорочках. Походжають, походжають на своїх тонких та довгих ногах, потім, дивись, ізнявся котрийсь, полетів, а в червоному дзьобі – жабеня: дітям своїм, лелеченятам, сніданок поніс.

– Ба! – скаже тоді Арсен, задерши голову до лелеки. – Ухопив, кажеш? Ну, неси, неси, погодуй своїх голопуцьків.

І чимчикує собі далі. Вудки на плечі колих-колих, гачки в баночці брязь-брязь. Уже й до річки недалеко. Вологою з лісу потягло та мокрою глиною з круч.

На річці теж туман. Та такий густий, що й води крізь нього не видно, а тільки чути, як вона шепелявить у кущах верболозу – течія сильна.

– Кахи, кахи! – закашляє Арсен, бо важко йому в тумані дихати.

А з-під кручі котрийсь ранній рибалка:

– Ану, діду, не кашляйте лишень, бо всю рибу порозганяєте! – жартує.

Постое Арсен трохи над кручею, погломонить з рибалкою та й покашляє далі. Тільки-но вибухає Арсен своє «кахи!», так поперед нього або сонний заєць підскочить і дремене геть, або припутень з гнізда зірветься, або вепр злякано хрокне й затріщить сухим хмизом, тікаючи. Бояться лісовики дідового кашлю.

Іти Арсенові недалеко: до того місця, де верба у воду впала, як він був ще молодий. Упала та й досі лежить, бо таки міцно вчепилася корінням за кручу.

Якої тільки риби не водиться біля тої верби дідової! Вдень соми-вусачі в корчакуватому гіллі сплять, уночі вайлуваті лящухи та дужі, як воли, коропа поміж тим гіллям нишпорять, смакуючи варене зерно, що його дід на дно сипле для принади. А вранці ще й прудкі краснопері в'язі навідуються – тож ловиться Арсенові рибка щоднини.

Тільки одного разу не прийшов Бушля до річки. Усі рибалки, що вудили в той ранок, страх як здивувалися. Міркували і сяк і так: може, занедужав старий, може, заспав, бо в таких літах на зорі тільки й спиться, а вночі думки всякі в голову лізуть та привиди – старече безсоння. Аж воно не захворів Арсен і не заспав.

А сталося от що.

Вставши, як і завжди, раненько, прихопив Арсен своє рибальське начиння та й пішов з двору. На небі, поміж хмарами, ще висів блідий ріжок місяця, а на сході вже біліла вузенька смужка світанку. Арсен пристояв біля повітки, обмірковуючи, що його робити: прийти до річки в отаку рань – поплавків на

воді ще не буде видно, до того ж попереду Крута балка. Про цю балку він за все своє життя наслухався таких жахів, що й зараз, на старості, побоювався вночі тієї чорної прірви при самій стежці до річки. То бачили в ній вовка, що ніс на спині ягня з колгоспівської кошари, то чули, як там щоночі плакав або реготав пугач на самотньому всохлому кленові. Арсен знав, що все те могло бути, знав і те, що справжній страх не такий уже й страшний, як вигаданий. Тож, зміркувавши так, вирішив іти: що буде, те й буде.

Крута балка починалася одразу ж за селом. На підході до неї Арсен, обзиваючи себе «боягузом» та «як малою дитиною», стиснув ходу й ступав майже нечутно. Місяць стояв низько, вже не зазирає у балку, тому в ній панувала темрява і чаїлася якась недобра тиша. Аж раптом попереду, неподалік од Арсена, щось завовтузилося й зашелестіло. Старий зупинився і, затамувавши подих, уп'явся очима в те місце, звідки чулася вовтузня. Незабаром з балки виповзло на стежку щось біле, як шмат полотна. Завмерло на хвилю, потім обернулося на місці й посунуло просто на Арсена. Відчуваючи, як по спині мурахами побіг морозець, Арсен хутко скинув з плеча вудки й наставив їх перед себе.

– Ну-ну! – сказав ледве чутно, бо губи йому звело од страху. – Паняй своєю дорогою, м-мара нещасна!

«Мара» зупинилася, пристояла трохи і знову рушила на Арсена.

– Свят, свят! – прошепотів старий за давньою звичкою і позадував – швидше, й швидше, й швидше. Тоді округнувся на одній нозі, так що ледве не впав – ноги ж таки не козацькі, – й побіг до села, раз по раз озираючись на те біле чудовисько, доки його й зовсім не стало видно.

Біля крайніх хат зупинивсь і довго одхекувався. Тим часом надворі майже геть розвиднілося, з димарів поміж садами то там, то там піднімалися вгору червонуваті напроти сходу сонця дими – затопили люди печі.

– Що ж то воно за мара була? – сказав уголос Арсен і, повагавшись, рушив стежкою до річки: може, приверзлося? Може, там нічого й не було? Проте не зробив і десяти кроків, як знову зупинився: «мара» поволеньки повзла йому назустріч. Ось вона все ближче й ближче. Цоп – стала, хрокнула тихенько. Арсен

підступив до неї кроків зо два, тримаючи вудки наготові, придивився пильненько і раптом затіпався од хрипкого старечого реготу. То була газета, проткнута в кількох місцях сизими голками, а з-під неї стримів гострий їжачий писок.

– То це ти, парубче, лякаєш діда, ге ж? – похлинаючись реготом, вимовив Арсен. – На гніздо собі тягнеш, чи що?

Їжак сердито хрокнув, обминув старого й поволік газету до села. Слідом за ним, поклавши вудочки на плече, потупцяв і Арсен. Бо яка ж теперечки риболовля, як оно вже сонце з-за пруга вихопилося, а до річки ще йти та йти!

– Чого це ти сьогодні так рано вернувся? – здивувалася Арсениха, коли Арсен, поклавши вудки на кілочки під стріхою, висипав курям варене зерно.

– Та. – сховав очі під кошлатими бровами Арсен. – Води прибуло багато. Який же кльов, як вода прибуде? Ніякого.

І пішов у хлівець на сіно досипати недоспаної ночі.

ЮРІЙ ЯРМИШ

(1935 р.н.)

ЧОГО СИНІЧКА ПОВЕСЕЛІШАЛА

Рано-вранці синичка прокинулася, поглянула з високого ясеня на снігові кучугури, на заячі сліди біля старого пенька. І раптом... дзвінко заспівала. Заспівала й здивувалася:

– Чого мені так весело? Адже дерева ще чорні, зовсім голі, навіть торішнього жовтого листячка нема! Пташка випурхнула з дупла й полетіла до знайомої горобини, де, вона знала, ще є ягоди. Вночі вітер позбивав їх з гілок, і тепер вони червоними жаринками горіли на снігу. Синичка смачно поснідала ягодами й знову заспівала... – Чого, чого мені так весело сьогодні? Треба спитати в кого-небудь! І вона полетіла на лісову галявину. Сьогодні там був справжній пташиний базар. Усі дзвінко щебетали, свистіли, тьохкали й кружляли над чорною смужкою посеред білого снігу. Синичка глянула на смужку й зраділа:

– Тепер я знаю, знаю, чого мені весело! Сьогодні сонечко піднялося вище і народилася чорна таловинка. Я навіть чую, як

дзвенить під снігом маленький струмок. Незабаром весна, всюди буде гарно і весело! І тоді синичка полинула високо в небо й заспівала найкращу пісеньку, яку тільки знала:

– Цинь-цинь-цинь-цинь!

ВАРВАРА ГРИНЬКО

(1937 р.н.)

РІДНЕ СЛОВО

Ще в колисці немовля
Слово «мама» вимовля.
Найдорожче в світі слово
Так звучить у рідній мові.

– Мати,
Матінка,
Матуся,
Мама,
Мамочка,
Мамуся! –

Називаю тебе я,
Рідна ненечко моя.

РІДНА МОВА

Сію дитині
В серденьку ласку.
Сійся-родися,
Ніжне «будь ласка»,
Вдячне «спасибі»,
«Вибач» тремтливе, –
Слово у серці –
Як зернятко в ниві.
«Доброго ранку!»,
«Світлої днини!» –
Щедро даруй ти

Людам дитино!
Мова барвиста,
Мова багата,
Рідна і тепла,
Як батьківська хата.

АЛФАВІТ

Аж тридцять три зорі
Нам світять не вгорі —
На білім-білім полі
Збираєм їх поволі.
Ці тридцять три зорі
У нашім букварі.

СЛОВА

Голосиста буква А
Нашу книжку відкрива.
Не одна вона іде,
А всю азбуку веде.
Як веселочка, жива.
З букв складаються слова.

ДО СВЯТА

Дуже гарно шиє бабуся!
Я від неї шити навчуся.
Помережу ляльці кофтинку
І собі пошию хустинку.
Вийде гарний одяг до свята,
Не впізнають мама і тато!

ЖАБА

Де струмочок жебонить,
Жаба в затінку сидить.
Ловить мушок не сачком,
А липучим язиком.

ЦИБУЛИНА

Поки чистила
Цибулину,
Не одну пролила я
Сльозину.

АГРУС

Агрус, агрус, агрусина –
Як зелена намистина.
Агрус коле, як зривати, –
Швидко мамі помагати.

ЗАГАДКА

Сорок сорочок,
Сорок торочок,
Всі одягає –
Не застібає.
(Капустина)

ВОЛОДИМИР ЛУЧУК
(1934–1992)

ГАРБУЗ

Вліз на пліт
Гарбуз
Без рук
Й зачепився там
За сук.
Це б йому
На землю сісти,
Та назад
Не може злізти.

ЦВІРКУНЕЦЬ

В мураві
Побіля хати
Цвіркунець,
Малий скрипаль,
Вчивсь на скрипці
Грати, грати –
І згубив
Смичка...
Шукай!

РАВЛИК

– Равлик, равлик,
Вистав ріг –
Дамо сиру
На пиріг!
Виставляє равлик роги:
– Геть з дороги!

ТАНОК СОРОК

На поляні
під сосною –
гарно-весело
весною.
Дві сороки –
білобокі
повпирали
крила в боки.
Їм на скрипці
коник грає –
вниз і вгору
смик літає.
Чорний жук
з-під зелен-листу
дме в трубу
у голосисту.

А дзвіночки голубенькі –
дзеньки-бреньки!
Дзеньки-бреньки!
Ну й таночок!
Ну й танок –
в білобочок,
у сорок!

ЖОЛУДЬ

Гайда в ліс! Найдемо жолудь!
– А навіщо?
Щоб над ставом посадити.
– А навіщо?
Щоб там дуб високий виріс.
– А навіщо?
Щоб гніздо звила синичка.
– А навіщо?
Щоб зросли у нім пташата.
– А навіщо?
Щоб зраненьку щебетати.
– А навіщо?
Щоб зі сну тебе збудити.
– А навіщо?
Щоб гайнули ми до лісу.
– А навіщо?
– Щоб знайти під дубом жолудь...

ДІРКА З КАЛАЧА

Лани лежать усі в снігу,
Тре зайчик очі на бігу.
Глип-глип. Стриб – стриб. Скік-скік.
– Від вовка втік! Від вовка втік!..
– Біжи до нас, мале зайча,
Дамо смачного калача. –
Скік-скік. Стриб – стриб. Глип – глип:
– А дірку дати ви могли б?!

Я калача з'їм смачного сам,
А дірку вовкові віддам.

ТІЛЬКИ МАМА

– Я на ковзанку піду!
– А коли ж до хати?
Тільки мама вміє так
Лагідно спитати.
– На ходу сніданок з'їм!
– Так не слід робити!
Тільки мама може так
Лагідно сварити.

В снах літаю до зірок
– Час вставати, сину...
Тільки мама збудить так
Лагідно дитину.

ПОСАДЖУ Я КВІТИ

– Мамо, мамо, дай лопату,
Грядку я піду копати.
Рожі, мальви і дзвіночки
Посаджу я в три рядочки.
Буде їх роса поїти,
Буде щедро сонце гріти.
Як до школи вперше йтиму –
Ось такий букет нестиму!

ЯК ГОРОБЧИК У ВИРІЙ ЛІТАВ

(казка)

Горобчик на стовпчику сів.
Холод. Голод. Не пив. Не їв.
Сніговіє зима. Поради нема.
Морозище...
Хай тобі грець!

Їжиться горобець:
– Чому я тут на морозі тремчу?
Краще у вирій візьму й полечу!
На півдні панує теплінь.
Сонячно. Голубінь.
Зірвавсь Горобчик – летить.
День промайнув – як мить.
«Чи далеко від дому? Їй – право,
Вернусь – подивлюсь: цікаво!»
...Знов зранку серед двора
Пісенька лине стара:
– Цінь! – Цінь!
Чому я тут тремчу?
Краще у вирій візьму й полечу!...
Отак вже не рік і не два є,
Як горобчик у вирій літає.
З мораллю казочка ця:
Діло доводь до кінця!
Казочка не для горобчиків,
А для дівчаток і хлопчиків.

СКОРОМОВКИ

ЛЕТІЛА СОВА

Летіла сова,
Торохтіла слова:
– Чи сон це, чи слон це,
А може, і сонце?

НАД КУЩЕМ ЛІТАЄ ХРУЩ

На подвір'ї зелен кущ.
Над кущем літає хрущ.
Ми прибігли до куща.
Над кущем нема хруща.

ЄВГЕН ГУЦАЛО

(1937–1995)

ГОРЩИК

В мамі є великий горщик,
 Мама в ньому варить борщик.
 І такий смачний той борщик
 Що ми ладні з'їсти горщик.

ЗОЗУЛЯ

Сьогодні зозуля
 У лузі широкім
 Мені накувала
 Аж тисячу років.
 Я хочу зозулю
 Оту попрохати –
 Нехай накує
 Ще і мамі, і тату.

РАНОК

Я виходжу вранці з хати.
 Я маленький – нижчий з тину.
 А в гніздечку – ластів'ята,
 В них і в мене – ластовиння.
 Я питаю: – Як ви спали? –
 І годую їх із жмені.
 І дивлюся, щоб не впали,
 Бо вони ще менші мене.

ПЕРЕПЕЛИЦЯ

– Пить підем! – перепелиця
 Підпадьомкує в пшениці.
 Перепілка воду просить –
 Перепел їй воду носить,
 Бо вона йому весь день:
 – Пить підем! – співа пісень.

МИША

У норі приишкла миша.
У норі у миші – тиша.
У норі у миші – тиша.
Може, миша в тиші пише?

Може, миша щось читає?
Може, миша вишиває?
Може, миша кашоварить –
Мишенятам кашу варить?..

У норі у миші – тиша...
Мабуть, вже заснула миша:
У норі своїй скрутилась,
Довгим хвостиком накрилась.

БАБАКИ

З бабачихою бабак
Не помириться ніяк:
Він працює до зорі,
А вона лежить в норі.

ЖУРАВЛІ У КОНОПЛЯХ

Вийшов дід із конопель.
Дід – неначе журавель.
Вийшла баба з конопель.
Баба наче журавель.
А за ними з конопель
Вийшов справжній журавель.
Другий справжній журавель
Виглядає з конопель
Виглядає з конопель:
А де третій журавель?
А де третій журавель,
Що не видно з конопель!?

ЯКОГО КОЛЬОРУ СЛОВА

Небо чисте, по-молодому усміхнене. Воно синіє, наче там висіяно море волошок, і фіалок, і півників, і ще всячину квітів, що не в'януть, хоч би яка була спека, і не схилять голівок у жалобі, хоч би яке сонце пекло.

Мабуть, тому вподобав я дивитись на небо, що з-поміж усіх кольорів найдужче люблю синій. Він мені скрізь увижається, й коли я бачу щось синє – чи квітку, чи очі, чи дівоче плаття, чи просто чую саме слово «синій», – враз мені стає добре, я щасливий, і душа моя сміється й грає так, як грають проти сонця збиті, на ставу бризки води.

Іноді все в цьому світі уявляється мені синім: ото начебто ростуть сині тополі над синьою дорогою, їдуть сині вози, запряжені синіми кіньми, перепадають сині дощі. І як було б цікаво, якби раптом посеред зими випав на наше село синій сніг, синя завірюха зухурделила-зареготала!

Але чомусь не можу уявити, щоб молоко нашої корови Лиски було синє. Ще можу припустити, що Лиска наша геть уся посиніла й великі очі її стали сині, а от молоко залишається для мене білим, хоч і як силкуюся побачити його синім. І чомусь так само сметана для мене біліє, і сир, і вареники з сиром.

А якого кольору слова?

Тихесенько вимовляю слово «зелений», і постає переді мною все зелене, і я вже чомусь не сумніваюсь, що й саме це слово зеленого кольору. Вимовляю слово «мама» – і ввижається мені добра її усмішка, каре іскристе мерехтіння в очах, ласкаве звучання голосу. Жоден колір, либонь, не пов'язується з її образом, тільки здається, наче сяє чимось золотистим від очей, вишневим од губ, яблуками-антонівками від рук – і за всім цим щемко постає слово «рідна», яке, здається, саме зовсім позбавлене кольору, а тільки дороге воно, ніжне, хвилююче, мов усі кольори разом узяті.

А слово «осінь» – жовте, бо восени дозрівають усі грушки в нашому садку, всі яблука. Спершу вони світяться поміж листям молодесеньким жовтим полум'ям, потім починають потроху падати на землю, згодом усе рясніше... Й одного дня залишається на гіллі саме тільки жовте, недогоріле листя.

Слово «осінь» туге й жовте, наче віск.

Слово «пролісок» – біле, й чомусь од нього пахне сніжком, який починає танути, й гострою весняною землею, й торішнім перепрілим листям. Слово «зозуля» якесь ніжне, зелененьке, мов пух на вербах, бо коли зозуля починала кувати в цьому році, то зелень на деревах була молода й свіжа, а вербовий цвіт опадав на воду, й здавалось, що вода зацвіла ніжним смарагдовим пушком.

Пролетіла над подвір'ям ворона, пронесла в дзьобі галузку, я подумав, що то вона понесла своє чорне слово. Бо слово «ворона» – чорне.

От цікаво – а ворона знає, що її звати вороною? А собаки знають, що вони собаки? А вівці, а воли, а коні?

А наша корова Лиска знає, що її звати Лискою!

ЖАЙВОРОНКОВІ ПІСНІ

Цікаво, де живуть жайворонкові пісні?

Жайворонкова пісня живе у весняному степу, на зеленому роздоллі, й жайворонки ніколи не розлучається з нею. Коли спить уночі біля сірої грудки землі, то й пісня спить разом із натомленою пташкою. Жайворонки оберігає її від холодного вітру, від студеної роси, оберігає від дощу, бо пісня – то найдорожче, що в нього є, то душа пташина. І, ще до сходу сонця пробудившись, жайворонки на прудких крилах підносять свою щирі пісню у блакитне привілля небес.

Бо живе на світі жайворонки заради своєї пісні. Ось вона дзвенить над степом, і кожне її колінце напоєне світлом, пронизане радістю, а поблизу звучить пісня другого жайворонка, третього, лунає безліч пісень і здається, що їхні звуки спадають на землю чистими перлами. Спадають у родючий чорнозем перлами, а з них оце повиростали і виростають рясні сходи жита, пшениці, трави по лугах, квіти по байраках. І чим завзятіше співають жайворонки, тим дружніше колосяться ниви. Ось тут, біля степової кринички, де навесні впав разок жайворонкової пісні, зацвів задимів ніжними рожевими квітами вузький огонь.

А побіля старого дуба, що височіє на сільській околиці, синіми пелюстками сміються й сміються фіалки. Уздовж дороги, що стелиться поміж озимини, теж упали разки жайворонкових пісень, проросли трепетними сокирками – скільки їх сяє, скільки мерехтить!

Якби не водилось жайворонків, то, мабуть, земля ніколи не була б така прекрасна! А восени жайворонки зі своїми чудотворними піснями відлітають до вирію. Сиротіють без них степи й небеса, сиротіють людські душі.

Зима. Білі сніги, метуть хурделиці, січе пороша, від морозу лунко тріскається лід на річці. Де забарилась весна, чому не квапиться в рідні краї!

Та ось повернулась із вирію весна, а з нею повернулись додому й жайворонки. Прилетіли не самі, а разом із своїми піснями. Бо пісні жайворонкові на чужині скучали за нашими степами, за привіллям. Ось вони злетіли в піднебесся і зазвучали – одна, друга, третя! Безліч пісень зазвучало над рідною землею, і їхні звуки напоєні сонцем, пронизані радістю, посіялись додолу, впали на родючий ґрунт. І з того посіву зійшло, зазеленіло, забуяло, завітло – від обрію до обрію! Ось тут жайворонки посіяли рясну пшеницю, тут із їхніх пісень проросло жито, а ген із чарівних пташиних звуків зазеленіла лугова м'ята, запахло чебрецем, засивіло полином. Сіються над землею жайворонкові пісні, віщуючи врожай і достаток. Така, здається, не примітна сіра пташка, а здатна оновити світ своїми піснями!

Співай, щасливий жайворонку, над степами у піднебессі!

ОЛЕГ БУЦЕНЬ

(1923–1966)

ЗАРАЗ

Цікавою була Маринка, все їй треба знати. Почує, наприклад, якесь нове слово – неодмінно питає, що воно значить. Пояснить їй раз – і запам'ятає.

Та трапилось Маринці одне слово, яке вона ніяк не змогла зрозуміти. А слово те звичайнісіньке: «Зараз». Правда, дивно?

І якби через нього не стався один неприємний випадок, Маринка, його мабуть і досі не розуміла.

А трапилось от що.

Прокинулась Маринка в неділю, сяк-так одягнулась і давай бавитись ляльками. Мама каже їй:

– Ти, доню, спершу ліжко застели, вмийся, а тоді вже грайся.

А Маринка на те:

– Зараз, матуся, – і знову грається.

І хоч скільки разів повторювала їй мама, вона все одно своє: зараз та зараз.

«Напевно, не розуміє дочка цього слова», – подумала мама. От і каже чоловікові:

– Може, сьогодні поїдемо в зоопарк? Погода чудова. Давно вже там не були.

Як почувла те Маринка, та як закрутилась по кімнаті дзигою.

– Ой, мамочко, як добре ти надумала! Давай швидше снідати і поїдемо.

– Зараз, – відказала спокійно мама і пішла до кухні.

Не сидиться Маринці в кімнаті, і вона на кухню подалась.

– Мамуся, а ми скоро будемо снідати?

– Зараз, доню, – знову відповідає мама, а сама пореється біля плити.

Бігає Маринка з кімнати на кухню, то просить маму плаття випрасувати, то бант зав'язати. А мама на те – зараз та зараз.

Прикро стало Маринці, розрюмсалась.

– Чого це ти плачеш? – питає в неї тато.

– Я маму скільки просила, а вона все відповідає, що зараз, і нічого мені не робить.

– А я чув, що «зараз» – це «потім».

– Хто ж тобі таке сказав? – дивується Маринка.

– А твоє незастелене ліжко, розкидані ляльки, неприбрані звечора фарби.

Подивилась навколо Маринка, витерла кулачками сльози і сказала:

– Я, татуню, зараз...зараз усе приберу.

І швиденько все прибрала.

Отак і зрозуміла Маринка те «зараз». А як зрозуміла, то й мама вже не барилась: подала снідати, і незабаром усі поїхали в зоопарк.

АНАТОЛІЙ ГРИГОРУК

(1932 р.н.)

ЧИМ ХАТА БАГАТА

Визолотило сонце лани. Скрізь розпросторився густий гарячий дух стиглого зерна.

Денисків тато і днює й ночує в полі. У комбайнерів роботи в час жнив – непочатий край. Дениско так, бува, скучить за татом, що більше й витерпіти несила. Тож відпроситься в домашніх, осідлає замість коня довгу лозину – й бігцем на лан.

– Це добре, що ти підсобити прийшов, – пригладжує Денискові непокірного чубчика тато. – Тут, брат, поспішати треба, бо урожай не той, що в полі, а той, що в коморі. Як думаєш, упораємо за сьогодні цей лан?

– Щось йому ні кінця ні краю, – з непевністю в голосі каже Дениско.

– Не питає добрий жнець, чи широкий загонець, – усміхається тато й, підморгуючи синові, додає: – Очі роботи лякаються, а руки роблять...

Так, перемовляючись та жартуючи, вони і жнивають, поки сонце не похилить до обрію і не ляже на землю передвечірня сутінь.

Частенько в цей час приходять по Дениска бабуня. Вона приходять з повним кошиком ще теплих пиріжків, із баночкою липового меду і бідончиком квасу чи узвару.

Тато зупиняє комбайна, подає знак своїм хлопцям, щоб усі ставали на підвечірок. Призволяються комбайнери смачнучими пирогами. Найласіші шматки Денискові підсовують.

А бабуня припрошує:

– Їжте, любі женчики, їжте. Чим хата багата, тим і рада.

– Е, бабо Насте, ваша хата не тільки пирогами багата, – весело усміхається Степан. – Он який у вас хлібороб росте! Не хлопець – золото. Якби не Дениско, ми б сьогодні й половини не зробили. Недарма кажуть, що нива потребує доброї погоди, доброго насіння та доброго робітника.

Дениско опускає долу очі. Він не звик, щоб його хвалили.

ТОЙ ЩЕ НЕ МУЗИКА, ХТО В ДУДКУ ДМЕ

Ішов Дениско з дідусем повз крамницю. А там у вітрині стільки іграшок, що просто очі розбігаються! – Дідуню, – став благати Дениско. – Купи мені дудочку. Я про неї все життя мрію.

Денисків дідусь – добра душа, внукові не відмовить. От і купив. Та невдовзі від тої дудочки нікому в хаті спокою не стало. Дениско ні на мить не випускав її з рук. Від світання до смерку він видобував з дудочки такі оглушливо могутні, такі розкотисті звуки, що здавалося, то без упину грякає молодий, повний сили весняний грім.

Качки й кури ходили у дворі якісь знервовані. Пес Кудлай боявся вилізти з буди. А кіт Муркаш – той і зовсім з обійстя втік. Коли бабуні урвався терпець, вона заткнула пальцями вуха, глянула з докором на дідуся й вигукнула:

– Ну, старий, і купив же ти дуду на свою біду!

– Ваші грають – наші плачуть, – винувато усміхнувся дідусь.

– Гарно грає, але танцювати неохота, – зітхнула мама.

– А звісно, – буркнув тато. – Бо той ще не музика, хто в дудку дме.

Дениско сторопів:

– Та я ж вам!.. Для вас старався. Щоб веселіше було...

Усі мовчали. Мар'янка церемонно вклонилася Денискові й сказала:

– Красенько дякуєм. Але не за те, що грали, а за те, що перестали.

ХОЧЕШ БУТИ ЩАСЛИВИМ, НЕ БУДЬ ЛІНИВИМ

Загадала бабуня, щоб Дениско перебрав дві склянки гречаних круп на кашу: там же і насінинки бур'яну трапляються, і «колінця» зід стебел, і навіть манюні грудочки землі. А від усього того хіба може бути каша смачна!

Сів Дениско за стіл, чисті крупинки відгортає по ліву руку, а весь непотріб – по праву.

Тільки робота ця загайна і вимагає великого терпцю та уваги, а на Дениска швидко ліньки напали. От він і перебрав крупи абияк.

Бабуня ж була певна, що Дениско попрацював на совість, і висипала крупи в окріп.

Зварилася каша. Сіли всі вечеряти. Коли це Дениско як підскочить:

– Ой! Що ви мені підсунули! – і виплюнув на край тарілки крем'яшка.

Всі повернули до нього голови, а бабуня відклала набік ложку і з докором сказала:

– Це дякуй тому хлопчикові, що крупи перебирав. Все йому, бач, ліньки.

– Е, лінивому й нитку перервати важко, – підтакнув тато.

– Щира правда, – не втримавшись, докинув і своє слово дідусь. – Лінивий сидячи спить, лежачи робить.

– Ледачому завше ніколи, – посміхнулася мама. – Вранці росяно, в обід душно, а ввечері комарі кусають.

– Знаю, знаю, – винувато закліпав очима Дениско. – Хочеш бути щасливим, не будь лінивим...

ПЕТРО РЕБРО

(1932 р.н.)

ЖУРИВСЯ ЇЖАЧОК

Ой журився їжачок,

Що багато колючок

На його свитині.

Не було б тих колючок –

Він катав би діточок

День і ніч на спині!

СУПЕРЕЧКИ

Ведмідь сварився із совою:

– ти щось наплутала, сова!

Затям своєю головою –

Зими в природі не бува!

Сова сміялась: – Волохатий,
Не дивно чути це мені:
Ти восени як ляжеш спати,
То встанеш тільки навесні!

ЧОМУ ЗАЄЦЬ КОСООКИЙ?

Заєць їсти схоче,
То не довго дума –
У город заскоче,
І капусту хрума.

Хрума і наколо
Скоса поглядає:
Чи нема нікого,
Чи не йде хазяїн?

А сидить в городі,
Цей ласун-зайчисько,
Поглядає скоса:
Чи Рябко не близько?

Він в гаю гуляє,
П'є з трави росицю,
Скоса поглядає:
Чи не йде лисиця?

А гризе морквину –
Також зирка в боки!..
Ось чому став нині
зайчик косооким!

ЮЛЯ І ЗОЗУЛЯ

– Ку-ку! – долинуло з гори –
Кує в гаю зозуля.
– І раз, і два, і три –
Тихенько лічить Юля.

А потім просить: – Ох!
Не треба більш кувати,
Бо я лише до трьох
Умію рахувати.

СОНЯХИ

На городі, в гарбузинні
Соняхи, мов хлопчаки,
Ловлять сонячне проміння
В золоті свої шапки.

ВАСИЛЬ ЧУХЛІВ (1941 р.н.)

ЯК СОНЦЕ СХОДИТЬ

Татко збирався рибалити. Тарасик став проситися, щоб і його взяв. Татко ніби погоджувався, а мама відмовляла:

– Замерзне дитина, ночі зараз прохолодні!

Але тато сказав:

– Нехай хоч раз побачить, як сонце сходить.

Понад Десною, немов гриби, стоги духмяного сіна. В одному з них вимостили кубельце. Там було тепло, затишно.

– Передрімаємо, а на зорі почнемо рибалити. Тоді якраз кльов найкращий, – пояснив татко.

Коли Тарасик прокинувся, татка біля нього не було. Він вібрався з кубельця і побіг по шпигучій росі до Десни. Хотів гукати татка, але тут побачив, як із-за річки сходить сонце. Ні, не сходить, а випливає на човні. Велике, рожеве, у деснянських хвилях скупане. Золотими весельцями вимахує і до Тарасика усміхається.

Тарасик зрадів і загукав на всю Десну:

– Доброго ранку, сонечко!

ЗИМОВА КАЗКА

Зимовий ранок сонячний і прозорий. На снігу іскринки переливаються. Дахи на будинках неначе з вати. Із димарів дим іде голубий.

Тарасик і Тетянка дерев'яними лопатками прокиленчить у високості жайворонки та іноді прошелестить крилами лелека, що летить до степового озера.

Одного разу дід Матвій обходив баштан і раптом помітив: кавун, який ще вчора був цілий-цілісінький, тепер лежав надгризений. Та і який же кавун – чи не найбільший на баштані! Дід замислився.

– Ге, це, либонь, тушканчик заявився. Той, якого називають ємуранчиком. Схожий на зайця, тільки набагато менший, – гомонів сам до себе. – Люблять ці ємуранчики кавуни та дині. От біда! Так він мені половину баштану перепсує. Один кавун не сподобався, за іншого візьметься.

І дід пішов по баштану, пильно вдивляючись, аби знайти ємуранчикову нору. А виявити її не так просто. Бо ємуранчик добре маскує вхід до нори, перед світанком закриває його земляною пробочкою.

Довго ходив дід Матвій по баштану, та врешті помітив в одному місці свіжу пробочку. Він сидів над нею й примовляв:

– Бач, заховався? Цілий день спатимеш, а вночі знову виберешся з нори й чинитимеш шкоду?

Дід Матвій знав: якщо він почне розкопувати нору, ємуранчик вискочить через запасний вихід, яких не один, а кілька. І хутко виріє нору в іншому місці. Упіймати ємуранчика просто неможливо.

Дід Матвій був мудрий, як і всі діди. Коли обідав кавуном, то з'їв кілька скибок, а решту поклав біля входу до ємуранчикової нори.

Ємуранчик весь день солодко спав у прохолодному підземеллі. А коли баштан почали огортати сутінки, він прокинувся, відіткнув пробочку й вибрався на поверхню. Прислухався, принюхався. О, пахне кавуном. Та ось він лежить, розрізаний, ніби світиться проти місяця. Ємуранчик поласував кавунцем, а зернята повибирав і відніс у нору. Нехай будуть про запас, потім він їх полускає. Кавунячі зернята – смакота!

Уранці дід Матвій, як завжди, оглядав баштан. Біля ємуранчикової нори побачив тільки шкуринку від кавуна. Усміхнувся й пішов далі. Усі кавуни та дині на баштані були цілі.

Тепер щодня сторож, коли їв кавуна чи диню, залишав частину для ємуранчика.

Ємуранчик завше виходив з нори, коли баштан оповивали густі сутінки. Повечеряє залишеними дідом наїдками й гуляє по баштану. Плигає туди-сюди й усе чує, все бачить. Он вийшов на полювання вухатий їжак, чатує на комах та жуків. Он польова миша на високій лободині оббирає насіння. Прошмигнула прудка ящірка. Пролетіла над баштаном птиця дрімлюга. Дрімає вона вдень, а вночі вилітає по здобич. А хом'як-товстунець чого це сюди приплентався? Він же біля пшеничного лану живе, те-ребить з колосків зернята, набиває ними кишеньки за щоками.

А як почує ємуранчик шелест совиних крил чи лисячий запах, одразу ховається в нору, закриває її пробочкою. Бо і сова, і лисиця – то його вороги.

Однієї темної ночі вибрався ємуранчик з нори, підхарчувався трохи й сів, нашорошивши великі вуха й глипаючи своїми зіркими очицями, які й у темряві бачать. Він і зараз бачив, як вилискують крутими боками кавуни, що вночі здаються казковими велетнями. Чув, як дихають вони теплом, яке за день увібрали від сонця. На пагорбку в курені покашлював дід Матвій. А потім старечого кахикання не стало чути – мабуть, дід задрімав. Над баштаном залягла заколисуюча тиша.

У цій тиші ємуранчик раптом уловив якийсь шелест. Долинав він з кукурудзи і все ближчав та ближчав. Ємуранчик не міг розгадати, що за звір то йде. Він наструнив свої довгі вуха-вібриси, втягнув носом повітря. Звіром ніби не пахло.

Ємуранчик принишк за великим кавуном. Та якби він сидів і на відкритому місці, хто його, такого малого, та ще й у темряві, розгледів би? А ємуранчик розгледів їх.

На баштан вийшли дві великі чорні постаті. Постояли, прислухались. А потім, пригинаючись, почали нишпорити по баштану. Тихо зривали і кидали в лантухи найбільші кавуни. Ємуранчик спочатку не міг збагнути, в чому річ. Якщо люди приїздили на баштан, то вдень, і дід Матвій частував їх кавунами, потім до-

помагав вантажити кавуни та дині на машину, і вона везла їх до села. А ці самі потаємно порядкують. А дід Матвій не бачить і не чує.

Чорні постаті наближалися до ємуранчика. І тут він звівся на довгі лапи й засвистав щосили. Й тієї ж миті шмигнув у схованку.

Він уже не бачив, але й під землею почув, як вибіг з куреня дід Матвій і залементував:

– А хто це тут шастає? Стій, стрілятиму! – І бабахнув у небо з дробовика.

Крадії кинулися в кукурудзу, на баштані залишилися лантухи з кавунами. Сторож переносив їх до куреня й картав себе:

– І як же це я задрімав? От халепа! Чекай, а хто ж це свистав так, що я прокинувся? Не злодії ж свистали? – І тут збагнув: – Та це ж ємуранчик мене розбудив! Ну й молодчина!

Наступного вечора ємуранчик вийшов із нори й побачив біля входу дві половинки спілої, пахучої дині. Такої солодкої дині він ще ніколи не їв...

Був і ще випадок, коли забрели на баштан козулі. Хтозна – де той ліс, а вони, видно, по річці, по очеретах аж сюди заблукали. Ємуранчик одразу своїм свистом підняв на ноги сторожа.

Отак і стерегли вони удвох колгоспний баштан – дід Матвій і ємуранчик – аж до пізньої осені.

А сонце гріло все скупіше, хоч дні були ще теплі, та вночі повівало холодом. З баштану вивезли майже весь урожай. Одного дня знову приїхала із села вантажівка. Молодий шофер загукав:

– Збирайтеся, діду, та поїхали додому! Чи зимувати тут зібралися? Так у хаті все ж тепліше.

Удвох з дідом вони розібрали курінь, повантажили його в кузов. Позбирали також останні, де кращі, кавуни.

– Сідайте, діду, в кабінку, – припрошував водій. – Що ви там длубаетесь? Жалко з баштаном своїм розставатися?

– Зачекай, хлопче, я зараз, – сказав дід і пішов у другий кінець баштану.

Він віднайшов ємуранчикову нору і поклав біля неї якогось вузлика.

Вантажівка повільно виїхала з баштану й помчала до села кривулястою дорогою, обабіч якої розлягався тепер уже опустілий степ...

Ємуранчик кілька ночей ще вибирався зі свого помешкання, плигав по непривітному баштану, збирав рештки кавунів. А коли зовсім похолодало, коли пішли холодні дощі, він забрався глибоко в нору й заснув до весни. Під головою в нього лежала подушечка – залишений дідом Матвієм вузлик. Нагорі розглювала хурделиця, тріщав мороз, а в норі було затишно й тепло. І снилися ємуранчикові солодкі сни – про те, як прийде нова весна, а за нею – літо, зазеленіє, заквітує степ, і він знову разом з дідом Матвієм стерегтиме баштан. А як прокинеться ємуранчик навесні від сплячки, то на перший сніданок йому будуть смачні кавунячі зернята, які залишив дід Матвій у вузлику...

ВАСИЛЬ ШКЛЯР

(1951 р.н.)

ДЖМІЛЬ

Після дощичку наймиліше Петрусеві в садку. Тихо, та навіть срібні намистини спадають з дерев у траву безгучно. Усе живе поховалося, ніде ні комашинки. А чого ж не ховатися, якщо для комашки одна крапля дощу – все одно, що Петрусеві ціле відро на голову. От і втікають вони хто під листочок, хто під травинку, хто під кору... і пересиджують там. Ще й після дощу ждуть, поки роса спаде. То для Петруся роса як намисто, а для комах – цілі озера. Та ось нарешті починає садок прокидатися. Найпершим озвався джміль. Ще б пак – він же найбільший. І жало має. Того таки сміливий. Однак літає, літає, а на квіти сідати боїться. Щоб лапки не замочити. Хитрун.

Врешті не витримує й моститься на жовту квіточку. Кортить же солодкої роси напитися. А коли він сідає на квітку, то вже й не гуде. Бо крильцями не махає. І тоді сміливішають й інші комахи – он і мураха вигулькнула на світ, а он і крапчасте сонечко загойдалося на травині, і ще якась кузочка...

Гарно так, весело, що навіть діда джмеля не страшно.

МАЛЕНЬКА МУРАХА

Якось Петрусь із Мишком гуляли в садку й натрапили на мурашник. Височенький такий, аж не віриться, що його збудували дрібненькі комашки.

– Ого який великий, – сказав Петрусь.

– Та де там великий, – заперечив Мишко. Він завжди заперечував щось Петрусеві, аби показати, що більше знає.

– А дужі які, подивись.

– Та які вони дужі. Самих ледь видно, – вів своєї Мишко.

– Ні, ти тільки глянь. Травину тягне в п'ять разів більшу за себе.

– Скільки там тієї травинки, – не здавався Мишко. – Сама за вітром летить.

– А ця! Подивися, білу подушечку тягне, – дивувався Петрусь.

– Теж мені подушка, завбільшки з пшеничну зернину. Та менших комах, ніж оці, й не буває.

– І бачить, куди треба тягти.

– Та в них і очей немає! – не вгавав Мишко.

– Саме тут якась із мурах залізла Мишкові під колошу і так кусьнула, що він аж підскочив.

– Ого, як гризнула! – скрикнув Мишко.

– Та де там, – всміхнувся Петрусь. – Мурахи такі маленькі, що в них і зубів немає.

ХОРОШОГО ПОТРОШКУ

Коли Петрусь береться до меду, то мама завжди застерігає:

– Потрошку їж! Бо мед на пупі виступить.

Правда, скільки б Петрусь не ласував ним, скільки не заглядав собі на пупа, а медом там і не пахло.

То мама тільки лякає. Але лякає, мабуть, не дарма, бо коли меду з'їсти багато, то справді може завадити. Чого воно так? Як тільки щось дуже хороше, то вже й потрошку. І цукерки їж потрошку, щоб зуби не кришилися, і бігай помаленьку, бо лоба наб'єш, і в ріку далеко не заходь, бо втопишся, і те й се... А може Петрусеві усього по багато треба! Може, він не хоче потрошку.

Отаку собі думку думав Петрусь, сидячи в садку під розквітлою черемхою. Білі китяги цвітуть схилилися до Петрусевого обличчя, аж дух забивали п'янкими пахощами. Ніщо йому так

гарно не пахло, як черемшина. Дихай нею, скільки душа бажає. Краса! Ще й бджоли гудуть у тому білому шумовині, наче коліскову тобі співають.

Замріявся Петрусь та й незчувся, як і заснув. Хтозна, скільки б він отак спав, аби не тато. Підійшов до Петруся, поторсав за плече: «Вставай, вечір уже». Насилу добудився.

Петрусь прокинувся, дивиться на тата, а перед очима жовті кола пливуть.

– А що, – сміється тато, – вчадів? Хіба не знав, що від черемхового цвіту в голові паморочиться?

– Не знав.

Петрусь встав, а земля аж пливе під ногами. На силу в хату зайшов, так гойдалося все в очах.

– Що з ним? – занепокоїлася мама.

– Пахне ж як хороше, – виправдовувався Петрусь.

– Хорошого потрошку, – знов нагадала мама.

ГАННА ЧУБАЧ

(1941 р.н.)

«ВЕСЕЛИЙ БУКВАРИК»

А МАЛЕНЬКА НАША АЛЛА
РУШНИЧОК НА РІЧЦІ ПРАЛА.
МАМА АЛЛІ ГОВОРИЛА:
«ТИ Б ЙОГО УЖЕ СУШИЛА!»
АЛЕ АЛЛА ТІЛЬКИ ПРАЛА.
ЯК СУШИТЬ, ВОНА
НЕ ЗНАЛА.

***

ПО ДОРОЗІ НАВПРОСТЕЦЬ
БІГ БІЛЕНЬКИЙ БАРАНЕЦЬ.
БІГ ТА БІГ...
АЖ НАТОМИВСЯ.
БІЛЯ МЕНЕ – НЕ СПИНИВСЯ.
ПРИВ'ЯЖУ ТЕБЕ, ПРИБЛУДО!

Більше Бігати –
Не Будеш!

***

Вітер Віє, поВіВає.

Він Вербу стару

Гойдає.

Вибіг ВоВчик на поляну

І на Вітер косо глянуВ.

Вітер ВоВчика злякаВся

І В дупло Верби –

СхоВаВся.

***

Гриб у лісі заблудився,

Бо Гіллячкою накрився.

Глянув вліво,

Глянув вправо

І подумав:

«Кепські справи!»

А Горобчик пролітав,

Він з Грибка Гіллячку – зняв.

***

Десь взялися

Дикі звірі.

Дуже страшно заревіли.

Щоб поДалі від біДи,

Дременули хто куди.

Тільки Дятел не тікав.

Він-Довбав собі,

Довбав.

***

«Е! – сказала буква Е, –

Звір мЕНЕ – нЕ здожЕНЕ!»

І, махнувши нам рукою,
Е – зробилася луною.
«Е-е!» – гукаємо у ліс,
«Е-е!» – відгукується скрізь.

***

Є – нікуди не втікаЄ.
Є – про звірів ще не знаЄ.
Є – боятися не вміЄ.
Є – завжди всьому радіЄ.
Гляне звір
На букву Є
І – забуде зло своЄ.

***

Жаба спала в Жабуринні,
Жук – під кущиком оЖини
Пролітали Журавлі
З ясным сонцем на крилі.
І Журливої співали.
Жук – не чув,
А Жаба – спала.

***

Зранку Злива Здивувала –
Всю пилюку поЗмивала:
З листя,
З прутиків лози,
Із сухої дереЗи.
Після Зливи і грози
Світ –
Чистіший від сльоЗи.

***

Наша нИва – не лінИва,
Бо на нИву – впала зЛИва.
І шепоче:

«Я – жИва!»
Наша нИва – тихо сходИть
І вИсоке жИто родИть.

***

Їжачок давно не Їв.
Чистив ніженьки свої.
Їздив коник на стеблині.
Теж не Їв нічого нині.
Дід Їздовий Їхав в ліс,
Їжу Їм обом
Привіз.

***

Йод – в аптеці ми купили.
Його пляшечку відкрили.
«ОЙ! – Івасик наш ридає, –
Йод – кусається, щипає!»
А ми Йод отой хвалили,
Хворий пальчик ним – Змастили.

***

І – підслухало розмову.
І – з'єднало слово з словом.
І – виспівує пісні:
І веселі, І сумні.
Над собою крапку носить
І нічого в нас
Не просить.

***

КотиК сКочив на КурниК –
В КурниКу піднявся КриК.
КвочКа зляКано Кричала,
Під Крило Курчат ховала.
КотиК сам собі сКазав:
«Ох, як я їх налякав!»

***

Літом Ластівка Літає,
Ластів'ят маЛих навчає:
«Не Лінуйтесь, Ластів'ята,
Вчіться Літечком Літати,
Бо, як Літо відЛітує,
Ми за море помандруєм».

***

Миші МилоМ Миску Мили.
Миші Мило – загубили.
Ми навМисне в ліс прийшли,
Але Мила – не знайшли.
Може, Мило в річку впало?
Може, Мило жаба вкрала
і від спинки аж до п'ят
Миє Милих жабенят?

***

Носоріг Нас – Не любив.
Рогом Нірку собі рив.
Ну, для чого тобі Нірка,
Коли й так в Неволі гірко?
ПерестаНь!
Спочити час!
Носоріг – Не слухав Нас.

***

Оля, Толя і Марина
Обірвали всю Ожину.
ПОпринОсили дОдОму
Лиш пО кОшику пустОму.
«Де Ожина?» – їх питали.
А ми її – пОз'їдали!»

***

ПереПілка – гарна Птиця,
Та вона хлоП'ят боїться.

А хлоП'ята – візьмуть гілку
І лякають ПереПілку.
Не Потрібно так лякати –
В неї П'ять ПереПелят.

***

Рак Ранесенько прОснувся,
В чеРевики гаРні взувся.
І без тата, і без мами
Прогулявся під коРчами.
СРібна Рибка пропливала.
Вона Рака – не впізнала.
Рак Розсердився, Роззувся
І додому повернувся.

***

Сіяв, віяв дід МуСій –
ВуСа, вії у вівСі.
Сіяв, віяв, виСівав,
Славну піСеньку Співав:
«Сію, вію, виСіваю,
Бо вівСяні вуСа маю!»

***

Тихо, Тихо в Темнім лісі.
ХТось Таємний спиТЬ в горісі,
Але Ти його не бійсь –
Ти приходь у Темний ліс.
ТуТ ніхТо Тебе не з'їсТЬ!
ТуТ Ти будеш Тільки гісТЬ.

***

У дУпло влетіла мУха, –
Не хотіла мамУ слУхати.
І дивУється дУпло:
«Ще такого не бУло!
Щоб така маленька мУха
Не хотіла мамУ слУхати!»

***

Фіолетові заграви.
Фіолетові всі трави.
Фіолетовий і став.
Все це Федя малював.
Фіолетовий Фломастер
Каже Феді:
«Я тут майстер!»
І заграви, й трави, й став –
Федя синім змалював.

***

Ховрашки – Хотіли Хліба.
Ховрашкам – давали рибу.
Ховрашки Халви Хотіли,
Та просити не уміли.
Хто нам зможе підказать,
Що вони іще їдять?

***

Цап – покинув теплий хлів.
Цап – капусти захотів.
А за Цапом – Цапеня
Через поле навмання.
Цапе, Цапе,
Цапе милий,
Ще капусти – не садили!
Цап – вернувся, спочиває.
Цапеня – ще десь блукає.

***

Через річку,
Через брід
Ходить Чапля на обід.
Для маленьких Чапленят
Носить Чапля жабенят.
А маленькі Чапленята
Скоро будуть вже літати.

***

ШиШка впала – не розбилась.
ШиШка – в трави закотилась.
НаШа Шура в ліс піШла,
Але ШиШки – не знайШла.
Принесла вона додому
ЛиШе радість, лиШе втому.

***

Щиглик, Щиглик,
Що з тобою,
Що не чуть пісень весною?
Щиглик Щиро поділився,
Що співати він стомився.
Поки Щиглик спочиває,
Ми своєї поспіваєм.

***

Юля Юшку вранці їла.
Юля Юшки – не хотіла.
Мама просить:
«Ще наллЮ?» Юля каже:
«Не лЮблЮ!»

***

«Як? – спитала буква Я, –
ЦЯ Ялинка – не моЯ?»
А Ялинка, Як почула,
У Ярок Якийсь стрибнула.
І гукає букві Я:
«Не твоя я, а – своЯ!»

***

Я – не шість!
Я – м'який знак!
Це повинен знати всяк!
Я – не літера нова.
Я – пом'якшую слова.

А у слові «олівець»
Я забігла у кінець.

ЗАГАДКИ

1

На городі він стоїть.
Видивляє білий світ.
І стрункий, і гожий,
І на сонце схожий.

2

Хоч не ловить
В морі рибку,
Та весь час
Майструє сітку.
Щоб була міцнішою,
У куточку вішає.

3

І поважним ходить паном,
І суперників не любить,
Сяде вранці на паркані –
Все село піснями будить.

4

Як холодний,
Грїтись просять.
Як гарячий,
Його носять.
Має ніс, не має рота.
Кипятить – його робота.

5

А ця пані дуже дивна:
Для людей уміє шити,
А сама по всіх тканинах
Любить голою ходити.

6

Ці малесенькі кульбабки
Червоненькі мають лапки.

По городі бігають.
І пшоном обідають.

7

А у нашої Марусі
Довгий хвіст, тоненькі вуса.
Лапкою вмивається.
«Мур, мур, мур!» – вітається.

8

Покривлюсь – перекривляє.
Зажмурюсь – мене немає.
Дуже сильне, дуже зряче.
А само себе – не бачить.

9

Помаленьку, наче хворе,
Щось повзе собі до моря.
Ноги – панцир накриває.
Хвіст сховало, мов немає.

10

Два кружечки, два ножі.
Прошу: пальчик бережи!
Виріжай малюнок вправно,
Бо вони тебе поранять.

11

А цей звір – великий пан.
Він завжди гуляє сам.
У калюжі спати ліг.
А на носі в нього – ріг.

12

Народився під дубком.
І накрив себе листком.
Щоб його тобі знайти,
Треба довго лісом йти.

13

Із колючками клубок
Закотився під дубок.
Якби не колючки,
Я би взяв на ручки.

14

Пробіжить через дорогу,
І тремтить од страху свого.
Сяде спинкою на хвіст –
І смачну морквинку їсть.

15

Знає шафа і стіна,
І моя сусідка:
Через ящик, як з вікна,
Світ далекий видко.

16

Ти повинен, друже, знати:
Хто в калюжі любить спати.
У неї на пузику
В два рядочки гудзики.

17

Шаруділо, шаруділо –
Показатись не хотіло.
Будеш довго шарудіти,
Погукають кицю діти.

18

Хоч нема у нього рук,
Та він дзьобом:
«Стук! Стук! Стук!»
Може нас лякає?
Може щось шукає?

19

Дерев'яні хлопці
У малій коробці
Полягали спати.
Не треба чіпати!
Бо вони, як граються,
То вогнем займаються.

***

Я люблю у лузі квіти,
Де гудуть весь день джмелі

І метелик носить літо
На легенькому крилі.

У долині теплий вітер
Сушить трави від роси,
Я кажу: усе на світі
Починається з краси!

ДВА МЕТЕЛИКИ ЛЕТІЛИ

Два метелики летіли
І ловитись не хотіли.
Довго бігали лугами
Ми з блакитними сачками.
А коли спочити сіли
На травицю на зелену,
Два метелики злетіли
На хустиночку до мене.

У ЛІСОЧКУ НА ПЕНЬОЧКУ

У лісочку на пеньочку
Вишивала сіра мишка
Для синка свого сорочку.
Ниточка-сріблиночка
Та й із павутиночки,
Голочка – із гілочки
Тихої ялиночки.
Вишивала і співала,
Бо хороший настрій мала.
Горобці злетілися,
На пеньочку всілися,
На сорочку вишиту
Заздрісно дивилися.
А коли втомилися
Заздрісно дивитися,
То взялися весело
Між собою битися.
Загубили голочку,
Розірвали ниточку,
Почтирали крильцями

Міточки та виточки.
Мишка зажурилася,
Заридала гірко.
А синочок без сорочки
Заховався у нірку.

ЧАП, ЧАП, ЧАПУ-ДРИЛА...

Чап, чап, чапу-дрила,
Чаплю жаба обдурила:
Обіцяла в гості звати
Ще й обідом частувати,
А сама в корчі втекла
І сміється: ква-ква-ква,
Не топила, не варила,
Для потіхи обдурила.

СІЛО СОНЦЕ ЗА СОСНУ

Сіло сонце за сосну.
Сонно мовило: – Засну! –
Сосни сонечко гойдали.
Сосни сонечко благали:
– Сонце, сонечко, не треба!
Стане сумно нам без тебе!

ПЕТРО КОРОЛЬ

(1950–1994)

ЛІСОВІ ДЗВІНОЧКИ

Під кущами цілий день:
Дзень-дзелень, дзень-дзелень...
То дзвіночки лісові
Вчать співаночки нові.

ЖАБКА

У кущі на корчі
Жабка-скрекотушка

Упіймала уночі
Комара за вушко:
Щоб над лугом не гасав,
Жабенятко не кусав.

ЛІСОВИЙ ЕКСПРЕС

Захотілося звірятам
Залізницю збудувати.
Борсуки в машини сіли,
Дружно всі пісок возили.
Узялися за візки
Малюки-бурундуки,
Насип роблять, як годиться,
Для нової залізниці.
Бачать – камінь на дорозі!
Всі звірята у тривозі!
Але кротики малі
Хід прорили у землі,
І проліг тунель великий
Від шипшини до осики.

Раптом грім прогуркотів,
Налякати всіх хотів.
Застрибали блискавиці:
– Ні, не буде залізниці!
Та погляньте, навіть злива
Будівництва не спинила.
Кабани пісок рівняли,
Лосі шпали укладали,
І ведмеді, і вовки
Працювали залюбки.
Довгоногі журавлі
Забивали костилі,
Павуки тягли дроти –
Не боялись висоти,
Ось попереду – ріка!
І широка, і стрімка!

– Відступати ми не будем! –
грак гукнув на повні груди.

А сороки, а сороки

Галасують на всі боки:

– Потомилися звірята,

їм цю річку не здолати!

Як почули їх бобри,

Повиходили з нори,

Міст і греблю збудували,

Семафори заморгали...

Хто у Білки взяв квитки,

Той від станції Квітки

Аж до станції Суниці

По новенькій залізниці

Їде в гості чи додому

у експресі лісовому.

ОГІРОЧОК

На городі під листочок

Заховався огірочок.

Якось на обніжку

Він побачив діжку.

Засміявся огірочок:

– Я у діжку дуже хочу... –

Зарипіла мудра діжка:

– Підрости іще хоч трішки,

Ще набридне у розсолі

Носик морщити від солі.

ЖМУРКИ

Жабенята посмутились,

– Сонце у ставку втопилось... –

Навкруги темніти стало,

І зірки зійшли над ставом.

Вранці сонечко з'явилось,

На ставочок подивилось.
Жабенята засміялись:
Сонце з нами в жмурки гралось.

НАМАЛЮЮ

Намалюю для сестрички
Зайця, білочку, лисичку,
І ведмедя, і кота,
І рибалку, і плота.
Домалює хай сестричка
Темний ліс і синю річку.

***

Ми вареники вухаті,
Скупані в сметані,
Білолиці і бокаті,
Ми смачні і гарні.

Всередині з вишнями
І тому всі пишні ми
У тарілці на столі.
Їжте, діточки малі.

***

Як дощі, як дощі,
З вишні падають хрущі
У траву зелену
З яблуні і клена.

Правди нікуди подіти,
Ловлять їх коти і діти,
А хрущі гудуть-гудуть,
Весняний танок ведуть.

***

Хмарні дні і дні без хмар
Всім дарує календар.

День мине – листок зриваю,
Отаку роботу маю.
А сьогодні на стіні
Найдорожчий день мені.
Весело число моргає,
З днем народження вітає.
За вікном весна без хмар –
Я сміюсь і календар.

* * *

Із кущів ведмідь бурмило
Рано піднімається,
Рушника бере і мило,
У ставку вмивається.
Витанцьовує зарядку
Під крилатим дубом,
По малину йде на грядку,
Що для серця люба,
І тому ведмідь бурмило
Має дужу міць і силу.

СВІТЛЯЧОК

В лісі Галя заблукала,
Допізна гриби збирала..
На пеньок, де є опеньки,
Світлячок зіп'явсь маленький,
Свій ліхтарик засвітив
І стежину освітив.
Галя стежкою пішла
Прямо-прямо до села.

КОЖУХ

Ягідки ведмідь збирав
І кожух свій розірвав,
Від образи заревів,
На старий пеньок присів.

Шовкопряд приніс дві нитки,
Їжачок – дві голки швидко,
Стратили чимало сили,
Та гуртом кожух зашили.
І пішов ласун бокатий
В кошик ягоди збирати.

БАБИНЕ ЛІТО

Літо бабине прийшло,
Нитку срібну принесло,
З тої нитки павуки
Килимок сплели легкий,
І летить той килимок
Понад полем за ставок.

ЛЕДАЧИЙ КІТ

Кіт-воркіт, а не воркоче –
Упіймати мишу хоче.
Ліг на лапки
І дрімає –
Мишка з нірки виглядає.
Ледацюга сонний кіт
Вгавив мишку на обід.

ДОРОГИ

Всі дороги мають ноги.
Як це можна взнать?
Дуже просто, бо дороги
Всі кудись біжать.

БІДА

Біда скоїлась тяжка,
Біда та й велика.
В Петруся Рябко шнурка
Витяг з черевика.
Грають хлопчики в футбол,

Гріє сонце влітку,
Петрусю забити гол

Хочеться у сітку.
Вдарив Петрик
Так як слід –
Гримнув сміх із криком:
М'яч влетів у кут воріт
Разом з черевиком.

ЧЕРЕЗ ПОЛЕ

Через поле навпростець
Ніс щавлинка горобець.
А куди? А куди?
До води, до води –
Щоб його помити,
Борщику зварити.

ДОЩ

Дощ іде, а я стою
На містку низенькім.
Візьму дощ і піджену,
Щоб він біг швиденько.

ДОЩ У ПОЛІ ТАНЦЮВАВ

Дощ у полі танцював,
Колосочки цілував,
За стежину перебіг,
Під вербу спочить приліг.

ЩЕДРА СТЕЖЕЧКА

В лісі я ішов горбками,
Заблудився між грибками.
Поки стежечку шукав,
Повен кошик назбирав
Сироїжок, маслюків
І товстих боровиків.

НЕБО Й НІЧКА

Небо в зорянім плащі
З містом розмовляє.
Нічка, як ліхтар в руці,
Місяця тримає.

СОНЯЧНІ КЛУБОЧКИ

Є у мами-квочки
Доньки та синочки.
Дружньо граються вони –
Сонячні клубочки.
Спочивають під крильми
У матусі-квочки.

ПРОСТУДИЛАСЯ ВЕСНА

Простудилася весна,
Громом кашляє вона.
Прийде сонечко ясне
І простуду прожене.

ТРИ БРАТИ

Сива хуга, злюча хуга,
Матінки-зими подруга,
Трьох братів хороших має,
З ними ходить і літає.
Перший брат – гостинний грудень,
Другий – січень, третій – лютий.

Кожен має білі груди,
Кожен сивий і закутий.
Без роботи не бідують –
Для весни човни будують.

РАНКОВА ТИША

Заєць в поле вийшов
У ранкову тишу.

В лапах – капустана,
У зубах – морквина.
В полі зайцю ловко.
Тут немає вовка.
Можна буде сісти,
Смачно попоїсти.

ПОСПІШАЄ ЛІТЕЧКО

Крізь міста і села,
Крізь вітри зелені
Літо йде веселе
Стежкою до мене.
У руках дзвіночки,
Лісові, знайомі,
Вишита сорочка

Хрестиком на ньому.
Поспішає літечко
Крізь луги, оселі,
Я ж для нього – квіточка
В променях веселих.

СЕСТРИЧКА

Хмарка – райдузі сестричка –
В кольорових черевичках,
Дрібним дощиком танцює,
Квітам усмішки дарує.
З ним би я потанцював, –
Вітер хмарку розігнав.

ОН ЯК!

Жабка плаче від образ,
Щічки надуває,
Бо від неї котрий раз
Муха утікає.

ДИТСАДОК – ВЕСЕЛИЙ ДІМ

Дитсадок – веселий дім.
Тут робота є усім.

Тут майструють,
Тут будують,
Лисові хвоста малюють,
З пластиліну ліплять вовка,
Швидко шиють нитка й голка.
А тому батьки і мами,
І сестрички із братами,
І бабусі, й дідусі –
Дитсадочок люблять всі.

РАНОК ПОЧИНАЄТЬСЯ

Вміють лісові звірята
Час по сонечку звіряти:
Сонце підіймається –
Ранок починається.
І тоді усі звірята –
Лісу мешканці малі –
Сонечко спішать вітати,
Що сміється до землі.

ДОЩ ІДЕ...

Дощ іде,
Стрибає жабка

До стіжка,
Аж згубила
Парасольку з лопушка.

ЛІСОВА ШКОЛА

Крізь гущавини зелені,
Що росою вмиті,
Яром, стежкою щоденно
В школу йде учитель.

З ним вітаються звірята
Лапками за руку.

Йде учитель, як на свято,
В школу, до науки.

Школа лісова багата
На зелені крами,
Буде Лісовик приймати
У звірят екзамен.

Лісовик журнал гортає,
Сів за пень дубовий.
Хто уроки добре знає,
Кличе до розмови.

І за мить руденьким білкам
В класі біля рясту
Виставив в журнал п'ятірки
Всім із грибознавства.

Птахам ніколи співати,
Праці – як ніколи,
Встигли гриб намалювати,
Принесли до школи.

У бобрів до школи стежка
Греблею за річку.

За бобрами пильно стежать
Із нори лисички.

Вовченята хитроокі
В сірих черевичках
Краще вчилися на уроках
Навіть за лисичок.

Дятел спритно і спокійно
На сосні ще зранку
На п'ятірку, на відмінно
Вистукав морзянку.

Встиг ведмедик біля парти
За одну хвилину
Гарний віршик розказати
Про смачну малину.

Сірий зайчик добре вчився,
Вірш читає ловко –

Як сховатись від мисливця
І втекти від вовка.

Всі звірята на відмінно
Все сьогодні знали.
Готувалися сумлінно,
Іспит поскладали.

Лісовик за всіх радіє,
Учням лапи тисне.

Про щасливу цю подію
В лісі лине пісня.

ЩЕДРИЙ ЗАЄЦЬ

На городі густо-густо
Заєць висадив капусту,
Виросла вона велика
І смачна, і соковита,
Де зайчат багато є,
Всім капусту роздає,
Бо вони її гляділи,
Поливали і не їли.
І тепер в свої гостини
Кожен котить капустину.

БОБРИ

Від бобра до бобра
Є під річкою нора,
Є вітальня,
Є їдальня.
Прийдуть гості до бобра –
Є гілки і є кора,
Бобер топить піч і грубу,
Бо в теплі сидіти любо.
І бобриха не ліниться,
Пече гарні паляниці,
Непосиди-бобренята
Вміють гарно танцювати.

Риби кажуть: «От нора
В працьовитого бобра!».

МЕТЕЛИК

І для мене, і для тебе
Прямо біля грядки
Сів метелик – синє небо
На плече кульбабки.
Кинув промені з крила –
І кульбабка розцвіла.

ДЕ РОСА ГЛИБОКА

Де роса глибока
На траві лежить,
Там криниці око
Холодком дрижить.
В спеку зупинися
І напийсь води,
Відпочинь, вклонися.
Потім далі йди.

ЯК ВІТРЕЦЬ

Як вітрець за тишею,
Кіт біжить за мишею.
Мишка в нірку під буряк
Заховала переляк.
Зупинився недоріка
Без одного черевика –
Шнурка терен розв'язав,
То б він мишку наздогнав.

СРІБНИЙ МІСЯЦЬ

Срібний місяць, срібний місяць
Дивиться на воду,
У хмарках, неначе в листі,

Слухає природу,
Як співають солов'ї
І вітри шумлять,
Як кирпичики малі
На подушках сплять.

ПОМІДОРИ

Є на грядці помідори,
Довгі і кругленькі,
Їх цілують сонце, зорі
В щічки червоненькі.
Помідори чарівні
Всі підморгують мені,
Я на них дивлюся
І чомусь сміюся.

ВОЛОДИМИР ЛАДИЖЕЦЬ

(1924–1991)

ЛЕЛЕКО, ЛЕЛЕКО

– Лелеко,
Лелеко,
Літав ти
Далеко,
За синєє море,
В чужії простори.
А де ж твої діти,
Що сам прилетів ти,
Сидиш самотній
На дубі високому?
– Лелеко,
Лелеко,
Наш дім недалеко.
Вже колесо тато
Виносить на хату,
Щоб міг ти для себе
Гніздо збудувати.

Лети ж,
Не барися,
У нас освисом!

БУВ БИ ХЛОПЧИК Я ХОРОШИЙ

Я встаю завжди рівенью,
Учнівсьом швиденью,
Сам як треба одягаюсь,
В черевички сам обуваюсь,
Сам їж чипсу за порогом,
Все роблю без допомоги!
Був би хочім я хороший,
Та поують усє калюші!
Де з них ліва, а де права —
Ще ослідна для мене справа,
Тут без нашої бабусі
Я ніяк не розберуся.
Був би хлопчик я хороший —
Все поують ої калюші!

ХИТРИЙ ЗУБ

Ой, болить у мене зуб,
Во не хоче їсти сун.
Хоче меду,
Хоче грушку,
Хоче голду
Пампушку.
А як це дасте сметани,
Вмить боліти порестане!

ВЧОРА ЩЕ ДЗВЕНІЛИ КОСИ

Вчора ще дзвеніли коси
В сїлі на дужку,
Нані ж там стоїть вже сїмь
В жонгїє конушкю.
Я до нїї у долїні
Вибїг із ворїт.

Придивитись: це ж калина
В золоті стоїть.

МІСЯЦЬ В ХМАРАХ ЗАБЛУДИВСЯ

Місяць в хмарах заблудився
Та й за гору закотився.
Я пішла б його шукати,
Тільки кличуть вже до хати.

Я б сказала, що не хочу,
Та злипаються вже очі,
І не слухаються ніжки...
– Донесіть мене до ліжка!

БАБИН БІБ

Бабин
Біб
Розцвів
У дощ
Буде
Бабі
Біб
У борщ.

СТЕПАН ЖУПАНИН

(1936–2005)

СПІВАНОЧКИ

На високій полонині
Ранок зустрічаю.
На сопілці-перепілці
Співаночки граю.
Понесе на дужих крилах
Вітер з полонини
Ці співаночки за гори

В степові долини.
Полетять по всій великій
Нашій Батьківщині
І розкажуть любим друзям
Про Карпати сині.
Про мою щасливу землю,
Молоду, розквітлу –
Край чудовий смерековий,
Нашу долю світлу.

КОЛОСОЧКИ

У ясні погожі дні
Ми збираєм на стерні
Колосочки золотисті,
Колосочки променисті.
Ми складаєм їх у сніп,
З колосочків буде хліб,
З колосочків знов пшениця
На ланах заколоситься.

ЖИТО ДОЗРІВАЄ

Жито дозріває
На горі за гаєм.
Зерна обважніли
На міцнім стеблі.
Колоски схилились –
Це вони вклонились
За тепло, за щедрість
Матері землі.

СОНЯЧНІ ЗАЙЧИКИ

В зелен-лузі –
Скік та скок –
Водять зайчики
Танок.
В хороводі

Не вгавають,
Косарів
Розвеселяють.
Дружно граються,
Смішать
Всю зарічну
Сіножать.
В зелен – лузі
За селом
До схочу награлись,
А як сонечко зайшло, –
Зайчики сховались.

ПОМІДОРЧИК

Помідорчик народивсь,
В зелен-одяг нарядивсь.
Й вихваляє він щодня
Чепурне своє вбрання:
– Хто красою чарівною
Порівняється зі мною?

ЖУРАВЛИК

Осіннього ранку
Журавлик летів
За море, далеко,
До теплих країв.
– Журавлику любий,
Скажи нам «Курли».
Коли ти повернешся знову?
Коли?
– Плину, плину
Весною назад
До вас, милі друзі,
До рідних Карпат...

Журавлик махнув
На прощання крильми:
– Бувайте здорові!
Курли вам, курли...

ЩЕДРІВКА

Я несу щедрівочку
У будинки,
Сію-вію житечко
Із торбинки.
Сію-вію зернята –
Зоренята.
Хай добром проміниться
Кожна хата!
Як моя торбиночка
Порожніє, –
То навколо радістю
Світ повніє.

ВСЕВОЛОД НЕСТАЙКО

(1930 р.н.)

КЕША І РЕША АБО КАЗКА ПРО ПІСНЮ

В одному лісі жило собі, було собі сімейство кенарів. Тато, мама і двоє синів-канарчуків – Кеша Канарчук та Реша Канарчук.

Реша вважався старшим, бо вилупився на півгодини раніше. Та хоч і на півгодини, а все одно... Реша – старший, Кеша – молодший. І, як то частенько буває, Реша вважав себе не лише старшим, але й дужчим, здібнішим і розумнішим. Через те Кешу клював і ображав. Кеша був тихий, добрий і порядний. А добрих і порядних легко клювати і ображати.

Ліс, де вони жили, звався Солов'їний. Гніздилося там дуже багато солов'їв. Реша був хлопець меткий, жвавенький (як те-

пер кажуть, комунікабельний). Він перезнайомився, заприятелював з хлопцями-соловейками і весь час грався лише з ними. Про брата Кешу навіть не згадував. Коли той намагався пристати до них у товариство, Реша його завжди проганяв:

– Іди-йди, цікало, ти ще маленький. Ти тюхтій, слабак, тільки мене ганьбиш. Геть! Тьох-тьох!

Він уже майже не говорив рідною мовою, все тьохкав. А згодом і зовсім перейшов на солов'їну.

І, коли батьки йому зауважували, він тільки кривив дзьоба:

– Ну що ви, предки, розумієте?.. Мова – то засіб спілкування. Ліс у нас Солов'їний? Солов'їний. Майже всі інтересні мешканці – солов'ї. То нащо мені оте ваше хуторянське цікакання? Я он як витьохкую! Уже й в ансамбль їхній записався «Тьох-металістів».

– І я б хотів співати... Я так люблю... – тихо сказав Кеша.

– Хе! – пхинькнув Реша. – Та тебе, слабак, і мухи не почувють!.. Хіба ти отак можеш? – і Реша я-ак тьохнув – тато з мамою поточилися, а Кеша носом у землю ткнувся. Гучний був голос у Реші. Ні, Кеша так не міг.

– Солістом у них буду, – впевнено шморгнув дзьобом Реша. – Весь світ облечу. «Тьох-зіркою» стану! Їм для сучасного репертуару якраз гучного голосу бракує.

І батьки замовкали. Хтозна, може, й справді чекає на хлопця славне майбутнє. Хіба можна рідному синові крила підрізати.

Тим більше Солов'їний ліс готувався до знаменної події – міжнародного конкурсу птахів-виконавців.

І от цей день настав.

На Суничній галявині зібралися всі мешканці лісу. За великим дубовим пнем сиділо шановне журі на чолі з старою вухатою Совою, наймудрішою і найповажанішою в лісі. У журі входили товариш Горобець, товариш Зозуля, товариш Шпак, інші товариші-співознавці, а також іноземні представники – мадам Какаду, сер Пелікан, гер Страус, містер Індик і сеньйор Гагара.

Почався конкурс.

Співали солов'ї, одержували заслужені високі нагороди.

Надійшла Решина черга.

Пурхнув Реша на конкурсну гілляку, мікрофон у лапу та як ушкварить – у журі аж пір'я сторч стало.

Старався-старався, горлав-горлав, поки не захрип.

Перезирнулося журі, похитало головами, розвело крилами, скривилося і – зняло Решу з програми.

– Таким співом, вибачте, тільки злодіїв уночі лякати, – сказала мудра Сова.

І в цю мить із кущів почулася раптом тиха, ніжна, щемлива пісня. Не солов'їною, правда, мовою, але така гарна, така ж гарна, що завмерли всі. Завмерли, заслухалися.

Були у тій пісні і росою вмиті світанки, і тихі сині надвечір'я, і гомінливі сонячні дні, і духмяні зоряні ночі рідного лісу, любов до якого бриніла у кожному звукові, у кожній ноті.

І, як скінчилася пісня, такі аплодисменти вибухнули – листя з дерев посипалося.

– Хто це? – вражено спитала Сова.

Здивовано перезирнулися Горобець, Зозуля, Шпак та інші співознавці – не було у програмі такої пісні.

– Хав дуй ду? – вигукнула по-іноземному мадам Какаду.

А сер Пелікан, гер Страус, містер Індик і сеньйор Гагара тільки дзьоби захоплено пороззявляли.

Кинулися у кущі, а там – нікогісінько. Нема. Полетів, сховався скромняга-співець.

Шукали-шукали, гукали-гукали. І так, мабуть би, й не знайшли. Якби не Сорока Скрекекулія, яка всюди літала, все на світі знала і приносила новини на своєму хвості. Тільки завдяки Скрекекулії дізналися, що був то Кеша Канарчук.

Притягли його силоміць на Суничну галявину, і журі одноголосно присудило йому золоту березову гілку – почесний приз за краще виконання пісні про рідний ліс.

А Реша – «тьох-металіст» – у цей час гірко плакав у кущах в самотині.

І тільки тепер згадав він слова матері, сказані колись: «Мова, синку, не лише засіб спілкування. Мова – то голос твого серця. А серце з іншими серцями, навіть чужоземними, говорить рідною мовою».

АНАТОЛІЙ КОСТЕЦЬКИЙ

(1948–2005)

ВСЕ ПОЧИНАЄТЬСЯ З МАМИ

Можна у світі чимало зробити:
перетворити зиму на літо,
можна моря й океани здолати,
гору найвищу штурмом узяти.
Можна пройти крізь пустелі та хащі...
Тільки без мами не можна нізащо,
Бо найдорожче стоїть за словами:
В світі усе починається з мами!

БАБУСІ

Дай, бабусю, поцілую,
сивину твого волосся.
Теплим диханням зігрію
снігом вибілені коси.
Може, і на них розтане
Лоскотливий іній срібний,
Мов химерні візерунки
На замерзлій з ночі шибці...

СОНЕЧКОВА МАМА

Вмиває кішка
кошенят.
Вмиває кізка
козенят.
Мене
Водою з милом
Щоранку
Мама миє.
І чистим
Сонечко встає
Щодня

З-за небокраю...
І в нього, мабуть,
Мама є,
Бо хто ж його
Вмиває?

МОЄ БАЖАННЯ

А я найбільше хочу
Зробити так, щоб діти
Були завжди щасливими
У всьому-всьому світі,
Щоб ні війни, ні голоду
Ніхто й ніде не знав,
Щоб кожен день до кожного
Приходив, як весна!

НАЙКРАЩА ІГРАШКА

Не вгадать тобі нізащо,
Котра з іграшок – найкраща!
– Знаю! Трактор заводний!
– Зовсім ні.
– Електрична залізниця!
– Помиливсь.
– Ну, тоді це – пароплав!
– Не вгадав.
– Зрозуміло: це літак!
– Знов не так.
Добре, відповідь я дам:
Та, яку зроби ти сам!

ПІСОЧНИЦЯ

Кожному в пісочниці
Дуже грати хочеться,
Бо не просто в ній пісок:
Тісто в ній на пиріжок.

Для фортеці – цегла в ній,
Для машин – гараж новий.
Ось чому в пісочниці
Всім нам гратись хочеться.

ВЕРШНИК

На коліні
Гарно
В тата,
Мов на конику,
Скакати!

А на справжньому
Коні
Трохи
Боязко
Мені...

ГРА

Я уявив, що я – не я,
А справжній кран підйомний,
Схотів – і запросто підняв
Вантаж багатотонний.

Та тільки я підняти встиг
Будинок у повітря,
Як раптом вийшов мій сусід
З будинку на подвір'я.

– Ха! Теж мені,
«Підйомний кран!» –
Сказав сусід кирпичий. –
Та ти, напевне, й кілограм
Нездужаєш підняти...

Тоді я взяв і уявив,

Що я – швидка машина,
Яка чимало вантажів
У кузові возила.

І тільки я двигун завів,
Щоб їхать на будову,
Аж раптом чую – поруч він
Кепкує з мене знову.

– Ха-ха! –
Регоче мій сусід. –
Такого ще не бачив світ,
Щоб на ногах машина
Гасала, мов людина!...

Він довго ще сміявся так,
Та я не чув нічого:
Я уявляв, що я – літак,
І – полетів од нього!

НАВІЩО ПЛАЧЕ ХЛОПЧИК?

Як бурулька плаче –
То весна на дворі.
Як роса заплаче –
То вже ранок скоро.
Як заплаче дощик –
Трави підростають.
А навіщо хлопчик
Плаче – Я не знаю...

УТРЬОХ

Славкові,
Що з квартири сорок,
Велосипед
Купили вчора.

Він зразу
В двір його потяг,
Прудкого та дзвінкого,
Все хизувався ним,
Та нас
Не підпускав до нього.
Просила Іра:
– Славчик, дай,
Проїду до паркану!
А він Ірині:
– Не займай,
Бо дам, –
Так в раз одстанеш!
Просив Юрко:
– Ну дай хоч раз
Проїду метрів двісті!
А він Юркові:
– Ач який!
Собі купи та їзди.

НЕ ХОЧУ

Метелика ловити я не хочу;
він – квітка неба, хай живе собі!
Хай крильцями барвистими тріпоче,
щоб радісно було мені й тобі.
І квітку лісову не стану рвати,
її додому я не понесу,
бо вдома їй джмеля не погойдати
і не попити ранками росу!
І ні стеблинку, гілку чи травинку
я не ображу – це страшенний гріх!
Бо в кожній з них живе тремка живинка,
що світиться довірою до всіх.

ГРУДЕНЬ

Раптовий сніг упав на землю,
Завис нечутно на гілках,
І забіліла сосен зелень
У неполоханих гайках.
Вже влаштувавсь ведмідь на зиму
В барлозі темнім і зручнім,
Лежить і згадує ожину –
І усміхається у сні.
А змерзлі клени і берези
Ховають ноги в теплий сніг
І затихають обережно
Аж до далекої весни.

ДОБРИЙ СНІГОВИК

– Сніговику, сніговику,
Скажи нам: – а навіщо
Тобі дали мітлу таку,
Яка за тебе вища?
– Я нишком-тишком уночі
Сніг підмету з дороги,
Щоб діти, з дому ідучи,
Не замочили ноги.
– Сніговику, сніговику,
Скажи-но: – а навіщо
На голові твоїй стирчить
Відрище здоровище?
– А щоб тоді, як місто спить,
Малечі ковзанки залить
Чи в заметіль кудлату
Синиць туди сховати:
Нехай собі сидять під ним,
Неначе це – пташиний дім.
– Ну, а твоя морквина-ніс
Навіщо, розкажи-но?
– Якби колись пішов я в ліс,
То я б зайцям її одніс,

Бо це – для них морквина.
– Сніговику, сніговику,
Ще трохи нас послухай:
Навіщо в тебе рот такий –
Од вуха і до вуха?
– Ну, це відомо кожному:
Без посмішки не можу я!

ВЕСНА

У нашому дворі
Стоїть весна така,
Що навіть
зацвіла
мітла
сніговика!

ХРИЗАНТЕМА

Хризантема тайну знає
Аж під осінь зацвітає,
Щоб її красою ми
Милувались до зими.

АНАТОЛІЙ ЧЕРНИШ

(1936 р.н.)

РАННЯ ВЕСНА

Став лагідним лютий,
Запахло весною,
Шпаки прилетіли –
Прощаймось з зимою!
До зустрічі, зимо,
До місяця грудня!
Враз вітер повіяв
Холодний, простудний.
Та, сонцем зігріті,

Радіють синички.
А он, на горбочку,
Пробилась травичка.
У вишні дочасно
Брунькуються віти –
Всім хочеться весну
Раніше зустріти.

КОТИК У ШКОЛІ

Де ти, котику, барився?
Я сьогодні в школі вчився.
Що ти, котику, вивчав?
Вимовляти гарно: «Няв!»

НЕМА КОЛИ

Не одну уже годину
Гріє кіт на сонці спину.
Я кажу йому: «Мій котик,
Ти погрів би ще й животик!»
Кіт на те: «Му-у-рли, му-у-рли,
Бачиш – сплю? Нема коли!»

КОТИК І КЛУБОЧОК

Жвавий котик тихо ходить,
Певно, вже накоїв шкоди,
Він клубочком грався, грався,
А клубочок розмотався.

Котик мовчки, потайки
Тягне лапкою нитки
Й, заховавшись у куточок,
Змотує нитки в клубочок.

ЗЛИЙ ПЕС

Гарр, гарр! Тебе не знаю.
Не підходь, бо покусаю.

Стережись, тобі сказав.
Гарр, гарр, гав!

ХТО ТАМ?

«Хто там, хто там серед ночі
Увійти до мене хоче,
Хто непрошений прибіг
Й шарудить, гризе поріг?»

«Я, – сказала сіра мишка, –
Бо увійти не можу тишком.
У людей така манера –
Зачиняти на ніч двері».

«Почекай, – сказав я мишці, –
За порогом трішки-трішки.
Котику, забудь про сні,
Мишці двері відчини!»
Мишка шкрябає тихіше,
Каже: «Я прийду пізніше».

ЯБЛУНЬКА

Наша яблунька – висока,
Яблука – червонобокі.
Ой, красиві і смачні!
Дуже хочеться мені
З'їсти яблучко рум'яне,
Та до нього не дістану.
Попрошу сьогодні тата
Спілих яблучок нарвати.
Він легенько їх дістане,
Пригостить мене і маму.
А до того ж в нас є звичка:
Все найкраще – для сестрички.

СОНЕЧКО

Сонечко, сонечко,
Ти прийди до нас.

Ми тебе чекаємо,
Бо весни вже час.

Приспів: Щоби квіти розцвітали,
Щоби діти підростали,
Щоб на світі все жило,
Треба сонечка тепло.

Сонечко, сонечко,
Ти не будь хмурне!
Вітерець повіє –
Хмари розжене.

Приспів.

Сонечко, сонечко,
Глянь із висоти.
Ти хороше сонечко,
Нам щодня світи.

Приспів.

ЗАЧЕКАЛИСЯ ВЕСНИ

Зачекалися весни
І звірята, й плазуни.
У воді, на дні заглибин,
Ждуть весни сонливі риби.
І пташки весни чекають:
Не гніздяться, не співають.

Тож, звичайно, що і ми
Ждем закінчення зими.

* * *

Пора весни, та сніг, морози –
Гуляє в березні зима.
Чи то весна іще в дорозі,
Чи в неї сили ще нема?

ВЕСНЯНИЙ ЕТЮД

Хмари темні, гуркотливі –
Дощ вечірній, майже злива,
А вночі густий туман
Впав на річку, ліс і лан.

Прохолодну ніч туманну
Ранок змінює весняний.
І летять у всі кінці
Сонця теплі промінці.

Ліс верхів'ями світліє
Й повниться пташиним співом.
У краплинках на траві
Видно сонечка малі.

І гойдаються на хвилях
Перші промені грайливі.

ЛІСОВА МАЙСТЕРНЯ

В лісі дивна є майстерня,
В зачарованому місці,
В ній, я знаю це напевне,
Для дерев готують листя.

Незвичайний лісовик
В цій майстерні порядкує:
Він – дизайнер, робітник
Й кожний шелест в лісі чує.

З ним працюють залюбки
Лісові швидкі мурашки,
Грізні панцерні жуки,
Різноколірні комашки.

Тчуть, і кроять, і зшивають
Символ ствердження весни,

І, за звичай, устигають
В термін вкластися вони.

Щоб у теплі дні квітневі
У наряді, чепуристі,
Красувалися дерева
В молодім зеленім листі.

ЛІТНІ РОСИ

На спраглу долину краплинки роси
Упали, прикрившись імлою,
Щоб кожную тваринку для росту й краси
Вночі напоїти собою.

Впивались рососою листочки живі
Пружніли прив'ялі стеблинки,
По лагідній руті, по злій кропиві
Сльозили холодні краплинки.

Творився невидимий світ таїни,
Так мало розгаданий нами...
Зволожені квіти дивилися сні,
Прикривши пилوک пелюстками.

***

Утомилося сонце за літо,
Від подовжених днів і від спеки.
Осінь кличе його відпочити,
Шлях до неї вже став недалеким.

***

На осінь небо стало нижчим...
Проте нас інше здивувало:
Дерева одяг свій барвистий
З похолоданням поскидали.

Та напівсонних, в люту зиму
Захищених лише корою,

Їх гріла віра незгасима
В своє пробудження весною.

ПРИКМЕТИ

Подивися у віконце:
Червоніє захід сонця,
Рівно дим іде угору,
Тягне холодом знадвору,
Звук далекий мов охрип,
Особливий снігу скрип,
На вікні зими дарунки –
Кришталеві візерунки...
Всі прикмети ці погодні
Обіцяють ніч холодну.

ПІСЕНЬКА ПРО ЗИМУ

Вже осінь минула, настала зима,
А снігу нема, нема і нема.

Чому це узимку така дивовижа? –
Заждалися снігу санчата і лижі.

Зі снігом забавно, із ним веселіше –
Будь, зимо, до діток, нарешті, добріша.

Біленька, пухнаста, з легеньким морозом...
Чекаєм такої зими за прогнозом.

СНІЖИНКИ

В небі сонце заступила
Гнана вітром хмарка біла.
З прилетілої хмаринки
Вниз посипались сніжинки.
Я почав їх рахувати...
Та сніжинок так багато,
Що покрили все довкола:
І село, і шлях, і поле.

ВІТЕРЕЦЬ

Мчався полем навпростець

Непосида – вітерець.

Через річку, мимо гір,

Залетів до нас у двір.

Грався, листям шелестів,

Спохопившись, полетів.

Щоб до часу, до пори

Облетіли всі двори.

ХМАРКИ-БАЛАКУХИ

В небі хмарки дві зустрілись,

Обнялись, розговорились

Про вітри, сніги, морози,

Суховії, зливи, грози...

Про що треба і не треба –

Та й застоялись край неба.

Аж набридло вітру слухать

Те, що плещуть балакухи.

Він подув щосили: дмух!

І – розвіяв балакух.

ПОТІЧОК

Джерельце, густа травичка –

Видно перший слід потічка.

Поміж трав потічок жвавий

Вниз біжить все далі й далі.

У долинах, у лісочках

З ним зливаються струмочки.

Тож, можливо, що з потічка

Згодом буде справжня річка.

БУКВА еР

Кожну середу й четвер
(В дні, що мають букву еР)
Зранку вчилися воронята
Добре звуки вимовляти.

Як пройшли увесь буквар,
Закричали гучно: «Кар-р!»
Й повторяли майже хором:
– Проворонили вівторок!

Що ж робити їм тепер?
Ще й вівторок має еР.

ЗУСТРІЧ У ЛІСІ

Лісова вузенька стежка,
На снігу – слідів мережка.
Тихо, сосни не шумлять –
Чи задумались, чи сплять.
Раптом чути дивний звук:
«Тук, тук, тук! – І знов: – Тук-тук!»
Глянув я навкруг – нікого
Тут не видно гамірного.
Та за хвилю: «Тук-тук-тук!» –
Зверху йде знайомий звук.

На віддаленій соснині
Лунко й маже неупинно
Дзьобом стукає пташинка,
Чорно-біла в неї спинка
Й ніби шапочка червона
На голівочці невтомній.
Як її ще не впізнати?
Ну, звичайно, що це – дятел,
Барабанщик лісовий!
Нелінивий, чепурний,
Вмілий і розумний птах.
Знає де, в яких місцях

Переховуються взимку
Короїди і личинки.
(Дуже любить він обіди
Із свіженьких короїдів)

Тож не будем заважати
Дятлу корм свій добувати.

ЖУРАВЕЛЬ

Біля річки журавель
Посадив собі щавель.
Не лінився, доглядав:
І полов, і поливав.

На щавель, як на привабу,
Наскакали з річки жаби –
Одна одну веселили
І щавель потолочили.

Журавлю вчинивши шкоду,
Поскакали жаби в воду.
З того часу журавель
Ловить жаби – за щавель.

СИНІЧКА

Синьо-жовта, невеличка
Стукнула в вікно синичка,
Ніби мовити хотіла:
– Гляньте, я вже прилетіла!

День похмурий чи погожий –
Пташка трудиться пригоже
Й вправно, наче залюбки,
Оглядає гілочки.
В неї є природний фах
Там знаходити комах.

А як тільки-но сніги
Заметуть все навкруги
Й затріщать морози люті,
Постарайтесь не забути
Ви для пташечки-синички
Причепити годівничку.

КОЛИСКОВА

Люлі, люлі, люлі, люлі –
Прилетіли дві зозулі,
Дві зозулі, три синички
До маленької Анички.

Люлі, люлі, люлі, люлі –
Три синички, дві зозулі
Тихо пісеньку співають
І колиску колихають.

ДИБУСЕНЬКИ

Диб, диб – дибусеньки,
Перші крочки Настуненьки.
І маленькі, й нетривкі,
Тільки ж радісні які.
І для мами, й для маляти,
Що не змога й розказати!

Диб, дибоньки, дибусі –
Раді дочечка й матуся.
Диб, диб, диб,
Диб, диб, диб.

КУПАЛИКИ

Купу – купу – купалики –
Хочуть знати журавлики,
А за ними й дикі гуси,
Чи купалася Ганнуся.

Як не буде купатися,
Будуть гуси купатися,
Ще й сердито гелготати,
Щоб Ганнусечку забрати
Й понести її до броду,
Кинути в холодну воду.

Геть летіть, сердиті гуси,
Вже купається Ганнуся.
Відлітайте, журавлики,
Що в Ганнусі купалися.

РОСЛИНКА

Каже Петрику Галинка:
– В мене є така рослинка
Не звичайна, а з сюрпризом:
Із вершка росте донизу.
Петрик мовить: «Щось не те,
Так рослина не росте!
По якому б це капризу
Та росла вона донизу?»
А Галинка – знов своє:
– Ця рослина в мене є!
Він – слівце, вона – словечко...
Й загорілась суперечка.

А чи є така рослина?
Вам на роздуми хвилинка!

ЧИ ТАКЕ БУВАЄ?

Відлетіли горобці
В теплий край, на острівці,
А зимують солов'ї
І канарки, й журавлі...
Хто нам відгадає,
Чи таке буває?

Біля річки на вербі
Щука шулиться в гнізді.
Лячно їй у воду лізти –
Хоче короп щуку з'їсти.

Хто нам відгадає,
Чи таке буває?

За розпатланим котом
Бігли миші всі гуртом.
Кіт від ляку сльози лив,
Пір'я з гриви розгубив.

Хто нам відгадає,
Чи таке буває?

Алібі «залізне» в Колі
На запізнення до школи:
Закінчився, – каже він, –
У тролейбуса бензин».

Хто нам відгадає,
Чи таке буває?

БАГАТО І МАЛО

Багато і мало –
Слова протилежні,
Та часто між ними
Існує залежність.

Багато і мало
Буває умовно:
До когось, до чогось,
Відносно, стосовно.

Залежить від того,
Що нам рахувати:
Дві вісімки – мало,
Дві двійки – багато.

Зібралось у залі
Півсотні дівчаток –
Від школи – це мало,
Від класу – багато.

Або в зоопарку
Тварин пригощали –
По десять бананів
Усім видавати.

До прикладу цього
Доречно сказати:
– Слонові – замало,
Для мавпи – багато.

Чи будете зграю
Ворон рахувати?
Ви скажете просто:
– Їх дуже багато.

Багато і мало –
Слова протилежні,
Та часто між ними,
Існує залежність.

Якщо ж не умовно,
А прямо казати,
То мало – це мало,
Не те, що багато.

6 і 9

Цифра 6 і цифра 9,
Як відомо, близнюки,
А тому і сперечались –
Хто стоїть з ним навпаки.
«Ти», – казала цифра 9,
«Ти», – гнівилась цифра 6.
Й закипала поміж ними

Суперечка, сварка, злість.
Та пройшли незгоди хмари –
Закінчились їхні чвари.
В день той цифри сперечались,
Чубились, перекидались.
Потомились – ледве встали
Все з-під лоба поглядали.
Раптом бачать: «Що за диво,
Незвичайне, особливе?
Прикра сталася загадка –
Десь поділася дев'ятка,
А натомість, після спірки
Не одна, а дві шестірки!»
Знову цифри сперечались,
Чубились, перекидались.
Потомились – ледве встали
І з-під лоба поглядали.
Інша виникла загадка –
Кожна з них тепер дев'ятка,
А натомість після спірки
Десь поділася шестірка!
Довго цифри сперечались,
Чубились, перекидались,
Натомились, мовчки встали
Й миролюбно поглядали.
І прийшла їм добра вість:
Є і 9, є і 6!
Цифри радо примирились
І вже більше не сварились.

ГРА

(Назву казки підкажіть)

Кожна казка назву має,
Я їх, часом, забуваю.
Ви мені допоможіть –
Назву казки підкажіть.

Кіт господарю служив,
Кіт у чоботях ходив.
І до того ж, всім на диво,
Був вигадливим, сміливим. («хятобоч у тіК»)

Є такі про нього вісті:
Круглий, випечений з тіста,
В діда й баби не прижився –
Мандрувати покотився.
Від усіх тікав у місто,
Та його... Лесичка з'їла. («коболоК»).

В неї шапочка червона,
В нього – гострі, хижі зуби.
Казка ця із-за кордону,
Слухати її ми любим. («акчопаш ановреЧ»).

На ставочку день при дні
Хлопчик плавав у човні.
Та змія підслідкувала,
Хлопчика з човна украла. («киселеТ-кисавІ»).

Мишка, зайчик і лисичка –
Всі улізли в рукавичку.
Ще й кабан до неї преться,
Рукавичка ледь не рветься. («акчивакуР»).

В казці хлопчик незвичайний:
З довгим носом дерев'яним.
Він з Мальвіною дружив,
Цінний ключик загубив. («онітаруБ»).

Гарненька дівчинка
Появилась з квіточки.
У горісі-ліжку спала,
Звідки жаба її вкрала.
Довелось маленькій звідать

Голод, холод, різні біди
В жаби, в миші, у хруща
І в котиська – багача...
Та у квітці на стеблинці
Дівчинка зустріла принца. («акчовоміюД»).

Незвичайна в нього зброя –
Булава шестипудова.
Нею він в борні зуміє
Подолати злого змія.
Волю дасть сестрі й братам,
Та потрапить в скруту й сам,
Бо засне так не обачно...
А брати... були невдячні. («окшорогиток»).

ЗАГАДКИ

Я зелений, круглобокий,
А всередині – червоний.
Все життя я лежебока
Й добре дітям всім знайомий.
Бо смачний, смачний, смачний –
Відгадай, хто такий? (нуваК)

Я – царівна у казці,
Майже королева.
В дійсності – живу в ставках,
У річках, озерах.
І тікаю, скільки змоги,
Від дзьобатих, довгоногих.
Бо для них смачна принада
Саме я, зелена... (абаЖ)

Під небом ширяє, розправивши крила,
В тих крилах прихована стрімкість і сила.
Лиш тільки уздріє поживу для себе –
Стрілою летить, пада каменем з неба.
Він – цар над птахами, він – символ держав;
Цей птах всім відомий, хоч я й не назвав. (лерО)

Вони морські і річкові
На них ще кажуть: дніпрові.
Весь день рибалити готові...
«Киги!» – то їхній крик і мова. (*акіаЧ*)

Із-за моря прилетіли
Щебетухи легкокрилі.
Легкокрилі, швидкокрилі
Співом діток звеселили.
Ці пташиночки малі,
Вправно з мокрої землі,
Тут, під дахом недалечко
Виклали собі гніздечко.
Вам знайомі ці пташки?
Відгадали?... (*иквітсаЛ*)

Я на морі не плаваю
Там живу, де сухо.
Та тільняшка на мені –
Аж по самі вуха... (*арбеЗ*)

Вони – спортивні, бойові,
Та найчастіше – тяглові.
Бо тягнуть воза, тягнуть плуга...
Перед людьми у них заслуга. (*іноК*)

П'ятачок на носі,
Закручений хвостик –
Лісом гуляє,
Жолуді шукає. (*набаК*)

Появляюсь я весною,
Кольоровою дугою.
Хмари, небо прикрашаю,
Воду з річки набираю. (*аклесеВ*) (*агудіаР*)

Це дерево є символом міцності,
А в нашому краї – ще й довговічності.

І пізно з нього опадає листя,
Ховаючи плоди брунатно-золотисті. (буД)

День і ніч невтомно йде,
Крутить стрілочки, веде.
Точно, у потрібний час,
Лунко дзвонить, будить нас.
Хто ж він, точності прихильник?
Ну звичайно, це... (кинълидуБ)

ЛІЧИЛКИ

На – 3

На спортивних ковзанах
Дуже швидко їде Стах –
Раз

На засніженому полі
Старт бере на лижах Коля –
Два

На санчатах із гори
Браво з'їхав Вова –
Три

На – 4
Раз, і два, і три, й чотири –
Мешкають в одній квартирі
Мика, киця, пес Пригода
І, звичайно, сам господар.

В кожного із них турбота:
У господаря – робота;
Наглядає пес пожитки,
В киці з мишкою – ловитки.

На – 5

Раз, два, три, чотири, п'ять –
П'ять жовтеньких каченят

Дружно плавали, купались
Й геть усі перемішались.

Неможливо відгадати
Котре – перше, котре – п'яте.
Будем знову рахувать:
Раз, два, три, чотири, п'ять

На – 10
Раз і два – у ліс-діброву
Ми поїхали по дрова.

Три, чотири – нарубали
І рівненько поскладали.

Раптом в лісі – п'ять і шість –
Появивсь нежданний гість.

Неймовірно, сім і вісім:
«Гість» – на варті цього лісу.
Дев'ять, десять – всі гуртом,
Маєм справу з лісником.

***

Ліна з ранку не гуляла –
Пса Сірка намалювала.
Пес малюнок той порвав,
Бо себе не упізнав.

СКОРОМОВКИ

***

Йосип у гайку наполохав сойку
і від несподіванки сам ойкнув.

***

Сіра мишка шилохвоста,
Причесавши мишенят,
Поспішає з ними в гості
До щурихи і щурят.

***

Щука раз йорша хапнула,
Та у пащі біль відчула,
Бо в йорша, окрім луски,
Є на спині колючки.

***

По болоті без чобіт
Чапля чапа на обід.
Теж не взувши чоботят,
Чапа зграйка чапленят.

***

Як дістати м'яч із м'яти,
щоби м'яти не пом'яти?

***

Беж жала жалить жалюча кропива.

КАЛИНА

Ми перевесники з калиною,
Батьки мої її садили,
Щоб я ріднився з Україною,
Вбирав її магічну силу.

А в час, коли калина червоніє
Багаттям ягід на гіллі,
Я швидше підростаю і мужнію
На вірність батьківській землі.

ІГОР СІЧОВИК

(1945 р. н.)

КОЛИСАНКИ

КОЛИСАНКА ДЛЯ КОТИКА

Спи, мій любий котику,
На бочку й животику,
Щоб тобі у тиші
Приснилися миші.

КОЛИСАНКА ДЛЯ ЗАЙЧЕНЯТИ

Зайчику вухатий,
Не виходь із хати,
Спи в м'якій колисці
Із трави і листя.

КОЛИСАНКА ДЛЯ КУРЧАТОК

Спіть-засніть, курчатка,
Під крильми у татка,
Під пухом у мами.
Ми у снах із вами.

КОЛИСАНКА

Опущу я Місяць низько,
Зроблю з Місяця колиску.
В неї кицю покладу
І заграю на дуду.
Та – послухає мене
І тихесенько засне.

СОЛОВ'ІНІ ПІСНІ

Спи, дитинонько моя.
Із піснями солов'я.
Під його нічні пісні
Ростуть діти уві сні.

ЗАБАВЛЯНОЧКИ

КИЦЯ-ІМЕНИННИЦЯ

Взяв я кицю на коліна,
Бо у киці – іменини.
Ну а брат мій, Костик,
Посмикав за хвостик.

ЧАРІВНА СОПІЛКА

У мене іграшок без ліку,
Але без них я обійдусь,
Бо маю чарівну сопілку,
Яку зробив мені дідусь.

СОНЯЧНИЙ КАЛАЧИК

Небо всіяли зерном.
Уночі зросте воно,
А на ранок Місяць-м'ячик
Спече сонячний калачик.

ПАРАСОЛЬКА-ХМАРКА

Запустив я змія в парку,
Змій схопив маленьку хмарку.
І тепер мені не жарко:
Парасолька в мене – хмарка.

ХОДИТЬ ПЕСИК ВОЛОХАТИЙ

Ходить песик волохатий
День і нічку коло хати,
Щоб не могли вовчики
Вкрасти мого хлопчика.

ПЕРШІ КРОКИ

Перша ніжка – туп!
Зварю котику суп.
Друга ніжка – туп!

Зварю песику суп.
Одна ніжка – туп!
Друга ніжка – тут!
Розступіться, – я іду!
Я іду – не упаду!

ОЛІВЕЦЬ

В олівця-малювця
Є роботи без кінця.
Він малює все на світі,
Що подобається дітям.

МОЛОЧКО ВІД КІЗКИ

Коло нашого порога
Стоїть кізка круторога:
– Я з далекого села
Молочка вам принесла,
Щоб росли маленькі діти
І батьки могли радіти

СТОНІЖКА

І чому це ти, стоніжко,
Не виходиш грати в сніжки?
– Доки взую я сто ніг,
То розтане зовсім сніг.

МОЇ ПАЛЬЦІ

Мої пальці не ліниві,
А моторні і кмітливі:
Можуть в зошиті писати,
Можуть квіти поливати,
Можуть грати на сопілці,
Лоскотати шию киці,
Можуть шити вас навчити
І всіх діток полічити.

ВДЯЧНА КИЦЯ

Їла Катя паляницю,
Пригостила нею кицю.
Киця бігає по хаті:
– Чим же я віддячу Каті? –
Як стемніло, киця в ліжко
Принесла Катрусі... мишку

ЇДЕ ЗАЙЧИК У ТРАМВАЇ...

Їде зайчик у трамваї
І довкола позирає.
Тут підходить їжачок
І питає:
– Ваш квиток!
Червоніє зайчик густо
І дає... листок капусти.
Пожував їжак листок.
– Це, – говорить, – не квиток.
Доведеться вам зійти
І додому пішки йти.

МИ – АРТИСТИ

Соловей сидить на гілці,
А я граю на сопілці.
Він співає: «Тьох, тьох, тьох!»
Ми артисти з ним удвох.

ДОПОМІГ

Допоміг Славкові Вова
Поскладати в купу дрова.
Потім Слава допоміг:
З'їв один за двох пиріг.

СМІЛИВИЙ ГОРОБЕЦЬ

Горобець героєм став,
Навіть сів на п'єдестал.

Став серйозним він і гордим,
Хоч чіпляй на нього орден.
Я вам зараз розповім,
Чом горобчик став таким.
Якось він летів над двором
І заскочив у комору
Крізь прочинене вікно,
Бо побачив там зерно.
Встиг зерна поїсти трішки,
Раптом вискочила мишка.
Горобець підскочив вище
І потрапив на горище.
А там кіт великий спав –
От на нього він і впав.
Кіт підскочив з переляку
І гукає до собаки:
– Прокидайся! Спати годі!
Тут напав на мене злодій!
– То не злодій! Хай вам грець!
То звичайний горобець...
З того часу наш герой
Не краде людське добро.
А причина тут проста:
Він літає... без хвоста.

ЩОБ ТЕБЕ ПРИСПАТИ

У вікно, дощами вмите,
Зазирає тепле літо.
Листям, травами шумить,
Щоб тебе приспати вмить.

МОЯ МОБІЛКА

Від понеділка до понеділка
Ми не розлучні: я – і мобілка.
Дзвонять до мене друзі й рідня,
Я розмовляю з ними півдня.
Потім розмови тривають до ночі,

Доки самі не стуляються очі,
Та й уві сні, з ким того не було,
Я на все горло гукаю: «Алло!»

РАВЛИК

Равлик-Павлик-Слимачок
Замкнув хатку на гачок.
Написав: «Мене нема –
Починається зима!»

Я ЗА МАМОЮ СКУЧАЮ

Я за мамою скучаю,
Йде з роботи – зустрічаю.
Приготую чашку чаю,
Маму чаєм пригощаю.

ПОДЯКА

Я узяв сьогодні пилку
І відрізав хвору гілку,
А щасливе деревце
Щиро дякує за це.

ПЕРШИЙ СНІГ

Видав сніг лапатий,
Вибіг зайчик з хати:
– Це ж бо диво з див!
Мамо! Глянь навколо:
Хтось по всьому полю
Молоко розлив!

ЩО ЗА КВІТКА Я?

Я на сонце дуже схожа:
Золотиста, ніжна, гожа.
Рано-вранці розквітаю,
Пелюстками всіх вітаю.
Відгадати вам не важко,

Що за квітка я?
– Ромашка.

ЗРАНКУ КИЦЯ ЧЕПУРИТЬСЯ

Сьогодні Киця встигла зранку
Поїсти рибки і сметанки,
Водички чистої напитись
І заходилась чепуритись.
Вона собі помила ротик
Антени-вуса і животик,
Чорнявий носик, гострі вушки,
М'якенькі лапки, як подушки.
Помила Киця, вікна, двері,
Балкон, підлогу і шпалери,
Каструлю, ванну, квіти, миску
І в ліжку сонного Дениска.

ДЗЕРКАЛЬЦЕ І Я

Заирнув я в дзеркальце,
Запитав:
– Хто це?
Пояснило дзеркальце:
– Це твоє лице.
– Руки де поділися?
Ноги мої – де?
Щось я їх не бачу
В дзеркальці ніде...
– Міг би весь вміститися
В дзеркальці, але...
Хлопчик ти великий,
А я ще – мале.

ДВЕРІ

Усі нас шанують в квартирі:
Батьки, дві бабусі і внучки:
Щоденно разів по чотири
Вітаються з нами за ручки.

ЇЖАЧОК

Ходить лісом їжачок,
В нього шубка з...
(ниток, дроту, колючок)

ЩО ЇЙ СНИТЬСЯ?

Вночі їй завжди півник сниться.
Вона не курка, а...
(гуска, ворона, лисиця)

НА ПРОГУЛЯНКУ

У неділю на Хрещатик
Квочка вивела...
(голубів, курчаток, овець)

ХТО ТАКА?

Великі очі й голова.
Не Колобок це, а...
(слон, сова, коза)

РИБАЛКА

Ярослав на камінь сів,
Ловить в річці...
(щук, карасів, мух)

ЗАХОДЬ, СОНЕЧКО, В ГОСТІ

Заходь, Сонечко, в гості,
Постелю тобі постіль.
Завтра спи, скільки треба,
Звідси ближче до неба.

СОЛОДКІ СНИ

Ходять сови уночі,
У них торби на плечі.
Діточкам усім вони
Роздають солодкі сни.

ХЛІБ ДО КАШІ

Приніс Зайчик з лісу
Повну торбу рису.
А руда Лисиця
Принесла пшениці.
Будуть дітки наші
Мати хліб до каші.

***

Цю гру почув я в дитсадку,
Вона і вам всім стане люба:
Кажу: БАКУ-БАКУ-БАКУ,
А чую: КУБА-КУБА-КУБА.

***

Ми на пасіці були
У старенького Пилипа.
Мед ПИЛИ-ПИЛИ-ПИЛИ
Біля ЛИПИ-ЛИПИ-ЛИПИ.

***

В сестри спитав малий Антон,
Як глянув у віконце:
Скажи: ЦЕ СОН? ЦЕ СОН? ЦЕ СОН?
Чи, може, СОНЦЕ-СОНЦЕ-СОНЦЕ?

СКОРОМОВКИ

***

З дому кіт
На тік утік.

***

Троє Тетянок
Танцювали танок.

***

У солов'я пісня своя,
А в чижа – чужа.

***

На пса
Сіла роса.

***

Виє
вовк
і вітер
виє,
Вив би й ворон,
та не вміє.

***

Моя
мама
маму
має,
мама
мамі
помагає.

***

Шпак
шпачисі
шапку
шив,
швидко
шилом
ворушив.

***

Чи таке буває:
Корова наша, ти мені повір,
Дає не молоко нам, а кефір.

***

Восени біля моїх дверей
Цілий день цвірінькав соловей.

***

Перейшли дорогу ми учора
На червоне світло світлофора.

***

У песика робота не проста:
Охороняє – від мишей кота.

ПОДУМАЙ!

Хитромудре запитання
Скільки днів сонце світить взимку?
(иджваз ьтитівс ецноС)

ЗАГАДКИ

Його робота всім відома:
Він охоронець дому.
І день, і ніч свій голос подає,
Щоб знали – у дворі господар є!
(сеП)

Живе довго птаха ця,
Має дзьоб і два крильця.
Птаха горда, мов панич,
В неї чорний фрак, мов ніч.
З висоти гукає: «Кар!
Я вже вивчила буквар!»
(анороВ)

Птах відомий як співак,
Дуже здібний, та дивак.
Безупину цілі дні
Він співа чужі пісні.

(капШ)

Я помічник у віника
Усе своє життя:
Він підмітає в хаті,
А я ношу сміття.

(ковос)

Вся вона із пір'я й пуху –
Я її люблю.
Покладу на неї вухо
І одразу сплю.

(акшудоП)

Без мене жоден капітан
Не зможе вийти в океан.
Я бачу все удалині,
Хоч очі маю я скляні.

(ьлконіБ)

Нагодує всіх вона
І коли завгодно,
Та залишиться одна,
Як завжди – голодна.

(акжол)

Вранці часу я не гаю,
На зарядку вибігаю.
Я крокую, присідаю,
Швидко бігаю, стрибаю
І не стомлююсь нітрішки,
Бо я дужі маю...

(икжіН)

В зеленім лісі побував
Якийсь художник – і поволі
Дерева перефарбував
У золотисто-жовтий колір.
– Ти хто такий? –

я здивувався, —
Чому тебе не бачив досі?
— То придивися, —
хтось озвався, —
І ти тоді побачиш ...

(ьнісО)

Кружляє ніжно білий пух,
Міняє зайчик свій кожух,
Вдягає лиска рукавички,
Співають весело синички,
Ведмідь в барлозі вже дріма...
Яка пора, скажіть?

(амиЗ)

Серед поля
стоїть хлопчик
По коліна у траві,
Позолочений віночок
Має він на голові.
І до вечора за сонцем
Обертається навкруг...
Здогадалися ви, хто це?
І як зветься сонця друг?

(киншняноС)

Хто весь час
говорить так:

— Втік?

— Так!

— Втік?

— Так!

(киннидоГ)

КАРТОПЛЯ

Навесні зелені квочки
Посідали на рядочки.
Не ворущаться, мовчать,
Бо висиджують курчат.
А як виростуть вони,

Їх полічать восени
І господарі потроху
Заженуть усіх до льоху.

* * *

А

Рік пішов гуляти в сад.
Не дійшов, бо повз назад.

Б

Лисичка знає назубок
Смачненьку казку «Колосок».

Я

Росте звір зелений
Під нашим вікном,
Поливаю щоденно
Я його перед сном.

ЯК ВИНИКЛА УКРАЇНСЬКА ЗЕМЛЯ

Легенда

Багато планет породив наш Творець. Великих і малих, яскравих і тьмяних, близьких і далеких – таких різних і таких не схожих одна на одну.

Не було серед них лише такої, котру б обласкав його божий погляд. Набрав Творець пригорщу родючих ґрунтів і голубих вод та й кинув чудодійний дар на планету, що пролітала поблизу.

За мить та планета ожила всіма барвами: зазеленіла травами, зашуміла деревами, заголубіли небо та води, зависочіли гори.

Минуло багато часу і згадав Творець, що йому треба провідати ті планети, які він створив власною волею, вдихнувши у них життя, аби переконатися чи все він так зробив, як замислив.

І дістав Творець з божої скрині мішок і склав у нього скарб, який збирав усе своє життя. Чого тут лише не було: золото і срібло, діаманти і кришталь, руда і нафта, вугілля і граніт... Всього й не злічити.

Проказавши: «Лети, куди Бог пошле!», він кинув мішок у напрямку живої планети, яку щойно нарік Землею, бо прилетіла вона «з імлі», тобто з темряви.

Міг би той мішок упасти туди, де розташована Африка, або ж на територію нинішньої Америки, а міг би приземлитися в Азії, Японії чи на будь-які інші острови...

Розв'язався мішок зі скарбом і з нього почали висипатися божі дари на всю планету, але найбільше їх потрапило на слов'янські землі.

Минули віки. Якось зібрався Творець провідати нашу маленьку планету. Облетів довкола неї кілька разів. Довго милувався творінням власних рук. І вирішив трохи відпочити. Побачивши дивовижний куточок землі, Творець вигукнув:

– Це – дивокрай! Це справжній рай!

Ступив на казкову землю, яка йому припала до душі, й нарік її Україна. Адже в її назві містилося слово «рай».

Ось так і виникла українська земля, яку сам Творець хотів би мати за рай.

Шануймося, українці!

ЧОМУ ДІТИ ПЛАЧУТЬ

У село до бабусі приїхала Оксанка.

Вранці старенька довго будила онуку:

– Оксанко! Прокидайся! Уже півник прокукурікав.

– Ніяк не можу, мені дуже хочеться спати...

– Не лінилась, Оксанко, встань і наведи лад на своєму ліжку.

І тут Оксанка заплакала:

– Я не вмю прибирати ліжку...

– А зарядку робити вмієш?

Оксанка заплакала ще гіркіше:

– Я ніколи не робила зарядки...

– То хоч вмитися зможеш?

Оксанка заридала так, що сльози побігли струмками.

– І вмиватися не вмю...

– А зуби чистити?

– Не пробувала...

– Досить, Оксанко, плакати, а то на нашому подвір'ї скоро почнеться потоп.

Доки бабуся готувала сніданок, Оксанка тим часом вийшла у сад і з очима, повними сліз, присіла на лаву.

– Чого ти, дівчинко, плачеш? – почувла вона незнайомий голос, і до її руки доторкнулося щось тепле та пухнасте.

Оксанка розплющила очі. І побачила маленького сірого... Зайчика.

– Тому я, Зайчику, плачу, бо нічого не вмію робити.

– І я нічого не вмію робити... – сказав Зайчик – і заплакав.

– А ти чому нічого не вмієш робити? – запитала Оксанка.

– Бо мене нічому не вчили... Тому я і прийшов сюди з лісу, аби чому-небудь навчитися.

– Може, я тебе, Зайчику, чомусь навчу?

– Але ж ти сама нічого не вмієш робити.

– Не вмію, – погодилась Оксанка.

І вони обоє заплакали.

– Давай, Зайчику, попросимо Півня: хай навчить нас робити зарядку.

Зайчик і дівчинка підійшли до Півня, який гордо сидів на яблуневій гілці і час від часу кукурікав.

– Любий Півнику, – запитала Оксанка, – чому ти кукурікаєш?

– Я пробуджую лінивих дітей, яких з ліжка не піднімеш навіть гарматою.

– Півнику, навчи нас робити зарядку.

– Ви не вмієте робити зарядки? Це неподобство!

– Не вміємо, – відповіли Оксанка та Зайчик. І заплакали.

– Не плачте, це дуже просто, – проказав Півник. – Підніміть крила, як я... перепрошую, руки чи ніжки, і помахайте ними, як вітрячок... От бачите, вже й ви навчилися робити зарядку.

– Дякуємо, Півнику, але ж ми не вміємо вмиватися! – одночасно проказали Оксанка та Зайчик, і гірко заплакали.

– А ви зверніться до Котика. Ніхто краще за нього не вміє вмиватися.

Саме на той час поблизу прогулювався пухнастий Котик.

– Котику-муркотику, навчи нас вмиватися...

– Як, ви не вмієте вмиватися? Ганьба! У нас навіть найменше кошенятко вмивається залюбки. Та годі вже плакати, я навчу вас вмиватися по-справжньому. Лише дайте відповідь: ви вже їли?

– Я, Котику, пощипав трохи травички, а Оксанка мусить вмиватися ще до сніданку.

– Отже, наберіть у рота слини, після чого виставте якнайдовше язика і дуже старанно облизуйте свою шерсть.

– Але ж, Котику, я ще можу себе полизати, а Оксанці не личить мочити одяг... Він і так весь мокрий від сліз...

– Перепрошую, адже я забув, що люди вмиваються з-під крана. Ходімо, Оксанко, до літнього умивальника. Намочи ручки водою, намасти їх милом, а тепер помий личко і шию. Пречудово! Від сьогодні ви обоє умієте вмиватися.

– Але ж ми не вміємо чистити зуби? – зарюмсали Зайчик і Оксанка.

– Нехай вас навчить Песик – адже у нього найбільші і найгостріші на світі зуби.

– І хто це такий, що не вміє доглядати за зубами? – grimнув невдоволений Песик, який пильно охороняв бабусине подвір'я.

– Ми, – озвалися Оксанка і Зайчик. І так дружно зарюмсали, наче тільки те й робили, що все життя плакали.

– А ви знаєте, як я чищу зуби? – поглянув з-під лоба Песик на Зайчика.

– Не знаємо, – низько опустив голову Зайчик.

– Я щоранку виходжу на луг і зубами щипаю траву, і від того мої зуби білі та здорові.

– Розумієш, песику, я із задоволенням пощипаю травичку, а от Оксанці якось незручно...

– О, я згадав, як люди доглядають за зубами! Отже, беріть щітки та пасту і чистіть зуби – туди-сюди, туди-сюди. Пречудово! Обережно, Зайчику, бо в тебе піна виходить навіть з носа...

Песик пішов своєю дорогою, а Зайчик з Оксанкою знову заплакали.

– Чого ви в моєму саду ррозпустили нюні? Хочете дощу накликати? – каркнула з груші стара-престара Вороно.

– Як нам, бабусю Вороно, не плакати, якщо ми навіть читати не вміємо...

– Такі великі й не вмієте читати? Та я за своє тррьохсотлітнє життя таке чую вперше! Чи знаєте ви, що всі мої учні – дятли, сови і сорроки вже давно стали пррофесоррами?!

– Ми, бабусю Вороно, не ходимо навіть до дитсадочка...

– А це хіба вам – не садочок? Я тут стількох навчила гррамоти, що вам і не снилось! Навіть коня, який ні на що був не здатний, а тільки жувати трраву. Але не перреймайтеся зайвими клопотами – я вас швидко навчу писати і читати.

Ворона приземлилася на городі біля чистої грядки, покляла біля себе Буквар, роздала Оксанці та Зайчикові палички й заходилася вчити їх грамоті.

– Отже, любі мої учні, ррозпочнемо уррок з написання перршої літерри. Вона дуже схожа на отой будиночок. І називається Де.

– Бабусю Вороно, подивіться, будь ласка, чи правильно ми із Зайчиком написали літеру Де?

– Чудово, дррузі мої! Ви дуже здібні учні! Кар-р-р... Не те, що мій нетямущий учень барранчик. Він кррім звуку «б-е-е» нічого не міг запам'ятати... Отже, ходімо далі. Пишемо літерру «і». Уявіть собі пастушка, а на його голові карртузик.

– Це, бабусю Вороно, простенька літера! – посміхнулася Оксанка.

– Остання літера еМ. Бачите деррев'яний парркан? Ця ширрока літерра схожа на штахетини, загостррені угоррі.

– А й справді схожі! – у захваті підскочив Зайчик.

– А рразом ці літерри Де, І та еМ означають слово...

– ДІМ! – вигукнули водночас Оксанка і Зайчик.

– Так, так – ДІМ. Наступна літерра нагадує черрв'ячка, що повзе по землі – це літерра еЛ.

– Бабусю Вороно, а ще ця літера схожа на дитячу гірку! – проказав Зайчик. – Якось увечері, коли діти спали, я крадькома спускався з такої гірки.

– З дрругою літеррою у вас морроки не буде. Це та сама літерра і з кррапкою на голові. І остання літерра еС.

– Вона, наче Місяць на небі! – озвався Зайчик.

– Або як скибка він кавуна, якого я їла учора! – облизалась Оксанка.

– Ви, обоє, дітки, прраві! – згодилася учительку Ворона. – А ще вона схожа на підкову... Якщо літерри еЛ, І та еС скласти до купи, то яке ми одержимо слово?..

– ЛІС!

– Мо-лод-ці!

Зайчик і Оксанка подякували тітоньці Вороні за шкільну науку і розійшлись, хто куди. Зайчик почеберяв у рідний ЛІС, а Оксанка – у бабусин ДІМ.

І були вони дуже щасливі. Але найголовніше – нікому не хотілося плакати. Бо у них закінчилися сльози, які з'являються у маленьких дітей тоді, коли вони нічого не вміють робити.

ПРИГОДИ МИЛЬНОЇ БУЛЬБАШКИ

Олеся дмухнула в кільце на кінці палички, і в небо злетіла Мильна Бульбашка. Така весела і така красива, що від неї не можна було відірвати очей. На бульбашці, як на екрані телевізора, відбивалося все, що пропливало довкола: дерева й будинки, хмари і квіти, трави і дівчинка Олеся.

Мильна Бульбашка виявилася тендітною, тому легко піднімалася вгору, поки не зустрілась із Сонцем.

– Ти хто? – запитала його Мильна Бульбашка.

– Я – Сонячне Світило, – відповіло поважно Сонце.

– І що ти тут робиш? – поцікавилася Мильна Бульбашка.

– Я освітлюю і зігріваю Землю, допомагаю рости деревам, квітам, травам. Я роблю увесь світ красивим. Навіть тебе.

– Пхи! – вигукнула Мильна Бульбашка. – Я й без тебе красива. А ти таке сіре й одноманітне. Не вірю, що ти можеш когось бути корисним. Будь здорове! А я полечу, аби кожен зміг помилуватися мною.

І Мильна Бульбашка попливла над землею у пошуках тих, хто міг би оцінити її красу.

Нарешті вона побачила кізку, що паслася на луці.

– О, яке диво! – підвела голову коза. – Такої краси я не бачила! Будь ласка, феє, опустися поближче до мене і я доторкнуся до тебе язичком.

– Яка ти, кізко, хитра! – засміялася Мильна Бульбашка. – Якщо ти торкнешся, від мене нічого не залишиться. Їж свою травичку і пий водичку!

Та й полетіла.

І тут Мильна Бульбашка побачила дитячий майданчик, на якому гралися малята. Підлетіла поближче і заходилася кружляти над ними, показуючи себе з усіх боків. Від захоплення діти покидали лопатки й совочки, повистрибували з гойдалок і почали махати руками, запрошуючи її в гості. Однак кольорова Мильна Бульбашка повільно облетіла довкола дитячого майданчика, і зникла. Їй було досить самої слави.

По дорозі трапився дитячий садочок. На подвір'ї гралося так багато дітей, що у Мильної Бульбашки перехопило дух. Побачили малята різнокольорову кульку і від захоплення завмерли – така вона була гарна!

Мильна Бульбашка кружляла над дитячим садочком, перебиваючись усіма барвами веселки. Але довго затримуватися не збиралася, адже її чарівну красу належало оцінити й іншим дітям.

Піднялася Мильна Бульбашка над дахами будинків, над верхів'ям дерев та й попливла собі далі.

– От бачиш, Сонечко, як мене люблять, як мною захоплюються. А про тебе ніхто й не згадає.

Промовчало Сонечко, бо що воно могло сказати Мильній Бульбашці, яка прожила лише пів дня.

Саме тут повіяв вітер. Хтозна-звідки набігли хмари, за якими сховалося Сонце.

А Мильна Бульбашка летіла на пошуки нових шанувальників. І знову натрапила на дитячий садочок. Опустилася до дітей і почала хизуватися собою. І диво-дивне, ніхто з малят не звернув на неї жодної уваги. Ніби їй взагалі не було. Лише один хлопчик показав на кульку пальчиком, проказавши: «Дивіться, якась сіра булька літає. Мабуть, дощик буде...»

Після його слів вихователька і діти поспішили в дитсадочок.

Закружляла Мильна Бульбашка в небі одна. І стало їй неприємно і непривітно. Такої неповаги до себе вона витримати не могла. Важко зітхнула – і луснула. Від образи.

На землю, наче дві сльозинки, впали краплинки води. Усе, що залишилося від Мильної Бульбашки.

СОНЯЧНИЙ ЗАЙЧИК

Кошенятко Няв закохалося у Сонячного Зайчика. Коли воно виходило на вулицю, то одразу помічало його на стінах сусіднього будинку.

Сонячний Зайчик був напрочуд рухливий: ніколи не сидів на місці, а стрибав з однієї стінки на іншу. Скільки разів кошенятко Няв намагалося його вполювати, однак здійснити це не вдалося – таким спритним і невловимим було це кумедне звірятко.

Одного літнього дня кошенятко Няв вирішило заприятелювати із Сонячним Зайчиком. Воно крадькома наблизилося до будинку і прилягло на травичку. І коли Сонячний Зайчик пробігав неподалік, кошенятко Няв перегородило йому дорогу, і запитало:

– Зайчику! Зайчику! Ти хочеш погратися?

– Чому б і ні? – відповів Сонячний Зайчик. – Хоча тобі зі мною буде нецікаво.

– А це ж чому? – не зрозуміло кошенятко Няв.

– Просто ти не встигатимеш за мною бігати. Розумієш, для мене не існує жодних перешкод. А ти навіть по стінці не вмієш бігати.

– Не вмію, – погодилося кошеня Няв, – а от на дерево видряпаюся залюбки.

Сонячний Зайчик перебіг зі стінки будинку на дерево. І котик помчав слідом за ним. Однак забратися на вершечок дерева кошенятко побоялося, адже невідомо, чи йому пощастить повернутися на землю живим-здоровим?

– Зайчику, прошу тебе: побігай по траві, бо я дуже стомилося!

Сонячний Зайчик неохоче пострибав по траві – йому було нецікаво гратися із кошеням. Він би із задоволенням піднявся до неба, дістався далеких зірок, побігав вікнами багатопверхових будинків чи по високих електричних стовпах... Однак Сонячному Зайчику незручно було лишати кошенятко Няв на одинці, тому він наблизився і потерся об нього своїм теплим сонячним пушком.

– Послухай, Зайчику, ти можеш відкрити мені таємницю?

– Яку? – насторожено запитав Сонячний Зайчик.

– Звідки ти такий невловимий узявся?

– А ти нікому не розповіси?

– Нікому. Дивно, чому ти боїшся, якщо про тебе дізнаються інші?

– Бо тоді у нашому місті стане багато таких сонячних зайчиків, як я. І на мене ніхто не звертатиме уваги. Навіть ти.

– Не хвилюйся, Зайчику, я вмію мовчати, як риба.

Сонячний Зайчик озирнувся, щоб ніхто не підслухав, і лише по тому прошепотів котикові на вухо:

– Поглянь ось туди, – і показав пальчиком на прочинене вікно двадцятого поверху.

Кошенятко Няв підняло голову і ледве не зойкнуло з подиву: у вікні стояв хлопчик, тримаючи в руках звичайне люстерко.

– То виходить, Зайчику, ти народився від дзеркальця?

– А ще моєю мамою є Сонце. Недаремно мене називають Сонячним Зайчиком...

Угорі зачинилися стулки вікон, і хлопчик зник у кімнаті. Кошенятко Няв озирнулося, щоб сказати Сонячному Зайчику щось приємне. Але його, на жаль, не було. Він, здається, розчинився в повітрі.

Наступного дня кошенятко Няв вибігло погратися на вулицю. Цього разу на його шиї висіло люстерко, яке випустило на землю невеличкого Сонячного Зайчика.

Кошенятко Няв весело погналося за Сонячним Зайчиком, який належав йому. І більше нікому.

ЩО ТАКЕ ДОБРО

Коли у Сонця піросло дитятко, мама покликала його до себе, й каже:

– Любе Сонечко, ти майже доросле, тобі пора навчитися робити добро. Для цього доведеться опуститися на Землю і допомагати усім, хто зустрінеться на шляху.

– Мамо, а що таке добро?

– Гадаю, доню, ти сама дізнаєшся про це.

– Мамо, а як ти сама залишишся в небі, якщо мене не буде?

– Не хвилюйся, у мені ще досить тепла й енергії, щоб усіх зігріти і освітити дорогу.

Сонце посадило доньку на білосніжну хмарку і та повільно понесла її на зелений килим Землі.

Сонечко дуже зраділо, що мама послала її саме на Землю, а не на якусь сіру планету до бездушних роботів. Воно озирнулося довкола. І раптом відчуло на собі крила. Змахнуло ними – і полетіло над полями, лісами, ріками і горами.

– Яка краса! – вигукнуло Сонечко, розглядаючи з висоти Землю. – Справжній рай! Чи не про нього мені мама розповідала вечорами?

– Ой, допоможіть, хто-небудь! – почуло Сонечко поблизу себе чиєсь волення. Воно підлетіло до великого орлиного гнізда.

– Я тут... – застогнало невелике Орлятко.

– Що тобі, птахо, треба?

– Допоможи мені, будь ласка, я щойно вивихнуло ногу...

– Як же я зможу тобі допомогти, якщо ти така велика, а я малесенька комашка? – запитало Сонечко.

– То поклич когось на допомогу...

– Знаєш, Орлятко. Я прилетіло на Землю робити добро, а ти мене відволікаєш своїми дрібницями...

Та й полетіло собі подалі від орлиного гнізда.

Летить Сонечко, роздивляючись довкола: де б його приземлитися та зробити комусь добро? Бачить: комахи з останніх сил котять нагору сіру кульку. І та кулька весь час скочується донизу...

– Що ви робите? – запитало Сонечко в мурашок, присівши поблизу них.

– Ми заготовляємо на зиму їжу, але ж ти саме бачиш: кулька дуже велика, а ми маленькі. Допоможи нам викотити її нагору.

– Друзі мої! Якщо я буду кожному щось котити, підвозити чи підносити, то у мене часу не вистачить робити іншим добро. Будьте здорові!

І полетіло, придивляючись до землі. Раптом Сонечко побачило струмок, по якому пливла соломинка, а на соломині сидів Павучок – весь переляканий і мокрий.

– Допоможіть! – гукав він хрипким голосом. – Потопаю!

Сонечко закружляло над соломинкою з Павучком.

– Чого ти, друже, репетуєш?

– Хіба ти не бачиш на чому я пливу? Ось-ось перекинуся і потону. Допоможи мені вибратися на берег?

– А як я тобі допоможу? – запитало невдоволене Сонечко.

– Я зараз почну робити павутиння, а ти візьмеш його за кінець і прив'яжеш на березі до якогось куща.

– Знаєш, Павучку, ти вже сам якось вибирайся на берег, а я полечу. Бо сьогодні ще нікому не зробила добра. Що я розповім своїй мамі?

Полетіло Сонечко далі, покинувши Павучка один на один з бурхливим струмком.

Попереду воно побачило якусь хатку. Цікаво, хто в ній живе? Присіло Сонечко на дашок, а довкола такий гул, як ото від водопаду.

– Ой, як добре, що ти вчасно нагодилося! – зраділа Бджілка.

– Ми оце збираємося родиною на поле, збирати нектар, а довкола літають трутні, які хочуть викрасти наш мед. Може, Сонечку, постоїш на варті?

– Якщо я займатимуся різними дрібницями, то коли я робитиму добро?

І Сонечко зникло у пошуках тих, кому було вкрай необхідне добро.

– А це що повзе по землі? – проказало у голос Сонечко, побачивши черв'ячка.

– Я...я... вийшов з нірки погуляти і заблукав... Адже я нічого не бачу... Будь ласка, добродійко, допоможи мені знайти дорогу додому... Я тебе ніколи не забуду...

– Ти, черв'яче, не слухаєш батьків, гуляєш без дозволу, а я повинно невідомо де шукати твою нірку замість того, щоб зробити комусь добро. До вечора ще далеко – сам відшукаєш свій дім.

Сонечко довго кружляло над землею, але не знаходило нікого, кому вкрай необхідне було його добро.

Раптом на небі докупи збилися хмари, і вдарив дощ з градом. Сонечко не своїм голосом закричало:

– Мамо!

Але мама почути його не могла, бо їй заважали хмари, громи і блискавиці, тож порятунок треба було шукати самому. Однак поблизу не виявилось жодної щілинки, куди б воно могло сховатися від негоди. Хіба що залетіти до криниці. І саме над криницею у Сонечко влучила градинка. З пошкодженим крилом воно впало на дно криниці. Добре, хоч плавати Сонечко вміло, а то потонуло б у прохолодній воді.

Сонечко якимось проплавало на дні криниці до ранку. А на світанку дощ ущух і вгорі посвітлішало. Однак Сонце не могло побачити доню, витягти її з криниці своїми довгими промінцями, – дуже глибока вона була.

– Хто тут? – пролунав угорі незнайомий голос.

– Будь ласка, витягніть мене з криниці, бо я потопаю!

– А ти хто? – запитав голос згори.

– Я – Сонечко! Моя мама – Сонце. Це вона всіх зігріває своїм теплом...

– Ти – донька самого Сонця? Така невихована і жорстока?

– А що я поганого зробила?

– Учора я просив тебе врятувати мене в струмку, але ти відмовилась і полетіла робити комусь добро.

– Але ж, Павучку, зробити добро це краще, ніж витратити час на якісь дрібниці.

– Чуже життя для тебе дрібниці? То я пішов собі далі!

– Любий Павуче! Благаю, зроби міцну павутинку, і витягни мене з криниці!

Павучок повернувся і почав виготовляти павутинку. Коли довга павутинка була готова, Павучок покликав кілька павучків і вони почали повільно витягати з криниці Сонечко.

– Дякую! – стиха проказало Сонечко. – Тепер я знаю, що таке добро. І що ви – справжні добродії!

КНИЖКА, ЯКУ ЧИТАВ ЯРОСЛАВ

Славко взяв книжку про космічних піратів, приліг на дивані й почав читати. Раптом у його очах спалахнуло дивне сяйво, потім зчинилася зоряна завірюха і невідомо звідки долинув таємничий голос:

– Тебе, о ясновельможний читачу Ярославе, вітає Великий Книжковий Король Аркуш Третій! Я – володар усіх бібліотек у Всесвіті, перша у світі людина, яка перечитала усі книжки – від народних казок до довідника садівника. Чи не бажаєш ти стати моїм помічником?

Славко не встиг навіть налякатися – такою привабливою була пропозиція космічного пришельця, тож просто запитав:

– Великий Книжковий Королю Аркуше Третій, чи не підкажете, що я маю робити?

– Ти повинен перечитати усі книжки, які є у бібліотеках міста!

– Ого, чого захотіли! Мені навіть життя не вистачить...

– Вистачить, ще й чимало залишиться... Ти відтепер читатимеш книжки не так, як усі. Варто тобі торкнутися до книжки і знатимеш її зміст напам'ять.

– От здорово! – не втримався від захоплення Славко. – Тепер мені вчителька з української літератури поставить найвищу оцінку! А однокласники заздритимуть на кожному кроці!

– А через місяць, – поважним голосом продовжував Великий Книжковий Король Аркуш Третій, – коли прочитаєш усі книжки в міських бібліотеках, я призначу тебе Книжковим Володарем України, а через два місяці – усього світу!

– Дякую, дякую вам, високошановний Великий Книжковий Королю Аркуше Третій! Я приймаю усі ваші умови!

– А ще... Ярославе... Ярославе!..

Славко розплющив очі і побачив... маму.

– Ярославе, ти знову заснув за книжкою? Третій місяць не можеш дочитати. З такою швидкістю ти нашу домашню бібліотеку не перечитаєш навіть за сто років.

Славко збирався заперечити матері тим, що відтепер він прочитає книжку, як тільки візьме її до рук. Але ніяк не міг зрозуміти, куди подівся Великий Книжковий Король Аркуш Третій...

СОНЯЧНА СВІЧКА

– Бабусю, чому дерева ростуть угору?

– Не знаю, Олежку. Може, колись і знала, та забула... Всього не пригадаєш...

– У кого ж мені дізнатися?

– А ти запитай у дерев.

– Таке, бабусю, кажете – адже дерева не вміють розмовляти...

– З такими, як я, не вміють, а з маленькими дітками з радістю поговорять...

Олежко зайшов подалі у сад, де рівними рядами стояли дерева, наряджені в зелене листя і обвішані різнобарвними плодами. Хлопчик розгубився: до кого з дерев йому звернутися? Може, до яблуні? Вона давно живе у нашому саду, мабуть, багато знає...

– Тітоньку Яблунько, доброго дня!

– Доброго здоров'я, Олежку!

Диво-дивне! Яблунька озвалася!

– Пригощайся, хлопчику, моїми плодами.

Олежко простягнув руку до яблука. Не встиг навіть доторкнутися до нього, а воно вже сховалося в його долоньці.

– Дякую!

– О, та ти ще й ввічливий хлопчик. Хто тебе навчив бути вдячним?

– Оксана Петрівна, вихователька дитсадочка... Вона каже, що вдячність дорожча за гроші...

– Так-так, хлопчику, ми всі мусимо бути вдячні один одному за добро. Лише тоді його в світі побільшає.

– Бабусю, Яблунько! А чому ви розмовляєте таким самим голосом, як моя бабуся?

– Розумієш, Олежку, ми з твоєю бабусею дуже давні, а всі старенькі дерева, як і люди, мають схожі голоси.

– Бабусю Яблунько, ви мені можете пояснити, чому дерева ростуть угору?

– Хочеш, я розповім тобі давню казку?

– Я дуже люблю слухати казки. Мені їх бабуся щовечора на добраніч вигадує.

– Так от слухай. Це було дуже давно, коли земля була тоненька, а за царя був Злий Чарівник. Тоді дерева були зовсім не такі, як зараз. Він вчинив так, щоб мої далекі родичі росли кроною-гіллям донизу і ніколи не бачили сонячного світла. Напевно, ми й досі жили б під землею, якби не прийшов Садівник. Молодий, справедливий, сильний. І нікого він не боявся, навіть Злого Чарівника.

– Люба Яблунько! Чи знав Садівник про те, що Злий Чарівник зачарував дерева?

– Звичайно, знав. Саме для того він і народився на світ, аби звільнити дерева з неволі.

Занепокоївся, заметався Злий Чарівник відчуваючи, що в нього з'явився ворог. А жив той гном, треба сказати, в глибокій печері.

– Цікаво, Яблунько, що саме затіяв Садівник?

– Як я, Олежку, сказала: дерева росли зеленню донизу, і лише промінчик світла змусив би їх повернутися кронами догори.

– Бідолашні дерева, правда, Яблунько? І я знаю одного негарного хлопчика. Якось маленька дівчинка приїхала у гості до бабусі. Невдовзі вона вийшла на вулицю і запитала хлопчика, як їй пройти до ріки. А він спрямував її не на стежку, а в кропиву. Тоді дівчинка пожалила собі ніжки...

– І чим вона відповіла бешкетнику?

– Подарувала йому... бумеранг. І він від сорому заплакав...

– Це добре, Олежку, що той хлопчик зрозумів свою провину. А втім, я продовжу свою розповідь. Для того, щоб допомогти деревам, Садівник звернувся до Місяця: чи не міг би той дати йому хоч трохи світла?

– Бабусю Яблунько, цікаво, цікаво, що відповів Садівникові Місяць?

– Видно, той Місяць мав лагідне серце. Не пошкодував свого сяєва. Вирвав з грудей шматок світла й передав Садівникові.

– Люба Яблунько! Тепер я знаю, чому Місяць такий надщерблений! Він віддав часточку себе для добра...

– Так-так, хлопчику! Саме з того часу, як Місяць віддав себе для порятунку моїх далеких родичів, він став світити блідше й перетворився на серп. І лише тоді стає повновидим, коли повертається до нас неушкодженим боком.

– Так от, прийняв Садівник місячне сяйво, сховав за пазухою й подався до печери Злого Чарівника. Єдине, чого боявся підземний гном, – це було світло. Тільки воно могло знищити Злого Чаклуна і вивести нас із неволі. Отож кинувся Садівник заплутаними підземними хідниками навздогін ворогові. Яких тільки випробовувань не влаштовував господар підземелля Садівникові: і завали, і потопи, і пастки, однак Садівник усе переборов. Злий Чарівник був дуже сильний, але Садівник виявився розумніший. І мудрість людська перемогла. Побіг Садівник короткими підземними печерами, і як тільки Злий Чарівник наштовхнувся на нього, він дістав з-за пазухи шматочок Місяця і спопелив Злого Чарівника, який від злості перетворився на зелену глину.

– Люба Яблунько! Але ж, виходить, місячного сяйва вистачило лише на те, щоб знищити Злого Чарівника...

– На жаль, хлопчику, так. Дуже засмутився Садівник з того, що йому не вдалося допомогти деревам. Він ліг біля печери на сіно й заснув міцним сном. А рано-вранці до його обличчя хтось торкнувся ласкаво-ніжним теплом.

Садівник розплющив очі, але нікого не побачив. Подумав, може, йому приснилось? Хотів ще поспати, однак цього разу його ніби щось обпекло.

– Люба Яблунько! Може, то був ще один Чарівник?

– Садівник звів угору очі – і побачив червоно-гаряче Сонце, яке лагідно всміхалося йому з високого неба.

– Чому невеселий, козаче? – запитало Сонце.

– Розумієш, вічне наше Світило, мені Місяць допоміг знищити Злого Чарівника, а для порятунку дерев його світла не вистачило...

– Не журися, хлопче, я допоможу тобі у добрій справі!

І Сонце незримо передало Садівникові частку свого гарячого серця – сонячну свічку...

– Чи не від того, Яблунько, на Сонці бувають затемнення і плями?

– Звичайно, хлопчику, звичайно... Ніщо не минає безслідно. Взяв Садівник сонячну свічку і пішов у ніч шукати дерево-праматір. Не був би він Садівником, якби його не знайшов. Дістав заступ-лопату й заходився копати яму, щоб добратися до крони Матері всіх дерев. Цілу ніч копав Садівник, обливаючись потом, натираючи на руках мозолі. Глибокою, наче криниця, була та яма. Якби навіть сонце піднялося високо у небо, то й воно не дісталось б промінцями дна. Саме тут і стала у пригоді сонячна свічка. Поставив Садівник її на крону дерева-праматері й чекає, що з того вийде...

Раптом земля здригнулася, заворушилася і під деревом мовби щось вибухнуло. Від радості Садівник ледь не зойкнув – дерева почали розвертатися кронами в небо і швидко проростали.

– Люба Яблунько, а як саме дерева зрозуміли, що їм треба відгукнутися на поклик сонячної свічки?

– Річ у тім, Олежку, що дерево-праматір корінням було пов'язане з деревами всієї Землі. І не тільки корінням, а й підземними джерелами, ріками, морями, океанами.

А на ранок дерево-праматір підняло з глибин Садівника, вбралося в зелені шати і вкрилося смачними плодами. Хтось інший після важкої праці ліг би відпочити, але Садівникові було не до спочинку. Він взявся за лопату і почав обкопувати дерева, поливаючи їх водою.

– Дякую тобі, Яблунько, за цікаву розповідь. Та скажи мені на вушко: це насправді було чи, може, хтось вигадав?

– Може й, справді було, а може, хто й вигадав – то не важливо. Головне, аби ти повірив у добро, яке рано чи пізно проросте у тобі добрими сходами.

ЯК ЗАЙЧИК КАПУСТУ КУПУВАВ

Мама Зайчиха вирішила приготувати борщу. З морквою і бурячком, картоплею і капустою, з кропом і петрушкою, з квасолею і цибулею. Подивилася в комірчину – всі овочі є, крім капусти. От вона й кличе сина Довговушка:

- Синочку! Сходи до крамниці та купи на борщ капустину!
- Гаразд, мамо, піду, як тільки вдягнуся.

На вулиці лежало багато снігу, і зайчик пострибав до крамниці, лишаючи глибокі сліди на пухкій сніговій перині.

Лисичка Лисавета Варварівна зважила чималу капустину. Зайчик розраховувався з нею, узяв білосніжну голівку і поніс додому. З неабиякими труднощами вибрався на гірку, поклав капустину на сніг, а сам присів відпочити, бо дуже стомився від ноші. І прийшла до нього думка: «Навіщо даремно витратити сили, якщо капустину можна пустити з гори і вона сама покотиться додому».

Як надумав, так і вчинив. Штовхнув капустину і вона покотилася, намотуючи на себе сніг. Нарешті зупинилася, ледь не розваливши зайчикову хатку, адже сніговий клубок виявився більший за неї.

Вибігла мама з хатки, почувши гуркіт, і питає синочка:

– А де ж твоя капуста?

– Усередині снігової кулі, – показав зайчик лапкою на величезне снігове чудовисько.

Мама усе зрозуміла, похитала головою, та й каже:

– Неси, синку, лопати, будемо добувати з кулі капустину, бо вже вода в банячку закипає.

ЯК ЛИСИЧКА СНІГ ПРОДАВАЛА

Лисичка підійшла до ведмежої барлоги і гукає:

– Бурмиле Івановичу! Досить спати! Прокиньтесь на хвилинку!

Потягнувся дядько Бурмило, вибрався з барлоги і запитує Лисичку, позіхаючи:

– А чого тобі, рудохвоста, треба? Чи не бачиш, я відпочиваю?

– Та я ось, Бурмиле Івановичу, зерна намолола, то хочу вам борошна на пиріжки запропонувати, – і показує лапкою на сніг.

А ведмідь не знав, що таке сніг, бо всі зими проспав у барлозі.

– Та вже куплю кілька мішків, бо сама знаєш, як я люблю пиріжки.

– Беріть усе борошно, – хитро усміхнулася Лисичка, – бо як прийде Вовчик-братик, то від нього навіть сліду не залишиться...

– Гаразд, куплю усе борошно, не пропадати ж добру, – погодився Бурмило Іванович. – Лише одне попрошу тебе, лисичко: пересип борошно у мішки і склади акуратно в коморі, а я ще посплю до весни.

Пішов ведмідь у свою барлогу і захропів так, аж земля затряслася. А Лисичка тим часом зібрала, де могла, старі та подерті мішки й розклала у ведмежій коморі.

Бурмило Іванович прокинувся навесні, кинувся до борошна, – а від мішків саме ганчір'я лишилося.

Знайшов він лисичку та й запитує:

– Чи не знаєш, рудохвоста, куди моє борошно поділося?

– А ви, добродію, запитайте у мишей. То вони його з'їли. Треба було сторожа найняти...

– Наступної зими так і зроблю, – пробурмотів Бурмило Іванович, – тільки ж не забудь намолоти борошна.

– Авжеж, Бурмило Івановичу, обов'язково намелю, якщо буде врожай.

ЛІКИ ВІД ЛІНОЩІВ

Зайчиха Ліза привела сина Довговушка до лікаря. Він був в'ялий і ледь переставляв ноги.

– Пані лікарю, будь ласка, вилікуйте мого синочка. З ним щось коїться...

– Що саме його непокоїть? – і лікар-сова поглянула з-під окулярів на принишклого зайчика, у якого від страху дріботів навіть хвостик.

– Розумієте, він нічого не хоче робити. Що б не доручила, у нього не тільки руки – навіть вуха опускаються.

– Це дуже важка хвороба, і нею можна заразити інших, – попередила лікар-сова, – Назву цієї хвороби не можна вимовляти вголос, тому її пишуть латинкою, тобто мовою медицини.

– Лікарю, чи не знайдуться у вас ліки, які врятували б мого сина?

– На превеликий жаль, ліків від цієї хвороби не існує, але я знаю один народний рецепт, який допоможе вашому синові стати на ноги.

– Пані лікарю, дайте мені цей рецепт! Ви остання наша надія...

– Гаразд, я зараз напишу. Однак виконувати ці поради ваш зайчик повинен без примусу і сторонньої допомоги. Через рік завітайте до мене на прийом.

Зайчиха Ліза з радості розцілувала лікаря-сову, хоча та не любила ніжностей. Вона вважала, що лікар повинен бути скромний, особливо на роботі.

– Я вам на знак вдячності за турботу про здоров'я мого сина подарую дві морквини.

– Із задоволенням прийму, – на подив зайчисі Лізі погодилась лікар-сова. – Сама я моркви не вживаю, але використовуватиму її як заспокійливий засіб для тих зайчиків, які бояться уколів від щеплення.

Зайці розпрощалися з лікарем-совою, і пішли додому.

Через рік кабінет лікаря-сови знову відвідали зайчиха Ліза і її синочок Вушко.

– Вибачте, пані зайчихо, я стала старенька і трохи втратила пам'ять. Нагадайте, з якого приводу ви прийшли?

– Пригадуєте, лікарю, у мого синочка була важка хвороба – він дуже боявся роботи.

– Ага, згадала, згадала... Це справді дуже рідкісна хвороба. Я за своє тривале життя з подібним захворюванням зустрічаюся вперше. Чи виконав ваш синок ті поради, які я написала в рецепті?

– Звичайно, пані лікарю. Він щодня допомагав мені наводити у хаті лад, обробляв город, поливав квіти, доглядав за братиками і сестричками, добре готував уроки, займався спортом, читав книжки...

– Мамо, – смикнув за спідницю зайчиху Лізу синок, – ви тут без мене поговоріть, а я побіжу в дитсадочок. Заберу додому сестричку.

– Хай біжить, – дозволила лікар-сова, – він мені більше не потрібен.

Зайчик схопив спортивну сумку і миттю зник за дверима.

Мама зайчиха поглянула на лікаря:

– Як вам мій синок?

– Цілком здоровий. Навіть сліду від хвороби не лишилося.

– Дякую, пані лікарю, за ваші чудові ліки від ліннощів.

КОСМІЧНА МАНДРІВКА

– Мамо! Тату! – вигукував Валько, зіскочивши з комп'ютерного крісла, наче його викинуло з катапульти! Привітайте мене! Я – переможець!

Батьки не на жарт сполошилися.

– Перестань кричати! – попросила мама. – Знову загрався у ці противні комп'ютерні ігри? Можеш спокійно пояснити, що трапилось?

– Сьогодні в Інтернеті я став одним з переможців космічної вікторини! Я відповів на всі запитання і здобув путівку в космічну подорож до маловідомої планети Скорпіон! Готуйте мої речі! Відлітаємо у суботу!

– Але ж ти збирався полетіти до бабусі на планету Дракона?

– Я там уже був – і нічого цікавого не помітив. Та й бабуся тримає мене біля себе, наче песика на повідку. А тут космічні простори зі швидкістю сонячного променя! Таке щастя випадає раз у житті. І, врахуйте, зовсім безкоштовно!

– Не подобаються мені їхні вікторини! – похитав головою тато. – Усе це заради реклами: «Літайте зорельотами компанії «Всесвіт!»

– Мамо! Тато! Ви ж обіцяли: якщо я добре закінчу навчання, то матиму все, що захочу!

– Гаразд, – здалася мама, – тато тобі дозволяє.

– Я – згоден, якщо мама не проти – підтвердив рішення мами глава сім'ї. – Раз пообіцяли, значить, полетиш...

– А ти не боїшся далеких перельотів? – запитала мама.

– Я готовий хоч на край світу! Як же мені заздритимуть однокласники! Їх з дому далі ніж на мільярд кілометрів батьки не відпускають! Це все одно, що побувати в Африці і не скуштувати бананів... А я пролечу мільярди світлових літ! Не кожному астронавтові вдавалося подолати таку відстань!

– Не забудь, синку, захопити електронні підручники – і під час канікул треба готуватися до школи.

– Обов'язково! А ще обіцяю вам привезти подарунки – яких ви ніколи не бачили!

Рано вранці тато посадив родину в автомобіль, і за кілька секунд вони опинилися на космодромі під Києвом.

Переможців вітрини зустрічала рудоволоса тітонька, яка представляла компанію «Всесвіт» і мала супроводжувати школярів у рекламний політ.

Валерія Петрівна, як відрекомендувалася вона перед тими, хто зібрався на космодромі, звернулася до батьків з короткою промовою, переконавши їх у тому, аби вони були спокійні за своїх дітей:

– За тиждень ваші сини і доньки повернуться з космосу з неймовірними враженнями і стануть найпопулярнішими героями телеекранів, газет і майбутніх книг!

Космічних мандрівників перевдягли у скафандри, які самі набирали форму тіла. Останні помахали рук, спалахи і зблиски об'єктивів фото і кінокамер. Діти накинули на голови шоломи і зникли в салоні космічного корабля.

Автоматично зачинилися двері, й зореліт виїхав на злітну смугу. Невеличкий розбіг – спалах, і металева птаха, наче привид, розчинилася у блакитному небі.

Батьки на автомобілях роз'їхалися по домівках.

Минув тиждень і космічний зореліт рейсом Скорпіон-Земля опустився на космодромі Києва. Про це передчасно повідомили батьків. Космодром не міг вмістити всіх бажаючих побачити дітей, які здійснили історичну подорож.

Увіковічнити подію злетілися журналісти з усього світу і навіть з інших планет. Із своєю надсучасною теле- і фототехнікою вони стояли попереду всіх і ладні були накинутися на будь-кого з хлопчиків чи дівчаток, аби взяти у них перше інтерв'ю.

Ще тиждень тому зореліт мав вигляд свіженького, ніби щойно пофарбованого транспортного засобу, але зараз він був схожий на задимлену витяжну трубу мотоцикла. Здається, просів і помітно поменшав. Зрозуміло, що такий складний переліт не міг не відбитися на зовнішньому вигляді зорельоту.

До міжпланетного мандрівника подали трап. Прочинилися двері і під спалахи фотоапаратів і вигуки рідних та гостей на землю почали сходити космічні туристи в пожовклих скафандрах.

– Таню!

– Антончику!

– Ярославе!

– Кириле!

– Вадиме!

– Насте!

– Катрусю!...

Попереду важко пересувалася незнайомка з відкритим шлемом. Вона підняла вгору руку. І всі миттю стихли.

– Зрозумійте мене правильно, – розпочала вона, – Трапилося непередбачене... На жаль, ми не знали, що планета Скорпіон перебуває в іншому часовому вимірі, який протікає набагато швидше, ніж у нас... Любі батьки, приймайте своїх дітей, якими є...

Провідниця подала команду, і космічні мандрівники скинули шоломи...

Перед тими, хто їх зустрічав, стояли чоловіки з довгими бородами і жінки з виразними зморшками на обличчях. На вигляд дехто з них мав сімдесят, а хто й сто з гаком років...

Непорозуміння тривало кілька секунд. Батьки не могли упізнати власних дітей. І тоді прибульці з космосу самі почали шукати рідних у натовпі. Вони обіймалися так, ніби бачилися вічність.

Журналісти як завжди виконували свою буденну роботу і показували у прямому ефірі зустріч міжпланетних мандрівників з родинами. Хоча навіть вони не могли здогадатися, хто серед них батьки, а хто діти...

АНАТОЛІЙ КАЧАН

(1942 р.н.)

ВЕСНЯНЕ ВІТАННЯ

Ще не розмерзлася земля,
А вже над борозною
Вітає жайворон поля
З ласкавою весною.

ЗДРАСТУЙ, МОРЕ!

– Здрастуй, море,
Як тебе звуть?
– Звуть мене Чорним
За люті шторми.

– Чом же ти, море,
Сине в ці дні?
– Сине, бо небо
Скупалось в мені,
Сине тому,
Що зацвів і запах
Синій бузок
На моїх берегах.

ДЖЕРЕЛЬЦЕ

У ночі над полем
Злива прошуміла.
І мале джерельце
Трохи замуліло.
Ми взяли лопату
І його звільнили,
Заодно лозину
Поряд посадили.
– Виростай, вербичко,
Буйною, рясною!
– Плинь собі, потічку,
І ставай рікою!

СМІШИНКИ

***

Обережний, хитрий лис
До нори вечерю ніс.
Біг додому лісом лис,
Шелестів над лісом ліс.

***

Солоний вітер після зливи
Трусив щосили синю сливу.
Упала буква «Л» із сливи –
І стала синя слива сива.

***

Я знайшов у лісі гриб,
А приніс додому ... риб.
Мабуть, десь поміж кущів
Букву «Г» я загубив.

***

Немов на батька рідний син,
На місяць схожий апельсин.
Мабуть, вночі, коли я спав,
Цей апельсин із неба впав.

ВІРА БАГІРОВА

(1948 р.н.)

ВЕСНЯНКА

А заграй мені, Іванку,
На сопілоньці веснянку,
Може, вітер вий-веснянець
Та й запросить мене в танець.
Вбрали трави одяганку –
З рясноцвіту вишиванку.
Привітали верховинок:
І смерічок, і ялинок.
Пригорнись до сонця, гілко,
Грай веснянонько-сопілко.
В отчих землях, в ріднім краї
Все радіє і співає.

ГНІЗДО ЛАСТІВ'ЯЧЕ

Під дахом бурулька
Радіє і плаче.
З весною говорить
Гніздо ластів'яче.
– Ой веснонько-пташе,

Здіймися на крилах,
Скажи ластів'ятам,
Щоби прилетіли.

КАШТАНИ СВІТЯТЬ

Каштани світять, як свічки,
Білогарячим цвітом,
Весна торкається руки
Усміхненого літа.
Летять метелики до них,
Немовби ангелята.
Паде між трав їх тихий сміх,
Щоб землю привітати.

ОБНОВИ

Півень на базар ходив,
Сім кептариків купив.
Вдягся сам,
Вдяглася квочка,
Всі сини вдяглись,
І дочки.
І гуляє біля тину
У в обновах вся родина.

ДУБОК

Хто це біля шляху
Пустував,
Деревце – малятко
Поламав?
Ми підв'яжем гілоньку
В деревця,
Принесем водиченьки
З джерельця.
Набереться силоньки
Наш дубок,
І підніме крилонька
До зірок.

Я ВЖЕ ВДОМА

Ходить бусол по болоті
У червоних у чоботях,
Чи то плесо оглядає,
Чи то жабок визирає.

Знявся раптом, покружляв,
На все поле прокричав, –
Видно, радісно самому:
– Я вже вдома! Я вже вдома!

ВІТЕР ЛИСТЯ ПРОДАВАВ

Вітер листя продавав
З дуба, вишні, м'яти.
Купували, бо не брав
Ні копійки плати.

Лиш одне собі придбав –
Хмарку на перину.
Каже: – Я попрацював,
А тепер спочину.

ОСІННІ ВІНОЧКИ

Осінні листочки
Сплелись у віночки
Барвисті,
Іскристі.
Що перший із клена –
Червоно-зелений,
А другий із дуба,
Із жовтого листя.
Віночки ті славні
Учора прислав мені
Вітер,
Чи вечір?
Та вийшла я зранку, –
Як звідкись на ганку

Віночки веселі
Упали на плечі.

ЯЛИНКА

Хто це у вікно стукоче,
Увійти до хати хоче?

От так гостя! Вся в сніжинках
Завітала в дім ялинка.

Усміхається зелена,
Простяга гілки до мене.

І запахло на всю хату
Лісом, хвоєю і святом!

НЕПОСИДЮЧИЙ М'ЯЧИК

М'ячик-скачик, стрибунець
Ліг спочити на стілець.
Довго влжати не міг
Та й стрибнув мені до ніг.

КОЖУШОК

На солом'яний стіжок
Падав з неба сніг-сніжок.
Я з віконечка дивився,
Як він сіявся, стелився.
І здалось мені: стіжок
Вдяг біленький кожушок.

НА КЛАДЦІ

Через кладку,
Через міст
Хтось кудлатий
Звісив хвіст.

Чи тікають
На іншу кладку,
Чи злякають
Того кудлатка?

Я кричу –
Кудлай чекає,
Не боїться,
Не тікає.

Підійшла я...
Сміхотина!
Це ж бо гілочка
Ялини!

РУШНИЧОК

Ніжно гладить рушничок
Мокре моє личко.
Рушничок на грубці сох,
Скучив за водичкою.

ТУПУ-ТУПУ НОЖЕНЯТА

Тупу-тупу по травиці,
Ноженята.
По травиці, по росиці
Йдіть до тата.

Тупу-тупу по травиці,
По зеленій,
По росистій та перлистій
Йдіть до нені.

МАМІ

Мамочко, матусю,
Мій весняний квіт,
Я у вас навчуся, як любити світ.

Люба моя мамо,
Я вітаю вас
Хай вам буде добре
Жити серед нас!

ЛІТО

В стиглім житі
Тепле літо
Колоски лічило,
Хлопчакові
Василькові
Чубчик золотило.
Серед жита Васильочок –
Ніби колосочок.

КОСУЛЯ

Лиш світанок сонячний
Забринів,
Під стіжком косулю я
Перестрів.

Сіна дав духмяного
І води.
Ти до мене, кізонько,
Ще прийди.

Полікую книжку
Плаче книжка нишком,
Захворіла книжка –
Нерозумні малюки
Їй обшарпали боки.
Ви не плачте, люба книжко,
Полікую я вас трішки.
Попідклеюю вам рани,
Хай боліти перестане.
Вже й обгорточка готова!..
Буде книжечка здорова!

ЯК ДІД МОРОЗ ГОСТЮВАВ У КАРПАТАХ

Жив-був дід Мороз, та такий старий, що ще мамонтів пам'ятає. У нього не було червоного носа, ані червоної шапки. А була борода-бородище та крила, під якими вітер свище. Дуже любив дідусь вчаштати на дитячі празники. А щоб там його не лякалися – перевдягався у такий одяг, який носили в тому краї. Мав дід багато скарбів-подарунків, а серед них – кептар, подарований самим Довбушем.

Якось до діда вітри принесли листа з Карпат. Писали Морозенчукові діти, просили приїхати погостювати.

– Приїду, ой приїду! – зрадів дід.

Подув сильний вітер Антициклон, ухопив діда Мороза за бороду й поніс над землею.

Морозенчуки зустріли дідуся на вершині гори Говерли. Вони вирішили похвалитися своїми силами. Засвистіли, закрутилися, зняли завірюху – довкола стало біло й холодно. Ведмеді глибше зарилися у лігвах. Дерева заскрипіли від морозу. Пухнасті ялинки стали подібні до білих панночок. Під ялинками заховалися зайці та лисички. А в дитячих садках, як учули снігову пісню, відразу почали готуватися до Нового року.

Старий дід Мороз розщепив кептаря, якого йому Довбуш подарував, і з-під кептаря посипалися на землю подарунки. Морозенчуки хутенько ті подарунки позаносили під ялинки. Були то різдвяні калачики, бублики, солоденькі цукерки та найбільше – льодяників.

У саме Різдво Христове дід Мороз припік таки північним морозцем. Але люди з гір вийшли на вулиці й давай співати, Христа-Бога прославляти. Співають, сміються, обіймаються, зі святами вітаються... Морозенчуки схрестили руки і стали стерегти спокій святкових днів. І за це люди надарували їм пампухів та пирогів.

Дзвіночки дзеленькотять... То діти, перевдягнені в пастушків, царів, ходять від хати до хати, щоб поколядувати. І дід Мороз, і Морозенчуки пішли з ними в коляд-колядницю. Так находилися, що дідуся притомили. А він плаче з радості. Давно його так щиро не приймали!..

Як заплакав дід Мороз, враз потекли сніги струмочками. Морозенчуки похопилися, покрутилися, тупнули – і виправили становище.

На Йордана дід Мороз захотів посперечатися з парубками. Молодці все ж таки прорубали льодяного хреста у річці, дарма Мороз старався не пустити лід!.. І знову Діда обдарували пампухами з маком, горіхами та новорічною кутею.

В лютому місяці дід показав нарешті свою північну силу. Мороз стояв такий, що собака боявся носа надвір потикнути. Морозенчуки заступилися і за собак, і за нещасних переляканих горобців. І на свято Стрітення почали спомагати весні.

– Ану вас, хитрунів! – засміявся дід Мороз.

Він спакував пампухи у торбу й супротивним вітром Циклоном понісся у свої володіння, залишивши запис у книзі гостей. Коли Морозенчуки відкрили ту книгу, то побачили намальоване обличчя свого любого дідуся, а ще – найкращу оцінку здібностей Морозенчуків. Якщо хтось читав той запис, то обов'язково помітив, як намальоване обличчя діда Мороза приязно всміхається до нього.

КАЛИНОВІ ЯГІДКИ

Маленьке деревце калини цього року вперше заврожаїло: п'ять китиць ягідок зачервонілося у жовтні. Листя з високих та дужих дерев опало, вітер зірвав плоди, що яскравіли на них. Деревця доокіл приготувалися до зимової сплячки. Невисоке деревце калини звикло скидати із себе листя. А от що робити з ягідками?.. Вони так міцно тримаються гілочок!.. І тому хочеться віддати, і тому, всіх би рада пригостити. Старенька яблуня, що росла поруч, сміється:

– А ти подумай, подумай!..

Уже зима заганяє пташок під дахи будинків. А калинонька ще не вибрала. Стоїть молодесенька та гарнесенька, сад червоними ягідками звеселяє. Підійшла до деревця Зима та й каже:

– Калинонько, час вкладатися спати, на весну сил набирай, бо там треба рости й рости, цвісти й цвісти!..

Справді, на другий рік має бути більше ягідок!

– Я знаю, кому віддати ягоди. Першу китицю – малим хлопчикам-горобчикам. Другу китицю – синицям-сестрицям. Третю – Оленці маленькій. Четверту – бабусі старенькій. А п'яту, найпишнішу, віддам Україні на прикрасу її віночка. Горобчи-

ки мене веселили, синиці – жуків-короїдів знищували і бджілок скликали. Бабуся старенька напече пиріжечків з ягідками і поздоровішає. Оленка маленька – сама наче ягідка, то сестричка мені, нехай кіски прикрашає, красну долю виглядає. А рідна земля вкраїнська мене виростила, у ній моє коріння. Вона калинові пісні співає, милує, пригортає, на добрі діла окриляє.

БАНАНИ

Оленка принесла банан у дитячий садок. Вирішила з'їсти його одразу ж після обіду, але забула. Коли діти виходили гратися на майданчик, Оленка побачила у своїй шафці банан і взяла його з собою.

На майданчику середньої групи вона довго крутилася поміж дітьми, не хотіла гратися в гру «У ведмедя у бору», ніяк не наважувалася з'їсти банан, все думала: поділитися чи не поділитися з дітьми? Вирішила поділитися, щоб вихователька похвалила її.

– Хто хоче банан?

Діти підбігли до Оленки. Ні в кого не було фруктів, тому всім захотілося банана. І тільки Ігорчик сидів у кутку майданчика і грався піском з пісочниці. Пісочниця була засипана у велике колесо від машини, тому здавалася також дуже великою.

Оленка розділила банан поміж дітьми. Діти чемно дякували, хотіли, щоб вихователька похвалила їх за вихованість. Вихователька похвалила всіх, крім Ігорчика.

Наступного дня Оленка принесла в садок вже два банани. Вона розділила їх між дітьми. Тільки Ігорко сидів у пісочниці та спідлоба зиркав на Оленку. Він знав, що батьки не можуть купити йому банан і він не зможе віддячитися дітям.

Оленку розсердило те, що Ігорчик не підходить і не просить банан.

– Я знаю, чого ти не йдеш до нас. Ти не знаєш, що це таке і ніколи не будеш знати! – крикнула Оленка і жбурнула жовті шкірочки в бік пісочниці.

Ігорчик поволі встав, підняв сонячні шкоринки і повісив їх на кущі живоплоту позаду пісочниці.

Третього дня Оленка принесла в садок цілу в'язанку бананів

і відразу в дообідню прогулянку почала кликати до себе дітей на гостину:

– Хто попросить краще, тому дам більший шматок! – радісно стрибала вона поміж дітьми.

Та виявилось, що діти теж щось-таки припасли. Почали виймати з кишень хто морквинку, хто яблучко, в Андрійка виявився цілий апельсин. Здійнялися радісні верески, ділили морквинки, яблука, апельсини. І тільки Ігорчик не підходив до групи. Вихователька зітхала, гладила хлопчика по голові, та він відхилявся. І раптом його наче прорвало, він сказав:

– Мої тато і мама далеко-далеко, колись вони мене знайдуть. А бабуся не може купити мені банан.

– Я знаю, знаю, – відповіла Ельміра Сакітівна. – Ти підроснеш і сам собі купиш багато-багато всіляких фруктів.

Ігорчик на знак згоди кивнув головою, потім піднявся, позбирав усі шкірочки від бананів, апельсину і знову порозвішував їх на кущі позаду пісочниці.

– Що це в тебе таке? – запитала вихователька.

– У мене свій банановий острів! – загордився хлопчик.

І тоді дітям захотілося бути поруч Ігорчика на банановому острові. Вони підбігли до закосичених жовтими шкірками кущів і почали вистрибувати:

– Банановий, новий, Ігорковий острів!

Ігорчик також стрибав із ними. А Оленка насупилася і зарюмсала:

– А я, а я?..

Ввечері вихователька поговорила з батьками і попросила, щоб не давали дітям у садочок фруктів, адже не у всіх однакові можливості.

Наступного ранку Ігорчика та Оленку привели в садочок швидше інших.

Ігорчик підійшов до дівчинки і сказав:

– Я вчора довго думав, що маю взяти тебе на справжній банановий острів.

Оленка усміхнулася, подала хлопчикові руку. Діти довго дивилися на кущ, де пташки охоче поїдали вчорашні шкірочки. А потім разом зайшли в групу.

ЗИМОВА КАЗКА

Дійові особи: Ведуча, Вовк, Новий рік, Мишка, Зайчик, Ведмедик, Лисичка, Ялинка.

Довільний фон. Дійство казки може бути розігране як ляльковим, так і дитячим театром на фоні новорічної ялинки

Ведуча:

А в одній зимовій казці

Бігли зайчики в упряжці,

Бігли зайчики малі

По засніженій ріллі.

Новий рік:

Новий рік сидів на санях,

Повновидий та рум'яний,

Щедро всім колядував

І колядки роздавав.

Новорічній дав ялиці,

Сірій мишці та лисиці,

Діточкам веселооким.

Колядуйте з Новим роком!

Виконується колядка. Музика довільна.

Зірка засвітила,

Світу возвістила:

Новий рік нам народився,

Подарунками хвалився.

Зірка засіяла,

Світу возвіщала:

Новий рік нам народився,

Новим щастям обновився.

Ведуча:

Тільки вовка обминув.

Але вовк колядку вчув

Й розізлився не на жарти.

Вовк:

Покажу, чого я вартий:

З'їм зайчат і з'їм лисицю,

Сіру мишку та ялицю,

Новий рочок налякаю,

Прожену із цього краю!

Ведуча:

Вовк надбіг і кляц зубами!

А зайчата із санками

Під ялинку новорічну

Повтікали разом звично.

Новий рік:

Новий рочок не злякався,

Новий рочок засміявся.

Вовк:

Я ялинку розтрясу,

Срібний дощик обгризу,

Закопаю Новий рочок

– пісочниці в пісочок!

Ведуча:

Але каже рік Новий:

Новий рік:

Чом ти, вовче, злий такий?

В мене друзів є доволі

І в садочку, і у школі.

Ми вовків не боїмося,

Ми завжди добра вчимося.

Тож ти, вовчику, будь ласка,

Не засмучуй нашу казку!

Вовк:

Правда, діти?

Діти:

Правда, правда!

Вовк:

Казку я зміню назавжди.

Бо навіщо я зубатий?..

Щоби вас усіх лякати!

І зайчаток, і яличку,

І руду-руду лисичку!

Звірята:

Ми дітей покличем враз.

Вовче, геть! Такий наказ!

Діти:

Вовче, геть! Такий наказ!

Вовк:

Заспівайте-но колядку,
Я ж подумаю..., спочатку.

Лисичка починає співати попередню колядку, просить дітей допомогти їй у Приспіві. Тимчасом надбігає Мишка, лякається, ховається під ялинку.

Вовк:

Я чіпати вас не буду,
Тільки мишку сірогруду
Заберу з собою в ліс,
Хай співа мені під ніс!

Мишка:

Ой, рятуйте, пі-пі-пік!
Де ж ти, де ж ти, Новий рік?
Не віддай мене, ялице,
Заховай поміж косиці!

Вовк:

Я ялинку обтрясу,
Срібний дощик обгризу!

Вовк трясє ялинкою. Лисиця старається відтягнути Вовка. Зчиняється гармидер. Лисиця кличе на допомогу Ведмедя.

Лисичка:

Гей, зайчата, спересердя
Запросіть сюди ведмедя!

Зайчики:

Пан ведмедик у барлозі,
Стань же нам у допомозі!

Надходить Ведмідь. На рукаві у нього пов'язка з надписом «Поліція».

Ведмедик (співає):

Я в поліції служу,
Із порядками дружу.
Хто там дебоширить,
З Новим роком не помирить?

Звірята:

Вовк з великими зубами,
Вовк ганяється за нами.

Ялинка:

А мене він обтрусив
Від сніжку і від краси.

Ведмедик:

Ох вовчиську злий і гордий,
Я вдягну тобі намордник,
І наручники вдягну,
Геть у дебрі прожену!

Ведмедик вдягає Вовкові намордник та наручники.

Вовк:

Як тепер я буду їсти?, .(плаче)
Не женіть мене із міста!..
А співати научіть,
Прошу, діти! Пан ведмідь...

Ведуча (до дітей):

Ми пробачим вовка злого,
Чи залишим без нічого?

Діти:

Пробачимо!

Ведуча:

Заспіваймо іще раз,
Хай він зміниться у нас!

Діти співають колядку. Вовк спочатку підвиває, а потім радісно співає.

Ялинка:

Прощавайте гонорово,
Через рік прийду я знову.
Ненадовго прощавайте.
Всіх із миром виручайте!

Під музику сани зі звірятами від'їжджають. Новий рік роздає подарунки.

РІЗДВЯНІ ЯНГОЛЯТКА

Ми не хлопчики й дівчатка,
Ми – різдвяні янголятка.
Ми – вертепні співаки,
Колядуєм залюбки.
Ми – Ісусові нащадки,
Ми – різдвяні янголятка,

Пастушок вродився нам –
Щонайкращий цар царям.
Срібні дзвоники над світом
Із небес несуть привіти,
Щедрий вечір сповіщають,
Всіх людей благословляють:
Христос народився. Славимо його!

ВІФЛЕЄМСЬКА ЗОРЯ

Вертеп

Дійові особи: Вифлеємська зоря, Ангели, Пастушки.

Вифлеємська зоря:

Благовість прийшла на землю
У зимовий пізній час –
Крізь безодню неба темну
Світлом воз'єднала нас.
Йшла зоря над лісом, степом,
Над кордони і світи,
Зупинилась над вертепом,
Де живеш сьогодні ти.

Ангели:

Колядуй і не встидайся,
Бо й для тебе Божий Син
Народився. І воздався
Богові Всевишній гімн.
Спричинилось нині небо
Сяйвом на усі шляхи,
І тому прийшли до тебе
І ангели, й пастушки.
Кажуть ангели: Осанна,
Славмо чудо Рождества!

Пастушок:

Дана нам небесна манна
Хай завжди буде при нас!

Пастушок:

Кажуть ангели: Спаситель
В ваше серце увійшов.
Він вам Склея, Ізбавитель,

Найсолодший хрест обнов.
Не зневірюйтесь у правді.
Хай всевишнього Дитя
Пребуває з вами завжди
В добрих намірах життя!

Ангел:

Хай Пречиста Діва буде
Нині Матір'ю усім.
Звеселіться, добрі люди, –
Сходить ласка на ваш дім.

Вифлеємська зоря:

В свят-вечір, мій народе,
Побратайся Рождеством,
Запали вогонь свободи
І Христу вклонись чолі
Всі присутні співають довільну колядку.

РОДОВІД УВЕСЬ МІЙ

Без смереки і трембіти Карпати – не гори,
Вони небо підпирають, з хмарами говорять.

Без крисані, без кептаря дідо мій – не дідо,
А він зійде на Говерлу, знає всі Бескиди.

Без дрібної коломийки гуцул – не гуцулик,
А він пісню «торохтівку» із півслова стулить.

Писаночка й вишиванка йдуть на перевеслі.
Мої гори та мій нарід – родовід увесь мій.

ОСІНЬ

У затінку ялиночки
Нуртує джерело,
З підземної криниченьки
Воно до нас прийшло.

Віночком заплітається
Калина в берегах.

Із осінню прощаються
Листок і легінь-птах.

– Прилинемо, прилинемо!
Воркочуть небесам.
– Ялинами, ялинами
Вітчизна в серці нам.

ПРИВІТАННЯ ІЗ РІЗДВОМ

Де різдвяна є хатинка,
Де малесенька Дитинка,
Свят-ангели величають,
Із Різдвом людей вітають
У новім тисячолітті
І у праці, і в освіті.
І великого, й малого
Іменем Ісуса-Бога.
Хай усім в добрі живеться,
Скрута й лихо хай минеться.
З Новим роком, з новим дивом.
Будьте щедрі та щасливі!

ПЕРШЕ ВЕРЕСНЯ

І знову вітер дме в листочки,
Десь накрапає дощ благий.
А ми йдемо у наш садочок,
В наш дім веселий, дорогий.

Всі педагоги урочисті,
Підготувались до занять.
І діточки, немовби листя,
Вінком осіннім майорять.

В блискучих залах ігри шустрі
Ляльки прийшли з усіх казок.
Ми зачекалися на зустріч:
Батьки, і діти, й дитсадок.

Квітками стелиться доріжка
В тритисячний Господній час.
Ой тупу-туп, уперті ніжки,
Мала Вітчизна кличе вас.

В стрічках святкових небо сине,
А сонечко – мов колобок.
Приймає Матір-Україна
Малих героїв в дитсадок.

ОСІНЬ

По стерні ховрашки
Чеберяли,
Із ріллі колоски
Позбирали.
А стерня ховрашків
Не колола, –
Хай їдять пампушки
Всі довкола.

***

Сидить киця на балконі,
В неї лапочки червоні.
Сидить киця, тішиться,
Проти сонця ніжитьсья.
Каже: «В мене лапунці,
Мов осінні промінці.»

***

Сірий цап з самого ранку
Косить в полі мішанку,
Косить в полі зубами,
Сірий цап, сірий цап.
Як наївся гороху,
Став сильнішим, нівроку,
Аж на два кілограми,
Сірий цап, сірий цап.

КОЛИСКОВА

Люлі, люлі,
прилетіли
три зозулі.
Перша з мамою співала,
Друга сто разів кувала.

А третя
зозуленька
ні велика,
ні маленька,
не співала, не кувала,
бо дітей своїх не мала.
Люлі, люлі,
люлі, люлі,
впустим в хату
дві зозулі,
а третю проженемо,
і тихесенько заснемо.
Гойда, гой-да...

АНГЕЛЕ СВЯТИЙ

Ангеле святий,
Біля мене стій,
Чи у праці, чи в дорозі,
Будь мені у допомозі,
Хоронителю, хоронителю!
Ангеле святий,
Від біди закрій,
Богом даний мені з неба,
Заохочуй до потреби,
На добрі діла, на добрі діла.
Ангеле святий,
Ласкою обвий,
Щиро я тебе благаю:
Дай мені проміння раю
На спасенний шлях.

МИЛА МОЯ УКРАЇНА

Образ у хаті і церква свята,
Біля розп'яття – калина,
Стежка у гори біжить золота,
Мама, сльоза і дитина,
Дощ веселковий і травень-розмай,
Життя духмяна хлібина –
Все це мій рідний батьківський край –
Люба моя Україна.

ДМИТРО ЧЕРЕДНИЧЕНКО

(1935 р.н.)

ГАРНА МОЯ КАЗОЧКА

Накосила вівця
На леваді сінця
Та й до діток біжить.
Під ногами роса,
Під рукою коса,
А на плечах в'язочка,
Гарна моя казочка?
– Гарна.
– Ти кажеш – гарна.
І я кажу – гарна.

Накосила вівця
На леваді сінця
Та й до діток біжить.
Під ногами роса,
Під рукою коса,
А на плечах в'язочка,
Гарна моя казочка?

СИНІ ЧЕРЕВИЧКИ

Синій ранок
По лісі ходив,
Сині черевички
Погубив.
Я по лісі піду,
Черевичків назбираю —
Коників-стрибунців
Повзуваю.

ПИСАНКА

Розмалюю писанку,
розмалюю,
гривастого коника
намалюю.
Розмалюю писанку,
Розмалюю
Соловейка-любчика
Намалюю.
Розмалюю писанку,
Розмалюю,
Різьблену сопілоньку
Намалюю.
А сопілка буде грати,
Соловейко щебетати,
А гривастий кониченько —
Славно танцювати.

ЗАЙЧИК-СТРИБАЙЧИК

Вскочив зайчик у хату
І ну по хаті стрибати:
З лавки на діл,
З долу на стіл,
На столі під рушник —
Хліба наївся,
У глечик заліз —
Молока напився,

Заглянув ще й в макітерку
Та й знову сховавсь
У ... люстерко.

БІЛЯВИЙ КОТИК

Білявий котик проситься до хати.
– Чого, котусю, ти такий сумний?
Давно не їв, чи ніде спати,
Чи утомився, йдучи з даліни?..
Замуркотів малий:
– О люди! І сон, і втома якось промине,
Поїсти я і сам десь роздобуду –
А от якби погладив хто мене.

ХИТРИЙ НЯВ

– Ходи, коте, грядку копати.
– Няв.
– Ходи, коте, дрова рубати.
– Няв.
– Ходи, коте, воду носити.
– Няв.
– Ходи, коте, кашу варити.
– Няв.
– Ходи, коте, сало їсти.
– Ня-а-а-авввв...
А де мені сісти?

ЛІЧИЛКИ

Летіла лелека,
Летіла здалека
Та й сіла на хаті
Зірки рахувати.
Не їла, не спала,
Всю ніч рахувала.
А вдосвіта збилась –
Зоря покотилась,

Упала додолу
Та піжмурці в полу.

СОРОКА-ВОРОНА

Сорока-ворона
На дубі сиділа,
Боярів лічила:
Калина-малина,
Суниця-чорниця,
В'яз.
Хто буде жмуриться,
Той буде князь.

ПИТАЛО ПИТАЙЛО

Казало Казайло,
Слухало Слухайло,
Дивилось Дивило,
Питало Питайло.
Казало не казало,
Слухало й не чуло.
Дивило не бачило.

ВАДИМ КРИЩЕНКО

(1935 р. н.)

СОНЯЧНЕ ЯБЛУЧКО

Медом яблучко налите
Примостилося на гіллі.
По садочку ходить літо
У солом'янім брилі.

Літо яблука зриває
І підносить дітлахам.
Гарну пісеньку співає:
— Цьому дам і тому дам...

Для моїх малят хороших
Подарую цілий кошик.
Покуштуйте, любі діти,
Подаруночок від літа.

РОСЯНИСТЕ ПОЛЕ

Росянисте полечко,
Наче сонцем шито.
Перша нитка – буряки,
Друга нитка – жито.
Заплелись у пошиття
Кольори найкращі.
Хто ж це поле вишивав? –
Руки роботящі.

ВИШИВАНОЧКА

Мама вишила мені
Квітами сорочку.
Квіти гарні, весняні:
– На, носи на щастя.
В нитці – сонце золоте,
Пелюстки багряні.
Ласка мамина цвіте
В тому вишиванні.

Вишиваночку візму,
Швидко одягнуся.
Підійду і обійму
Я свою матусю.

ЧЕПУРУХА

Наша доня чепуруха –
Миє шию, миє вуха,
Миє руки, миє ніжки,
Як лягає спати в ліжко.

Та іще гарненько очі
Миє – аж блищать вони,
Щоб приходили щоночі
Голубенькі сни.

ЯРИНКА-ЯЛИНКА

Ой, до дівчинки Яринки
Позліталися сніжинки.
Прямо линуть і навкіс –
Сніг на щічки і на ніс.
Стала дівчинка Яринка,
Як засніжена ялинка.
Хоч бери і в білий тиші
Іграшки навкруг розвішуй.

ХОРОБРИЙ ПЕТРУСЬ

Всім казав малий Петрусь:
– Я нікого не боюсь.
Не страшний мені ведмідь –
Хоч у хату приведіть.
Не боюсь вовка й лева,
Що сховалися за дерева.
Лише трішки страшнувато
Спать, коли немає тата.

НЕ РОЗІБРАТИСЯ

Хлопчик Петрик
Насмішив усіх.
Сплував знову
Морозиво і сніг.
Бо на сніг,
Який встелив наш двір,
Він сказав:
Морозяний пломбір.

Сніжку взяв
І майже всеньку з'їв.

Далі що?...
Спитайте лікарів.

СРІБНА КОВЗАНИЦЯ

Біла зимонька прийшла
і до міста, й до села –
насніжила, напушила,
деревцям кожух пошила.

А грудневий холодок
прибивати став льодок,
бо давно вже дітям сниться
з гірки срібна ковзаниця.

ЛАСТІВ'ЯТА

Прилетіли ластів'ята,
Сіли край віконця,
Принесли у нашу хату
Весняного сонця.

Посідали ластів'ята
Кленові на спину.
Принесли у нашу хату
Весняного співу.

РАНОК

Сонечко, сонечко –
Золота перлинка.
Глянь на нашу донечку,
Розбуди Полінку.

Прикотися м'ячиком –
Хай встає раненько
І ухопить зайчика
Сонячного в жменьку.

ЗАВЗЯТА

Я маленька, та завзята –
Підмітати вмію хату.
Підсобляю мамі трішки
Застелять дитяче ліжко.

Рано встану – маю звичку,
Вмию очки, вмию личко.
Хоч поволі, та дарма –
Я вдягаюся сама.

Витру губи, витру вушка,
Щоб всі знали – чепурушка.
Привітаю маму й тата...
Я маленька, та завзята.

ПОДАРУНОК ДЛЯ МАМИ

Підстружу я олівці, щоб виднілось чітко,
І на чистому листку намалюю квітку.

Не залишу на столі – завтра встану нишком
І малюнок покладу в мамі біля ліжка.

Квітка синя, мов жива, – мамочці на свято.
Буде в маминих очах радості багато.

МЕТЕЛИКИ

Ой, метелики біляві
Розлетілись по галяві
Вітерець за ними біг,
Та спіймати вже не зміг.

Полетіли за горбочок
Сіли тихо на листочок,
Стали схожими на квітку –
І метеликів не видно.

ЗЛЯКАНА ВОРОНА

Біг по стежці їжачок,
Зачепився за сучок,
Бухнувся з розгону –
Налякав ворону.
А ворона полетіла,
Відірвала всіх від діла.
Знай гукає з верховіть:
– Налякав мене ведмідь!

ЛІЧИЛКА

Біля двору – дві Федори,
Біля тину – дві Галини,
Біля річки – дві Аннички,
А на лузі – дві Марусі.
Чи дівчаток тих багато?
Полічіть-но їх, малята.

СОН ШЕПОЧЕ МАЛЮКАМ

Каже вечір: «Спати, спати...»
Затуля віконця дня.
Прискакав і сон пухнатий,
Як маленьке зайченя.

І на вушко: «Баю-баю, –
Сон шепоче малюкам, –
Я вам пісню заспіваю
І по казочці роздам.

Хай вам, дітки, добре спиться,
Повертайтеся на бочок,
Сплять вже Песик, добра Киця
І кумедний Їжачок».

Вранці вікна відчиняти
Буде сонечко ясне,
Скочить сон із оченяток –
Сам під ліжечком засне.

ВЕЧІР

Сонце котиться додолу,
Діточок зове додому,
Всіх додому, до вечері –
Їсти яблука печені.

Сіло сонечко позаду
Тихого старого саду.
Тінь розбіглася по двору,
Затулила даль прозору.

Дуже хочеться малечі
Подивитися на вечір,
Але місяць край дороги
Наставляє гострі роги.

ВІОЛЕТТА ДВОРЕЦЬКА

(1935 р.н.)

Я СЕРДИТА НЕ БУВАЮ

Я сердита не буваю,
І сердитих я боюсь.
Від усіх сльозу сховаю
І крізь сльози засміюсь.

Бо почула від бабусі,
Що здоров'я в тих нема,
Хто надутий, хто не в дусі,
З кого лізе злість сама!

Ну, а я весела буду,
Жартуватиму до всіх.
З вами нині, добрі люди,
Розділю здоровий сміх.
А не буду я хворіти,
То мікстуру нащо пити?

ХОЧУ БРАТА ЧИ СЕСТРУ

Є сестричка у Катрусі,
А у Ромчика їх дві.
Має братика Маруся,
А одна лиш я в сім'ї.

А сьогодні в Али свято
(Мене ж завидки беруть!) –
Їй купили мама з татом
Зразу брата і сестру!

Згодна я щоденно прати
Повзунки і пелюшки...
Накопичу грошенята –
Обійдусь без пиріжків,

Без морозива й жувачки,
Без цукерок Чупа-Чупс,
І складу я гривні в пачку,
І до мами я помчу,

І скажу: «Матусю, прошу!
Докладіть своїх ви грошей
І купіть, будь ласка, з татом
Ви сестру мені чи брата!»

ЮРКОВА БІДА

Добре б рано-вранці
Стати на зарядку.
Та в Юрковім ранці
Не було порядку.

Ніколи хлоп'яті
Розім'яти плечі...
Зранку він по хаті
Скрізь шукає речі.

З-під стола виймає
Зошит він і книжку.
Ручки десь немає?
Ось вона-під ліжком.

Олівець і гумка
Взагалі пропали.
Може, мамі в сумку
Випадково впали?

Бідолаха сісти
Не встигла до столу.
Ніколи поїсти –
Бігти час до школи.

Де вже ту зарядку
Ще робити вранці,
Як нема порядку
У Юрковім ранці!

НЕВМІЛИЙ ОЛІВЕЦЬ

Писать гачки я взявся,
Та щось воно не так:
Гачок з лінійки знявся,
Немовби той гусак.

І паличка-не втіха:
Товста якась, крива.
То що ж воно за лихо?
Йде кругом голова!

А втім, я здогадався,
Де лихові кінець:
Мабуть, мені попався
Невмілий олівець...

УКРАЇНСЬКИЙ КОРОВАЙ

Так в народі повелося:
Подають до свят гучних
Із пшеничного колосся
Диво-витвори смачні.

Тільки, друже мій, ніколи
Звичай наш не забувай:
Перш за все подай до столу
Традиційний коровай.

В ньому – дух і запах поля,
І дзвінкий пташиний спів.
В ньому – щастя, в ньому – доля
Хлібодарів-трударів.

Недаремно ж на весіллі,
Щоб міцна була сім'я,
Мати з батьком хлібом-сіллю
Молодих благословля!

Хліб – достатку запорука,
І низький йому уклін.
З ним добро у дім твій стука,
Голова усьому – він.

Тож палке моє бажання:
Хай віками, з краю в край
У великій буде шані
Український коровай!

НАША РОДИНА

(загадки)

Спати в ліжечко вкладає,
Казочку розповідає,
Вранці ніжно вас розбудить,
Поцілує, приголубить,
Зварить кашку солоденьку,
Відведе в садок швиденько.

Завжди поруч, завжди з вами
Найрідніша в світі... (Мама)

Він терпець не втрачає,
І синочка навчає
І зарядку зробити,
І гвіздочок забити,
Мамі допомагати –
Мити і підмітати.
Квіти мамі до свята
Теж дарує ваш... (Тато)

Хто дарує цікаву вам казку?
І чию так ви любите ласку?
В кого добрі, натруджені руки?
І кого дуже люблять онуки?
У відгадці я не помилюся:
Ну, звичайно, то ваша... (Бабуся)

СВЯТКУЄМО РАЗОМ

Ми з матусею вранці
Підхопились до праці,
І щасливі, й веселі
Прибирали в оселі,

Готували ми страви,
Пиріжки і приправи,
І борщу наварили,
Стіл святковий накрили,
В капці взулися модні...
День жіночій сьогодні!
Ми чекаємо тата.
Що без тата за свято?

Ось і він на порозі –
Із букетом мімози.
Сяє в мамі обличчя.
Як їй усмішка личить!

СКОРІШЕ ВСІ ЗА ПАРТИ!

Вже відгуляли літо ми.
Школярки із квітами
По вуличках і вулицях
Ідуть, спішать, хвилюються,
Летять, немов метелики.
Наповнені портфелики
Справжнісінькими скарбами –
Підручниками й фарбами,

І зошитами, й гумками,
І ручками, й пакунками,
В які поклали неньки
Дитині щось смачненьке.
Бо сил набратись варто.
Навчання то не жарти.
Чекають нові старти.
Скоріше всі за парти!

ПРО ВИХОВАТЕЛЯ

Професій цікавих багато
Ми можемо назвати сьогодні.
Яку будеш ти обирати?
Бо є і престижні, і модні:
Артист, чи спортсмен, чи художник –
Ти можеш свою розпізнати?
А є ще така, в якій можна
Професії ці поєднати,

І зветься вона – вихователь.
Такий він потрібний малечі!
Кого ще ми можемо назвати,
Хто взяв би з любов'ю на плечі
Дитячі проблеми й турботи,
Учив би дітей малювати,
Любити природу, співати...
Почесна й важка то робота.

Вона вимагає таланту,
Духовності, знань і уміння.
І треба все це передати
Найменшому в нас поколінню.
Щоб вирости діти здорові,
Майбутнє б могли будувати,
І вартій поваги й любові
Отой, кого звать вихователь.

ВИХОВАТЕЛЯМ ДИТЯЧОГО САДОЧКА

Вихователі любі наші,
Найласкавіші і найкращі!
Вас вітаємо, вам ми вдячні.
Бо нелегкі свої задачі
Ви виконуєте відмінно,
Добросовісно і сумлінно.

З вами пісенька і таночок...
І спішать дітлахи в садочок,
Тут мужніли вони й зростали,
І готові вони до школи,
Їм про вас не забудь ніколи.

НА ЗАРЯДКУ!

Станьте, друзі, по порядку!
Раз, два, три, чотири!
Починаємо зарядку!
Раз, два, три, чотири!
Руки вгору і донизу!
Раз, два, три, чотири!
Геть і лінощі, й капризи!
Раз, два, три, чотири!
А тепер гуртом до боксу!
Раз, два, три, чотири!
Тільки не розбийте носа!
Раз, два, три, чотири!
Нахиляймося вліво, вправо!

Раз, два, три, чотири!
Знайте: спорт-корисна справа!
Раз, два, три, чотири!
Присідань пора настала!
Раз, два, три, чотири!
Сіли-встали, сіли-встали!
Раз, два, три, чотири!
Руки в боки. Повороти!
Раз, два, три, чотири!
Дихать носом, а не ротом!
Раз, два, три, чотири!
Нахиляймося до підлоги!
Раз, два, три, чотири!
Тільки не згинайте ноги!
Раз, два, три, чотири!
Розімніться. Потягніться!
Раз, два, три, чотири!
Відпочиньте. Усміхніться!
Раз, два, три, чотири!
Зі здоров'ям – все в порядку!
Кожен ранок – на зарядку!

РЯТІВНИЦЯ

Голівоньку квітка
Схилила в тривозі.
Затримався дощик
В далекій дорозі!

А спека лютує:
Ні краплі водиці...
Хто квітку врятує,
Хто дасть їй напиться?

Дівча у садочку
Гуляє з відерцем.
Очиці, мов небо,
І добреє серце.

До річки понесли
Маленькії ноги.
В відерце набрала
Живої вологи.

«Пий, квіточко, люба,
Пий, квіточко мила.
До тебе повернуться
Врода і сила!»

ЗИМА-ЧАРІВНИЦЯ

Я – весела, білолиця,
Я – Зима, я чарівниця.
Рукавом поведу –
Кучугури намету.

Закрутилась завірюха,
І щипає ніс та вуха.
Ну-мо, швидше, дітлахи,
Одягайте кожухи!

Сніг літає і літає,
Всі доріжки замітає.
Землю килимом пухким
Укриває залюбки.

ЗДРАСТУЙ, ЯЛИНКО!

Ялиночко-ялиночко,
Зимова веселинка!
Вродлива і пухнаста,
І знов прийшла до нас ти!

І сяйвом зачаруєш,
І казку подаруєш –
Дорослим і малечі
У новорічний вечір.
І хоч зима лютує –
Скрізь усмішка квітує!

ВОДА – ТО Є ЖИТТЯ

Кожен з нас водичку п'є.
Їй вклонімось, діти!
Нам життя вона дає,
Ще й мандрує світом.

То прямує в небеса,
Дощиком вертає,
На траві роса-краса
Вранці осідає.

І струмочком в лісі мчить,
Водоспадом лється,
З крана в домі дзюркотить,
Радуге нам серце.

Тільки сумнів є щораз –
Чи водичка чиста?
А залежить це від нас,
Від села і міста.

Тож не кидаймо сміття
І непотріб в воду,
Бо вода – то є життя.
Хай живе природа!

КРОПИВА

Ти вздовж дороги і в садку
Зустрінеш кропиву жалку.
Її торкнешся пальцями –
Відразу вколе жальцями.
Та не лякайся, друже мій,
Цілющий сік в рослині тій.
Вона є кровоспинна,
Корисна й вітамінна.

РОМАШКА

Її помітити неважко –
Віночок білий у ромашки.
Голівкою киває дітям:
– Швиденько ви мене зірвіть-но!

Я лікуватиму животик,
Зніму запалення у роті,
Очищу дихальні шляхи.
Дружіть зі мною, дітлахи!

МАТЕРИНКА

Зустрінете цілющу цю рослину
На кам'янистих схилах України,
В степу, чагарнику і на узліссі,
У хвойному й березовому лісі.

Давайте зберемо квіти і листя,
Насушимо, складемо в банки чисті
І додаватимем до чаю взимку
Корисну, ароматну материнку.

СУНИЦЯ

Ти до кущика суниці
Не лілуйся нахилиться.
Невеличкого він зросту,
І знайти його не просто.

Та знайди, візьми в долоню
Ніжну ягідку червону
І згадай-но, що суниця –
То здоров'я рятівниця.
Запашна і апетитна,
Біль серцевий зніме спритно;
Підлікує нирки, шлунок,
І для шкіри порятунок.
Наче з казки чарівниця,
Лісова краса – суниця!

СМОРОДИНА

Чорне намисто
Гне гілку додолу.
Диво-рослина ця
Всім вам відома.
Ягоди в липні
Хазяйки збирають,
Варять, із цукром її
Розтирають.

З неї напій
Виліковує горло.
Дуже корисна
Ця ягода чорна!
Знов вам дарує
Смородину літо.
Люблять її
І дорослі, і діти.

НАГІДКИ

Нагідки лікарські –
Однорічні трави,
Розцвітають вони
Кошиком яскравим:
І оранжевим,
І золотаво-жовтим.
Цвіт збираємо
Від червня аж до жовтня.
Як «календула»
Відома ці рослина.
В ній – цілющі
І корисні речовини.
Від недуги нагідки
Завжди в пригоді.
Хай ростуть вони
В саду чи на городі!

ВАЛЕРІАНА

Валеріана росте
У степах України,
У вологих місцях –
На болоті, в низині.
На стеблині високій
Маленькі квітки,
А коріння – неначе
Сплелося в клубки.
Валеріана – корисна,
І знайте про це ви.
Бо вона для людини –
Цілитель серцевий.

ШИПШИНА

Шипшина цвіте,
Мов маленька троянда.
Але ми квітки не чіпаєм.
Для нас її плід –
Лікувальна принада.
Його ми все літо чекаєм.

Нагадую вам –
Вона колеться, діти,
Шипами на гільці.
Хоч варто терпіти:
Настій із шипшини –
Хворобам заслін.
Міцнішими стати
Поможе вам він.

ЖУРАВЛИНА

Вже настала осіння
Негода печальна.
Журавлі відлетіли
У теплі краї.
Ось коли дозріва

Журавлина звичайна.
На болоті так важко
Збирати її!
Та немає ціни
Соковитій цій ягоді:
В організмі напевно
Все буде у злагоді,
Якщо є журавлина
На вашім столі,
Сік із неї, варення
І квас, киселі...
Добра слава про неї
Давно уже лине.
Для здоров'я завжди
Споживай журавлину.
Гіпертонію, гепатит
Лікує цей цілющий плід.

КАЛИНА

Низький уклін аж до землі калині.
Вже хилить сонце до зими, вже іній,
А у калини стільки сил у гронах...
Скоріше китицю зірви червону!

І нерви, й серце більш міцні в людини,
Коли вона п'є з медом сік калини.
Лікуються узимку нею люди.
Додай до чаю – він цілющим буде.
Калини кущ
Дарує нам природа.
Здоров'я символ він,
Краси і вроди.

СПАСИБІ, ЗЕМЛЕ!

Знай, дорослий і дитина:
На Землі живе людина.
І за Землю, я гадаю,
Кожен з нас відповідає.

Все Земля дарує нам,
Її донькам, і синам,
І малесеньким онукам.
Тож візьмімося за руки,
Не дамо її згубити,
Краще будемо любити
Так, як любить нас Земля,
Нам дарує ліс, поля,
Сонця промені грайливі,
Щоби ми були щасливі.

ПО ЗАСЛУЗІ

Сидів на паркані великий хижак –
Той Кіт, що із шерстю рудою.
Внизу ж по стежині маленький Їжак
Поважною сунув ходю.

І, мабуть, в надії на ласий обід
Враз блиснули очі котячі,
Стрибнув з висоти самовпевнений Кіт
На гострі колючки їжачі...

Потьмаривсь в очах його весь білий світ,
Помчав він від болю і жаху.
Йому горобці цвірінчали услід,
Безстрашно злітаючи з даху.

Їжак спокійнісінько далі іде.
Отож, пам'ятайте-бо, друзі:
Буває, й від меншого, хто нападе, –
Одержить, як Кіт, по заслuzі.

ПАВУЧОК

Я маленький павучок, сам роблю я нитку.
Павутинку – гамачок виплітаю швидко.
Я ховаю здобич тут, сторожу, працюю.
Павутинку знов плету, бо не ледацюю.

МУРАШКА

У мурашник я тягну все, що попадеться.
І травинки не мину – все в свою фортецю!
Це ж домівонька моя, мурашина тут сім'я.
Дуже нас багато. Любим нашу хату.

СИНІЧКА

В'ють синички навесні
Гнізда, мов кубельця.
І дзвіночком їх пісні
Тішать наше серце.
Синичка – роботящий птах,
Бо нищить шкідників – комах.

ЖАЙВОРОНОК

Жайворонка упізнати неважко,
Бо співає дзвінко диво-пташка!
Пісню з неба чує вся земля:
Просинайтеся ліси й поля!

СОРОКА

Про сороку кажуть: білобока.
Дійсно, білі боки у сороки.
Прикрашає пташку довгий хвіст.
Декілька вона будує гнізд.
Та живе чомусь в одному.
А для чого – невідомо.

ГОРОБЕЦЬ

У горобця пухнасте пір'ячко,
Веселий він і безтурботний.
Цвірінькає, клює насіннячко.
Та завжди він чомусь голодний.
Давайте підгодуєм пташку!
Для нас із вами це ж неважко.

ДЯТЕЛ

Строкатий дятел стука знову,
Лунає лісом кожен звук.
Для дятла своєрідна мова
Цей барабанний словостук.
Його лиш дятли розуміють
І стуком відповісти вміють.

З НОВИМ РОКОМ!

Ми веселі всі, нівроку.
З Новим роком! З Новим Роком!
Свято вже. Нема уроків.
З Новим Роком! З Новим Роком!
У майбутнє – дружним кроком.
З Новим Роком! З Новим Роком!
Добрим людям щастя зичим.
З Новоріччям! З Новоріччям!

ВІТАЮ

Я хочу щиро привітати
З веселим новорічним святом
Усіх: маленьких і великих.
Яскраво сяє хай ялинка
У ваших затишних оселях.
Здорові будьте і веселі!

Повірте в казочку хоч трішки!
В те, що цукерки, і горішки,
І подарунки ялинкові
Приніс вам Дід Мороз казковий.

Хай віра в казку вас зігріє,
І збудуться всі ваші мрії!
Зі світом вас! З Різдвом Христовим!
Живіть у щасті років сто ви!

ЖИВІТЬ У ЗЛАГОДІ Й СПОКОЇ

У муроті У День Святий Різдва Христова
І трамплі Бажаю щастя вам простого.
Цей ж днів Бажаю в душах відродити
Дуже над Уміння вірити й любити,
Допомагати щирим словом,
Добро творити знову й знову.
А ще бажаю, щоб хліб-солі
Завжди було у вас доволі.
Живіть у злагоді й спокої.
А Бог вам щедрою рукою
За вашу віру, за терпіння
Своє надасть благословіння...

ПРИЙМІТЬ ВІТАННЯ, НЕНЬКИ!

Від діточок маленьких
Уклін вам і привіт.
Кохані наші неньки,
Сьогодні цілий світ
Дарує вам і квіти,
І ніжні слова.
Вас люблять ваші діти,
Здоров'я зичать вам.
Тому я знову й знову
Усіх вітаю мам.
А квітку цю чудову
Бабусі я віддам!

САЛАТ

Ми огірочок
Поріжем тоненько
І нашаткуєм
Капусту дрібненько.
Ще насічемо
Петрушки і кропу,
Трохи підсолимо,

Знімемо пробу.
От і настала сніданку пора.
Їжте поживний салат, дітвора!

ВАРЕНИКИ

Ми збиваємо з кефіром
Свіже куряче яйце.
Ложку цукру, солі в міру,
Перемішуємо це.

Сиплем соди чайну ложку,
Ну, і борошно в кінці.
Все змішаєм, виб'єм трошки.
Тісто в нормі. Молодці!

А тепер збираємся цілим миром,
Ліпимо вареники, та із сиром.

В казані вода скипає.
Вареники опускаєм.
Як спливуть всі, як один –
Кип'ятити п'ять хвилин.

Потім їх виймаєм швидко,
Розкладаєм по тарілках,
Ще із ложкою сметани –
Ну й вареник! В роті тане!

ОМЛЕТ

В миску два яйця розбити,
Молоко туди долити,
Підсолити, збити трошки
(тут виделка краще ложки).
Сковорідку разом з маслом
Розігріти, влити масу
Й помішати – хай вона
Пропікається до дна.
Все! Вже час до столу сісти.
Є сніданок! Можна їсти.

ЖИТИТЬ БУТЕРБРОДИ

На скибочки хліба
Намажемо масло,
А зверху – шматочками:
Шинку чи м'ясо,
Паштет, ковбаса
Або рибка згодяться,
Варених яець
Не завадять кружальця.
Притрусимо зеленню
ми бутерброда.
Готово! Вже проситься
Сам він до рота.

МОДИМ МИЛІ В КОЖІ ВІСНІ МРОД... ЧАЙ

Вже до чаю взятись варто.
Готувать його – не жарти!

Обдамо окропом чайник
(обережненько, звичайно!)
Виллем залишки води
і заварочки туди.

Знов окропом заливаєм,
Під серветкою тримаєм
Ще хвилинку. Можна пити!
Люблять чай дорослі й діти.

КАКАО

Хочеш ласого напою?
Зробим ми його з тобою.
Всип какао з цукром в чашку,
Розітри з окропом в кашку,
Молока за смаком влий
І в посудині малій
На плиті нагрій з терпінням
Ти какао до кипіння

І знімай. Готово. Пий
Неповторний цей напій!

* * *

Щоб варити борщ і кашки,
і картоплю, і напої,
треба мати миски, чашки,
сковорідки під рукою,
і тертушку, й ополоник,
і цідилку, і солонку,
і каструлі, і підноси.
Все це разом зветься посуд.

Ще й виделка, ложка, ніж.
А тепер вари і їж!

ЛАРИСА НЕДІН

(1965 р.н.)

Любі малятка,
Хлопчики й дівчатка.
Ці вірші прочитайте
І запам'ятайте
Собі на втіху,
Батькам на потіху.

КОЛИСОНЬКА

Люлі, люлі, люлі,
Прийшли до нас сонулі,
І дрімота коло нас,
І Софійці спати час.

СКОРОМОВКА

Бобер бобру сказав: «Привіт!»
Бобер почув такий отвіт:

«Привіт, привіт, мій друже!
Вітати радий дуже!»

ЛІЧИЛОЧКА

Їхав вовчик-братик
Через лісочок.
Наскочив возом
На маленький горбочок.
Полетів навскіс,
Поламав вісім коліс.
Треба стати, погадати,
Скільки вовку
Грошей дати.

ПРИМХЛИВИЙ ЇЖАЧОК

«Їжачок, їжачок,
Скільки в тебе колючок!
Покажи нам лапки й очка», —
Та він слухати не хоче
За голками заховався,
Калачиком зібгався,
Сердиться, тремтить.
Що ж поробиш?
Хай біжить.

ПРИГОДА

А наш
Песик Дружок
Натягнув капелюха
На самісінькі вуха.
Вийшов на ганок
Привітати ранок,
А там дощик
Кап-кап-капки,
Намочив
Дружкові лапки.

НЕСЛУХНЯНИЙ ДОЩИК

Дощик мокрий
Та холодний
Капотить, капотить.
Насті спати не дає,
Дріботить, дріботить.
Ах ти ж, дощику неслухняний,
Зупинись на мить.
Настя хоче спати,
Потім будеш лить.

ДВІ СИНІЧКИ

Дві синички-трудівнички
Хліб складають у копички.
Зернятко до зернятка,
Колосок до колоска –
Он копичка вже яка!

КИЦЯ МУРКОТУХА

Наша киця Муркотуха
Кожен ранок миє вуха,
Потім йде у ліс гуляти,
На сонечку гріється,
Далі знову миється,

А на вечір
Йде до хати
І ляга на печі спати.

ХИТРЕ ЛИСЕНЯТКО

Мамка Лиска
Лисенятко укладає спатки.
Лисенятко не вгаває,
Мамці лапку підставляє.
– Цьомки, цьомки,
Лисенятко, нам давно
Пора вже спатки.

ВЕДМЕДИК-КУМЕДИК

Ведмедик-кумедик
До лісу ходив.
Ведмедик-кумедик
Малинку любив.
Залізе в малинник,
Ласує, ням-ням:
– Смачнюща малинка,
Нікому не дам.
Аж ось прилетіла бджола.
Ведмедику каже вона:
– Малинку смачнющу
Я також люблю.
Мене ти пригостиш, –
І я пригощу.
Подумав ведмедик,
Помудрував,
всміхнувся бджолі
І ласкаво сказав:
– Їж, бджілко,
Ласуй досхочу.

А ведмедику-кумедику
Принеси медку.

Отак дружньо поділились.
Отак в лісі подружились.

З того часу ведмедик –
Пасіку охороняє.
А бджілка кумедика
Медком пригощає.

КОТЯЧА СЛАВА

Віршована казка

Чорні, білі та смугасті,
Серед них і попелясті.
Раз надумались коти
На мишей війною йти.
І юрбою до схід сонця
Повсідались під віконцем
Та й нявчать всі без упину:
– Будем битись до загину!
– Ми ж хоробрі друзі!
Тож здобудем по заслuzі
Честь і славу!
– Няу, няу!
– Нас вітати будуть люди,
Шанувати рід наш будуть,
Тож у наступ на мишей
Всі вперед! Гей-гей!
Розкричались, рознявчались
Аж у хаті повставали
Мама, тато і бабуня,
Лесик, Ромчик і Настуня.
Та мерщій всі до віконця:
– Капосні коти!
– Розбудили до схід сонця!

– Не трапляйтеся на очі
намнемо боки!
Військо врозтіч з переляку,
Повтікали, небораки,
Аж регочуться сороки
Із котячої мороки.

ПРОВЧИЛИ

Віршована казка
Кіт Пилип пропав із хати.
Капосний утік гуляти.
Певно, що побіг в садок
Полювати на пташок.
Лише мить – і через пліт
На шпаківню заліз кіт.
Довгим вусом він пряде
І шпака з шпаківні жде.
Дума пташка: «Ох, біда!» –
Та з шпаківні – мов стріла.
Покружляв... і на кота,
Наче лицар, наліта.
Тут схопилися із гнізд
Дятел, голуб, чорний дрізд:
– Провчимо ми цих котів! –
Наш Пилип, як птах летів...
Повертайсь мерщій до хати:
Скучили вже мишенята.
Повертайся, відлежися
Й на пташок дарма не злися.

ХИТРИЙ КОТИК

Жив собі котик –
біленький муркотик.
Бавився м'ячиком,
Прозивався Мнявчиком.
Любив дуже сметанку,
Молочко, сир, маслянку,

Рибку, м'яско і ковбаску,
Помідори трішки,
А найбільше – мишки.
Взимку Мнявчик
Тримавсь хати,
Бо любив м'якенько спати.
Лиш вночі,
Коли всі сплять,
Тишком-нишком
Йшов гулять.
Та облазивши всі стріхи,
Поспівавши для потіхи,
Біг мерщій до хатки
Грїть замерзлі лапки.
Якось Мнявчик захворів.
Цілий день не їв, не пив,
Не співав, не муркотав,
Навіть мишок не лякав.
Кішка-мама запитала:
«Мнявчику, рідненький,
що болить миленький?
Вусик, лапки, хвостик,
Зубки а чи носик?
Чи бува не ти учора
У сусідки із комори
Потягнув кільце ковбаски,
З каші виїв м'яско,
З кухні викрав сома,
з молочка злизав сметанку –
Ласував до ранку?»
На порозі лікар-рятівник.
А наш котик зразу в крик:
«Мамо, рідна? Їй же – богу,
я не їв, не пив нічого!»
«Ой і хитрий у вас котик.
А болить його животик,
Знаймо діло, в чому річ.

Ось тобі укол у хвостик
І мерщій на піч!
Сам собі покару
Вибрав ти котяро...»
Як, одужав котик,
Хитрий наш муркотик,
Присягався всюди –
Красти більш не буде.

ДЕ КРАЩЕ

Віршована казка

Звичайненька сіра мишка,
(Яких сотні в світі – мирі),
Мала затишне кубельце
У міській квартирі.

У хазяйки тишком-нишком
Під'їдала хліб і гречку,
Часом і шматочки сиру
Опинялись у гніздечку.

Все було для неї мило,
Почувалася щасливо.
Тим і любе було місто,
Бо завжди було що їсти.

Та з явився у квартирі
Мешканець пухнасто-сірий.
Влігся він біля нори,
Нумо, мишку стерегти.
Мишка в нірці запищала:
«Це ж мій ворог, я пропала...
Як би там вже не було
Треба бігти у село.

Хоч в селі одноманітно,
Та безпечно і привітно.

Зроблю нірку у землі,
Буду жити на селі.»

В ранці мишка підвелася,
Чепурненько одяглася,
Й поки спало кошеля,
Із квартири утекла.

Потім з міста швидко дуже,
Оминаючи калюжі
По дорозі, далі гаєм
У село все ж прибігає.

Лиш сорока привітала
Сіру мишку. Харчувалась
Тим, що, звісно, там росте.
Але ж все було не те.

Мишка смакоти воліла.
А цукерки й сир, мабуть,
У саду все ж не ростуть.

Потім мишка день гуляла,
Всю місцевість оглядала.
Ось вже й ніч, пора вже спати...
Треба хатку будувати.

Тож зібрала усі сили:
Нірку рила, рила, рила
Й під землею, ніби диво,
Хатка виросла красива.
Кріт-сусід приніс листочок,
Хробачок – чиюсь пір їнку,
Жабка – ниток мотузочок
Всі казали: «Молодчинка!»

Але мишка вже не чула,
Бо втомилася, заснула.

Друзі хатку стерегли,
Щоб не сталося біди.

Вранці ж всі її вітали,
Щастя-радості бажали.
Мишка гостей частувала,
І нам перепало.
Ой, смачно!

ЛЮТИЙ

Ой, лютується Зима.
Незабаром вже – Весна.
Лютий щоки надуває.
Все ж весна перемагає!

КВІТЕНЬ

Заквітчалася земля –
Зеленню і цвітом.
Порядкує у садах
молоденький Квітень.
Пахощами обдаровує,
квітом зачаровує.

ТРАВЕНЬ

Травень сонечком голубить
і пташок і діточок.
І метелик кольоровий
сів погрітись на пеньок.
Крильцями тріпоче,
а летіть не хоче.

ВЕРЕСЕНЬ

Вересниться Вересень
айстрами, жоржинами,
журавлиним клекотом,
де-не-де ожиною.

Заграє до школярів
листячком та росами,
і вітає вчителів
із початком осені.

ЛИСТОПАД

Листопад, листопад,
покружляй ще трішки.
Жовтолистим килимом
Вкутай наші ніжки.
Із шипшини подаруй
нам разок намиста,
хай воно палахкотить,
наче жар вогнистий.

ПОКОТИЛАСЬ ПИСАНКА

Покотилась писанка
Лісом та в долину,
Прикотилась стежкою
До нас у хатину.

Запросила Свято –
Великодню Паску,
Любов, ніжність
Та господню ласку.

Відчиняймо двері всі
Та гостей вітаймо:
«Христос воскрес! Христос воскрес!»
Весело співаймо.

ГІСТЬ ІЗ РАЮ

Ой, не спиться дітям нині.
Пісня й радість –
з краю в край.
То іде по Україні
Гість із раю – Миколай.

Він про кожного все знає,
добрі справи пам'ятає.
Діткам він дарунки носить
і здоров'я в Бога просить.

О, Святий наш Миколаю,
ми тебе усі благаєм:
Радість нам велику дай,
Бережи наш рідний край.

ГРУДНЕВА ПРИГОДА

Казка

Ніч розгорнула крила, сповила темрявою землю. Усі дороги засипав сніг, ані сліду не видно. Лише вдалині миготять вогні великого міста. На крилатих вітах ялинки – чепурунки погойдуються два Ангелика й бідкаються:

– Ой, нелегко буде сьогодні Святому Миколаю.

– Снігу по коліна, всі стежки запорошило. Де не візьмись – Вітерець-молодець, потріпав крильця Ангеликам, кучерики скуйовдив:

– А що це ви такі зажурені? Сьогодні ж свято! Найчарівніша ніч року. Усі хлопчики й дівчатка чекають на зустріч із Святим Миколаєм!

– Та хіба ти не бачиш, що Місяця не видно, всі стежки-доріжки засипала хурделиця. За такої негоди не встигне Святий Миколай обійти всі хати, в місті ще півбіди, а от у селах...

Вітерець-молодець вихором облетів ялинку тричі, аж у вухах Ангеликів засвистіло:

Не турбуйтеся, друзі. Я допоможу! Я маю чарівну мітлу, вмить усі дороги позамітаю, розчищу. А ще гукну свою подружку, поки працюватиму, вона в небо полине та Місяць розбудить, щоб він не барився й дороги освітив своїм чарівним ліхтариком.

Не встигли Ангелики навіть подякувати, як Вітерець-молодець взявся до роботи, і за півгодини всі стежки-доріжки розчистив. Місяць-братик весело посміхався, підморгуючи зірочкам, аж сніжок задоволено потріскував, виблискуючи мірадами блискіток.

Ангелики вклонилися Вітерцю-молодцю:

– Дякуємо тобі красно, полетимо назустріч Святому Миколаю.

Тільки-но відлетіли Ангелики, з-під ялинки, з-під самі-сінького снігу, цокочучи зубами, вибрався старий чорт. На копитця свої хукає, тупцює, хвіст дрижаків ловить.

– Ой біда! Хоч бери та плач! Так добре все складалося. Думав, що за такої негоди Святий Миколай не приїде, то я вже розвернуся б, відвідав би всі хати, де живуть погані діти, а хорошим встиг би настрій зіпсувати й підсунути різочки та прутики, як не під подушку, то хоча б під двері. Ой!

Чорт присів і прислухався. Чує – вдалині скрипить сніг, хтось крокує до ялинки. Чорт закрутився-завертівся дзигою і пірнув знову під ялинку, до якої наближалися спортивно одягнені дівчинка й хлопчик, тримаючи в руках ковзани.

– Гарно ми наковзалися – лід міцний, гладенький. Тільки щось, Софійко, в тебе настрій не зовсім святковий.

– Ти маєш рацію, Богдане, – турбуюсь. Щось ми жодного Ангелика не зустріли, та й дзвіночків не чути. Може Святий Миколай не завітає до дітей?

Богдан аж зупинився, як укопаний.

– Це не можливо, сестро! Адже Святий Миколай про кожну людину все-все знає. І про нас всю правду відає. Ми ж вчимося гарно? Мамі, таткові, бабуні, дідусеві допомагаємо?

– Допомагаємо.

У цей час чорт під ялинкою нашорошив вуха: «О, не мої це діти, нема тут чому радіти. Вчаться добре, дорослим у всьому допомагають. Тьху!»

Тим часом діти продовжують розмову, Софійка каже:

– І молитися вранці та перед сном не забуваємо, просимо Господа й Матінку Божу, щоб дали нам сили та мудрості зростати на втіху рідним та на славу України.

А чорт тим часом аж заплакав: «О, горе мені, горе! Якщо всі такі діти в Україні, то мені цієї ночі нічого не перепаде. З голоду й холоду згину...»

Раптом вдалині почулися дзвіночки. Діти прислухалися, і обличчя їх просвітліли.

– Це дзвіночки звіщають, що Ангелики наближаються.

– А за ними й наш гість – Святий Миколай!

Навколо ставало все ясніше, все виразніше чулися дзвіночки та спів Ангеликів. І враз, – ніби сонце серед ночі засяяло: перед очима Софійки й Богданчика постали великі сани, вони виблискували, як золото. У супроводі двох Ангеликів зійшов із саней Святий Миколай, підійшов до дітей, обійняв їх і говорить:

– Мир вам, любі. Зачекалися?

Першою защебетала Софійка:

– О, наш Святий Миколаю, ми вирішили тебе тут дочекатися, боялися, щоб не розминутися.

А Богданчик і собі:

– Звечора така негода була, хвилювалися, як же наш Святий гість добереться, адже всі дітки чекали цієї чарівної ночі.

Святий Миколай підняв дітей на руки, у них аж дух перехопило.

– Знаю вас, ви добрі діти, відчуваю правду ваших сердець. За турботу дякую, але на майбутнє вночі, та ще й узимку, так далеко від домівки не ходіть.

– Ми хотіли допомогти.

– Показати, хто де живе.

– То сідаймо в сани й поїхали! Пора, зачекалася дівтора.

– О! Та нас хтось підслуховує. Ану, з'явися перед мої очі! – голосно мовив Святий Миколай.

– Ой, боюся, – почулося з-під ялинки.

– Друзі, Ангелики, допоможіть-но! Хто це там сховався? – звернувся Святий Миколай до всіх.

Ангелики, Софійка й Богданчик витягли з-під ялинки за хвоста зовсім замерзлого чорта.

– Я...Я...Я геть замерз. Не поталанило сьогодні. В Україні геть перевелися погані, неслухняні, жадібні діти.

– Вітерець-молодець, – звернувся Святий Миколай, – допоможи нечисті зігрітися, та так, щоб і дорогу забув до дівтори.

Із санок зіскочив Вітерець-молодець та й почав розмахувати мітлою, а чорт навтьоки, за мить йому спекотно стало, аж упрів:

– Я ще повернуся!

– А ми тебе не боїмося! – закричали навздогін йому діти. – Нас Святий Миколай захищає!

Дзенькотять дзвіночки, співають Ангелики, летять санки, Святий Миколай пригорнув Софійку й Богданчика.

— От і славно. З Божою допомогою все лихо здолаємо. Везіть нас, сани, хутчій — чекають, чекають хлопчики й дівчатка! А вам, Софійко й Богдане, дякую, що дорогу показали, що нечистої сили не злякалися. За цю поміч, любі діти, буде вас Ісус любити, а Пречиста Божа Мати буде завжди помагати!

НІНА ШМУРИКОВА-ГАВРИЛЮК

(1953 р.н.)

УКРАЇНА

Україно, Україно!

В тебе пісня солов'їна,
в тебе врода веселкова,
калинова, барвінкова.

В тебе мова щебетлива,
наче річенька грайлива.

В тебе далі неозорі,
тихі води, ясні зорі.

В тебе люди працьовиті,
для добра й краси відкриті.

В тебе серденько крилате —
Як тебе нам не кохати?

МІСЯЧНА ЦАРІВНА

Якось я у ліс ходила.
Там грибів-опеньків сила!

Назбирала козубок

Та й присіла на пеньок:

Відпочину — і додому...

— А дозвольте-но старому, —

Чую голос з-за плеча, —

Гарну казку про дівча

І про Місячну Царівну,

Фею зоряну, чарівну,

Розказати на згадку вам!

Бо сумую тут я сам...
А зустріну діточок,
Заховаюсь – і мовчок!
Їм мене не треба знати.
Можу, бачте, налякати...
Бо сухенький, як сучок, –
Я, старий Лісовичок.... –
Ви ж самі прийшли до мене.
Не образите, напевне?
На мою домівку сіли,
А вона лишилась ціла –
Не порушилась, стоїть.
Та нічого вже, сидіть!
І при тім терпіння майте –
Казку не перебивайте
Жив колись у цьому лісі
Молодий лісник. Однак,
Був самітній, одинак.
Мав хатинку на узліссі.
Говорили всі:
– Дивак!..
Оженись, козаче, вдруге,
Раз дружину Бог забрав,
Чи знайди, принаймні, друга.
Та нічого він, крім справ,
Не бажав уперто знати.
Лиш спішив мерщій до хати,
Бо лишав удома милу
Рідну донечку, дівчатко,
Що саме і посуд мило,
І пекло млинці для татка.
Ще ходило по водицю,
Підмітало у світлиці,
Часто шило, вишивало –
Тільки ліс дівча і знало.
Вже сім літ удвох самотньо
(Всьому воленька Господня!..) проживали так вони
від весни і до весни.

Мала дівчинка забави –
Милуватись на заграви,
Що мінялися щомить.
В них, за лісом, сонце спить.
Вдень сполохане зайчатко
Зазирає, бува, до хатки.
З ним погратися не гріх –
Сам собою лється сміх.
Чи піде із татком в хащі,
Бо сама туди нізащо
Не наважиться. Авжеж.
Як не в лісі звірі – де ж?
З татком інша річ, не страшно,
В нього палиця замашна,
А за спиною ще й зброя.
В бір підуть собі обоє,
Гомонять про те, про се,
Вабить в лісі їх усе:
І високі пишні крони,
Й острівці суниць червоних,
І пташиний щебет-спів.
Раз ведмідь їх перестрів.
Заревів і геть подався.
Як татусь тоді смівся,
Як сміялося дівча!
Татко донечку навчав,
Як знаходити дорогу,
Як надати допомогу
То мурашкам, то сосні,
Так минали їхні дні.
Та частенько так бувало,
Що дівчатко сумувало:
Чи забариться татусь,
А чи день сумний чомусь...
Вколе пальчика ялинка –
Інша плакала б дитинка, –
А Настуся лиш зітхне –
– Це нічого, це мине...
Посумує, та не плаче,

Легше дівчинці неначе.
Якось влітку проти ночі,
Як уже злипались очі,
А татусь усе не йшов,
Від лякливих криків сов
Стрепенулася Настуся.
– Я нічого не боюся, –
Шепотись сама собі. –
То чорніє на горбі
Молодий кленок. Нікого
Там немає. Лиш дорога
Так біліє, як удень.
Заспіваю лиш пісень!
І тихесенько співала,
Знов поволі засинала,
На порозі сидячи.
Тільки що це манячить?
Це ж бо місячна доріжка!
Он і місяць гострі ріжки
З хмарки висунув якраз.
Де ж татусь в цей пізній час?..
Чом так довго в лісі бродить,
До Настусі не приходить!..
Вже б і плакала маленька.
Тільки глядь – зоря ясненька
Стала більшати. І ось –
Чи Настусі так здалось? –
Йде доріжкою Царівна,
Не схитнеться, рівно-рівно,
Йде не йде, немов пливе,
І Настусю тихо зве.
І забулося дитині,
Як мурашки йшли по спині,
Як зненацька налякалась
І як плакати збиралась.
Розлилося сяйво ясне,
І таке воно прекрасне,
Що дівча аж засвітилось –
Так-то хороше зробилось.

А Царівна все іде,
Мову лагідну веде:
– Я до тебе йду, Настусю.
І побуду за матусю.
Не сумуй лише, маленька.
Витри слізеньку хутенько!
Ніжно Настю пригортала,
Наче доню милувала,
Дарувала срібну ласку,
Повела у ліс, у казку.
Показала, як грибочки
Сплять, сховавшись під
Листочки,
Як примружились ромашки –
Сонце сниться їм, комахки –
Як колишуться дзвіночки
І ведуть нічні таночки,
Як маленький борсучок
Спить, улігшись на бочок,
Де вовки ночують сірі,
Як обходить лігва звірів
І яке цілюще зілля –
обходили все довкілля.
Ще в ту ніч дізналась Настя:
Зорі падають – на щастя!
Все царівна показала,
А тоді таке сказала:
– Поспішай тепер додому,
бо татусь, забувши втому,
буде скрізь тебе шукати,
хвилюватися, гукати.
З лісу він іде якраз.
Так сказавши – зникла враз.
А Настуся біля хати
Стала татка зустрічати.
Все у нього розпитала,
Про Царівну ж промовчала:
Він не стане віри йняти.
І пішла в хатину спати.

Що не день – татусь у лісі.
А Настуся на узліссі
Знай собі господарює,
Підростає, не горює.
Чом тепер їй горювати?
В ясну нічку йде із хати
І чекає там Царівну.
Не схитнувшись, рівно-рівно,
Сходить місячна красуня:
– О, вже тут моя Настуня!
І голубить, і шепоче,
І цілує ніжно в очі.
Йдуть у ліс удвох гуляти,
Потім Настя в хату спати.
А татусь про те не знає,
Що з Царівною блукає
Люба донечка щоночі
Й розлучатися не хоче...
Звідки мав про те він знати,
Що Царівна, наче мати,
Піклувалася про дитину.
Якось хату він покинув
І пішов у темний бір,
Тут підкрався хижий звір,
Він відбився, та потому
Ледь вернувся вже додому.
Стогне, марить, помирає,
Доня рученьки ламає –
Як зарадити біді?
Пригадалась їй тоді
Добра місячна Царівна,
Тільки б ніч була не гнівна,
Розігнала б темні хмари,
Як отих овець отари,
Хай на небі місяць сяє,
Хай доріжку прокладає.
Не схитнувшись, рівно-рівно,
Нею спуститься Царівна.
Не схотіла темна нічка

Розімкнути сонні вічки,
Заховала Місяць ясний...
Гине татко бідолашний.
Тож підмоги дочекатись
Не прийдеться. Треба братись
Їй самій, зібравши сили,
Обійти невидні схили
І нарвати в лісі зілля.
Хоч і смиче лячно гілля,
Хоч і вовк десь завиває,
Настя ліків назбирає,
Бо ж усе у лісі знає,
А Царівни все немає.
Прикладає до ран промитих,
Буде татко любий жити!
Так Настуся і зробила.
Потім голову схилила
І з утоми задрімала.
Тут так ясно-ясно стало.
Їй почувся ніжний спів.
Хто б співати так умів?
Тільки Місячна Царівна!
Не схитнувшись, рівно-рівно,
По доріжці та спускалась,
Загадково усміхалась.
Освітивши сріблом ніч,
Повела ласкаву річ:
– Здрастуй, дівчино рідненька!
Ти натовлена, бідненька...
Потрудилася немало –
Татуся урятувала.
Підросла таки нівроку –
Вже тобі шістнадцять років!
І тепер, моя Настусю,
Я за тебе не боюся.
А на згадку цей камінчик,
Батька-Місяця промінчик,
Подарунок мій візьми,
Бо з тобою більше ми

Не побачимось віднині.
А зустрінеш очі сині,
Молодого юнака,
То любов твоя. Яка
Та любов, сама узнаєш,
У камінчика спитаєш.
Як засяє камінець –
Йди сміливо під вінець.
То вже вірний буде знак,
Що кохає той козак.
А тепер – у хмарах небо –
Поспішати, бачу, треба.
Не сумуй же, прощавай,
І мене не забувай!
Усміхнулась – і пропала,
Мов ніколи не бувало.
І навколо ані звуку.
Лиш камінчик гріє руку...
Якось в ліс юнак-мисливець,
Неабиякий сміливець
Синьоокий завітав.
Лісника він привітав,
А в Настусю закохався.
Камінець так розсіявся,
Що й узлісся освітив.
Батько їх благословив.
І жили вони на диво
Довго-довго і щасливо.
Їм Господь послав діток.
Серед безлічі казок
Мати казочку чарівну
Їм про Місячну Царівну
Розказала. І з тих пір
Ті шукали серед зір
І знайшли, – чи так здавалось? –
Зірку ту, що їм сміялась,
Що світила рівно-рівно.
– Онде Місячна Царівна!
І частенько вечорами,

Пригортаючись до мами,
В небо зоряне дивились.
Зорі падали, котились.
І колись одна, яскрава,
Залишаючи заграву,
Їм упала аж до ніг.
Хто б упасти так ще зміг?
Тільки Місячна Царівна!
Бо й летіла – рівно-рівно.
І в ту мить згадала Настя:
Зорі падають – на щастя!..
Це ж вона, Царівна мила,
Їм про себе сповістила,
З неба зіронькою впала,
Біля їхніх ніг розтала.
Та вернулась знов на небо –
Їй для всіх світити треба.
Всі чекають люди щастя,
То й вона комусь ще здасться.
От і світить срібно, рівно
В небі Місячна Царівна!
– До смаку ця казка вам?
Я її побачив сам, –
Ростом як боровичок,
Говорив лісовичок, –
Я й тоді вже був старенький,
Як сучок чи гриб сухенький...
Настя все у лісі знала,
А мене не помічала,
Бо ховався я, як міг, –
Підняла б мене на сміх!..
От вона й не здогадалась,
Що об мене спотикалась,
Що я сон її стеріг.
Мало знав таких я втіх!
Що напудив Ведмедяку,
Від Царівни мав подяку.
Ми ж були із нею в змові!
А тепер. На цьому слові,

Будьте ви собі здорові!
Відпочили – прощавайте,
Казку дітям передайте.
Ой, люблю я діточок! –
І пропав Лісовичок.
Отака-то дивина.
Йшла додому я одна
Та все думала, гадала,
Чом таки не розпитала
В лісового дідуся,
Де сім'я Настусі вся?
Де живуть її онуки,
Може й правнуки? Не штука
Ліс покинути. А де
Щастя справдішне знайде
Той, хто любить ліс і зорі?
І збагнула: на просторі
Місце є, де любо жити,
Де шумить ріка чи жито,
Де квітує рідний край –
Сам те місце вибирай.
Там тобі усе удасться,
Зірка скотиться на щастя.
В мирі, злагоді, красиво
Проживеш сто літ щасливо,
Лиш завжди старанно дбай,
Щоб щасливим був твій край!

ВІРОНЬКА-ЗІРОНЬКА

Гляньте: наша Віронька,
Наче ясна зіронька,
Вранці прокидається –
Весело всміхається
Татові й матусі,
Лагідній бабусі,
Дідусеві й киці,
Щиглику й вербиці,
Квітам при стежинці,
Сонечку й хмаринці!

У ЗЕЛЕНОМУ САДОЧКУ

У зеленому садочку
Зайчик спав у холодочку.
У саду гуляла Віра
І знайшла зайчатко сіре.
Ой, яке ж воно гарненьке,
І пухнате, і маленьке!
Не втікай у ліс, зайчатко,
Хай натішиться дитятко!

ОЙ, ЧОМУ ЦЕ ПЛАЧЕ КИЦЯ?

Ой, чому це плаче Киця?
Протікає черепиця...
І коли надворі дощ,
Він в хатинці йде також...
Треба Кицю рятувати –
Дах мерщій ремонтувати!

Тут же ранньої пори
Вийшли з лісу два бобри,
Працювали без зупинки –
Знов хатинка, як картинка.
Не страшна Кицюні злива –
Киця рада і щаслива!

ХМАРИНКА І СОНЕЧКО

– Ти куди, хмаринко біла,
Любе сонечко поділа?
– Вклала спати на перинку,
Хай спочине хоч хвилинку!
Угорі вітрець гуляє,
Дарма часу він не гає:
Здув хмаринку світлоброву –
Сяє сонечко нам знову.

ВІРОНЬКА ПРАЦЮЄ

Поливала Віра грядку –
Всі морквинки по порядку,

І цибульку, й полунички,
Чорнобривчики й травичку.

Ллється з лійки дощик рясно –
Все полле Віруся вчасно.

ЇЖАЧОК

Їжачок турботу має –
Стигли яблучка збирає.
І до Віроньки прибіг,
Заспокоїтись поміг,
Бо мала Віруся впала,
Гірко слізки проливала.
Каже:
– Плакати не треба!
Краще яблучко – для тебе!

ЗАСИНАЙ, МАЛЯТКО!

Ніч надходить. Сяють зорі
На небесному просторі.
Люлі-люлі, баю-бай,
Спи, дитинко, засинай,
Спи, кохана Віронько,
Наша ясна зіронько!
Хай тобі присниться
Їжачок і Киця,
Сонечко й Курчатко –
Засинай, малятко!

РІДНИЙ КРАЙ

Гарне літо на Поділлі!
Прудко линуть хмарки білі.
Далеч сонечком повита.
В золотих розливах – жито.
У садах – міста і села.
Річка котиться весела –

Чарівний Південний Буг.
Любо, хороше навкруг!
В'є з пісень віночок жайвір,
Гомонить із вітром явір.
Повні мальви коло тину
Закликають на гостину.
І куди лиш око гляне –
Край Подільський, подоляни!

ЗОЛОТЕ СОНЕЧКО

Сонечко, сонечко!
Ти яке?
Та, звичайно ж, сонечко –
Золоте.
Синьоока річечка
Й трави ті
Від такого сонечка –
Золоті!
Золотиста дівчинка
У ріці.
Золоті весняночки
На лиці!
Золотиться в променях
Окуньок.
Золотий від сонечка
І деньок!

БІЛОЧКА

Гралися малята
В жмурки у дворі –
Білочку узділи
На сосні вгорі.

Білочка-пустунка
Вічками блищить,
Скинула їм шишку
Й зникла десь на мить.

З гілочки на гілку
Раптом плиг та плиг!
Знову заховалась
Між гілок густих.

Білочку пухнасту
Любить дітвора,
А для білки жмурки –
То найкраща гра!

МИШКА І КОТИК

До котика мишка
Підкралася нишком.
Смикнула за шкірку –
І швидше у нірку!

А кіт галасує:
– О-йой! А-я-яй!

Ну мишко – нахабо,
Лишень постривай!
Ще трішки посплю я
І, мабуть, устану...
Тоді я тебе, –
Ось побачиш – дістану!

А мишка сміється:
– Не зловиш, сонько!
Якщо ти ледачий, –
То пий молоко!

МАМА КВОЧКА І КУРЧАТА

Є у мами квочки
І сини, і дочки –
Крихітні малята
Бігунці-курчата.
– Ціп-ціп-ціп! –

Дзвенить навкруг.
– Біжимо скоріш на луг!
– У травичці попасемось!
– У струмку води нап'ємось!
– Там для нас забав чимало!
– Тільки б мама не відстала!
– Не відстану, кво-кво-квок,
Я від вас ані на крок!
Вас одних не відпущу:
Нанесуть хмарки дощу –
Хто від нього вас сховає?
Хто вас разом позбирає,
Захистить від гусака,
Чи поділить черв'ячка?
А коли вітрець повіє,
Хто укриє і зігріє?
Зупинилися маленькі:
– Наша матінка рябенька!

ХЛОПЧИК-ДОЩИК

Хлопчик-дощик аж до ночі
Бігав радісно, охоче.
І у полі, і на лузі –
Є у нього гарні друзі.
І садки його чекали,
І городи виглядали,
І струмочок під вербою,
Щоб наповнитись водою.

Всюди дощик побував,
Діжок сто води пролляв.
Та нарешті притомився,
Та нарешті зупинився.
Ліг на синю хмарку спати
І подався у Карпати!

ДИВУВАЛАСЯ КАЛЮЖА

Дивувалася калюжа:

– Я таки вродлива дуже!

Я мов дзеркальце природи!

Та чому після негоди

Так мені недовго бути?

Каже вітер:

– Не забудь –

Не полегшуєш ти путь!

Не хвали сама себе,

Глянь – обходять всі тебе.

– Ні, не всі! – кричить Іванко, –

Я дощу чекав ще зранку,

Бо люблю в калюжах гратись.

Як тут вітру не сміятись?

– Зазирни-но в цю калюжу:

Чи себе впізнаєш, друже?

Бо тепер ти не хлоп'ятко,

А маленьке поросятко!

А калюжа проказала:

– Я, вітрець, пожартувала!

Чистий шлях куди миліш!

Підсуши мене скоріш!

ШИШКИ ПІД ДУБОМ

Звідкіля під дубом шишки?

Може, їх принесли мишки?

Може, білочка-пустунка?

То відома всім ласунка!

Ні, їх кинув дятел вчора.

Тут росла ялинка хвора.

Він до неї прилітав,

Він її полікував.

Довго стукав, бо ж старався.

І насінням пригощався.

Кидав шишки з вишини –

Розліталися вони.
Докотились і до дуба,
Що схилив додолу чуба
І дрімав на сонці нишком.
Ось чому під дубом шишки!

ВЕСЕЛА СІМЕЙКА

Ростуть біля стежки грибочки руденькі.
Не бабки високі, не тонкі опеньки,
А дружна сімейка веселих Лисичок –
Шість милих, усміхнених, радісних личок.
На всіх дивовижні чудні капелюшки.
Хто йде – привітають руді чепурушки.
Тут Зайчик стрибав, тут пробіг Борсучок.
Аби не забрів лиш сюди Їжачок:
Прийдеться Лисичкам ретельно ховатисьь,
Аби на вечерю йому не дістатисьь!

ЯЛИНКА-БАЛЕРИНКА

На узліссі сніговому,
В сяйві сонця зимовому
Срібна світиться ялинка,
Сяє плаття, пелеринка!
Нижня сукенка – зелена.
А узлісся – чим не сцена?
Вітер скрипочку настроїть,
І ялинка вже не встоїть:
В буйнім вальсі заметілі
Закружляють тюлі білі,
Ніби справжня балеринка,
Танцюватиме ялинка!

ФІАЛОЧКА

Розцвіла фіалочка на осонні,
Розтулила віченьки напівсонні.

Милувалась квітенька білим світом,
Квітла фіолетово-синім цвітом.
Ще й чудові пахощі розливала,
До весни голівоньку прихиляла.
Ліс казки нашіптував квітці – доні,
І цвіла фіалочка на осонні.

Україно рідная, квітко з квіту,
Розцвітай нам сонячно серед світу!

ЧОРНОБРИВЦІ

Чорнобривчиків рядочок
Припустився у таночок.
Всі голівки чорнобриві –
Кучеряві, сміхотливі.

БАРВІНОК

Синьозірчику летючий,
Листом радісно-блискучий,
Ти й холодною зимою
Обігрієш нас красою!

КАЛИНА

Розрослась вона нівроку,
Прикраша всі пори року.
Як весною зацвіте,
Всі дивуються на те!

Влітку пишно зеленіє,
На осонні листом мліє.
Восени горить, мов жар,
Кожний кетяг – Божий дар.

Взимку, в час, коли все голо,
Все засніжене навколо,
Гріють нас червоноброві
Намистинки калинові!

ВЕРБИЧКА

Посадили ми вербичку.
Хай прикрасить нам криничку.
Хай притінить в літню спеку
І водичку, і лелеку,
І старого, і малого,
І стежинку до порога.
– Ой красунечко – вербичко!
Хоч ти ще і невеличка,
Кущ твій нам як нагорода:
І краса, і прохолода.

РІДНА МОВА

Все б, здавалося, так просто:
Кожне слово разів зо сто
Ми в дитинстві промовляли.
Виявляється не знали,
Як потрібно вимовляти,
Як слова ті написати,
Щоб і грамотно, й красиво,
Мелодійно, як на диво,
Рідна мова зазвучала,
Аж до серця щоб дістала!
От тому-то знову й знову
Ми вивчаєм рідну мову.

ЧУЙНА МАРИНКА

Йшла Маринка в школу вранці,
Бутерброд несла у ранці.
Несла зошити й книжки,
І смачненькі пиріжки.
– Скільки їжі? От дивинка!..
– Ви не знаєте Маринку.
А ось Мурчик добре знає,
Недарма її стрічає.
Це для нього пиріжки.
З'їсть їх котик залюбки.

КОШЕНЯ

Тиша в класі. Йде урок.
Раптом – що це? Скок-поскок...
Щось неначе пострибало,
Двічі нявкнуло і стало.
Кошеня у класі? Звідки?
Галя й Валя встали: «Свідки
Ми того, що так було:
Вслід за нами прибрело...
Ми в портфель і заховали,
Щоб воно не заважало.
А мале втекло від нас...»
Розсміявся дружно клас.
І учитель усміхнувся.
А пухнастик потягнувся –
Гарно спав увесь урок!
Пролунав якраз дзвінок.
Винесли надвір малятко.
Роздивилось кошенятко –
Бачить стежечку знайому.
І пішло собі додому.
Кажуть учні: – Прощавай!
Ще приходь! Не забувай!

ВЕРЕСНЕВЕ СВЯТО

Вільних днів пройшло багато
Кличе вересень на свято.
Знову в школу всім пора!
Гомінлива дітвора
Так за літо відпочила,
Що до школи наче крила
Школярів чимдуж несуть.
В день новий – відкрита путь!
Часу цінного не гайте,
Разом, друзі, вирушайте
У країну знань і вмінь.
І нехай ніяка тінь
Не захмарить світлий час!

Вас чекає рідний клас,
І книжки, і вчителі
Та великі і малі
Необхідні конче справи.
Уперед – до знань і слави!
Ви – нова й жадана зміна,
Що плакає Україна!

НАШ ТАРАС

В нас імен багато славних
Видатних талантів вправних.
Є художники, поети,
у яких високі злети.
Та один у нас Тарас,
що не згасне, як не згас.
Хоч минули довгі роки,
дух живе його високий.
Україну він любив –
нею марив, нею снів.
За Вкраїну він страждав –
душу їй свою віддав.
За Вкраїну він молився –
всім до серця прихилився.

ТАРАСИК

Хтось Артемчик, хтось Павлусь.
Я – Тарасиком зовусь.
Це Шевченкове ім'я.
Тож пишатимусь ним я.

Буду я свою Вкраїну,
Рідну мову солов'їну,
Синє небо, сяйво нив
Так любить, як він любив!

УКРАЇНЦІ

Де роздолля аж по вінці,
Живемо ми, українці.

Синь небес у нас шовкова,
Сонцесяйна, волошкова;
Хвиля нив золотопінна,
Розмаїта, дальньогоінна;
Русла рік спокійні, плавні;
Височіють храми давні.
Пісня й праця – наша сила.
Земле люба, земле мила!
Будь до нас завжди привітна,
Як веселка семицвітна!

АНТОНІНА ЦАРУК

(1961 р.н.)

МАТУСІ

Як затишно пташеняті
під крилом матусі спати!
А телятку одному
без матусі сумно: «Му!»

Кошенятко мружить очі –
ласки маминої хоче.
Братик мій проснувся рано
і спросоння плаче: «Мамо!»

Бо дорожче над усе
рідне мамине лице.
Найсолодша в світі мова –
це матусі колискова.

ПЕРШЕ ПОЛЮВАННЯ

Пес мисливської породи
якось гавкнув: «Мабуть, годі
бити байдики в квартирі.
В мене лапи, ніби гирі!

Полювання час настав.
Хто до лісу? Хто на став? •
«Я», – озвалось цуценя,
татуся наздоганя.
... Чом малюк відстав тепер,
став у стійку і завмер?
Пес мерщій верта у двір,
бо спинив там сина звір!
Та побачив ще здаля:
син полює... на джмеля!

ДІД МИКОЛА

У неділю встала рано:
в гості йду до дідуся.
В нього весело і гарно,
бо зійшлась родина вся.

Дід Микола, дід Микола –
мудрі вогники в очах.
Не старій, прошу, ніколи,
ніби казка для внучат.

І мене дідусь питає,
що сьогодні на обід.
От смішний! Я ж точно знаю,
що цукерки любить дід!

Нас частує, пригощає:
щільники, горіхи, мак...
А казок він скільки знає!
А ворухить вусом як!

Добрий він і справедливий.
А проворний!.. Дід – козак!
Слово любить жартівливе,
а сказав – то й зробить так.

Позмагатись можна з дідом,
хто влучніше кине м'яч.
(Звісно, не в вікно сусіду!)
Гра відома. Зветься квач.

Дід дозволить прокататись
на собі, як на коні.
Мама просить: «Час збиратись...»
Як не хочеться мені!

Хай злечу ще раз до стелі
я у дідових руках,
пошепочемось в постелі,
наче рівні у роках.

Хай ще раз торкнуться щічки
теплий погляд дідуся
і м'якенька вусів щітка –
пригорнусь до нього вся.

ЧАРІВНІ БОСОНІЖКИ

А мені, а мені
босоніжки чарівні
вибирали на вітрині
і знайшли – одні-єдині!
Де не йду, вони мені,
знай, співають «До-ре-мі!»

Я тепер не заблуджусь:
босоніжкам мій дідусь
сповістив простий пароль,
щоб співали «Мі-фа-соль!»

Здивувалися доріжки:
– Хто співає? Босоніжки?!
І стежиною в росі
лине пісня «Соль-ля-сі!»

Лиш як задрімаю трішки,
замовають босоніжки.
Їм дідусь шепоче: – Цить!
Хай онучечка поспить.

ЯК ЗІГРІТИСЬ СОНЕЧКУ

– Чом немає сонечка? –
запитала донечка.
– Мабуть, в небі синім
спить воно в хмарині.
– Вкрилось ковдрою у ліжку,
щоб не мерзли ручки й ніжки?
Холодно без сонечка...
– Осінь, люба донечко.
– Є у мене черевички
і пухнасті рукавички,
я їх сонечку пошлю,
бо його я так люблю!
Вдягне сонечко обнову –
і почне нас гріти знову!

СНІЖИНКИ

Летять із хмаринки
сніжинки пухнасті.
Міркують сніжинки:
куди б це упасти?

На глицю ялини?
На грудочку в полі?
На кущик озимий?
На шапочку Олі?

А вітер повіяв –
у лісі упали.
Зайчата радіють,
що білими стали.

НОВОРІЧНІ ГОСТИНЦІ

Дід Мороз малій ялинці
ніс на Новий рік гостинці:
яблучка медові,
золоті горішки,
кульки кольорові
і цукерок трішки.

Для звіряток лісових
що дідусь придбати встиг?
Всім дарунки до смаку:
для ведмедика – медку,

зайченяті під ялинку
він поклав смачну морквинку,
а для вовчика і лиски
дід приніс «Шкільні» сосиски.

Має білочка роботу –
знять з горішків позолоту.
Їжачок тре очі сонні:
– Звідки яблучка червоні? –

Радо мовить: – Бачу я:
ми з ялинкою рідня.
В нас шубки колючі, схожі
прикрашати фрукти можуть!

Тут сорока прилетіла,
на вершок ялинки сіла,
що блищало – все зібрала,
у своє гніздо сховала.

І кричить крадійка:
– Кра!
Свято вкрала я. Ура!

Дід Мороз у сиві вуса
загадково посміхнувся:
– Свято вкрасти неможливо!
Бо сьогодні всі щасливі...

ХРИСТИНКА

Занедужала Христинка:
нежить, кашель допіка.
Мама їй дала хустинку,
щоб хвороба не втекла

до найменшої сестрички,
щоб мікроби невеличкі
упіймала спритно доня
хусточкою у долонях.

На прогулянці Христинка
в кулачку трима хустинку:
– Щоб... сніжок не захворів,
не ходив до лікарів!

САМОРОБНА ЛЯЛЬКА

Ляльку невеличку
я зроблю сестричці.
Зшию клаптик – голова.
збоку бантики. Аж два!

Чубчик – із ниток лляних,
очі – з гудзиків скляних,
а фломастер домалює
посмішку, що всіх чарує.

Покладу я на поличку
саморобку для сестрички.
Хай сестричка грається
й завжди посміхається!

ГОСТЮВАВ У ЛІТА ДОЩИК

Гостював у Літа Дощик.
Той, що любить їсти борщик.
І щодня, мов для зарядки,
поливав городні грядки.

Ніс водицю капустині,
дав напиться морквині,
став веселим бурячок
і гороховий стручок.

Дощ картопельку любив,
вправно кущики полив.
Стали овочі нівроку:
підросли, набрались соку.

І вродили рясно-пишно,
їм на грядці дуже тісно.
Овочі шанують Дощик –
з грядки лізуть прямо в горщик.

Літо борщ в печі зварило,
до обіду запросило:
– Іди-іди, Дощику,
всиплю тобі борщику!

ДРУГ

Рано-вранці я до ринку
до пташиного пішла.
Зазираюла у корзинку –
друга вірного знайшла.

Він дивився прямо в очі,
дружньо хвостиком махав,
лапку дав мені охоче
і сказав тихенько: «Гав!..»
Рано-вранці я до парку
до сусіднього біжу.

На прогулянку щоранку
друга вірного воджу.

МАЛЮНОК

Намалюю вам картинку:
в центрі аркуша – хатинка,
загляда садок в віконця,
гріє небо млинчик сонця.

Сторожує хатку цуцик –
чорний носик, хвостик куций.
Киця з котиком на ганку
ловлять мишку-сіроманку.

У дворі гуля індик.
Той, що з півнем битись звик.
Хвіст, мов віяло, в індіка
і краватка є велика.

У вишневому садочку
кличе діток сіра квочка.
У траві малі курчатка,
жовті, як кульбабенятка.

Малювала б і корову,
та куди її? – Здорова!
Ріг і вухо помістились –
більше місця не лишилось.

ОБІД

– Що сьогодні на обід? –
запитав в онуки дід.

І Діанка за хвилинку
стелить чисту скатертинку,
мовить діду: – Як годиться,
є пшенична паляниця,
борщ український, а з горнятка
виглядають пшоненятка.

Я, як бабця, все зробила,
тільки... горщики розбила.

ПЕС ПОДВІР'Я ПІДМІТАЄ

Чули? Їдем до бабусі!

Я в селі оздоровлюся.

Бо в селі цілющі роси

і усі там ходять босі:

пес і півень, кіт, курчата,

ну і, звісно, ми, малята.

В прабабусинім селі

всі – помічники малі:

пес подвір'я підмітає –

хвіст, немов мітлу, він має, –

а на ганку кіт кудлатий

вимива до блиску лапи.

Посуд завжди миє киця:

чистий посуд нам згодиться.

Дасть корівка нам і киці

кухлик молока з дійниці.

Бджілка капе в блюдце меду,

щоб росли ми аж до неба.

Їдем, їдем до бабусі,

бо чекають верби русі

і в садочку біла хата,

де з роси ростуть малята,

і найкращий в світі пес

підмітає двір увесь!

ОГІРОЧОК – ЯК СИНОЧОК

На городі у рядочки

ми посієм огірочки.

Землю зробимо – перинку,

покладемо насінинку.

І водиці зі ставочка

принесемо огірочкам.

Час пройде – й одного разу

ми здивуємося разом,

зазирнувши під листочок:
– Гляньте: перший огірочок!

ХМАРКА СУКНЮ ЗАБРУДНИЛА

Хмарка сукню забруднила:
темно-сірі плями.
Треба хмарці взяти мило,
прати йти із нами.

Поки хмарка пробиралась
стежкою до моря,
сукня в клоччя розірвалась –
плаче хмарка з горя.

КРАБ

Від смеркання і до рання
ходить краб на полювання.
Вдень на сонці краб не грівся –
у камінні зачаївся.
А внучата-крабенята
вийшли пляжем погуляти.
Боком йде малят рядочок –
світ вивчає дитсадочок.
Тінь майнула недалеко –
всі під камінь: небезпека!
А вусатий краб-дідисько
нас не підпускає близько,
ніби каже: «Нетутешні,
не підходьте: в мене клешні!»

ЛІСОВЕ НАМИСТО

У гущавині тинистій
з самоцвітами намисто
промінь сонячний знайшов:
– Хто хазяечка? Агов!
Хто тут загубив обнову –
цю прикрасу бурштинову,

що тремтить на ніжній нитці?
Гей, красуні, озовіться!

Із засідки павучиха
за тканням сказала тихо:
– Дощ сліпий пройшовся лісом,
намистинки він повісив.
Сядь, промінчику, на сіть!
Дам намисто поносити...

ЖУКОВІ КОЖУХИ

Літнє сонце припіка.
Ми йдемо купать Жука.
Він щоднини без спочинку
сторожує хлів, хатинку,
погріб, пасіку, садочок,
ще й курчат від білих квочок.

Шерсть в Жука – немов кожух
від хвоста до самих вух.
Жук наш звісив язика
і погнався до ставка.
Там він випере кожух
від хвоста до довгих вух.

КАЛИНА

У весняну теплу днину
одягла вінок калина.
Влітку вбралася в намисто –
й зашарілась серед листя.

РЕЦЕПТ

Хто хворіє на застуду,
вам рецепт в пригоді буде:
шоколад – найкращі ліки.
Плитку виберіть велику.
Ніжно відкусіть шматочок,

райський уявіть куточок.
Тепла хвиля вас гойдає...
Кашлю в казочці немає!

ДРУЗИ-СВІТЛЯЧКИ

Сіло в море сонечко
сполоснути ніженьки.
Впали тіні стомлено –
не дійшли до ліжечка.
Тільки хтось малесенький
не стуляє віч –
слуха нашу пісеньку,
світить цілу ніч.

Вогники летючі,
ліхтарі-жучки.
З нами нерозлучні
друзі-світлячки!

І, якщо не спиться нам,
бо на серці музика,
знаємо: обіцяна
зустріч буде з друзями.
Небо – наче зоране,
місяченько спить.
Стежку вкриє зорями
хтось в чарівну мить.

СОЛОДКА МАТЕМАТИКА

Ми вчимося з дідусем
рахувати геть усе:
тарілки, ложки, виделки...
Я ж люблю лічить цукерки.
Чом урок наш закінчився?
Бо цукерок я наївся!

ОТАКЕННИЙ!

А до нас приїхав цирк
здоровенний!
На арену вийшов слон
отакенний!
Ноги, знаєш, у слона –
як колони.
Хобот – супердовжина.
Важить тонну.
Та не хобот важить – слон!
Без обману!
Він бананів з'їв вагон
на сніданок.

НІНА ЗИМУ ВИГЛЯДАЛА

Наша Ніна ніч не спала:
Ніна зиму виглядала...
Морозець на шибці синій
малював дива для Ніни.

За вікном садочок Ніни
вбрав пухстий білий іній.
А сніжку нема й нема...
Ні, не справжня ця зима!

У кутку сумні санчата:
– Як нам Ніну покатати?
Сніг не випав, гірка лиса.
Стій в куточку і журися...

КОТИК

Мружить котик очі сонні,
лежачи на підвіконні.
І не зробить ані кроку,
хоч усі відлежав боки.

МУРЧИК І КЛУБОЧОК

Котик Мурчик і бабуся
в'яжуть шапочку Настусі.
Котик стереже клубочок,
бо тікає той в куточок.
Мовить котик до бабусі:
– Може, й я в'язать повчуся?
Дайте Мурчикові шпиці –
зв'яже він для мами Киці
капці теплі та м'якенькі,
щоб не мерзли лапки в неньки!

СОНЕЧКО

А в наше віконечко
залетіло сонечко!
На долоньці грілося,
жити в нас просилося,
бо надворі дощ і сніг,
а у нас тепло і сміх.

Сонечку зраділи ми,
захистили від зими.
Хоч кімната невеличка,
та вона – як рукавичка:
добрим друзям місце тут
завжди мешканці знайдуть.

ЖАРИНКА

Із рожевої хмаринки
сонця випала жаринка,
почала рожевим ткати
росянисті сіножаті.

Синій ліс позолотила,
вітряка старого крила.
Мов мереживо, місточок
постелила на ставочок.

Все поволі оживало,
а жаринка ткала, ткала...
Тільки місяць личком в'янув,
від жаринки сонця танув.

КОРОЛЕВА І ВІВСЯНКА

Нам казали, що вівсянку
королева їсть щоранку.
Я до Лондона хотіла,
та матуся не пустила:
«Поки каші не з'їси,
і не думай, не проси!»

Тож за маминим сюжетом,
відповідно етикету,
в себе я вівсянку пхаю
і, ви знаєте, звикаю!
Волю маю я сталеву,
як англійська королева.

КОЛИСКОВА

Стомлений вечір
Кутає плечі.
Нічка колише
Зоряну тишу.
Десь біля плоту
Коник цвіркоче,
Котик-воркотик
Спатоньки хоче.
Сплять біля киці
Довгії тіні...
Тільки не спиться
Нашій дитині.
Вечір дрімає,
Нічка зітхає,
Моститься спати

Місяць рогатий.
В ріднім гніздечку
Сплять пташенята.
Сон недалечко,
Проситься в хату.
Тихо, як киця,
Двері відчинить....
Казка насниться
Нашій дитині.

ЖОЛУДЯТА

казка

В Дуба є малі синочки.
Дуб ховає їх в листочках,
як в зелених пелюшках,
щоб не з'їв ні звір, ні птах.

Та, хоч плач, спішать малята
сонцю боки підставляти.
Зирк та зирк наусібіч –
і яку відкрили річ:

«Поки ми ще не жонаті,
треба подорожувати.
Он Сорока скрізь літає,
все про всіх на світі знає.

І щодня несе новини
білі й чорні, мов пір'їни».
Мовив Старший Жолудь: «Друзі!
Товариство жовтопузе!

Годі в гіллі нам ховатисьь,
в батька на плечах гойдатисьь!
Вирушаймо, браття, в путь,
нас великі справи ждуть!»

«Є бажання в нас і сили.
Батьку, відпустіть...» – просили.
Поклонився Дубу Старший,
чемно капелюшка знявши:

«Дайте рік нам на освіту,
щоб пізнати природу світу!»
Дуб на слові не ловив
і дітей благословив,

наостанку нагадавши:
«Не лінуйтеся. Слово давши,
не беріть його назад.
Хай між вами буде лад!

Не марнуйте час без діла,
щоби вас Свиня не з'їла!
Вас прошу: не пропадайте
і про себе знати дайте.

Може, хтось десь вкоріниться
і захоче ожениться, –
передайте в Рідний Ліс
на хвості Сороки лист!»

Розлетілись жолудята,
як з гніздечка пташенята:
хтось із талою водою
десь мандрує чужиною,

інший у обіймах вітру
залетів за межі світу,
третій впав на голу скелю –
кам'яну німу пустелю,

а Мізинчик у корінні
розпочав ходу осінню.
Кожен з них плекає мрію:
тільки літеплом повіє –

Жолудів міцна родина
вивчить порох, вивчить глину,
всується в щілину скелі –
де б не був – будуй оселю!

•Щоб пізнати природу світу,
прокладіть стежину світлу!• –
згадують сини прощання
й ті напутні побажання.

...Світ мінливий. Плине час.
Змінить, мабуть, він і нас...
Бо, як хочеш стати Дубом,
світу розірви на грудях

цю, брунатною, із тріском
серце вискочить – і блиском
світ новий в ту мить засяє:
світло серця – то краса є.

Горнеться Земля до нього,
заколисує тривогу
навіть Скеля неприступна –
щось у неї в грудях хлюпне:

може, жалість, може, туга...
Скеля теж хотіла б друга,
щоб життя прожить не мертво,
а своє розкривши серце.

Так і житимуть у парі:
ноги – в надрах, думи – в хмарі.
...Жолудь в мандрах фантастичних
упаде на пил космічний –
юне серце запалає.

«Гляньте: зірка Жолудь сяє!» –
принесе Сорока звістку
Дубові на радість, звісно.

Невдоволені лиш Свині
хрюкнуть «пхе» у далі сині:
«Світ світліший?! От марнота!
Головне – хапай до рота,
що сьогодні попадає!
Пхе, їм «завтра» душу крає!»
Сотні літ спливуть на світі...
Згідно з батька заповітом,
корені – міцні, дубові –
Землю грітимуть любов'ю
і триматимуть на вітах
калинових зір суцвіття.

ЛЬОЛЬКА

Льолька не любила самотності. Навпаки, їй подобалось бути в центрі уваги. Подобалось гратися м'ячем, бігаючи й стрибаючи по квартирі. Подобалось, коли сім'я збиралась за столом, особливо – святковим. Подобалось, прокинувшись у своїй м'якій постелі, нишком полоскотати рожеву п'ятку чи пальчики, що ви-зирали з-під ковдри. Вранці Льолька любила вмотитися на подушці своєї маленької подружки з довгою-предовгою шерстю на голові, яку називали волоссям і збирали в хвостики або заплітали в тугі кіски. От смішні: хвостики – на голові! Чудасія!

Не можна сказати, що подружка мала ідеальний характер, що з нею було легко. Вона теж – незалежна, часом вередлива. Але з нею весело. Іноді вона не розуміла Льольку, роблячи їй боляче. Але дружба є дружба: якщо ти когось любиш, то прощаєш його маленькі вади.

Льолька мостилася біля своєї подружки не тому, що боялася спати сама. Ні, просто хотілося поговорити, а вона не вміла. Єдиною мовою спілкування, доступною для неї, був її дотик. У дотик вона вкладала все: любов і ніжність, цікавість, а то – і неприязнь.

А от сьогодні Льолька втратила цікавість до світу. Він перестав для неї існувати. Льолька хотіла самоти. Вона страждала і не бажала, щоб це хтось бачив. Де може усамітнитись жива душа в міській квартирі? Під ванною – найпідходящіше місце. Лігши на прохолодну підлогу, Льолька поринула в роздуми.

Ні, вона, Льолька, нізащо б не віддала свою подружку в іншу квартиру, хай навіть просторішу. Байдуже! І головне – чому це сталося? Як це кинути свою кімнату, балкон, вікно, з якого можна годинами спостерігати за метушнею на вулиці, – і поїхати на якесь там море? Ну що вони там забули? Мокру воду? Та ще й солону! Спеку, що хоч шкіру знімай? Дивні, їй-богу!

А як добре їм було разом! Хіба не Льолька будила всіх, щоб вони побачили перший сонячний промінь? Хіба не для них вона ловила сонячних зайчиків? Щоправда, щось там падало зі дзенькотом на підлогу. Ну подумаєш, чашка чи ваза. Та це ж дрібниці! Та якби не Льолька, вони б, мабуть, і поснідати забували, завжди кудись поспішаючи. А то ж Льолька вистрибувала на ручку дверей і гойдалася, поки не відчиняла кімнату, де завжди смачно пахло. І хто б їх зустрічав увечері, якби не Льолька?

...Цілий день вона пролежала під ванною, відгородившись від світу, мов філософ Діоген у своїй бочці.

Все-таки люди – дивні створіння, якщо думають, що можна отак просто, в один день, поміняти звичний домашній затишок, де Льолька знала кожен куток і закуток, де все обнюхала її вусата мордочка і обмацали охочі до всього лапки. Та вона ж у тій квартирі товаришувала з кожним олівцем! І вони гралися з Льолькою в піжмурки. Там вона пам'ятала запах кожної книжки, яку гортала ввечері Льольчина подружка. Льолька аж замуркотіла, коли згадала книжку про двох кумедних клишоногих звірят. Та книжка пахла сиром. Ви думаєте, що Льолька вигадує? Чи що її подружка була неохайною? Ні, ні, ви послухайте...

Одного разу Льолька, як завжди вранці, муркотіла своїй білявій подружці на вушко, що пора вставати. А та лежала, розкинувши на подушці рученята і хвилясті пасма волосся, якими Льолька так любила бавитися. Льолька хотіла погратися з подружкою, поки та не пішла в садочок. Але дівчинка не прокидалася. Льолька торкнулася носом до лобика подружки й відчула, що він аж пашить. Льолька фиркнула, мов на гарячу страву, тиць ще раз – знову гаряче. Льолька занепокоїлась, зіскочила з ліжка і голосно нявкнула.

– Чого тобі? – сонно запитала подружина мама.

Льолька підійшла до великого ліжка, стала на задні лапки, поклавши передні на край постелі, і витягнула мордочку. Сполохані жовті очі уважно вдивлялись у вічі жінки.

– Няв! – повторила Льолька і рушила до подружки, круто повернувшись і гойднувши кінчиком хвоста.

Мама подружки підхопилася і підійшла до маленького ліжечка. І теж, як і Льолька, торкнулася губами гарячого лобика. Потім вона щось шукала в шухлядках, поїла Льольчину подружку, гладила її і вмивала з чашечки якоюсь рідиною, що гостро пахла. У Льольки аж у носі закрутило, і вона чхнула.

Того дня і подружка, і її мама лишилися вдома. Приходила якась чужа жінка в білому. Льольці вона зразу не сподобалась. По-перше, вона принесла з собою купу незнайомих запахів. По-друге, вона зігнала Льольку з ковдри і тицяла до грудей подружки якийсь безглуздий шнурок. І, по-третє, не давши погратись тим шнурком, вона ще їй сказала, що Льольці не місце біля хворої дитини. Багато вона розуміє, чужинка! Льолька презирливо повернулася до неї спиною і гордо рушила, виклично піднявши хвіст.

Кілька днів подружка була дуже квола. Вона майже весь час спала і не хотіла їсти. І ось увечері мама розгорнула перед нею книжку. Ту, де двоє ведмежаток на обкладинці. Це була казка, як вони знайшли головку сиру і ніяк не могли поділити її між собою. Звідки не візьмись – прибігла лисичка і заходилася ділити той сир. Ви ж, напевне, добре знаєте цю казку? Але ви не знаєте, що в кінці книжечки подружка раптом сказала:

– І я б хотіла скуштувати того сиру. От, мабуть, смачнющий був! Її мама всміхнулася:

– Якщо ти знаєш чарівні слова, то немає нічого неможливого, – і погладила дівчинку, а потім і Льольку по голівці.

Подружка заплющила очі і почала водити рученятами над книжечкою шепочучи:

– Чілію-челадзе, кріблі, крабле-бумс!

Льолька теж заплющила очі, бо і їй раптом страшенно захотілося отого сиру. І – о диво! Коли Льолька з подружкою перегорнули сторінку, в книжечці лежав загорнутий справжнісінький шматочок твердого сиру! Смачнішого Льолька в житті не смакувала! «От тільки шкода, – подумала Льолька, – що я не вмію говорити». Бо згодом скільки не гортала ту казку, а без чарівних слів сир не з'являвся.

Подружка почала видужувати. І скоро всі, здавалось, забули про її хворобу. А от вчора знову згадали і повезли подружку на море – оздоровлювати.

Льольку принесли в незнайому квартиру, де жили книги, квіти і дорослі люди. Тут майже вивітрився запах дитинства. Але ці люди не були чужими Льльчиній подружці. І до Льольки ставились добре, навіть намагалися їй усіляко догодити.

«Наївні, вони не розуміють, – переконувала себе Льолька, – що головне не улюблені шматочки «Кітікету» в шелесткій упаковці. Зовсім ні!» Льолька, щоб ніхто не побачив, ковтнула слинку, відмовившись від ласощів. Вона згорнулася клубочком, вкривши мордочку кінчиком хвоста. «Ну як їм поясниш, – продовжувала вона розмірковувати, – що немає нічого смачнішого, ніж той шматочок, яким з тобою поділилась подружка. Або яким можеш поділитися ти. Тому жити треба з тими, кого любиш і хто любить тебе».

ГАННА БЕЛЕНЬКА

(1958 р.н.)

ЧЕПУРУШЕЧКИ

Гарне слово «чепурушечка»! А чи знаєте ви, що воно означає? Взагалі, слово «чепурний» означає чистий, охайний, гарно вбраний. Тож виходить, що чепурушечки – це дівчатка які гарно виглядають, бо вони чисті і охайні. Але це лише частково вірно. Бо не всіх гарненьких і охайних дівчаток звать чепурушечками. Чому? Послухайте.

В одному будинку жили собі дві родини. У кожній з них росли донечки. Я не буду казати вам як їх звали. Раптом хтось в одній з них пізнає себе. Це може бути приємно, а може й ні.

Коли рано вранці батьки вели їх до дитячого садочка, перехожі милувалися: які гарненькі маленькі дівчатка! І дійсно, личка в обох були чистенькі, оченята блищали веселою посмішкою, гарні платтячка приваблювали погляди. Дівчатка ходили в одну групу дитячого садка де в них було багато друзів і багато цікавих справ. Ось тільки і до друзів, і до справ ставилися дівчатка по-різному.

Одна з них, тільки-но заходила в групу, поспішала до килимка на якому діти гралися, вибирала собі іграшку і заходилася до гри. А друга бігла до виховательки чи її помічниці і запи-

тувала «А що ми сьогодні будемо робити? Можна я допоможу?» Справа їй знаходилась завжди: квіти полити, черговим по ідальні допомогти, одяг у ляльок переглянути – чи не забруднився, олівці перевірити – чи всі гострі, з рибками поговорити – ніхто ж до них не говорить. Не подумайте, що вона не любила гратися! Як і всі діти, любила, але вважала, що і допомагати дорослим цікаво.

Одного разу вихователька запропонувала дітям трохи незвичне заняття – ліплення з глини. Як правило всі діти полюбують ліплення. Та раніше вони ліпили з пластиліну, легомаси, навіть із солоного тіста, а от з глини – ні. Діти здивовано дивилися на кульки з глини, що лежали у них на столах. Були ті кульки сірі і не гарні. Вихователька пояснила, що глина – матеріал, з якого в давнину виготовляли будинки, посуд, іграшки і запропонувала всім спробувати себе в ролі майстрів іграшок. «Потім ми висушимо їх, розфарбуємо яскравими фарбами, – сказала вона, – і ви зможете зробити подарунок своїм близьким».

Вихователька показала дітям готові глиняні іграшки, розказала як ними гралися в давнину і запросила дітей до праці. Всі діти пішли до своїх столів і, закатавши рукава, приступили до роботи. Тільки перша наша дівчинка закопилила губи, склала руки і мовчки розглядала свою кульку.

Чому ти не берешся до роботи? – запитала її вихователька.

Не хочу забруднитися, – відповіла дівчинка.

Ти працюю на підставці, а руки потім вимиєш.

Не буду, – вперто проговорила дівчинка.

Вихователька більше нічого не сказала, мовчки відійшла від неї і повернулася до інших дітей. З під їхніх рук виходили смішні коники, ведмедики, півники та свищики. Вихователька збирала зроблені дітьми іграшки і відносила їх на спеціальну підставку просушитися. Кожна іграшка була поставлена нею на підписану клітинку, щоб самі діти, батьки і взагалі той, хто заходить до групи міг бачити роботи дітей.

Ввечері, коли батьки забирали дітей з садочка додому, прийшли мами і наших дівчаток. Всі батьки розглядали цікаві глиняні іграшки – роботи своїх дітей.

А чому твоєї роботи немає? – запитала мама дочку.

Я не хотіла бруднитися, – відповіла та. Ти ж казала, що я чепурушечка і що дівчинці завжди слід дбати про те, щоб вона була чистою і гарною!

Мама чомусь не посміхнулася, як звичайно. Вона взяла доньку за руку і озирнулася на маму другої дівчинки – чи готова вона вже йти додому. Адже і в садочок і з садочка дві мами і дві донечки завжди ходили разом. Та друга мама ще роздивлялась роботу своєї дитини і дочки коло неї не було.

Ходімо вже, – сказала перша мама.

Та десь моя забарилася, – відповіла друга мама.

І тут вони побачили другу дівчинку яка виходила з групової кімнати разом з помічником вихователя.

Доброго вечора, – привіталась вона до мам і посміхнулась мамі другої дівчинки, – ось ваша чепурушечка! Мені допомагала, ось і забарилася. Любить вона, щоб все навколо чистим було і охайним.

Вона й дома така, – відказала мама, – і мені допомагає, і сама все чепурить. Каже, що коли все навколо чисто, то речі наче посміхаються.

Вони попрощалися і пішли додому. Дві молоді мами вели додому двох маленьких дівчаток. Перехожі милувалися: які гарненькі маленькі дівчатка! І дійсно, личка в обох були чистенькі, оченята блищали веселою посмішкою, гарні платтячка приваблювали погляди. От тільки мами про щось стиха розмовляли і одна з них була не дуже веселою. Ви не знаєте чому?

ФЕЯ ОФЕЛІЯ

Ви, звичайно, можете мені не повірити, але я точно знаю, що в одному дитячому садочку працює фея. Так-так, справжня фея! І працює вона простою вихователькою.

Я думаю, що і добрі феї і чаклуни часто бувають поміж нас. Вони створюють дива, дарують людям радість, проганяють смуток, допомагають уникнути негараздів. Але ми не помічаємо їх і не здогадуємось про те, що наш гарний настрій і щаслива посмішка – справа їхніх рук. Чому? По-перше, щоб не виділятися серед сучасних людей, вони давно зняли гостроверхі капелюшки, а чаклуни навіть поголили бороди! По-друге, як всі хороші

люди, вони не розголошують свої добрі справи і дива. І, нарешті, по-третє, дорослі не помічають ні їх, ні їхніх справ тому, що перестали вірити в їх існування. Але ж ви – не дорослі! І ви, напевно, знаєте, що світ зовсім не такий простий, як здається!

Так от, жила собі у великому місті звичайна на вигляд жінка, яка вирішила працювати вихователькою в дитячому садку. Звали її Офелія Петрівна. Вона любила дітей, а вони любили її. Ще Офелія Петрівна дуже любила гратися з дітьми в усілякі веселі ігри – з біганиною, хованками, перевдяганнями і фантазуваннями. В групі, і на майданчику завжди лунав її сміх – наче срібний дзвоник, а дитячий сміх – як безліч малесеньких дзвіночків нісся за нею. Особливо весело було в садочку напередодні свят. Всі метушилися, розучували вірші і танці, щось вигадували, прикрашали, запрошували гостей.

А найкрасивіше і найнезвичайніше свято – Новий рік. До нього готуються особливо ретельно. Та ось в дитячому садочку, про який йде мова стався прикрий випадок. Зранку діти разом зі своєю Офелією Петрівною зібралися до музичного залу, де мала відбутися репетиція вистави. І побачили, що зал закрито. Згодом з'ясувалося, що музичний керівник дитячого садка захворіла.

Що робити? Зала не прикрашена, співати і танцювати без супроводу піаніно важко, та й не так гарно виходить. Зажурилися дітлахи, а з ними і вихователі, і завідуюча дитячим садком. Адже гості вже запрошені, святкові костюми готові. Невже відміняти свято?

Офелія Петрівна не могла дивитись на зажурені обличчя своїх вихованців. Вона замислилась на хвилинку, а потім примружила очі і тихо сказала дітям: «Не журіться. Свято відбудеться. Треба тільки трохи почаклувати... Допоможете?» Діти уважно подивились на Офелію Петрівну і ствердно хитнули головами. А ви б хіба відмовилися?

До свята лишалося три дні. Три дні в старшій групі дитячого садка відбувалися дивні речі. Замість іграшок на килимку з'явилась блискуча фольга, кольоровий папір, срібний ялинковий дощик, кольорові гудзики, шматочки тканини і хутра, кольорові фломастери і золоті намистини. На столах у дітей впевнено оселилися ножиці і клей, голки, проволока та бісер. В

групі лунали незвичні звуки: дзвеніли дзвоники, стукали кастаньети, лунала дивна музика, то схожа на шум дощу, то на дзвінкий цокіт копит. Словом, там відбувалися чудеса.

Офелія Петрівна зазирнула до кабінету завідуючої, про щось поговорила з нею – і та перестала хмурити чоло, потім вона пошепотілася з виховательками і прибиральницями, щось сказала двірникові і навіть зазирнула на кухню. Скрізь, де побувала Офелія, обличчя людей ставали ясними і добрими, хіба що трішечки таємничо заклопотаними.

Настав день свята. Прийшли гості. Вони піднялися сходами і зайшли до зали. Там їх зустрічала Офелія Петрівна і діти старшої групи. Всі, хто входили до зали, спочатку завмирили від захвату і подиву. Так гарно вона була прикрашена! Зі стелі звисали срібні зорі, серед яких кружляли білі сніжинки. Вони погойдувались на довгих срібних ниточках і здавалося, що падає сніг. З вікон посміхались всі дванадцять місяців, а посеред зали стояла ялинка, та яка! Крім звичного дощучу та іграшок на ній були гірлянди з малесеньких-малесеньких сніжинок, прапорців, намистинок і навіть кольорових гудзиків серед яких можна було побачити фотографії дітей, а поряд з ними – новорічні побажання друзям і рідним.

Потім кожного гостя (ви ж здогадалися, що це були мами і тата, дідусі і бабусі, навіть братики і сестрички дітей) провели на його місце. І тут з'ясувалося, що сідати на стільці не можна, бо на кожному з них лежала яскрава паперова коробочка – подарунок.

– Це для вас, сюрприз-подарунки на Новий рік, – сказали діти.

– Як приємно, подумали, напевно, дорослі – такого ще ніколи не було. Чудеса!

А Офелія Петрівна посміхнулася і розпочала свято. Діти розіграли перед батьками цілу виставу з новорічними пригодами. Вони співали і танцювали під музичний супровід магнітофону, гралися з Дідом Морозом і Снігуронькою і, кінець-кінцем, свято підійшло до кінця.

Та раптом Офелія Петрівна звернулася до залу:

Чудовим було наше свято, але не вистачало живої музики. Давайте все ж таки запросимо її до нас. Але перш ніж ви побачите наші музичні інструменти, я хотіла б, щоб ви заплющили очі, уважно послушали музику і спробували відгадати, на яких

інструментах грають діти. Твір, який вони самі склали і зараз виконають, називається «Чотири пори року».

Дорослі слухняно заплющили очі і приготувалися слухати. Тихо залунала музика. Була вона дійсно живою. Спочатку всі почули звук, наче крапає з дахів вода, потім задзвеніли і задзюркотіли дзвіночки, наче струмочки. Десь у височині озвалася тоненьким голосом синичка. І всі зрозуміли – це Весна. Потім дорослі слухали музику, що нагадувала шелест вітру у густому листі дерев і шурхіт колосся під гарячим сонцем, плюскіт хвиль і тупотіння великих крапель літнього дощу. І всі зрозуміли – це Літо. А потім музика звучала як осінній вітер і ввижалося, що кружляє жовте листя у повітрі, тихо опадає і засинає біля матері-землі. Ніхто не сумнівався, що це – Осінь. І нарешті зазвучала музика зими – весела, прозора як морозний ранок, трошки колюча як морозець і стрімка як політ на санчатах з високої гори. Цок-цок-цок – дзвеніли по мерзлій дорозі підкови коней і було ясно – це сани Діда Мороза!

Коли музика закінчилась, Офелія Петрівна запитала присутніх гостей:

– Чи можете ви назвати музичні інструменти, на яких виконувалась п'єса?

– Та дорослі не змогли відгадати. Вони пізнали лише звуки дзвіночків, більше нічого.

Тоді розплющить очі і подивіться, – сказала вихователька.

Дорослі відкрили очі, глянули на дітей, що стояли посеред зали зі своїми музичними інструментами в руках і у багатьох з них не лише очі стали великі-превеликі, але й рот від здивування відкрився!

– Тепер скажіть, чи здогадуєтесь ви, діти, які музичні інструменти побачили батьки?

А побачили вони в руках дітей поліетиленові пляшки які всередині були заповнені у кого пшоном, у кого квасолею, у кого піском, а у когось водою. Один хлопчик грав на чудернацькому інструменті, що виглядав як велика й широка літера «П», до верхньої перекладинки якої були підвішені скляні пляшечки з під води й каламарчики від парфумів. Всі ці підвіски були різні за розміром, формою та товщиною скла. Хлопчик вдаряв по них металевою паличкою і отримував чарівні холодні зимові

«скляні» звуки. У іншого був такий самий інструмент. Тільки пляшечки були заповнені водою: яка вщерть, яка наполовину, яка менше чи більше половини. Вдаряв хлопчик по пляшечках дерев'яною паличкою і його звуки були вже зовсім іншими – літніми, теплими. А ще був цікавий інструмент: половина кокосового горішка по якому ритмічно стукали дерев'яною паличкою – саме він передавав цокіт копит коня.

Не можу передати вам, як дивувались і захоплювались гості живою музикою маленьких музикантів. Вони дивились на них із захватом, а на Офелію Петрівну – із захопленням і подивом.

– Ви просто фея, Офеліє Петрівно, – сказав хтось. А діти щасливо засміялися: Фея Офелія, Фея Офелія!

Ось таким було це свято в дитячому садку. З того часу Офелію Петрівну стали звати Фея Офелія. Вона не ображається. Вона взагалі ніколи не ображається на дітей і ніколи не робить зле обличчя, як справжня Фея. А коли дівчатка її групи говорять, що хочуть бути виховательками, я думаю: а може вони хочуть бути феями?

ЧУДЕСА ВІД ЧУДАКСИ

Жив собі на світі добрий чарівник Чудакса. Спочатку жив він у лісі. Та потім переселився поближче до людей. Обрав собі за помешкання яблуневий сад край села та й зажив. А поряд з тим садом мешкала одна бабуся – Настя, і мала вона чудовий город. Росли там і помідори, і огірки, і баклажани, гарбузи і морква, веселий горох і кучерява квасоля. Поміж грядок з овочами насіяла бабуся лікарські квіти і трави. Тож під сонячним промінням пишно зростали мальви і нагідки, пахла м'ята й чабрець, словом – не город, а казка! Ну як туди не навідатись чарівникові?

Ось він і навідувався. Прогулятися, помилуватися, запахом цілющих трав подихати. Чарівник був впевнений, що ніхто його не побачить, адже ходив він майже безшумно і вмів робитися невидимим. Та одного разу Чудакса і бабуся Настя зустрілися.

Сталося це так. Чудакса собі рано вранці стежечками городу гуляв, а бабуся прийшла город полити. І не встиг Чудакса перетворити себе на невидимого, бо замислився напевно про щось своє, чарівне. Тож, як то кажуть, ніс до носу, зіткнулися вони біля грядки з помідорами.

– Ой, а ви хто? – запитала перелякана бабуся.

– Чаклун, – відповів Чудакса.

Від несподіванки він просто не встиг нічого вигадати, от і сказав правду. Бабуся Настя уважно оглянула старенького сивого дідуся у капелюсі. І чомусь відразу йому повірила. Тому сказала:

– Тоді начаклуйте мені щось.

– Що я можу вам начаклувати? Бажаєте палац? Чи стати володаркою морською?

– Та ні, не хочу. Для чого воно мені, – відповіла бабуся Настя.

– А чого ж ви бажаєте?

Бабуся замислилися. Дійсно, чого ж вона бажає? І раптом із подивом зрозуміла – а нічого такого незвичайного! Життя довге прожила. Всього у ньому було: і радості й горя. Та вже все минуло. Діти вирости, онуки підростають. Її люблять, в гості приїздять – на свіже повітря та молочко. Хороше їй із ними. Хатка – не палац, а хороша – своя, садок он який пишний і город чи не кращий у всьому селі. Ну чого ще бажати?

– А знаєш, Чудаксо, – раптом примружила вона очі, – зроби мені якесь диво на городі. Хочу щоб виріс у мене найдивніший і найсмачніший овоч. Такий, щоб ні в кого не було! Щоб люди приходили на нього дивитися і чудуватися.

– Добре, – сказав Чудакса, – називай, який це має бути овоч?

Оскільки вони стояли біля грядки з помідорами, бабуся сказала перше, що прийшло їй на думку.

– Помідор!

– Помідор, то й помідор, – відказав Чудакса і уважно глянув на грядку. – Бачу, що червоні в тебе є, рожеві є, жовті теж є, навіть коричневі є. І великі є, і маленькі є. Яким же помідором можна тебе здивувати? Може хочеш червоний помідор у жовту крапочку, чи жовтий у зелену?

– Хочу! – аж підскочила бабуся Настя. – Дуже хочу! Ото всі здивуються на селі!

– Добре, – відказав Чудакса. – Нехай так і буде. Почекай до осені.

Потім Чудакса і бабуся Настя погуляли трошки у яблунево-му саду, поговорили про минулі часи, погоду та види на врожай і розійшлися.

Більше вони не бачилися. Хоча бабця часто навідувалась на те місце, де зустріла кумедного чарівника. Не було його! Може

став він більш уважним, і не дозволяв людям себе бачити, а може знайшов де інде місце для прогулянок. Не було і край!

На канікули приїхали до бабусі онуки, клопоту додалося, тож потроху й забула вона про дивну зустріч. Аж ось десь, наприкінці серпня, коли нічна прохолода почала нагадувати, що осінь поряд, приніс онук з грядки два здоровенні помідори. Та не прості, а зовсім чудернацькі. Один червоний-червоний з жовтими цяточками, а другий жовтий-жовтий з цяточками зеленими! Ніби платтячка в горошок одягли ті помідорчики.

Сплеснула бабуся руками: «От тобі і Чудакса! Справжня чудасія!». Бігом побігла вона до сусідки – дивними помідорами похвалитися, а та розповіла іншій сусідці, а та ще іншій... І пішла селом чутка про дивовижні помідори бабусі Насті. Люди приходили – милувалися, про сорт випитували, просили дати поласувати. Та бабуся нікому їх куштувати не дала. На тарілочку поклала, листячком обгорнула – берегла. Та все про Чудаксу згадувала.

Аж одного разу зайшла вона ввечері до хати, а помідорчиків на тарілці немає! Лише хвостики зелені лежать, а поряд внучок сидить, та й облизується, як кіт після сметани: смакота!

Ой лишенько, забідкалася бабуся, – що ж ти наробив! Немає в мене тепер чуда. І насінниночки немає! Може б я їх посадила, вирости б такі ловкенькі та веселенькі, мені на втіху, людям на дивину!

– Вони могли ж зіпсуватися, – виправдовувався онук, – он уже скільки днів лежать, в'янути почали. Та у наступному році ще будуть, як схочеш і багато, а не тільки два.

– Як же вони виростуть, – не могла заспокоїтись бабуся, – це ж чудо чарівник Чудакса мені подарував.

– Не знаю, хто такий Чудакса, але таке чудо і я тобі подарувати зможу, – відказав онук.

Бабуся аж присіла з того дива. І що дивно, навіть заговклала. А онук їй пояснив, що такі помідори він навчився вирощувати ще як у дитячий садочок ходив. Город у них там невеличкий був, де росло декілька кущиків помідорів з поміж іншої городини і вихователька пояснювала дітям як сонечко впливає на ріст і колір овочів. Щоб було зрозуміло, все показувала. Тож коли помідорчик трішечки виростав, але був ще зеленим чи бурим, брала вона липку стрічку, вирізала з неї кружечки, зірочки чи квадратики та й наліплювала на помідори. А далі ті росли-підро-

стали, досягали, набували потрібного кольору – червоний – червоного, жовтий – жовтого. Тільки коли приходила пора їх збирати, відклеювала вихователька разом з дітьми ті наліпки і вони бачили – під ними колір помідора не змінився, як був зеленим, бурим чи жовтуватим, так і лишився! Адже сонечко під наліпку не потрапляло, забарвити помідорчик не могло. Тими кольоровими помідорами діти дивували батьків, а потім з'їдали їх з превеликим задоволенням.

– Ось так, бабусю, – закінчив свою розповідь онук. – не журися, виростимо ми ще з тобою кольорові помідори!

І дійсно, наступного року красувалися влітку у бабусі на городі помідори з наліпками по боках, а восени пригощала вона сусідів дивовижними кольоровими помідорчиками: в смужечку і крапочку, з квіточкою і посмішкою на червоному чи, дивлячись від сорту, жовтому бочку. Розповідала про онука і пишалася ним. А сусіди гомоніли: ото вже розумні які діти ростуть. Чого тільки не вміють і не знають ще з дитячого садочка! Це ж і вихователі у них які!

Щодо Чудакси, то його більше бабуся не бачила. Хоча впевнена, що він був і розмовляв з нею. От тільки чудо показав звичайне, земне. Та вона сама такого схотіла.

А у вашому садочку, діти, є город? Що ви там робите? Чого навчилися? І чи можете здивувати ще чимось бабусю Настю?

ОЛЕСИК-ПОМІЧНИК

Жив собі на світі хлопчик Олесь. Батьки і друзі звали його Лесиком. Хлопчик як хлопчик, п'яти років від роду, непосида і забіяка. Як і більшість дітей, мав він свій погляд на життя. І хочу вам сказати, що цей погляд ну ніяк не збігався з поглядами дорослих. Наприклад, Олесь був впевнений, що він вже дорослий і самостійний. А от дорослі чомусь так не вважали. Він був переконаний, що найголовніше в житті родини – завжди бути разом і ходити в походи, кіно, влаштовувати гучні родинні свята, або ж розваги. А батьки весь час розбігалися зранку по своїх роботах, його відводили у дитячий садочок, а у вихідні мріяли виспатися, прибрати і подивитися телевізор.

Все це, на його думку було абсолютно неправильним! Та найбільш дошкуляло йому суботнє прибирання. Це воно – прибирання, не пускало батьків до лісу чи річки, в парк на гойдалки і дитяче кіно. «Ну для чого витратити на прибирання вихідний», – не розумів він. – «Хай би вже в будній день, але ж не в цей, коли всі разом!». І ще він ніяк не міг зрозуміти, чому всі мами так бажають, щоб діти допомагали їм робити прибирання в квартирі?

Та що поробиш. Доводилось миритися з правилами життя дорослих. Ще ж і мама Олеся так вміла подивитися на нього, що відмовити їй було просто неможливо.

Одного суботнього дня, як завжди, розпочалося в родині велике прибирання. Лесику доручили прибрати іграшки, охайно скласти книжки на полиці і почистити пилососом килим на підлозі. З першими двома дорученнями він впорався швидко. А потім почалося! Пилосос був потужний, прибирав сміття добре, але килим весь час рухався за ним, оскільки підлога була паркетна, та ще й лакована, а отже – слизька. Доводилось весь час той килим поправляти, совати, а він був великий і важкий, тож Олесь втомився. Але роботу треба було закінчити, він обіцяв мамі.

Мама ж поралася на кухні, а водночас і у ванній. Олесь чув як гула пральна машинка, дзижчав електричний блендер – тож сподіватися на мамину допомогу не міг і не хотів. Сьогодні він був єдиним її помічником, оскільки тата викликали на роботу і прибирання лягло на плечі двох: його і мами.

Ввечері, коли нарешті тато повернувся з роботи, вони всі разом пішли все ж таки до парку. Хоч трошки погуляли і поговорили. Мама розповіла батькові як гарно допомагав їй син: все зробив, що вона сказала, не відмовлявся і не просив допомоги. Татко похвалив Лесика, а коли вони повернулись з прогулянки, уважним оком глянув на синову роботу. Все було чисто і гарно, а килим лежав рівнесько-рівнесько посеред кімнати.

Наступної суботи чистити килим доручили татові. А він вирішив не чистити його пилососом, а вибити на дворі. Мама вважала, що це кращий спосіб чищення, хоча й важчий. Тож батько нахилився щоб підняти килим і хотів взяти його за край. Килим лежав як приклеєний. Тоді тато нахилився і уважно придивився до нього. Весь килим по краях було ретельно прибито до паркету! Причому маленькі гвіздочки було набито густо-гус-

то, через кожний сантиметр! Їх було декілька сотень і кожен з них тепер треба було витягати!

– Сину, – гукнув батько, – а йди-но сюди, щось я один напевно не впораюсь!

– Дивно, – подумала мама, коли почула це. – Маленький минулого разу впорався, а цей не може!

Що було далі? Додумайте самі. Та скажу вам відверто, з тих пір Олесь вчиться узгоджувати свій погляд на життя з поглядом дорослих. Йому це вдається, бо мама і досі називає його своїм помічником. Але я точно знаю, що і батьки дослухаються до думки Олеся. Про це свідчить той факт, що суботне прибирання в їхній родині відмінили на користь спільного відпочинку. Хатні роботи родина робить напередодні, але тільки разом!

ВЕСНЯНА КАЗОЧКА

Олесику виповнилось 5 років. День народження відсвяткували весело: було багато гостей, ігор і сміху. Тато показував фокуси, а Олесь допомагав йому. Ввечері, коли розійшлися гості, родина зібралася на кухні. Тато перетирав посуд, мама поставила на вогонь чайник, а Олесик слухав його пісеньку і дивився на струмінь пару, що піднімався з носика. Чайник закипів, мама налила всім чаю. Гарячий чай пахнув м'ятою і навівав сон.

«Привіт», – раптом вчулося хлопчику. І на краєчку чашки він побачив маленьку сяючу краплинку. «Привіт, – тихим шепотом відповів він. – Де ти була?» «У лісі, – відповіла краплинка. Бачила, як зайчик розмовляв із сон-травою. Знаєш, це квітка така – наче блакитний дзвоник у пухнатій шубці?» Олесик закивав головою, так-так, знаю і запитав: «А про що вони говорили?»

– Було це так, – почала пригадувати крапелька. Зайчик біг лісом і раптом зупинився. На галявині росла квітка – блакитно-фіалкова, гарна і ніжна. Зайчик аж подих затамував, як глянув на неї. «Яка ти гарна», – сказав він. А квітка підняла свою голівку і гордовито відповіла: «Знаю. Я надзвичайно гарна. Я взагалі надзвичайна!» Не сподобалася зайчику ця задавакувата відповідь і він уже зовсім іншим тоном запитав: «А що ж у тобі такого вже й надзвичайного?» «Як що, – здивувалась квітка, – та подивись же навкруги. Весна ще тільки починається. Немає

ще ні дзвоників, ні фіалок – ніяких квітів немає. А я квітну усім на радість. Я надзвичайно хоробра квітка! Гарна та ще й хоробра. Цим і надзвичайна. Адже ти знаєш, що вночі ще буває дуже холодно. Може й сніг налетіти. Всі квіти бояться морозу і сплять. А я – квітну!» Потім маленька квіточка нахилилась до зайчика і майже на вушко йому зашепотіла: «Це тому, що в мене є шубка. Дивись, пухнаста й м'яка, як у тебе. Налетить вітер, впаде сніг, а я пелюсточки стулю, у шубку загорнусь та й не замерзну. А сонечко визирне – розтулю пелюстки і милую око всім, хто мене побачить. Я – найхоробріша квітка у лісі, чи не так?» Зайчик сів на задні лапки і замислився. «Ні, не так, – трохи подумавши відповів він. На цій самій галявині ще до тебе квітнула квітка. Навкруги ще де-не-де навіть сніг лежав. А вона квітла! Менша за тебе, тоненька, тендітна. Пелюстки її були білі-білі, як сніг. А формою вона була схожа на малесенький дзвоник. Коли пролітав вітер, тоненьке стебло гойдалось і здавалось, що дзвоник дзвенить тихо-тихо і ніжно-ніжно». Зайчик ще трошки помовчав і додав: «А шубки у тієї квітки не було. Та вона не пишалася. Була чемна й віталась до мене». Тут раптом зайчик нашорошив вушка, бо почув підозрілий шерхіт у кущах і вмить зник. На галявину стрімко вибігла лисичка і зникла у тому ж напрямку. А квітка сон-трави здивовано глянула їм у слід і невідомо у кого запитала: «Чи це правда? Чи не сон? Як це може бути? Як могла б вижити у лісі, серед снігу, квітка у якої не було шубки?»

«А й справді, – подумав Олесь, – як вона вижила?» Про те що ранньої весни квітнуть підсніжники і проліски – він знав. А над тим, як вони змогли пристосуватись до суворих умов ранньої весни, – не замислювався. Він поглянув на краплинку і нахилившись над чашкою, прошепотів: «А ти знаєш?» «Знаю, – відповіла вона так само тихо. Стебло у підсніжника та й у проліска таке тоненьке, що може нахилитись до самої землі і не ламатися. Якщо налітає холодний вітер чи навіть падає сніг, квіточка нахилється до землі, притуляється до неї. Наче дитина горнеться до матері. Вітер пролітає повз неї не заподіюючи шкоди. А сніг вкриває білою ковдрою. Коли ж пригріє сонечко і сніг тоне, стебло розпрямляється, а квіти піднімають голівки. Ось і весь секрет». Олесь і краплинка посміхнулись один одному.

– Пий чай, сніжку, – сказала мама.

Олесь узяв чашку. Від руху його руки краплинка скотилася з краю, впала до чашки, піднялася парою і зникла. Мабуть знов кудись помандрувала.

АЛІСА І МЕТЕЛИК

Далеко-далеко на захід від України лежить дивовижна і таємнича країна. Це країна дощів і туманів – великий острів і декілька менших островів. Править країною королева. Так, так, справжня королева! Називається ця країна – Англія.

Англійці майже ніколи не залишають вдома свої парасольки. Ви думаєте, що це сумно? Аж ніяк! Коли починає падати дощ, вулиці наче розквітають великими квітами. То розкриваються парасольки всіх кольорів веселки: зелені, жовті, сині, червоні, а також білі, картаті, у крапочку, розмальовані рибками і пташками. Є серед них, звичайно, і не такі веселі: чорні, і сірі. Їх, здебільшого носять солідні чоловіки, що дуже заклопотані своїми справами і тому рідко посміхаються. Зате коли посміхаються, ви бачите, які це надійні й хороші люди. Парасольки їх великі – під ними може поміститися декілька дитлахів. Уявляєте собі таку картину? Хіба не весело! А ще веселіше дивитися, коли серйозний джентльмен вигулює під дощем собаку. У собаки ж немає парасольки. Бігає вона під дощем, шльопає по калюжах, а тоді як струснеться! Летять у всі боки веселі краплі, правда не завжди чисті...

У цій то країні жила собі маленька дівчинка. І дуже їй хотілося мати собаку. Велику собаку, з довгою шерстю і розумними очима. Та батьки не могли дозволити їй таку розкіш, бо квартира їх була невелика. І вигулювати собаку було нікому. Тато й мама багато часу проводили на роботі, а дівчинка була ще маленькою і саму її відпускати до парку батьки боялися. До того ж вона часто хворіла. А хіба можна коли кашляєш гуляти під дощем?

Одного дня сиділа дівчинка біля віконечка і дивилась як перехожі йдуть під весняним дощиком, вкрившись кольоровими парасольками. Та враз дощ скінчився і квіти дощу – яскраві парасольки – одна за одною позакривалися. Визирнуло сонечко. Поглянуло довкола, посміхнулося до дівчинки і взялося до

роботи: зігрівати та сушити листя, квіти, людей. А на вікні у дівчинки, у маленькому горщику теж росли квіти медунки та первоцвіту. Вона нещодавно знайшла їх на лісовій галявині і разом з мамою викопала з корінчиками й посадила у горщик. Тепер квіти пишалися у всій красі. «Нехай їх сонечко попестить», – подумала дівчинка і відчинила вікно. Квіти затріпотіли пелюстками, певно зраділи, а дівчинка підставила сонечку свою щічку – спочатку одну, за нею другу. А потім замружила очі і підставила все личко. Сонечко було тепле, весняне. Хороше було квітам, хороше було й дівчинці під його проміннячком. Та ось розплющила вона очі і завмерла – на підвіконні сидів метелик! Та який гарний! Крила у нього були червонуваті, з чорними цяточками, оторочені чорною смужкою і синіми плямами вздовж неї.

Дівчинка боялась поворухнутися, щоб не налякати його. А метелик сів на край однієї квітки і склав свої гарні крильця. Потім нахилився і наче зазирнув у її чашечку. А потім розгорнув свій хоботок і занурив туди. Виявляється хоботок до того часу був згорнутий у вигляді спіралі, тому його й не було видно. Поласував метелик солодким нектаром та й полетів геть.

– Прилітай до мене ще, метелику, я чекатиму тебе, – прошепотіла дівчинка. А по тому зачинила віконечко.

Ввечері розказала вона батькам про метелика і запитала, як же він називається.

– Певно то була кропив'янка, – сказав тато. Вони часто зимують на горищах будинків. Ще можуть переховуватись у підвалах, печерах. Оскільки ж печер у нас поряд немає, а підвал зачинений, то точно завітала вона до тебе з горища. Їй би до лісу чи парку де квітнуть медунки, та мабуть дощу злякалася, от і пообідала біля твоєї квіточки.

– Як ти думаєш, татку, чи прилетить кропив'янка до мене знову? – запитала дівчинка, заглядаючи таткові в очі.

– Ну не знаю. А ти що, приручити його хочеш?

– А можна? – заблищали оченята.

Тато знизав плечима і пішов у своїх справах. А маленька Аліса (так звали дівчину) замислилася. На другий день зранку знову йшов дощ. Аліса дивилася на нього з вікна та вже не роздивлялася веселі парасольки і не заздрила власникам собак. Їй

хотілося мати ... ручного метелика! Вона роздивилася ввечері велику книжку про комах і знайшла там зображення свого метелика. Мама прочитала, що він дійсно називається кропив'янка. Ще мама розказала такі цікаві речі! Виявляється метелики – це тварини, та не прості – шестиногі. У більшості тварин – дві, або чотири лапи, а у комах – аж шість. А крила метеликів вкриті лусочками. Так-так! Хоча вони не риби! Тільки лусочки ті маленькі і схожі вони на мішечки. А в мішечку – крихітне зернятко. Від цих зерняток і від того, як розташовані луски, залежить колір і малюнок крилець метелика. Та луски потрібні їм не тільки для краси – без них метелики не можуть літати. Тому їх не можна брати руками – пояснила мама.

Весняні дощі – не осінні. Це восени дощ довго сіється дрібними краплями, а восени – пролився зливою і побіг собі далі. І коли він закінчився метелик знову прилетів. У Аліси так шалено билася серденько, що вона боялася: чи не злякає його стукіт метелика? Вона тихо стояла біля вікна, притиснувши руки до грудей і дивилася широко розплющеними очима на таку ніжну і таку дивну тваринку – шестиногу, лускату, з хоботом! Метелик знов присів на край квіточки, а потім... глянув на дівчинку великим серйозним оком. Ой які ж величезні у нього очі! А ще є вусики!

Метелик поласував нектаром квітів, згорнув свій хоботок, але не полетів, залишився сидіти. Можливо то він придивлявся до Аліси, а може просто відпочивав, та з того дня розпочалася їх дружба. Аліса приносила йому квіти, та не завжди метелик їх куштував. Можливо був не голодним, а можливо ці квіти йому не смакували. Проте тепер він танцював для Аліси. Він міг кружляти біля вікна, пурхати то вниз, то вгору, тріпотіти крильцями то швидше, то тихіше. Дивлячись на нього і Алісі хотілося танцювати. І вона також починала кружляти, плавно піднімаючи і опускаючи руки і уявляла себе королевою всіх метеликів.

Метелик зовсім перестав боятися Аліси. Він навіть сів одного разу їй на плече. Дівчинка була у жовтому платтячку і можливо він прийняв її за велику квітку.

Через деякий час вони вже зустрічалися у маленькому садочку, що був розбитий у дворі будинку Аліси. Тут вони могли танцювати разом і навіть бігати і стрибати, змагаючись один з одним. У бігові перемагала Аліса, а от у стрибках першість вів метелик. Мама і тато раділи цій дивній дружбі. А одного разу

мама показала Алісі невеликі зарості кропиви в кінці саду. Тонкою паличкою вона відгорнула листя кропиви так, щоб донька побачила зворотній бік листка. Там, міцно притулившись одне до одного, рядами лежали малесенькі-малесенькі яечка.

– Це яечка твоєї кропив'янки. З них з'явиться гусінь, яка буде гризти ці листочки і рости. І можливо скоро тут буде не один такий гарний метелик, – пояснила мама.

Як раділа Аліса цій новині! Вона оберігала жалку кропиви, вона розмовляла зі своїм метеликом, вона сумувала якщо довго не бачила його і пригощала коли він прилітав до вікна. А знаєте чим? Ні зовсім не нектаром квітів. Квіти в горщику Аліси відцвіли, адже і медунка і первоцвіт – ранньовесняні рослини і вік їх не довгий. У чашечку від лялькового сервізу наливала вона краплю солодкого чаю чи компоту і ставила на підвіконня. І що ви думаєте? Метелик залюбки пригощався. А ще Аліса намалювала портрет кропив'янки і повісила над своїм столом.

Тож не дивно, коли одного разу прийшла до неї подружка і розповіла, що скоро їй куплять цуценя, Аліса зовсім не позаздрила. Собаки є у багатьох, а от у кого є знайомий метелик?

ЧЕРВ'ЯЧОК

Навесні роботи багато. Сонечку треба все навкруги зігріти, талим снігам – землю напоїти, землі – насіння виплекати. У тварин свої клопоти – дитинчата. У людей – робота на городі, в саду, квітнику! І всі цим клопотам раді. Найбільше діти. Адже день навесні такий довгий, світлий, прозорий! Він сповнений пахощів і веселих звуків: співу птахів, дзюркотіння води, стукотіння підборів, тупоту дитячих ніг по асфальту. А ще (ви помічали?) навесні можна бачити найбільшу кількість усміхнених людей. Весна! Сонце! Ой весело!

Так думав, прямуючи з дитячого садка додому, 5-ти річний Олесь. Мокрий асфальт під ногами виблискував, а калюж від розталого снігу було так багато, що їх доводилось весь час обходити. Проте, напевно всім маленьким хлопчикам і дівчаткам цікавіше через калюжі перестрибувати. Відштовхнешся двома ногами і стрибок! А потім лише однією правою ногою відштовхнешся і – стрибок! А тепер лише лівою і – стрибок! Сміялося

сонце над головою, сміявся Олесь, сміялася мама. Та ось чи заморився хлопчина, чи не розрахував довжину калюжі та стрибнув він трошки ближче, аніж хотів...

Ви уявляєте, що вийшло? Так, бризки в усі сторони: і на Лесика, і на маму! А ви уявляєте, що сказала (чи може й крикнула) мама? І як вона це крикнула (а може сказала)? Думаєте вгадали? А ось і ні! Лесикові мама вигукнула: «Ой!!! Зупинись! Ти щойно ... ледь не розтоптав черв'ячка!»

Олесь зробив малесенький крок (треба ж було вийти з калюжі) і завмер на місці, здивовано глянувши на маму. Потім він подивися під ноги. На краю калюжі лежав черв'ячок. А поряд ще один, а далі ще і ще.

– Мамо, їх тут багато, – промовив він.

– Багато, та ображати не можна, – сердитим голосом сказала мама.

– Я не ображав, я їх і не помітив, – відповів Олесь, заглядаючи мамі в очі. Дуже вже він не любив, коли мама сердилася.

Звичайно, – тихо сказала мама, – веселий хлопчик прямує до свого теплого дому. Що йому до сумного черв'ячка?

– Сумного? – перепитав Олесь. – А чому, мамусенько, він сумний?

– Сьогодні у нього немає хатки, ніде заховатися від пташок та ... хлопчиків. І вчора він не міг повернутися до своєї хатки, і завтра певно не зможе. Тому й сумний.

– А куди ж поділася його хатка? Що з нею сталося? – запитав здивований Олесь. Він вже зовсім забув про стрибки через калюжі і дуже хотів, щоб мама розказала йому про черв'ячка те, що він не знає. А мама тим часом йшла усе швидше, Олесик майже біг за нею. Та ось, підійшовши до будинку, у якому вони мешкали, мама зупинилась і сказала.

– Ти трохи промочив ноги, синку, а мені заляпав бризками з калюжі плащ. Якщо ми швидко приведемо все до ладу, я не тільки розкажу про черв'ячка, але й покажу тобі щось цікаве.

– Добре! Пішли скоріше, – потягнув маму за руку Олесь.

– Зачекай. Чи немає у тебе в кишені маленької коробочки чи чогось такого, куди можна покласти черв'ячка, щоб принести його до нас додому? – запитала мама.

Звичайно, у Олеся, як напевно і в усіх хлопчиків, у кишенях могло бути що завгодно – коробочки, гвіздочки, трісочки.

Та сьогодні коробочки не було! Раптом рука Олесика намацала щось кругленьке. Він згадав – кришечка! Маленька пластикова яскрава кришечка від пляшечки з водою. Він витягнув кришечку і простягнув на долоньці мамі:

– Це підійде?

– Думаю, так. Адже нам тільки донести його до кімнати. Візьми одного, обережно поклади у кришечку і ходімо.

Олесь нахилився, пошукав очима – ого, он їх скільки! Він узяв одного, поклав у кришечку і швидко пішов до мами. Вже вдома він передав черв'ячка мамі яка поклала його у скляну банку, до половини заповнену землею. Земля була приготована для весняної пересадки кімнатних рослин. Вона була чорна і пухка. Верх баночки мама зав'язала шматочком марлі і поставила на балкон.

Думаю не слід вам і говорити, як швидко вимив Олесик руки і ноги, перевдягнув мокрі шкарпетки і допоміг мамі почистити плащ. А потім попросив:

– Розкажи тепер про черв'ячка, ти ж обіцяла!

Мама глянула на годинник, певно хотіла подивитися чи встигне вона з приготуванням вечері. Потім принесла з балкона банку з черв'яком, розстелила на столі газету, а тоді ще й чистий білий лист паперу з альбому для малювання зверху поклала. Сходила на кухню і принесла ще маленьку баночку з чистою водою.

– Ну, давай подивимось, кого ми в гості запросили, – посміхнулась вона.

Потім зняла марлю з першої баночки і попросила сина:

– Візьми черв'ячка двома пальцями і опусти на секундочку у воду. Треба змити з нього бруд, бо ти нічого і не побачиш. Тепер поклади на білий листок паперу. Нехай трохи обсохне. А ми його тим часом розглянемо.

Черв'ячок лежав на папері і Олесь уважно дивився на нього, наче ніколи не бачив. На білому тлі паперу чітко було видно видовжене, бурувато-червоного кольору, тіло черв'яка.

– Подивись, чим вкрите тіло черв'яка, – сказала мама.

– Ух ти! Волосинками! – здивувався Олесь.

– Ворсинками, – виправила мама. – Вони жорсткі і дуже допомагають йому.

– Як допомагають? В чому? – почав сипати питаннями Олесь.

– Тихо! Дивись, він повзе. Будь уважним і скажи, як рухається черв'як, якщо у нього немає лапок?

– Я давно вже це бачив: спочатку він наче товстіє в передній частині, підтягує тіло. А потім з цієї товстої частини витягує тонкий кінчик вперед. Закріплюється і до нього підтягує все тіло. Так і повзе: товстий, тонкий, товстий, тонкий.

– Так, у черв'яка сильні м'язи. Саме вони дозволяють йому рухатись. А тепер тихенько посидь і прислухайся. Що чуєш?

– Ш-ш-ш! Мама, це ж ворсинки шурхотять! Він ними наче відштовхується!

– Це дійсно так. А тепер дивись.

Мама поставила перед черв'яком долоню, не торкаючись його. Черв'як зупинився, а потім почав рухатись у зворотній бік.

– Дивись уважно на ворсинки, – сказала мама і знову поставила на шляху черв'яка долоню. Так змушувала вона його рухатись вперед-назад, вперед-назад декілька разів.

Я бачив, мамо! Ворсинки повертаються і весь час допомагають йому рухатись. Коли черв'як повзе вперед, вони відштовхуються від стола в одному напрямі, а коли назад – в іншому. От у нашого Мурчика шерсть лежить в одному напрямку. І проти шерсті його не погладиш – все одно стане, як і було. А черв'яка виходить можна, що так, що інак гладити і все буде не проти шерсті, – розсміявся Олесь. – Тільки хто його гладить?

– Ніхто, – усміхнулась мама. Вони не для того. А щоб пересуватися і міцно триматися за землю. Якщо він хоч на половину залізе в нірку, то ніхто його звідти не витягне. Навіть птах з гострим дзьобом. Птах тягне до себе, а черв'як ворсинки у зворотному від птаха напрямі спрямує, зіпреться ними у землю і нічого йому не зробиш!

– Але ж птах може відірвати шматочок тіла черв'яка, – жахнувся Олесь, – розірвати його навпіл!

– То нічого. Черв'як – тваринка не проста. Він може відросити собі знову втрачену частинку. Як ящірка хвостик. Тому і пташка буде не голодна, і наш трудівник цілий, – засміялась мама.

– А чому трудівник? Що він такого робить? – запитав Олесь.

– Він землю спушує, нірки риє, а ними повітря до коренів рослин попадає. А ще він землю збагачує. Листочки до нірок

своїх затуляє, що з'їсть, а що перегниє – все землі користь. Ти знаєш, не будь цих трудівників на світі і рослини б не росли. Деякі з них і квітнути навіть не можуть без черв'яків. От конвалія наприклад. Лісова красуня і у кімнатну рослину її не перетвориш. Скільки не висаджуй у горщик – не квітнеть. Бо без своїх друзів – черв'ячків сумує. А коли ті у лісі під корінцями квітів землю розпушують, через себе пропускають: проковтнуть, а потім через задню частину тіла випустять такі маленькі грудочки – капроліти, тоді лише конвалія зацвіте.

– Ух ти! – видихнув свій подив Олесь, – А я й не знав. А ти ще не сказала, де у нього хатка і чому він учора, і сьогодні туди не потрапив?

– Хатка черв'яка – нірка у землі. Навесні води багато. Заливає вода нірки, от і не може черв'ячок до своєї хатки повернутися. І під час дощу вилазять вони на поверхню. Тому й назвали їх люди «дошовими черв'яками». Адже дихають вони повітрям. І у воді жити не можуть. Важко їм у цей час: птахи, люди, машини – он скільки небезпек! А вони ж і боронитися не можуть. Тепер ти сам, синку, поспостерігай за ним. Залишимо його до ранку. У цій банці з землею. А тепер я маю готувати вечерю, – сказала мама і пішла на кухню. Банку з землею вона чомусь забрала з собою.

А Олесь поклав голову на стіл і тепер черв'ячок був просто на рівні його очей. Він повзав і тихо шурхотів своїми чудовими щетинками. Щоб той не сповз з білого листка, Олесь підставляв долоньку до голови черв'яка і той слухняно повертав в інший бік. Через декілька хвилин зайшла мама. В руках її була банка – тимчасова хатинка для «гостя». Тільки тепер поверх товстого шару чорної землі мама насипала тонкий шар світлого піску, а зверху поклала лушпиння з картоплі і два сухих листочки. Через скло банки це виглядало наче шоколадний торт з білим масляним кремом і прикрасами на ньому. Товстий чорний «шоколадний» шар землі, тонкий світлий, наче крем, шар жовтого піску.

– Давай, синку, черв'яка сюди. Довго він без землі не може – тіло його може пересохнути. А земля волога. Тут йому буде добре. Я йому і їжу поклала.

– А пісок для чого? – запитав Олесь, пересаджуючи черв'яка до банки.

– Зранку сам зрозумієш, – відповіла мама. – А тепер біжи мий руки і допомагай з вечерею, бо сама не встигну, а скоро тато з роботи прийде.

Черв'ячка у банці віднесли на балкон. Верх її мама знову зав'язала марлею. А потім був довгий добрий вечір з книжками, розмовами, іграми в лото і вечірньою казкою.

Вночі хлопчику снилися сні і серед них сон про доброго дощового черв'яка, що весь час працював: рив підземні ходи якими рухалася вода і повітря до підземних частин рослин, за-тягував у нірки торішне опале листя, доглядав лісові квіти. Поряд з ним були його друзі.

А вранці, збираючись у дитячий садок, Олесь сказав мамі: «На дворі просохло, я випущу черв'ячка, він вже зможе повернутися у свою нірку». Мама внесла банку і Олесь побачив, що черв'ячок почувається добре: заховався у ґрунт, прорив собі безліч нірок і геть зруйнував вчорашній «шоколадний торт». Не було вже товстого чорного шару землі і тонкого жовтого шару піску. Не було зверху й жодного листочка. Все перемішав, все заховав черв'ячок-трудівничок.

– Мамо, він певно всю ніч не спав, – промовив Олесь.

Це він хотів показати тобі яку користь він приносить природі, – озвалася мама. – Пішли синку.

У дворі хлопчик обережно перегорнув банку з черв'ячком під кущ бузку – хай повзе до своїх друзів! Тепер у садочок. Буде Олесику що там розповісти! Адже не всі діти ще знають яка цікава і хороша тваринка той маленький дощовий черв'ячок. Вірно?

ОЛЕНА ПОЛОВІНА

(1975 р.н.)

КАЗКА ПРО МІСЯЦЬ І ЗОРІ

Той вечір маленькому ведмежатку запам'ятався надовго...

Була зима. Надворі стояли величезні снігові замети, а мороз так розмалював шибки, що вони здавалися чарівним мереживом. У барлозі ведмежаті було тепло. Весело потріскував хмиз

у вогнищі, а повітря в оселі наповнював аромат малинового чаю. Ці довгі зимові вечори ведмежа полюбляло над усе: адже мама-ведмедиця розповідала цікаві історії та чарівні казки.

Ви, малята, мабуть погодитесь зі мною, що казка, почута зимовим вечором та ще й тоді, коли ласуєш чимось смачненьким (наприклад, медом або цукеркою), приносить величезне задоволення. Тому маленьке ведмежатко з нетерпінням чекало, коли мама-ведмедиця впорається зі своїми справами і почне розповідати. Того вечора ведмежатко сиділо біля вікна і, притиснувшись до шибки, розглядало крізь морозне мереживо небо.

– Матусю, а чому на небі місяць і зорі? Звідки вони взялись? Хто їх туди посадив?

Мама ведмедиця загадково посміхнулась і сказала:

– А ти як думаєш? Можливо, сьогодні ти мені розкажеш казку?

Ведмежа засопіло носиком, закусило нижню губку, очиці його заблищали і воно почало поважно розповідати, точнісінько так, як це робила мама-ведмедиця:

– Дуже-дуже давно, на нашій планеті все було по-іншому. День був дуже світлим, а ніч – темною. Вдень на небі гуляли Сонце і Місяць. Вони скакали по небу наче гумові м'ячики. Стопившись за день Сонце і Місяць лягали на ніч відпочивати, а вранці прокидались і знову починали свій веселий танок.

Якось, повеселившись досхочу, Сонце і Місяць вирішили побігти відпочивати наввипередки. Не домовившись, з якого кінця і куди будуть бігти, вони зіштовхнулися і, ой, лишенько, від Місяця відпав шматок! Замість круглого, він став наче скибочка жовтої дині. Сонце почало реготати: «Ти такий кумедний, такий куценький!»

Місяць знітився і дуже образився: «Коли ти з мене глузуєш, то грайся саме з собою, а я буду гратись зі своєю іншою половинкою!»

З цими словами Місяць перейшов на нічне небо. І вже хотів, було бавитись зі своєю другою половинкою, доторкнувся до неї і...

– Що ж трапилось далі? – запитала мама-ведмедиця.
– Ой! – нетерпляче скрикнуло ведмежатко і засовало ніжками, точнісінько так, як це роблять всі діти, коли їм чогось дуже хочеться. – Друга половина Місяця розсипалась міліярдами маленьких зірочок, що розмістились по чорному оксамитовому небу і засяяли так яскраво, ніби хтось увімкнув багато малень-

ких ліхтариків. Ця краса так зачарувала Місяця, що він вирішив назавжди залишитись на нічному небі.

– Але Місяць буває круглим теж? – мама зацікавлено подивилась на ведмежа, подумавши, як воно відповість. Ведмежатко задумалось, а потім сказало:

– Коли зірочки йдуть в гості до Місяця, щоб повеселитись, то він стає круглим. А потім знову розходяться по небу, щоб світити вночі і приносити радість. Але я не знаю, що трапилось далі. Невже Сонце залишилось зовсім самотнім? Місяць йому не пробачив?

Ведмедиця уважно подивилась на сина і сказала:

– Мені здається, що Місяць і Сонце помирилися. Адже бувають дні, коли вдень на небі немає Сонця, а вночі – Місяця та зірочок. У той час вони бавляться разом в неосяжних просторах Всесвіту...

Мама ведмедиця замріяно подивилась на ведмежатко, потім погладила його по голівці і мовила:

– Молодець, синку, ти справжній казкар, але насправді все відбувається трішки по-іншому. Сонце – це величезна вогняна куля, яка дає світло і тепло нашій планеті, надихає все життям. А місяць – це холодна кам'яна куля, яка обертається навколо нашої планети і її по-різному освітлює сонце. Тому, ми бачимо місяць круглим або таким, як ти сказав – наче жовта скибочка дині.

Ведмежа запишалось: ще б пак, адже матуся його похвалила. Тоді воно вирішило сказати щось дуже розумне. Хитро примруживши очі, ведмежа промовило:

– А зірочки – це маленькі сонечка. Вони теж яскраво сяють, але не гріють.

– Все правильно, – зауважила ведмедиця, – зірочки – це маленькі нічні світила, і знаходяться вони дуже-дуже далеко від нашої планети. Коли ти підростеш і навчишся читати, то дізнаєшся багато цікавого про місяць, зорі, сонце та інші планети.

Мама закінчила говорити і побачила, що її синок заснув. Крізь сон ведмежа посміхалося. Можливо, воно мандрувало по неосяжному Всесвіту...

ОЛЕКСАНДР ОНОПРИЄНКО

(1979 р.н.)

ЧОМУ ПІВНИКИ КУКУРІКАЮТЬ

Було це давно, ще тоді, коли звірі говорили як оце ми із вами. Стояв надзвичайно сонячний день. Сонечко просто гралося на небі. І йому раділи кущі і дерева, ліси і луки, поля і лісосмуги, птахи і звіри. Один лише Півник був не задоволений. Він кублився у гудинні огірочків і невдоволено сокорів:

– Ко-ко-ко, як спекотно, де тільки взялося це Сонечко?

Ці слова почуло Сонечко.

– Чому ти так говориш? Навіщо мене ображаєш?, – схвилювано запитало воно Півника. – Хіба ти не знаєш, що сьогодні у мене день народження і я настільки хвилююся, що випромінюю більше тепла ніж завжди.

– Теж мені, – хмикнув Півник, – знайшло чого хвилюватися, у мене також є день народження, але я ж нічого не випромінюю, я стою на одній ніжці, скубу пір'ячко, чи просто збираю черв'ячків. Якби на мене, то краще щоб ти не світило зовсім! От так!

Нічого на це не відповіло Сонечко. Воно посмутнішало і поволі сховалося за хмаринку.

Ох і зрадів же Півник уздрівши це. Він спочатку дивився на хмаринку, високо задерши дзьоба, а коли та стала відлітати, перевальцем поквапився до перелазу, аби упевнитися, що Сонечко заховалося. З перелазу все ж таки видніше!

– О, ко-ко-ко, – вдоволено просокорів Півник.

Минуло небагато часу, як раптом небо посмутнішало, воно стало сивим, почав накрапати дощик. Півник прикрився крильцями, а коли з його пір'ячка, а потім із дзьобика потекла вода, він почав стриба-ти з лапки на лапку, по черзі хукаючи на них.

– Холодно, – подумав Півник, – піду у гудиння, може зігріюсь. Але в гудинні було зволожено і брудно. Піду у стіжок – вирішив Півник.

– Ану не підступай!, – почув він коли наблизився до стіжка.

– Хто ти?, – зніяковіло запитав він.

– Для друзів, їжачок-лісовичок, а для тебе – ніхто, – долинуло зі стіжка. – Образив Сонечко, то іди геть!

– Піду хоч до котика-мурчика на дах, – міркував Півник.

– Не заміряйся сюди, – фиркнув котик, коли Півник наблизився до сажу*. Якщо ти проти сонечка, то і проти нас, от так!

– Піду хоч до Рябка у будку, – геть похнюпившись думав Півник. – Може він мені притулок надасть.

– Навіть і не уявляй, р-р-р-р-р, – прогарчав Рябко, – Хто не з Сонечком, той не з нами. І пригнічений Півник знову подався до перелазу. А як же тут було не зручно, вогко, холодно, навіть трішки страшно. Пройшла година, друга, і коли Півник зовсім опустив до перелазу свій дзьобик, як раптом помітив, що на темному небі з'явився досі небачений човник.

– Хто ти?, – злякано спитав Півник.

– Я Місяць, – озвався човник, – Сонечків брат. Воно сьогодні чомусь сильно засмутилося.

– Та це я, я його образив, – промовив Півник, – буду тепер знати, як Сонечко ображати!

– Не хвилюйся, – озвався Місяць, – дам я тобі добру пораду! Зараз Сонечко відпочиває у нашого тата Чумацького шляху та у мами Північної Зорі. Ти спробуй покликати його, попроси пробачення та, мабуть, і воно вже скучило за земними друзями!

– Дякую! Дякую! Дякую тобі, брате Місяце, за добру пораду, – пожвавішав півник, затріпотів крильцями та як:

– Ку-ку-рі-ку!. Сонечко рідне, прокинься, на світ увесь подивися.

Не почуло його Сонечко.

– Не впадай у відчай, – промовив Місяць Півникові. – Ти попроси таких як ти півників, щоб вони тобі допомогли викликати Сонечко, разом веселіше!

– Півники-братики, – прокричав Півник, – допоможіть Сонечко розбудити, викликати.

* Саж – дерев'яний хлів, у якому вигодовують свиней.

Так, до співу півника приєднався один, другий, третій півник. А в недовзі Сонечко почали будити всі півники на Землі.

Аж ось з'явилося воно, заспане, зніяковіле.

– Сонечко! – пролепотів Півник. – Сонечко, пробач, не знав я, що без тебе немає життя на землі, не знав, вибач!

– Ну, звичайно я вибачу, – ласкаво мовило Сонечко. – Головне, що ти зрозумів це!, – і полоскотало промінчиком дзьобик півникові.

Відтоді, коли Сонечкові сподобалося відпочивати у свого тата Чумацького шляху і Північної Зорі, воно наніч ховається до них. А вранці знову повертається на обрії.

І півники, коли воно вночі відпочиває, боячись, що більше не з'явиться, викликають його щоранку кукурікаючи. А коли ви вночі почуєте самотній спів Півника, не дивуйтеся, то він дякує Місяцеві за добру пораду.

КОЗАК-ДЕРЕЗАК

казка

(скорочено)

І

За високими горами,
За Дніпром синеньким
Жили собі дід і баба
В хатинці маленькій.

Вже який десяток років
сонце зустрічали,
нажили собі нівроку,
та дітей не мали.

А хотілось, ой хотілось
дитячого сміху!
І вирішив дід зробити
ляльку на утіху.

От пішов він у лісочок ,
довго там крутився.
Аж під вечір, натомившись,
в хату завалився.

– Бабцю, бабцю! – ще з порогу
Він гукав раденько, –
Я зробив для нас утіху,
Глянь в мішок хутенько.

– З дерева зробив його я! –
Хвалився дідочок, –
І дрезаком, старенько,
Хай зветься синочок!

Ось узявся дід ладнати
Сину одежину:
Із червоної перчини –
Гарненьку шапчину,

Сорочину і штанцята –
Із листків сунічки,
Із кори, що у дубочках –
Міцні черевички.

Баба зшила із капусти
Розкішний жупанчик,
Хлопчика вдягли в усе це,
Й став він справжній панчик.

Ще зробив старенький неньо,
Цвяшок розклепавши,
Шаблю й причепив малому,
Козаком назвавши.

II

І коли ясенький місяць
Всіяв небо просом,

І коли все скрізь поснуло
Й дід лиш свистів носом.

Козак-Дерезак здригнувся, –
Підняв руку, ногу
Й, покрутивши головою,
Стрибнув на підлогу.

І відкривши хвацько двері
Й крикнувши, – До бою! –
Він із хати геть поквапивсь
Швидкою ходою.

А під клунею в подвір'ї
Купа дров лежала
З непорубаних колодок
Й сильно реготала.

– А ви знаєте, що діду, –
вела вона мову, –
треба не рубати дрова,
а сікти полову.

І найбільше насміхався
Найстаріший корчик, –
В діда сили, як в комашки, –
він в нас справжній сморчик.

– Ах ви ж наглі сміхолизи, –
Дерезак гукає,
Оголивши шаблю гостру,
На купу стрибає.

Так почав сікти колодки,
Аж тріски летіли.
І порубані вже дрова
Склавшись в стіну, мліли.

А Козачок-Дерезачок,
Впоравшись з дровами,
Рушив сміло до городу
На бій з бур'янами.

(Козак-Дерезак звільнив огірочки від колючого осоту, порятував Помідора, Картоплю, Капусту від гусені та колорадського жука; Буряка від пацюка, який почав його гризти. Та переможений Козаком пацюк пригрозив Дерезаку: «Хлопче, чекай із військами!»)

Час минув, і на городі
Земля застогнала,
То летіла воювати
пацюків навала.

У одного із навали
Рот не закривався:
– Роздеріть, розмніть, розжуйте,
Щоб не вихвалявся!

Козак шаблю підняв вгору:
– Я сам не лишився!
В мене є ще вірні друзі.
Й він не помилився.

Вмить до бою приєднались
справні огірочки,
гарбузів сім'я велика,
батьки та синочки.

Незбаром поспішали
підтримать героя
Буряки і Помідори,
Капуста і Соя.

Кукурудза та Соняшник,
Горох і Квасоля,

Цибулина та Часник
з сусіднього поля.

А позаду всіх ще бігло
й мале Перченятко,
доганяв його щосили
діда дідів татко.

Пацюки від здивування
стали гальмувати
й думали, – Як таке військо,
Козак міг зібрати.

І молочними очима
на усіх дивились,
спершу тихо рахували
і врешті-решт збились.

Ну, а друзі з гризунами
уже не братались,
пацюки скакали вперто
й таки доскакались.

Почалася між військами
Справжня колотнеча,
В сірих писках планувалась
з поля бою втеча.

Гудинням перешкоджали
Справно воювати,
Їхні лапи намагались
У вузол зв'язати.

Позаліплювали очі
Часник і томати,
Горло й ніс скрутив вже Перець
й примусив мовчати.

Кукурудза свої коси,
а Соняшник – вату,
стали пацюкам у вуха
щільно набивати.

Навкруги все гуркотіло,
сіпалось, бурчало,
мліло, дерлось, стугоніло,
сопіло й кректало.

І коли вже треті півні
Сідала будили,
Пацюки, зібравши рештки,
Безлиху летіли.

Козак-Дерезак гукнув вслід,
– Тож запам'ятайте!
І беззахисних маленьких
Більш не ображайте.

III
Коли нічка покривало
з місяцем забрала,
коли зіронька ранкова
сонце зустрічала...

Сон, тихенько потягнувшись,
зіскочив із печі
і легенько діда й бабу
потрусив за плечі.

Старенькі прокинулися,
Стали позіхати,
Коли раптом вітром сильним
Їх випхало з хати.

Бо помітили, що з столу
Десь зник Козаченько.
Вибігли у двір й почули,
– Здрастуйте, рідненькі!

Найщасливішими в світі
Дід і баба стали,
Бо найкращого з синочків –
Дерезака мали.

В діда не болить у спині,
в вухах не стріляє.
Хвалиться своїм сусідам:
– син допомагає!

В баби зник вже біль у скронях,
Стала вже й співати.
На запитання: – Хто лікар?
– Сину дякувати.

В селі хлопцю дарували
Любов і повагу,
У дворі завжди зустрінеш
Із друзів ватагу.

Читачі мої, Козак наш,
шле всім вам вітання,
ви прийдіть до нього в гості
на його прохання.

Тільки не беріть з собою,
Хочу ще сказати,
Козу в гості,
Бо та любить дерезу подрати.

А на цьому, любі друзі,
Бувайте здорові!
Не забудьте дати бублик
Мені й Козакові!

ЮРІЙ ТІТОВ

(1980 р.н.)

НАШ КРАЙ

Рідного краю обрії сині,
Крик журавля і пісні солов'їні,
Усмішка мами, тепло татусеве,
Над головою високі дерева.

Полечко нас на долонях гойдає,
Гай на дуді переливами грає,
Чиста криниченька поїть водою,
Трави вмивають сріблом-росою.

У давнину нас ведуть козаченьки,
І зігріва батьківщина рідненька.
Вдячні тобі ми, великий наш краю!
Краще у світі нічого немає.

МАТУСЯ

Матуся ніжно доню обіймала,
А біля хати мальви зацвітали,
Поцілувала рідного синочка –
І враз зазеленішали садочки.

Матусю мила, ти на сонце схожа –
Зігрієш нас, і дні прийдуть погожі.
Ти подаруєш усмішки промінні –
Сердечку стане радісно віднині.

Ти, як веселка, розквітом палаєш,
Як Матір Божа нас оберігаєш.
Лунає простір світлими піснями,
Як гарно пригорнутися до мами.

КОТИК

На віконці котик спав
Сонечком зігрітий.
Промінець його ласкав,
Колихало літо.

Повернувся на бочок,
Замурчав спросоння.
Дуже любить наш коток
Тепле підвіконня.

ПЕСИК

Гляньте, песик є у мене,
З ним ми дружимо щоденно.
Білі лапки, чорні вушка,
Сам м'якенький, мов подушка.

Добре, лагідне звірятко,
Поміж очок темна цятка.
Він нікого не лякає,
З усіма кумедно грає.

Навіть з котиком він дружить,
За м'ячем стрибає дуже.
Ви на нього подивіться,
Усміхніться, подружіться.

НА ГОРОДІ

Помідори, огірочки,
Як віршовані рядочки,
На городі влаштувались
І під сонечком ростуть.

Підростає там морквинка,
Бурячок і картоплинка.
Так яскраво, променисто
Дивні соняхи цвітуть.

Де тут справжній є ласунчик?
Зріє вже смачний кавунчик,
Стигне диня жовтобока,
І гарбуз надув живіт.

Овочевий та фруктовий
В нас городик є чудовий,
І тому ми так швиденько
Поспішаєм на обід.

МИ У МОРІ ПОКУПАЛИСЬ

Ми у морі купувались,
Наплескались і награлись.
Наче рибки-молодці,
Ми тепер усі плавці.

Ручки, ніжки натомили –
На пісочку відпочили.
Наліпили пасочок,
Покуйовдили пісок.

Пінним хвилькам усміхнулись,
І прибою спів почули.
Знов купатися пішли,
Бережечком попливли.

БІГЛА СТЕЖЕЧКА ДО ЛІСУ

Бігла стежечка до лісу,
Де росли грибочки.

Ранком усмішки розвісив
Серпень у таночку.

Танцювали нам ялиці,
А дубки шуміли.
Босоногі по травиці
Бігали ми сміло.

Подружився ліс із нами –
Теплий, прехороший.
Нам грибочків з ягідками
Дарував у кошик.

ЛІЧИЛКА

Вийшло з лісу ведмежатко,
А за ним біжить зайчатко.
Слідом сіре вовченя
Ще й руденьке лисеня.

Лісова маленька миша,
Білка, що усіх спритніша, –
З ними йшла уся сім'я.
Ну, а потім вийшов я.

МЕТЕЛИК

А метелик невеличкий
Умивав росою личко,
Крильця ніжні намочив
Та й на квітці відпочив.

Потім крилонька розправив,
Закружляв у зелен-травах,
Він із далечі гаїв
До маляток прилетів.

ДИВО-КОНЦЕРТ

Десь на галявині коник зелений
Музику ніжну на скрипочці грав.
Слухало поле рясне, золочене,
І соловейко чарівно співав.

Ліс завмирав від такого таланту,
Аплодували дерев гілочки.
Гру неповторну, красиве бельканто
Чули струмочки, озера, річки.

Що за концерт відбувався просто неба –
Я там бував, чув мелодії ті.
Коника скрипка манила до себе
І соловейка пісні золоті.

ЗАЙЧИКИ

А пухнасті зайчики
Їли коровайчики,
Бавились морквинками,
Бігали стежинками.

Добре їм стрибалося,
На галявці гралося,
Тільки б за копицею
Вовк не ждав з лисицею.

Пахло конюшиною,
Сонячною дниною.
Зайчикам раділося,
Бавитись хотілося.

БІЛОЧКА

Із гілочки на гілочку
Руда стрибала білочка.
Із дерева на дерево
Шумів увесь лісок.

Смачні горішки, шишечки –
До діток поспішаючи
З торбинкою казок.

До сосенки хитаються,
Із яром ліс вітається –
Хутчіше, люба білочко,
Швидесенько біжи.
Там дітки будуть слухати
І вушками не рухати –
Благатимуть: «Матусенько,
Нам казку розкажи!»
На ранок знов до гілочки
Стрибає наша білочка,
Руда, як тепле сонечко,
Швидка, як вітерець.
До діточок ріднесеньких
Біжить різь ліс густесенький,
І линуть добрі казочки
До радісних сердець.

ЛИСИЧКА

Лисичка, наче пані,
Вдягнула капелюшок:
Хизується старанно,
Що він їй личить дуже.
По-модному, врочисто,
Хвалилась чобітками,
Одягненим намистом –
Красивим, з камінцями.

І так і сяк пройдеться,
В люстерко заглядає,
Кокетливо сміється
І хвостиком махає.

До вовка на гостину
Зібралася руденька.
Не йде, а лісом лине!
Ой пані, ой гарненька!

ВОВЧИК

На гітарі вовк бриньчав,
Щось під ніс мугикав.
Нотну грамоту не знав
І таке базікав.
Що він бачив, те й співав
Голосом невдалим.
Всі, хто вовка зустрічав,
З нього глузували.
Лиска – вовчика кума –
Теж критикувала:
Не сміши усіх дарма,
В тебе хисту мало.

Що ж, немає вовчик наш
Ні краплинки хисту
А йому, хоч стій, хоч ляж –
Хочеться в артисти.

У СУТІНКАХ

У сутінках ліхтарик-світлячок
Нам освітив доріженьку додому.
У травах світлячків, немов зірок,
Як в небі пречудовому, нічному.

А скільки ще співучих цвіркунців!
Під них так добре влітку засинати.
Спокійна нічка, шепіт вітерців,
Г'сон чудовий загляда до хати.

МІСЯЦЬ У ВІКОНЦЕ ЗАГЛЯДАВ

Місяць у віконце заглядав,
Зорі біля нього в хороводі:
Мій синочок мирно засинав,
Бачив казку, що вночі приходить.

Сон його лелеки стерегли,
Сіли котенята біля ліжка.
З поля нісся запах ковили,
Вітер цілував маленькі ніжки.

Спи мій синку, миле орленя, –
Рідне, світлооке соколятко.
Промінь теплий на початку дня
До мого торкнеться янголятка.

ЗІРКА МЕНЗАТЮК

(1954 р.н.)

ДОЧКА ТРОЯНДИ

Казка

– Доня, малесенька доня! Таж вона гарна, мов пуп'янок ружі!
– казав молодий художник і сміявся щасливим, теплим сміхом.
– Як добре, що в нас народилася доня!

Його дружина всміхалася вологими притомленими очима й також видивлялася на дитину – їхню первістку, їхню кровиночку, що тільки-но з'явилася на світ.

– Вона буде щасливою, дуже щасливою! Хто-хто, а я про це подбаю, – говорив художник. – І їй-бо, вона виросте красунею! Їй личить зватися Ружиною...

Юна матір відвела очі. Ружина – спокоївчине ім'я на їхній Ружевій планеті. Ним називали найгарніших дівчат. Але відколи планету загарбали прибульці з зорі Зелеї, прадавні імена звучали все рідше.

– Назвімо доню... Зела, – невпевнено сказала мати. Це було ім'я прибульців. – Зела... Авжеж, Зела, – повторив чуже ім'я художник. – Мабуть, справді для неї так краще.

– Тобі також варто назватися по-їхньому, – мовила дружина. – Скажімо, Літан. Без цього ти не досягнеш успіху. А з зелеянським іменем легше проб'єшся на виставки, в Головну картинну галерею, а то і в художню академію. Тоді Зела ростиме в достатках.

Малесенька Зела випручала зі сповитку рученята – тендітні, зворушливо крихітні. Художник погладив їх і зітхнув:

– Нехай буде... Літан.

Хай так буде заради донечки, цього ніжного паростка, що тільки починає жити. Навіщо їй правда, з якого вона роду-племіні? Навіщо знати про поразки, неволю, недолю, з малого малечку вливати в серденьячко гіркоту? Хай краще росте зелеянкою. І буде щасливою, дуже щасливою!

Отож Зела почала рости. О, вона росла, немов князівна! Спала в кришталевому ліжечку, їла за столиком з золотою облямівкою, а іграшки їй робили найкращі майстри-лялькарі. Все те, звісно, було дороге, але Літан виставляв картини у знаменитих галереях, його справи йшли чудово, тож він міг ні в чому не відмовляти любій донечці.

Але й Зела вдалася на диво! Красною до неї міг дорівнятися хіба що молодий пуп'янок троянди, який на світанку в найчистішій росі розгортає перші пелюстки – такими ж рум'яними й свіжими були Зеліні щічки. Коси вона мала темні й густі, і пахли вони трояндами; очі мала ясні, мов зорі. А як чудово виводила Зела дзвінким голосочком зелеянські пісеньки! Вона й знала їх стільки, як справжня зелеянка.

Найбільше ж Зела дивувала своїми малюнками. Вона малювала небо, й воно цвіло, як квітка. Вона малювала сонце – те збитошно підморгувало, як хлопчак-витівник. Вона малювала дерева, і вони сміялися на малюнках, реготали на все горло, прикриваючи лапатими гілками беззубі дупла-роти.

– Дитино, де ти бачила таке небо, таке сонце й такі дерева? – питав її тато.

– Вони мені снилися, – відповідала Зела.

А татові приятелі-художники прицмокували язикима й говорили:

– Талант, безперечний талант! Це буде гордість зелеянського мистецтва.

Одного разу тато прибіг додому до краю схвильований:

– Зело, Зелонько! – гукнув він. – Неймовірна удача: тебе побачить сам верховний правитель!

І тато розказав, що до них на планету (тепер вона називалася не Ружева, а Мала Зелєя) прилітає верховний правитель Великої Зелєї, і до цієї події готують усе найкраще, чим тільки можна потішити правительське око. Отже, радники звідкись прочули про їхню дитину-художницю й вирішили показати правителеві і їй.

– О! – тільки й мовила мама, бо від щастя їй забракло слів.

– Уявляєш, про Зелу дізнаються обидві Зелєї! – тішився тато. – Певно, її покажуть по космобаченню. І її малюнки теж!

– О! О! – казала мама, а очі в неї сяяли.

У їхньому домі знялася неймовірна метушня. Тато власноручно вправляв у рамки Зеліні малюнки, а мама мала стільки клопотів, що й не сказати.

– Туфельки одягнеш сріблясті, – говорила вона Зелі. – Або ні, краще інші, позолочені. Ой, ні, ні, краще білі з кришталевими підківками, в них ти будеш немов дзвіночок! А сукню – яку ж пошити сукню?

І три кравчині шили кожна по три сукні, а мама однак хвилювалася, чи вдасться хоч котрась належно святковою.

І ось правитель прилетів. Зранку найбільші достойники зустрічали його на космодромі, потім супроводили в урядовий палац відпочити з дороги, а Зєла тим часом чекала у виставковій залі, де на стінах ясніли її малюнки. Вона не нудилась: гранітна підлога була вся в узорах, і Зєла стрибала по ній у «класики». Вона сама в себе тричі виграла і тричі програла, поки до зали ввійшла юрба. Нічого схожого Зєла не бачила зроду. Юрба блискотіла кіно-, фото- й телеоб'єктивами і, ніби грядка соняхів, усі голови повертала в один бік: туди, де ступав верховний правитель. Був він з себе ні старий ні молодий, ні гарний ні поганий; Зєла глянула на нього й засміялася, немов задзвонила в криш-

талевий дзвіночок. Ту ж мить заблискали фотоспалахи, зашуміли кінокамери, зашелестіли коментарі: «Верховний правитель такий чудовий, що навіть діти сміються від щастя, побачивши його». Так говорили коментатори, а верховний правитель глянув на Зелу й також усміхнувся.

– Яке миле дівчатко, – сказав він.

– Так-так, правду мовите, – закивали радники. – А це, сміємо зауважити, її малюнки.

– Гм, – правитель подивився на квітуче небо, грайливе сонце, на веселі бешкетливі дерева. – Непогано, справді непогано! Але невже це малювала дівчинка? Оця крихта?

– Атож-атож! – закивали радники. – Вона, не хто інший!

– Гм, – сказав правитель. – Малюнки непогані, але їх не могла намалювати дитина. Цього не може бути, інакше подібна дівчинка мусила б народитися і на старшій, мудрішій, достойнішій Зелеї.

– Якщо хочете, – заступився тато-художник, – Зела малюватиме перед вашими очима. Зело, ну ж бо! Покажи, що ти вмієш.

– Ану, ану! – зацікавився правитель.

І йому підкотили золоте крісло з діамантовим поруччям. Зелі подали папір, фарби; вона засміялася й намалювала сонях, ні старий ні молодий, ні гарний ні поганий, а довкола нього інші соняхи головами досередини, і були вони такі догідливі й покірні, що верховний правитель і собі засміявся:

– Незле, їй-бо, незле! Намалюй-но ще щось, а я тим часом підобідаю в буфеті.

І тоді Зела намалювала на всю широчінь сніжно-білої стіни. Вона малювала гарячий безмежний степ, що пах сонцем і солодкими квітками. Степ лежав і дрімав у золотавім мареві, в монотонних голосах цикад, і раптом, як вибух, задудніли копита – то в картину влетіли коні. Були вони гінкі, як вітер, легкі, як вітер і, як вітер, нестримні, їхні шиї зблискували, наче вістря летючої стріли, а гриви тріпотіли; до грив припадали вершники, чубаті, завзяті, обпалені сонцем, зі смаглявими дужими руками і з шаблями в руках, немов вогонь. Передній, юний і розхристаний, ніс знамено; воно маяло понад степом, шовкове, неначе трояндова пелюстка. Зела на хвильку відступила, поди-

вилася на картину, а тоді домалювала: троянду на знамені. Ту, що нею пах вітер і степ, що нею рожевіло небо.

Почувся гомін, і в залу влився той же натовп з верховним правителем. Після обіду правитель був у доброму гуморі й хотів ще раз подивитися на незвичайне дівчатко. Він глянув...

– Що... що це таке? – раптом вигукнув він громово. – Хто посмів?!

А зі стіни – летіли воїни Ружевої планети! Ті, переможені, чие й ім'я знищено верховним наказом, а з ними й ім'я їхньої планети. Давним-давно шумить рожева ковила над їхніми могилами; їх забуто, стерто, викреслено з історії – й раптом ось вони знову, немрущі й незбагненні!

– Яке нечуване зухвальство! – зашелестіли радники посохлими губами. – Як можна було...

– Правителю, це непорозуміння! – кинувся до верховного Зелин тато. – Дозвольте пояснити! Зела... – Літан перейшов на шепіт: – Зела не знає, що вона ружеянка. Ніколи цього не знала! І я не збагну, звідки в неї це... баламутство...

– Звідки це в тебе? – спитав Зелу правитель. – Ці коні й ці зухвальці?

– Вони мені снилися, – сказала Зела й засміялася, бо малюнок, вона сама бачила, був чудовий. – Вони мені часто сняться.

– Жах! – стрепенувся правитель. – Ця планета лишається невдячною, хоч скільки її підкоряй.

І він хутко подався геть, а за ним радники, кіношники й фотографи.

– Зело, – сказав тоді тато. – Зело... Він не знав, як їй пояснити.

– Зело, ніколи більше не малюй, що тобі сниться.

– Чому мені не можна малювати, таточку? – Зела дивилася чистими, ясними очима.

– Ні-ні, не так, ти можеш малювати. Що завгодно, окрім своїх снів. Одних тільки снів, Зело!

Зела похитала головою.

– Тату, ти не розумієш. Ти не кажеш яблуні: роди груші, і ружі не кажеш: цвіти айстрами. Але ж як у яблуні яблука, в ружі рожевий цвіт, так у мене мої сні, мої коні і мій степ. Я не можу їх не малювати.

Тато відвів очі:

– Так треба, Зело. Інакше ми всі загинемо – і ти, і я, і мама.

Зела вражено глянула на нього й тяжко, не по-дитячому зітхнула:

– Гаразд.

Її очі вперше заволоклися тугою.

Коней і степ вона, справді, більше не малювала. Зате малювала квіти. О, то було щось надзвичайне: прохолодна пахуча розкіш, найніжніший трепет і найсоковитіші барви!

– Ці квіти говорять... – казали татові приятелі-художники. – Ба ні, вони співають! Ні, ні, вони сміються! Чи то говорять, і співають, і сміються, і пахнуть водночас!

А Зела також сміялася й малювала, малювала! Волошки й фіалки, лілеї й тюльпани, півонії й жасмин, білі троянди, напівпрозорі, ніби підталий льодок; троянди жовті, троянди густо-вишневі, троянди рожеві, такі, як небо над їхньою Малою Зелесою, і ще троянди, троянди, троянди...

– Це вже ціла галерея, – мовив одного разу найближчий татовий приятель. – Непогано б видрукувати їх на листівках. І, знаєте, є підходящий видавець, я вже замовив йому словечко...

Тато обняв приятеля:

– Друже! Хто б нас підтримав, як не ти! Після того випадку... ну, пам'ятаєш, після т о г о, до мене не мають довіри.

– Годі-бо, годі! Про те всі давно забули, – підбадьорив його друг. – Подумаєш, якийсь там дівчацький малюнок.

Квіти видрукували, і вони мали неймовірний успіх. Їх друкували знов і знов, на листівках і плакатах, у мистецьких альбомах і в журналах, навіть у шкільних підручниках.

– О! – тішилася мама. – Зела стає знаменитою!

Воно справді йшлося до того.

І раптом у їхні двері постукав поліцмейстер.

– Це малюнок громадянки Зели? – спитав він і показав дешеву картку. На ній рожевіли пречудові троянди, ті, що мов небо над Малою Зелесою.

– Так-так, це малюнок нашої доньки, – в один голос підтвердили тато з мамою. – А в чому, власне, справа?

– Ось у чому, – поліцмейстер перевернув картку. Зі звороту на ній був видрукований текст.

– «Ружеяни!» – прочитав тато й жахнувся: – Боже мій! Це якась підпільна листівка!

– Атож, – сказав поліцмейстер. – Заклик до повстання! – і він додав сердито: – Ці листівки неначе трава: скільки не рви, не топчи, вони з'являються знову й знову!

– Вибачте, – перебив його тато, – але до чого тут моя дочка?

– А троянди? – вирячив очі поліцмейстер. – Оці вражі трояндочки! Адже їх, не що інше обрали за свій знак підпільники!

– Але ж Зела всього-навсього дитина, – художник то блід, то червонів, а руки його тремтіли. – Вона нічого такого не знала. Вона просто малювала, розумієте? Просто малювала!

– У тому-то й річ, – сказав поліцмейстер. – Вона дитина, і я не можу її заарештувати. Але якщо коли-небудь вона намалює ще які-небудь троянди, – і поліцмейстер грізно грюкнув по столу: – Коротше, я вас попередив.

Тато й мама довго сиділи приголомшені. Потім покликали Зелу.

– Доню, – мовив тато, – любя, хороша донечко! Я тебе дуже, дуже прошу: більше ніколи не малюй троянд.

– Але чому, таточку?

– Так треба.

– Тату, – сказала Зела, – я – це я, і рожеві троянди – це також я! Я не зможу без них жити.

– Перестань! – скрикнув тато, захопившись за голову. – Які жахливі речі ти говориш! Доню, троянд не можна малювати. Інакше нас чекає лихо.

Зела сумно кивнула:

– Тоді... гаразд.

– Доню, ти можеш малювати що завгодно, – потішав її тато. – Скільки тем, скільки сюжетів! Скажімо, про те, як Зелю завоювала космос, як підкоряла собі зірки...

– Гаразд, татусю, – мовила Зела, і її голос пройняла туга. – Я намалюю все, що ти скажеш.

Вона малювала: зелеян-першопроходців, підкорювачів Всесвіту – гордих і відважних, з холодними орлиними очима. Малювала зоряні шляхи і космодроми, з яких ракети штурмують простір. Малювала картини з далекої історії Зелі: перші міста, перших царів, перші польоти. А потім відкладала фарби й ди-

вилася на небо. Воно процвітало рожевим цвітом, таке безмежне, таке ніжне, таке трояндове й шовкове! Зела дивилася, і в її очах стояла туга.

Її малюнки знову друкували: на листівках, на плакатах, у мистецьких альбомах.

– Здається, все йде на лад... На цей раз усе нібито добре, – і раділа, й боялася радіти мама.

Аж ось одного разу тато влетів, як ураган:

– Зело, Зелонько! В тебе – нагорода! Золота верховна грамота! За картину «Переможці!»

Він підхопив дівчинку, розцілував і, як вихор, закрутив по кімнаті:

– Те, колишне, забуто! Зелочко, тобі відкриті всі шляхи! Ти будеш знаменитістю! Це чудово! Адже правда – чудово?

– Так, чудово, – ледве мовила Зела.

І раптом зімліла.

...Притінені штори, приглушене світло, запах ліків і сонна тиша. Зела спала й не спала; вона вже давно лежала в лікарняній палаті, але їй не ставало краще. Її лікували ультразвуком, інфрасвітлом, концентрованим сонцем, електронними голками, а далі не знали, чим лікувати.

– Розумієте, – говорив Літанові сивий поважний лікар, – у вашої доньки хвороба крові. На жаль, невиліковна.

– Невже немає жодної надії?

Лікар заперечливо похитав головою.

– І більше немає жодного способу, щоб допомогти? – не йняв віри тато.

– Не знаю, не знаю... – задумався лікар. – Ми її лікували чим тільки могли. Хіба ще спробувати один прадавній спосіб – полікувати словом... Є дві прастарі знахарки, які вміють це робити. Одна живе на Зелеї, і їй п'ятсот літ, а друга в нас у Забутих горах. Вона ще старша, їй стільки років, що вона збилася з ліку.

– Я знайду тих знахарок! – підхопився Літан.

І ракета швидка, наче блискавка, примчала для Зели знахарку з Зелеї. Та розсипала жменю зелеянської пшениці й зашепотіла таємничі зелеянські слова. Вона шепотіла їх, знов і знов розсипала пшеницю, а в лікарняній палаті стояла все та ж глибока тиша, і Зелі не ставало краще.

– Замовляння не допоможуть, – урешті зізналася знахарка. – У дівчинки не зелеянська кров.

Тоді привезли другу знахарку, ту, що згубила лік своїм літам. Вона розсипала жменю рожевуватої пшениці, пшениця пахла землею, рідним небом і трояндами. Знахарка зашепотіла давні забуті слова, в яких бриніло щось напівзнайоми; знов і знов розсипала пшеницю й повторила замовляння, а врешті сказала:

– Ні, ні, мої слова не допоможуть – у дівчинки чуже ім'я.

Зела спала й не спала, щось їй снилося, щось марилося, а в сусідній кімнаті сивий лікар сумно хилив свою поважну голову.

– Ви справді не знаєте жодних інакших ліків? – допитувався в нього Літан.

– Ліків для Зели не може бути.

– Але чому? Чому їх немає якраз для моєї дитини?

– Тому, – сказав лікар. – У вашої доньки в сердечку надто багато всього вмирало. Вмирили сни, троянди, рідні слова...

– Слова – ні! – вигукнув тато. – Зела не знала ружеянської мови. Не говорила рідних слів.

Лікар тільки похитав головою.

– Їх знала її кров.

Отже, Зела згасала, і не було на те ніякої ради. Вона худла і слабшала, личко стало восково-біле, й одного дня дівчинка відчула, що це її останній день.

– Тату, – покликала вона, – сьогодні ти мусиш сказати: якщо моя кров не зелеянська, то чия вона? Якщо моє ім'я чуже, то яке рідне?

Вона дивилася так пильно, що тато не зміг одвести очей. І тоді він зізнався:

– Дитино, наша планета Ружева, а ніяка не Зелєя. І ти її дочка – дочка Троянди.

– А ім'я? – допитувалася дівчинка.

– Ружина...

– Ружина, – повторила й вона.

Враз їй стало легко-легко, ніби з неї зсунувся камінь; вона всміхнулася й стулила очі. Земля розкрилася для неї, але ні, не могилою – земля взяла її, мов у колиску. Так лягає зерно в розорану ниву. І Ружина, що колись називалася Зелою, теж лягла,

неначе трояндова туга насінінка. Вона спить... Земля голубить її й колише – рідна, тепла, погідна земля. Коли ж прийде пора збудитися, до сонця проб'ється паросток, і то буде троянда, і вона зацвіте. Вона квітуватиме, рожева, як небо над їхньою планетою, і питиме світанкову росу, і всміхатиметься до рідного неба, і лепетатиме під вітром рідні ласкаві слова.

СОЛОВ'ІНА КАЗОЧКА

Весною, коли забілюють морелі й терен, на дніпрових кручах озиваються солов'ї. Вони щебечуть, висвистують, тьохкають; аж лящать, – кажуть про них кияни й вечорами довго довго гуляють над Дніпром. Втім, солов'їв можна слухати будьде. Вони співають у парках, скверах, у бузку під балконами, над зеленими затоками, на автобусних зупинках і дитячих майданчиках, декотрі витьохкують у шкільних квітниках, інші на тополях у Шевченковому парку, і один серед цих останніх виводить такі колінця, що й бувалі бувальці чудуються: ото співака так співака! Знаменитий соловей!

– А кажуть, що й люди добрі співці, – говорив одного разу молоденький соловейко до того солов'я. – Кажуть, у них є театри, і там вони виспівують аж-аж! Ото б послухати!

– То й послухай, – відповів старий соловей молодому – своєму онукові. – Це ж ондечки той театр, звідси крилом подати.

«Справді, чому не послухати?» – вирішив соловейко. Він акуратненько почистив пір'ячко та й подався в театральну касу.

– Мені один квиток на «Запорожця за Дунаєм», але, будь ласка, безплатно, бо гроші в солов'їв не водяться, – звернувся він до касира.

– Один квиток якраз ще є, та я не можу віддати його без грошей, – розгубився касир. – Підійдіть краще до адміністратора. Може, він дасть вам запрошення?

І соловейко полетів до адміністратора.

– Звичайно, звичайно, ми раді запросити вас, маестро, – сказав адміністратор і віддав йому найкраще місце в восьмому ряду.

Всередині в театрі було гарне фойє, гарні сходи й велика велика зала, що виблискувала позолотою. Соловейко зайняв своє місце. Він хотів ще розглянути кришталеву люстру, коли раптом його щось накрило і щось придавило. То глядач зліва поклав на нього театральну програмку, а глядач справа бінокль і окуляри.

– Ців-ців! – запищав соловейко.

– Вибачте! Ми не помітили, що в нас є сусід, – сказали обидва глядачі й негайно забрали свої речі.

Люстра погасла, диригент махнув паличкою, але ніхто не заспівав. Обізвалися скрипки, флейти, віолончелі, загудів контрабас, немов великий джміль. Вони гарно звучали в цій позолоченій залі, людям те подобалося, і люди заплескали долонями з утіхи. Нарешті завіса піднялася. Позад неї видніло розмальоване полотнище. То були декорації, а на них – блакитна річкова далина. «Мабуть, і людям співається, коли шир та блакить», – зрозумів соловейко. І люди заспівали: тихо, тоді гучніше, багато голосів зливалися в одно, і то було гарно, гарно!

Потім співала дівчина; співав чоловік у широких червоних шароварах, а соловейко слухав і дивувався. Він знав людей, цілими днями вони сновигали туди-сюди в його парку біля бронзового Тараса у якихось своїх справах. А тепер людський голос виповідав потаємне, у ньому бриніла надія, гучав неспокій, часом тріпотіла туга, а то пробивався добродушний смішок. Людська душа просвічувалась наскрізь, ніби чистий гірський кришталь...

Нараз спів припинився: почалася перерва. Глядачі повставали й повиходили в фойє. Соловейко почувся незручно: він не бачив, щоб хто-небудь літав або пурхав, а ходити внизу між черевиками не вельми приємно. Тому він подався до буфету.

– Я попрошу п'ять міліграмів кузьок, – звернувся соловейко до вродливої буфетниці, але та похитала головою: кузьок не було.

– Може, вам бутерброд із шинкою? – спитала вона.

– Ні, краще маленького черв'ячка.

Але буфетниця знов похитала головою й запропонувала тістечка й цукерки.

– Ні-ні, – сказав соловейко, – краще подайте свіжу ранкову росину.

Цього в буфеті теж не мали, а тільки каву та вино.

– Вибачайте, будь ласка, – розвела руками вродлива буфетниця. – Досі наші відвідувачі кузьок і черв'ячків не замовляли. Але завтра в нас неодмінно будуть і черв'ячки, і кузьки!

Після перерви сцена змінилася. Тепер над намальованою річкою зійшов місяць, і на хвильках мерехтіла, колихалася місячна доріжка. «Бач, люди хитрі, – подумав соловейко. – Зробили собі ніч. Знають, що вночі найлюбіше щебетати!»

Він чекав найчудовішого співу. І не помилився! Артисти співали поодинці – то називалося арія, або пісня, або каватина; часом просто співуче говорили – то був речитатив; співали удвох, і то називалося дует; співали уп'ятьох – виходив квінтет. Тоді вступав хор: сильні, звучні голоси лилися, немов Дніпрові води. Соловейко зачарувався! Серце його сповнилося захопленням, і коли співак на сцені почав молитву:

– Владико неба і землі, – соловейко не втримався, і з його горла теж полилися звуки.

Що тоді вчинилося! Глядачі посхоплювалися з місць і слухали стоячи. Соловейко витьохкував:

– Тіх, тіх, тьох-тьох, тьох-тьох-тьох-тьох!

Співак виводив:

– О Боже, призри на народ!

Хор гримів:

– І благості твої святії

Славити будем з роду в род!

А тоді і хор, і співак, і соловейко всі разом і співали, і виводили, і витьохкували. А з-за куліс вихопилися танцюристи балету та як утнули «Козачка»!

Зал вибухнув!

Ні, не зал: то вибухнули овації. Глядачі плескали в долоні, аж миготіла люстра. Вони кричали «браво», «бравіссімо», кидали співакам квіти, і квітів набралася ціла гора. Вони аплодували й аплодували, уже було пізно, вже перестало ходити метро, але вони все ще аплодували, і навіть ніхто не біг по плащ у гардероб, тому що в цю теплу пору люди прийшли до театру без

плащів. Артисти кланялися, і соловейко також кланявся зі свого місця у восьмому ряду, водячи хвостиком вниз-угору.

– Усе правда, – сказав він, вернувшись, старому солов'єві на тополі. – Люди в Києві – добрі співаки.

– Еге ж. Тут пісенний край, а це в нього пісенна столиця. Тому й ми, солов'ї, маєм бути найспівучіші. Сідай, онучку, ось дечки і старанно тьохкай!

І молодий соловейко заходився щебетати.

МАКОВЕ КНЯЗЮВАННЯ

Край села у хмарах бузку стояла собі хата. Коло хати квітник, за квітником сад-город, а далі розлоге широке поле. У квітнику красувалися маки, рожі, чорнобривці, у садочку стигли вишні, груші, запахуці яблука-антонівки, а в полі половіла пшениця. От вийшла з хати Мариночка та й замилювалась:

– Ти, рожо, повна й висока. Ти, трояндо, рясна й духмяна. Ти, лілеє, мов біла панна. А мак гарно цвіте: що червоний, що великий. Тільки ж ледь розквітне, уже й облітає. Мало з нього краси.

– Дарма, – на те мак. – Я недовго цвіту, бо не тепер я князь.

– А коли ж?

– Побачиш!

От він прехороші свої лискучі пелюстки розгубив, лишилася мала зелена маківка. Вона росла, росла та й виросла, а далі достигла.

– Он який тепер мак, – каже Мариночка. – Як у загадці: повна діжка жита гвіздочком накрита!

А Маринчина бабуся маківок надрізала, нарвала чорнобривців, пахучого васильку, все в пучок зав'язала та й кличе Маринку:

– Ходім, онучечко, мак святити, бо сьогодні Маковія!

Посвятили, на покуті поклали, а мак і пишається:

– Тепер я нарешті князь!

А з ним чорнобривці, троянди, пахучий васильок – увесь квітник величається:

– Ось яка нам шана! Тепер кожному видно: ми, квіти, коло хати найцінніші. Квітник – головна річ для людей!

Слухали те, слухали яблуні та груші, а далі не змовчали:

– Чекайте-но! Сьогодні Маковія, а за тиждень Спаса. А на Спаса господар з господинею покладуть у кошик яблука рум'яні, груші соковиті, наберуть молодого меду та й теж будуть святити. Буде й садовині шана! Буде й князюваннячко! Хіба що верба не князюватиме, бо на ній, звісно, груші не ростуть.

– От таке! – зашуміла на те верба. – Та ви, груші-яблуні, лиш перші бруньки розкривали, а мак тоді ще й не сіяли, коли я князувала. Моє князування – найперше, бо найраннішою весною!

– І правда, – пригадала Мариночка. – Вербу святити на Вербну неділю. Ще й приказували: «Верба б'є, не я б'ю, за тиждень Великдень! То хто ж серед вас найголовніший князь: чи мак, чи сад, чи верба?».

Зашуміли дерева, заторохтіли маківки, кожне себе вихваляло.

А вижате поле блищало просто сонця золотавою стернею і не втручалось до розмови. Снились йому книші, кутя на різдвяному столі, паска в великодньому кошику, пухкі калачі на Спаса, коровай під весільними вінками. Воно собі знало своє! Тому дрімало стиха, набирало сили, аби й на той рік викохати людям княгиню-пшениченьку.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАПОР

Марійка сиділа й малювала. Спочатку взяла блакитний олівець:

– Хай небо буде погідне, ясне! – сказала вона й намалювала небо.

– У небі хай сяє сонечко, – сказала вона і взяла жовтий олівець.

Намалювала сонце, і небо повеселішало.

А внизу поле, чорне та сумне.

– Розвеселімо його! – мовили жовта і блакитна барви.

Взялися за рученьки і злинули додолу: одна блакитним дощиком, друга ясним проміннячком.

У чорній землі спала насінинка. Пробудилася та й каже:

– Як мені хороше! Дощик мене напоїв, сонечко зігріло. Буду я проростати.

І над землею піднявся зелений паросток. І другий піднявся, і третій, і тисяча тисяч веселих зелених паростків!

– Тепер же я знаю, – засміялася Марійка. – Де жовте й блакитне удвох, там настає весна! Бо разом вони дають зелену барву.

Відклала олівці й замилювалася. Гарна жовта барва з блакитною! Як сонечко з небом. Як волошка з пшеницею. Як наш прапор.

ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ МІСЯЦЯ

– Приходь до мене на день народження, – запросив Марійку місяць.

– А коли він у тебе: влітку, взимку чи весною?

– Щомісяця, – сказав місяць. – Бо кожного місяця я народжуюся новий. Тепер, бачиш, я повний.

– Та бачу! – засміялася Марійка, бо місяць був круглий та білий, наче свіжий млинець.

– А новий я тонкий, як серпочок. Приходь!

Потім були хмарні дні. Коли небо нарешті прояснилося, Марійка побачила місячний серпик.

– Це вже ти народився? – зраділа вона.

– Ні, тепер я старий, – зітхнув місяць.

– Ой... – розгубилася Марійка. – Ти старий – як серпик і новий – як серпик. Як же тебе впізнавати?

– Коли схожий на літеру «С», то я старий. А молодий я повернуся в другий бік і буду як дужка в літері «Р», бо тоді я расту. Так і впізнаєш.

Якось надвечір крапнув дрібненький дощик.

– Це молодий князь умивається, – сказали зірки.

І хмарка біленька прослалася в небі.

– Це князь утирається, мов рушником, – пояснили зірки.

Нарешті вплив місяченько. Ясний, тоненький – такий, як дужка в літері «Р».

– Місяцю новий, князю молодий, світи на щастя, на здоров'я! – повиншувала його Марійка.

Та й почалося свято! Матіоли пригощали солодкими пахощами, цвіркуни сюрчали, нічні метелики танцювали, мов у балеті. І Марійка танцювала, аж утомилася, а тоді сказала:

– На добраніч, місяцю! До наступного дня народження! Добре, що їх у тебе аж дванадцять у році.

ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ

Небо синє та зоряне. А що в ньому біліє з краю в край?

– То полотно. І я таким буду, – сказав льон.

– То борошно, – заперечила пшениця. – Хто-хто, а я на борошні розуміюся.

– Мууу, то молоко. Он його стільки розтеклося, – мрійно мовила корова, жуючи свою жуйку.

– А може, то туман? Він зранку прощається зі мною й піднімається в небо. Напевно то він, – зітхнула долина.

– Ні, то сіль! Бо солі багато, – плеснуло море солоною хвилею.

– Таж-ж-ж то вишні цвітуть! Божже ж наш, скільки вишень! – загуділи хрущі. – Летімо до них скоріш!

І вони полетіли так далеко, що, будьте певні, не повернуться, поки не зацвітуть сади на другу весну.

Тільки Марійка нічого не казала. Вона дивилася, як у небі ясніє Чумацький Шлях, і думала про те, куди ж веде він? Чи до зірочок, що загоряються, наче свічечки в церкві? Чи до прегарних білявих янголяток? Бо коли є дорога, то кудись вона веде, і мабуть же треба йти по ній.

ІВАН АНДРУСЯК

(1968 р.н.)

ВІРШІ ЗІ ЗБІРКИ «М'ЯКЕ І ПУХНАСТЕ»

ХТО ХОРОШИЙ

Засинає бегемот,
позіхнувши на весь рот.

Біля нього моститься
ніжна бегемотиця,
й бегемотенята
полягали спати.

Лиш в сусідньому вольєрі
хижі зайчики не сплять
і зубаті пащі шкірять –
бегемота покусать...

Не повірили? Авжеж!
Бегемот хороший теж.

ЧАКАЛКА

Хтось на кухні чавкає,
чавкає –

то, напевно, Чакалка,
Чакалка.

Баняком і чайником,
тарілками й чарками –
дзень!

Трісь!

То напевно Чакалка,
голодозна Чакалка

ВСЕ

їсть!

Що не здужає поїсти –
понесе в мішку до міста,

але й того, хто не спить,

може також прихопить.

Там, у темному мішку,

буде каша у горшку,

і повидло, і млинці,

і куліш на молоці,

і перепічка духмяна,

і дитина неслухняна...

Буде довго чапати,

чапати

десь по місту Чакалка,

Чакалка.

Зголодніє – і в мішку

знайде кашу у горшку,

і шматочок калача,

і пришикле дитинча.

Буде все це Чакалка,

Чакалка

поїдати-чавкати,

чавкати...

– Татку, а у тім мішку

буде хрумиків дещиця?

Бо насправді там, на кухні,

порядкує наша киця.

НЕСПРАВЖНЕ СЕЛО

Я цього метелика
бачила по телику,
зайчика-розвідника –
в мультику по відику,
а телятко – ось воно! –
зустрічала у кіно.
Також справжнього коня
і маленьке слоненя.

А в бабусі у селі
слоненята є малі?
Як, немає?! Й не було?
Ну й непра-а-авжне тут село...

УРОКИ МОВИ

Прийшла до нас якось бабуся Яга,
яка не уміла казали «ага».
Виходило в неї «аґа» та «аґа»,
як в гуски, яка розмовляє «ґа-ґа».

А ще зустрічався нам дідю Ягун,
він людської мови вчив бабу Ягу.
Вона ж не хотіла, хоч плач, а хоч скач,
і на паляницю казала «калач».

Така ото, дітки, пригода була,
допоки Яга в Кострому не втекла.
Бо справді: не вмієш сказати «ого»,
То й нічого діток лякати, Яго.

КАЗОЧКА ПРО ЗАЙЧИКОВУ ЗНАХІДКУ

(Із «Зайчикової книжечки»)

Жив собі Зайчик – вушка-сплюшка. Ходив на базарчик,
грався з мушками, купував моркву й капусту хрумку, а іноді
гризав кору в садку. Одним словом, жив, як усі зайці, – аж рап-
том надібав зернятка оці...

З базарчика якось він біг через ліс, велику морквину у торбі ніс і подумки нею вже ласував, аж раптом... спіткнувся і мало не впав.

– Ото вже роззява! – наш Зайчик шепче.

Та бачить – на стежці лежить мішечок. А в тому мішечку – зерняток зо двісті, таких маленьких, що шкода й з'їсти. Узяв його Зайчик собі в торбину. Подумав:

– Завтра у супчик вкину. Може, якась це заморська приправа, тож супчик в мене вийде на славу.

Та спробував вдома кілька на зуб і вирішив:

– Це не годиться в суп! Гірчить у роті, ще й аромату від цього нібито й небагато. Не варто ними псувати страву. Краще я посаджу їх – цікаво...

А був наш Зайчик – варто сказати – трішечки, знаєте, лінькуватий. На грядці в нього все більше пусто – легше купити моркву й капусту, аніж лопатою лапки трудити, і спинку гнути, й воду носити...

А тут його раптом як підмінили. Мов додалося в Зайчика сили. Грядку копає хвацько, на славу! Що за зернятка – дуже цікаво...

Іде Лисичка й хитро жартує:

– Уже базарчик тебе не рятує? Матимеш власну моркву й капусту. Дуже смачненькі зайчики тлусті...

Зайчик від неї сховався до хати. Каже:

– Не зможеш мене наздогнати. Лапки у мене прудкі – не загину. Сію на грядці заморську рослину.

Каже:

– Достатньо її скуштувати – і зайчики зможуть навіть літати!

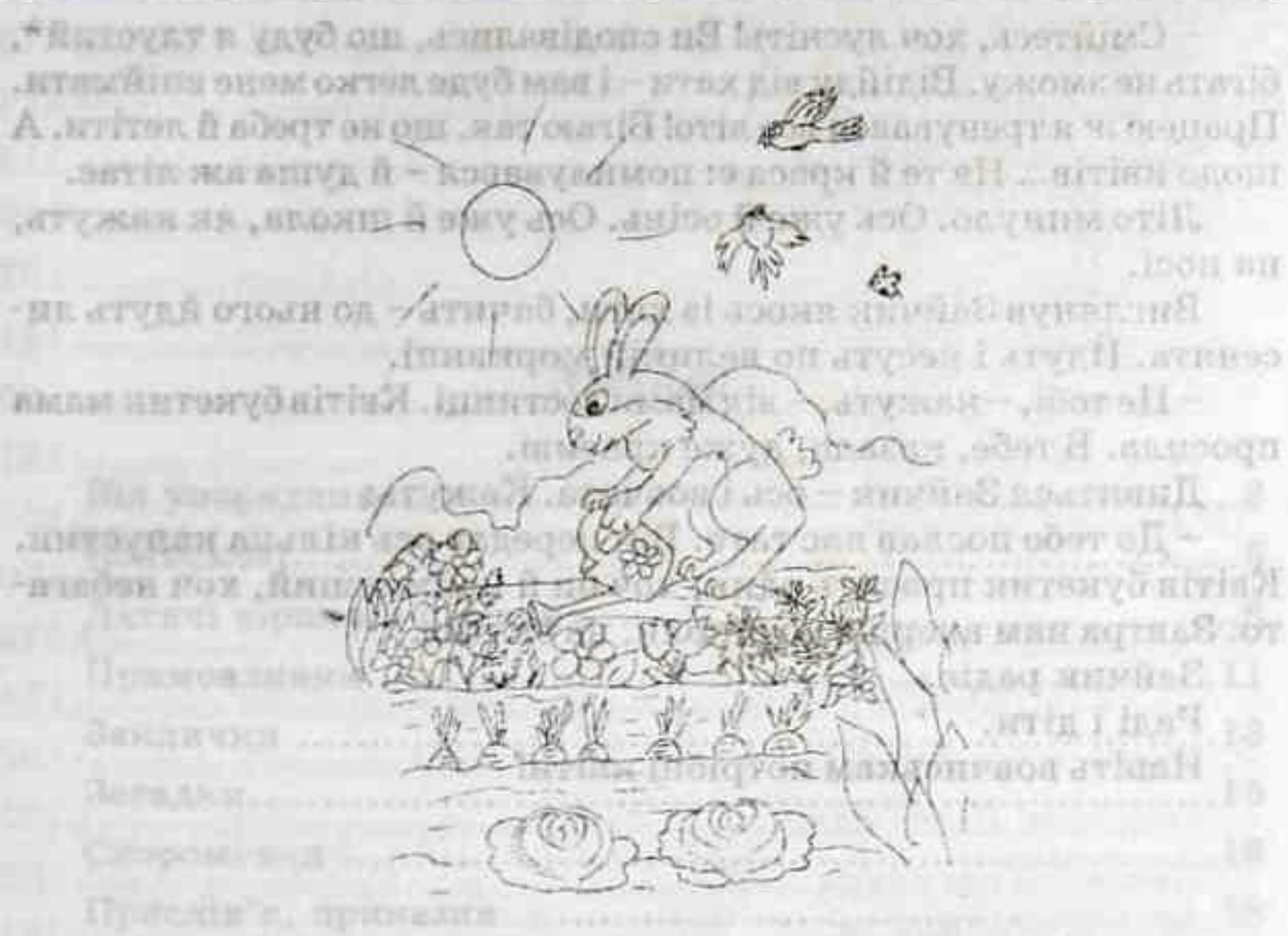
Вовчик іде і сміється:

– Зайчиську! Вже по капусту бігать неблизько? Вже тебе ніжки далеко не носять? Буде вовчатам страва хороша...

* Тлустий – гладкий, огрядний.

Зайчик й від нього шмигнув до хати:

– Будуть вовчата лапу смоктати! Ой, не діждешся – так просто не згину. Я сію на грядці заморську рослину. Досить листочок її скуштувати – і зайчики зможуть навіть літати...

Зайчик забув свої лінощі й пустощі. Грядки заклав і морквяні, й капустаєні. Тільки ж була особливо красива та, де зростала заморська рослина.

Зайчик її поливав усе літо, й під осінь на грядці вирости... квіти! Всього лише квіти...

Подумаєш – свято! У лузі такого добра багато. Стільки трудитись – і в нагороду всього лише квіти, жодного плоду...

Іде Лисичка:

– Певно, Зайчиську, ти по насіння бігав неблизько. І праці до цього доклав багато. Можна й завити – не те що літати...

Вовчик ехидно:

– Зайчику милий, а покажи-но, де твої крила?

Зайчик їм каже:

– Смійтесь, хоч лусніть! Ви сподівались, що буду я тлустий*, бігати не зможу. Відійду від хати – і вам буде легко мене впіймати. Працею ж я тренувався все літо! Бігаю так, що не треба й летіти. А щодо квітів... На те й краса є: помилювався – й душа аж літає.

Літо минуло. Ось уже й осінь. Ось уже й школа, як кажуть, на носі.

Виглянув Зайчик якимось із хати, бачить – до нього йдуть лисенята. Йдуть і несуть по великій морквиці.

– Це тобі, – кажуть, – від мами гостинці. Квітів букетик мама просила. В тебе, казала, дуже красиві.

Дивиться Зайчик – ось і вовчата. Кажуть:

– До тебе послав нас тато. Він передав ось кілька капустинок. Квітів букетик просить один, хоч би й найменший, хоч небагато. Завтра нам вперше до школи, на свято...

Зайчик радіє.

Раді і діти.

Навіть вовчиськам потрібні квіти!

* Тлустий – товстий, великий.

Зміст

Від упорядника.....	3
Колискові.....	5
Дитячі віршики-пісеньки	8
Примовлянки	11
Заклички	13
Загадки.....	15
Скоромовки	16
Прислів'я, приказки	18
Лічилки.....	19
Народні ігри.....	22
Колядки і щедрівки	32
Веснянки.....	35
Молитви для дітей	36
Казки	37
Легенди і перекази.....	78
Іван Франко	82
Віра Лебедова.....	91
Катря Гриневичева	94
Марко Черемшина.....	97
Юрій Федькович	100
Євгенія Ярошинська.....	106

Тарас Шевченко.....	112
Марко Вовчок.....	114
Яків Щоголів.....	118
Леонід Глібов.....	119
Олена Пчілка	127
Леся Українка	141
Грицько Григоренко.....	153
Михайло Коцюбинський	161
Борис Грінченко.....	163
Іван Крип'якевич	170
Степан Васильченко	172
Василь Королів-Старий.....	174
Олександр Олесь.....	182
Марійка Підгірянка	192
Іванна Блажкевич	198
Антін Лотоцький.....	201
Юрій Будяк	204
Юрій Шкрумеляк	207
Роман Завадович.....	213
Катерина Перелісна	222
Максим Рильський.....	233
Наталія Забіла	236
Оксана Іваненко	253
Майк Йогансен	263
Олександр Копиленко	267
Іван Сенченко.....	270
Василь Сухомлинський.....	273
Лариса Письменна	278
Грицько Бойко.....	282

851	Павло Глазовий	302
754	Платон Воронько	305
461	Андрій Малишко	311
174	Михайло Стельмах.....	314
484	Дмитро Павличко	325
881	Василь Симоненко	332
981	Тамара Коломієць	347
281	Марія Познанська.....	355
882	Галина Демченко	361
912	Ліна Костенко	362
886	Микола Вінграновський	367
258	Андрій М'ястківський.....	377
476	Микола Сингаївський	386
772	Анатолій Камінчук.....	390
883	Іван Світличний	397
600	Ігор Калинець	399
710	Оксана Сенатович	407
888	Василь Довжик.....	412
988	Валентина Козак.....	415
080	Олександр Зима	422
880	Віктор Близнець	426
290	Григійр Тютюнник	427
990	Юрій Ярмиш	435
817	Варвара Гринько.....	436
	Володимир Лучук	438
	Євген Гуцало.....	443
	Олег Буцень.....	447
	Анатолій Григорук	449
	Петро Ребро.....	451

208	Василь Чухліб	453
208	Василь Шкляр	457
118	Ганна Чубач	459
118	Петро Король	471
228	Володимир Ладижець	484
228	Степан Жупанін	486
748	Всеволод Нестайко	489
228	Анатолій Костецький	492
188	Анатолій Черниш	498
228	Ігор Січовик	519
788	Анатолій Качан	553
778	Віра Багірова	555
288	Дмитро Чередниченко	574
208	Вадим Крищенко	577
788	Віолетта Дворецька	583
288	Лариса Недін	603
701	Ніна Шмурикова-Гаврилук	617
211	Антоніна Царук	638
211	Ганна Беленька	659
221	Олена Половіна	680
221	Олександр Онопрієнко	683
721	Юрій Тітов	692
221	Зірка Мензатюк	699
221	Іван Андрусак	715

Навчальне видання

Богданець-Білоskalенко Наталія Іванівна

У барвистому віночку

Хрестоматія

*українських фольклорних і авторських творів
для роботи з дітьми в дошкільних
навчальних закладах*

Малюнки Катерини Губар

Відповідальний за випуск Кальченко Н.

Підписано до друку 26.04.2012

Формат 60x84/16. Папір офсетний.

Гарнітура ScoolBookAS. Друк офсетний.

Умовн. друк. арк. 42,3. Обл.-вид. арк. 45,5

Наклад 500 прим. Зам. №122

ТОВ «Видавничий Дім «Слово»

04071, м. Київ, вул. Олегівська, 36, оф. 310

Свідоцтво про реєстрацію №1289 від 20.03.2003

Тел. 463-64-06, тел./факс 462-48-63

E-mail: vd_slovo@ukr.net

Віддруковано з готових діапозитивів

в друкарні ТОВ «Друкарня «Рута»

(свід. Серія ДК №4060 від 29.04.2011 р.)

м. Кам'янець-Подільський, вул. Пархоменка, 1

тел. 038 494 22 50, drukruta@ukr.net

Богданець-Білоskalенко Наталія Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент Київського
університету імені Бориса Грінченка.

З питань придбання наших видань
звертатися за адресою:

“Видавничий дім “Слово”,
вул. Олегівська, 36, оф. 310,
м. Київ
тел. (044) 462-48-63, 463-64-06

e-mail: vd_slovo@ukr.net
www.slovo.kiev.ua